

KOROŠKI

svižinar

Srečno
1986

RAZGLEDI RAVENSKIH ŽELEZARJEV

Leto XXXVI, št. 1

Ravne na Koroškem, 8. februarja 1986

Cena 20 din

Zimski
motiv

ZA NOVO LETO

Ko bo izšla številka Koroškega fužinarja, za katero pišem ta članek, bomo že krepko zakoračili v leto 1986. Pozabili bomo, da smo v to leto zakoračili z neverjetno dolgimi prazniki, pozabili bomo na prešernost in velika pričakovanja, ki jih pogosto izražamo ob novoletnih željah, kajti delovni dnevi, ki so sledili praznikom, so nas znova postavili na realna tla. Tudi tisti najbolj razigrani so začutili, da življenje ni samo praznik.

V družbenopolitični praksi pravimo letošnjemu letu pogosto leto volitev pa tudi leto kongresov. Ne smemo pozabiti, da bomo v prvih mesecih dokončno sprejemali tudi dolgoročne in srednjeročne razvojne usmeritve. Vse to pomeni, da stopamo v leto, ki je s stališča količenja naše poti v prihodnost izjemno pomembno.

Letošnje volitve bodo že tretje volitve delegatskega volilnega sistema. Ker smo že neke v sredini volilnega procesa, lahko rečemo, da nam te volitve obetajo največjo kadrovske menjavo po osvoboditvi. Morda je narobe, da se spoznanje o tem začne objavljati šele v tej fazi, in nemara bi bilo bolj prav, da bi s takšno usmeritvijo za volitve že startali, ko smo v temeljnih delegatskih okoljih v septembru 1985 začeli z evidentiranjem kandidatov. Vsekakor je spoznanje o največji kadrovske menjavi, ki jo omenjam, potrditve teze, da so letošnje volitve pomembno dejanje usmerjanja v prihodnost. Naša slabost je, če politične priprave in organizacija volitev ne ustrezata njihovemu pomenu. Volitve vse premalo služijo kot politična mobilizacija in so vse prevečkrat izvedene samo s ciljem konstituiranja delegatskega sistema. To je tista temeljna napaka, ki povzroča, da ljudje našega volilnega sistema ne ocenjujejo celovito (ker vanj niso zadosti pritegnjeni), temveč veljajo njihove ocene bolj ali manj samo za zaključni del volitev (ker mnogi samo v njem aktivno sodelujejo). Bojim se, da to hudo napako ponavljamo tudi pri letošnjem volilnem procesu. Od rezultatov razprave o kritični analizi političnega sistema zato upravičeno pričakujemo, da bo prinesla razrešitev tudi tega vprašanja.

Prepričan sem, da se vsi zavedamo, da nam menjava kadrov ob volitvah sama po sebi ne more zagotoviti razrešitve največjega problema, v katerem se naša družba nahaja, to je vprašanja gospodarske krize. Normalno pa je, da nam ob vseh naporih in žrtvah, ki jih vlagamo vsi državljani, na koncu dolgega predora vendarle zasveti sončna luč. Zato si bomo v celotnem delegatskem sistemu prizadevali, da bodo na vseh ravneh sprejete takšne odločitve, ki bodo vodile k temu cilju. Ena temeljnih usmeritev bi vsekakor morala biti odprava pretiranega normativizma in ustvaritev stabilnejših pogojev gospodarjenja. Kratkoročne rešitve, ki smo jim bili priča do sedaj, prav gotovo ne vsebujejo zaupanja v gospodarstvo, to pa je že prvi korak k slabemu gospodarjenju. Ta usmeritev zahteva takšno izbiro kadrov, ki bodo imeli znanje pa tudi pripravljenost za zastopanje avtentičnih interesov svoje delegatske baze. Nobeni drugi kadrovske ključni nam tega ne zagotavljajo.

Letos bodo imele svoje kongrese vse naše družbenopolitične organizacije. Kakor vemo,

bodo kongresi tako na zvezni ravni kot na republiških. Priprave na te kongrese že potekajo v osnovnih organizacijah in forumih DPO. Želim si, da bi bil njihov rezultat temeljita ocena stanja in realna usmeritev za prihodnje delo; na ta način bi kar najbolj prispevali k racionalnemu in plodnemu delu kongresov. Naj poudarim, da sta temeljita ocena stanja v družbi in realna usmeritev za prihodnje delo tista rezultata kongresov, ki jih naša družba ta trenutek najbolj potrebuje.

Zelo dolgo že potekajo aktivnosti za oblikovanje in sprejem dolgoročnih in srednjeročnih planov. V obdobju gospodarske krize in spremenljivih pogojev gospodarjenja je delo na tem področju izjemno zahtevno. Vseeno lahko ugotovimo, da bo ta aktivnost v prvih mesecih leta končana.

Ni moj namen, da na tem mestu v celoti obnovim potek nastajanja teh planskih dokumentov za našo občino; ustavim naj se samo pri nekaterih problemih, ki so v dosedanjih razpravah posebej izstopali.

Prvo takšno vprašanje je vprašanje policentričnega razvoja občine. V gradivu za pravo je na osnovi demografske študije prikazana predvidena rast posameznih krajev. Ta študija predvideva večjo rast »spodnjega dela« doline, kar je pri nekaterih krajevnih skupnostih zbudilo nezadovoljstvo. Seveda vztrajanje pri zahtevi, da je treba predvideti enako rast vseh krajev, še ne zagotavlja, da bo tako tudi resnično, če istočasno ne bodo izpolnjeni drugi pogoji. Temeljni pogoji za razvoj kraja so delovna mesta, dobra oskrba, komunalna infrastruktura in stanovanjska gradnja. Iz naštetih pogojev izhaja, da mora pri razvoju kraja sodelovati združeno delo, ki v tem najde svoj interes. Noben političen sklep ali resolucija ne moreta spremeniti te soodvisnosti. Zato je zastoj, da kakorkoli spreminjamo podatke o rasti prebivalstva, če hkrati ne ustvarimo pogojev za te spremembe.

Drugo vprašanje, ki je bilo močnejše prisotno v razpravah, je vprašanje ekologije. Takoj naj povem, da je v marsičem povezano tudi z vprašanjem o razvoju posameznega kraja. Ekologija verjetno pri nobenem dosedanjem dolgoročnem in srednjeročnem načrtovanju ni igrala takšne vloge, kot jo igra danes. Pomembnost razrešitve tega vprašanja pa je razumljiva, saj smo v zadnjih letih dobili mnogo bridkih izkušenj na tem področju. Katastrofalno ožig gozda lansko zimo je zbudil iz dremeža tudi zadnje samozadovoljne. Žal pa lahko ugotavljamo, da so bile lanske vidne poškodbe samo alarm — opozorilo pred še večjo nevarnostjo, ki nam grozi. Propadanje gozdov nikakor ni končano in ne bo omejeno samo na okolico Žerjava, Črne in Mežice. Zaradi konfiguracije terena, ki pogojuje lokalno omejene višje koncentracije škodljivih sestavin, se je škodljiv vpliv žveplovega dvokisa tu najprej pokazal. Tiho pa nam grozi druga nevarnost: zaradi visokega dimnika v Šoštanju na večji površini in zato nekoliko bolj razredčena, ki pa bo z leti povzročila naravi ravno takšne poškodbe, kot smo jim priča v okolici Žerjava. Prvi znaki teh poškodb se že vidijo!

Ko smo v mesecu avgustu 1985 dobili delegatski Poročevalec z objavljenim predlogom dolgoročnega plana SR Slovenije za

obdobje 1986 do 2000, smo v njem našli zapisano besedilo: »Zagotovljeno bo tudi ustrezno odlaganje radioaktivnih odpadkov iz JE Krško in drugih virov.« Takrat nismo pričakovali, da bo razrešitev tega vprašanja tako kmalu in tako resno posegla v našo krajino. Takšno pričakovanje je bilo neverjetno tudi zaradi tega, ker isti dokument med huje ekološko obremenjenimi predeli našteva tudi naše kraje celo v istem poglavju, kot je zapisan prej citirani stavek. Ali torej načrtujemo dokončno zastrupitev krajev, ki so že sedaj po ekološki obremenjenosti visoko nad slovenskim povprečjem? Ali je republiški komite za varstvo okolja zato tako mirno šel mimo odlagališča nevarnih snovi štirideset južnoavstrijskih občin, postavljenim tristo metrov od meje pri Dravogradu? To so vprašanja, ki jih moramo postaviti tudi v republiški skupščini!

Tretje vprašanje v planskih dokumentih, ki je posebej zaposlilo razpravljalce, je vprašanje modernizacije cest v občini. V vsaki krajevni skupnosti bi želeli takšen vrstni red gradenj, ki daje prednost prav njim. Seveda je takšnim željam nemogoče ustreči, zato je razumljiv sklep, da se bomo za prioriteto še sproti dogovarjali in jo prilagajali finančnim možnostim. Pri modernizaciji cestnih povezav bo zbiranje sredstev še bistveno težje kot je bilo, kajti tudi regionalne ceste bodo v celoti odvisne od sredstev občine.

Spoštovani občani! V članku sem izpostavil tri dogodke, ki bodo gotovo imeli trajnejši vpliv na družbenopolitično življenje v občini. Ti dogodki so volitve, kongresi in sprejemanje razvojnih usmeritev (v okviru tega sem podal problematiko, ki je bila v dosedanjih razpravah najbolj odzivna). Ker so ti dogodki v bistvu procesi, ki še niso končani, vas pozivam, da se v zaključni fazi še bolj vključite vanje. Le tako bomo zakoličili prihodnjo pot, za katero smo prepričani, da je najboljša.

PREDSEDNIK
SKUPŠČINE OBČINE
RAVNE NA KOROŠKEM
Maks VEČKO, dipl. inž.

Zlatko Škrubej

Moja domovina

Nastala iz prelite si krvi
in žrtev, ki jih je bilo veliko,
zato ponosni mladi smo res vsi,
na tvoj pomen v svetu in obliko.

So štiri leta trajali spopadi
in borbe težke vsepovsod okrog,
te tuji bi imeli silno radi,
da strnili bi svoj suženjstva krog.

A kje je rodoljubnost in junaštvo,
upre se narod, ni mu žal krvi,
v letih dolgih vidi se koljaštvo,
nazadnje le svoboda zažari.

In prav zato že štirideset let
v svobodni domovini mi živimo,
za naš obstoj pa danes ve ves svet,
ponosno in bratstvu z narodi živimo.

Mitja Šipek

Dobra kakovost izdelka je plod trdega dela desetletij

Skoraj vsak dan beremo v časopisih, poslušamo po radiu in televiziji dokaj kritične ocene kvalitete izdelkov naše industrije, in služb in nasploh dobrin, ki jih kupujemo in prodajamo. Podatki pravijo, da je okoli 5 odstotkov blaga, ki ga izvozimo na tuja tržišča, reklamiranih.

Še bolj črne so ocene kvalitete dobrin, ki so v obtoku na našem notranjem tržišču in k temu naravnost pesimistične ocene uspešnosti različnih inspekcij, ki skušajo odpraviti to zlo, pa ga ne morejo, dokler ne sodelujejo prav vsi, tako proizvajalci kot kupci dobrin in uporabniki storitev.

In kakšno mesto pripada naši delovni organizaciji — Železarni Ravne — v tej oceni? Lahko ponosno trdimo, da smo *bela vrana*. Vrednost reklamiranega blaga v izvozu je manjša od 0,1 %, torej zanemarljiva, tudi vrednost reklamacij na notranjem trgu je sorazmerno majhna, manj kot 0,5 %, pa še bi lahko bila manjša, če bi se disciplinirano držali tehnoloških predpisov in če bi manj špekulirali.

Prav to poslednje je rak vse jugoslovanske proizvodnje. Ker je lakota po določenih izdelkih velika, si kupci ne upajo ugovarjati kakovosti izdelkov v strahu, da še takih ne bodo dobili. Tako je do nedavnega bilo z jeklom ali z avtomobili. Tako obnašanje kupcev pa zapelje proizvajalce v greh — v špekulacijo, češ, saj je dobro, nihče ne reklamira, če ne kupi prvi, kupi drugi itd. Seveda je to naenkrat začaran krog. Proizvajalec končnega izdelka ponudi in tudi proda slabo ali sumljivo blago, toda prav tako mora tudi kupiti za svoj vložek, pa bi lahko rekli, da smo si bot. Ker pa moramo tudi izvažati, predvsem na silno zahtevna zahodna tržišča, se vse skupaj zatakne. Delavec, ki se je navadil malomarnega dela za »domače« trgišče, se ne more v hipu spremeniti v discipliniranega proizvajalca za zahtevno inozemsko tržišče, in rezultati so znani. Kaj se tedaj dogaja v naši delovni organizaciji, da smo s kakovostjo tako uspešni?

V prvi vrsti lahko pohvalimo *končno kontrolo* — poslednji filter, preden blago nastopi potovanje do kupca. Tako majhno število reklamacij potrjuje, da končna kontrola dobro deluje, da je dovolj strokovna in ima dovolj ugleda, da svoje odločitve uveljavi. Vendar še tako uspešna končna kontrola ne bi dosegla ničesar, če tudi proizvodnja ne bi bila na primerni kakovostni ravni, saj bi povzročila bankrot, ker bi vse nekakovostno blago ostalo v tovarni, od zaloga pa ni mogoče živeti.

Taka razmišljanja pripeljejo do sklepa, da imamo primerno urejeno organizacijo in tehnologijo ter dobro končno kontrolo, čeprav bi lahko imeli še boljše!

Vse to pa je plod dela in znanja, predvsem pa hotenja in ponosa več desetletij.

Kakovosti ni mogoče doseči z revolucijo. Tudi uporaba najmodernejše tehnologije ali najbolj izpopolnjene in moderne kontrole ne pomaga, če je nismo v praksi dolgo preizkušali, popravljali, dograjevali, naučili delavce pravilno delati z njo. Tega pa ni mogoče doseči čez noč, za vse to so potrebna leta!

Politika zagotavljanja kakovosti v naši železarni je živa vsa povojna leta. Med prvimi smo v Jugoslaviji pričeli uvajati moderno kontrolno tehnologijo. Ultrazvok kot kontrolno metodo smo na Ravnah poznali že leta 1953, ko je bila v svetu poznana le toliko kot na Ravnah. Ni se bilo enostavno prebiti. Takratni obratovodji, kot smo imenovali predhodnike današnjih ravnateljev, niso verjeli metodi, dokler jim z razrezovanjem in dodatnimi raziskavami nismo dokazali, da so naše diagnoze pravilne. Trajalo je vsaj 15 let, da so proizvajalci

Mitja Šipek

jekel in izdelkov začutili potrebo po teh kontrolnih posegih. Odkar pa smo se v večji meri usmerili na zahodna tržišča, so te metode postale nujnost, brez njih si danes nihče ne bi upal prodati niti kosa kovanega jekla niti na naše tržišče, kaj šele na inozemstvo. Pri valjanem jeklu je dolgo časa prevladovalo mnenje, da so take metode kontrole nepotrebne. Šele huda reklamacija izdelkov iz valjanih palic s tujega trga je prižgala zeleno luč za nakup kontrolnega avtomata za gredice.

Ko smo ga kupili in spravili v pogon, je nastal pravi preplah. Naenkrat se je neuspela proizvodnja v topilnici povzpela za 100 %. Vse, kar je prej ostalo skrito, je bilo sedaj vidno, pa ne samo napake v gredici, temveč tudi na njeni površini. To pa se je poznalo tudi Valjarni, saj je opazen del proizvodnje romal na čiščenje ali celo nazaj v peč, in ni čudno, da so se pojavile pregrešne želje, kako bi to izdajalsko napravo bojkotirali ali celo sabotirali. Pojavili so se celo politikantski poiskusi utemeljiti, da je bila kupljena »zgrešena investicija

», da je konstrukcijsko nedognana, skratka nepotrebna. Zopet je morala sramotna reklamacija kupcev dokazati, kako zelo je naprava potrebna in še bolj, kako zelo je potrebno, da jo strokovno vzdržujemo in da jo uporabljajo strokovno usposobljeni ljudje in ne šarlatani.

Precej dolgo je trajalo, da se je izkazalo, kako potrebna je neporušna kontrola v Jeklolivarni in pri strojgradnji. Zopet smo morali požreti nekaj krepkih klofut od kupcev iz inozemstva, da smo se spame-tovali in na široko pričeli uporabljati magnetne metode za kontrolo površine in ultrazvok za notranje napake, poleg radiografije, ki je že star znanec pri nas, tako star, da se je popolnoma izrabil. Do rentgena pa do pred nekaj dnevi nismo prišli, ker so livarji menili, da predelovalec napake v ulitku nikoli ne bo videl, če pa jo bo že pri obdelavi našel, jo bo itak sam zavaril in odstranil, kar je cenejše, kot če bi sami popravljali odlitek. Zopet nekaj klofut od kupcev, ki niso bili navajeni naših manir, pa smo se streznili. Tako imamo danes v naši proizvodnji vrsto naprav za neporušno kontrolo, od ultrazvočnih, magnetnih do radiografskih in merilcev trdote ter ugotavljanja globine razpok do modernih kvantometrov in avtomatskih naprav za hitro in natančno kemijsko analizo. Nekaj časa se je šušljalo, da so to hobiji posameznikov, danes pa začuda, ugotavljamo, da imamo vsega tega premalo, saj iz dneva v dan množijo zahteve po neporušni kontroli izdelkov že kupci in prevzemalci, še bolj pa zahteve po neprekinjeni kontroli tehnologije.

Te metode v glavnem niso namenjene oceni končnega izdelka, temveč mnogo bolj za stalni nadzor tehnologije.

Iz prakse vemo, da se 70 do 80 % skritih napak nikoli ne najde, če pa se, običajno povzročijo hude posledice.

Zgodaj in med prvimi smo poznali tudi, da moramo naše kupce in uporabnike naših jekel naučiti pravilne uporabe neporušnih kontrolnih metod. Okoli dvajset let je minilo, odkar smo na Ravnah organizirali prve tečaje ultrazvoka, nato še magnetne in iskrilske za ločevanje vrst jekel. Okoli tri tisoč inženirjev in tehnikov je šlo skozi naše tečaje, prišli so iz vseh mogočih industrij širom Jugoslavije, celo iz inozemstva. Tako smo si zagotovili, da govorimo enak strokovni jezik in pri reševanju morebitnih reklamacij nimamo nikakršnih težav. Vse to pa je tudi prispevalo k ugledu naše delovne organizacije doma in po vsem svetu. Pred 20 leti smo bili organizatorji in pobudniki za ustanovitev Jugoslovanskega društva za kontrolo brez porušitve in sprejeti v mednarodni komite, ko še polovica Evrope, skupaj z Japonsko, ni poznala nikakršnega organiziranega dela na tem področju, danes pa z zavidanja vredno agresivnostjo stopajo pred vsemi razvitimi industrijami.

Naš trud in pionirsko delo na defektoskopiji sta se bogato poplačala. Ne samo, da imamo skrajno nizek odstotek reklamacij, tudi odstotek popolnega izmečka je znosn in tudi skupna neuspela proizvod-

Popravilo

nja nas ne ogroža, čeprav bi bila lahko nižja, če bi se le držali tega, kar smo z lastno pametjo dognali in uporabili v proizvodnji.

SPEKULACIJA SE NE IZPLAČA

Seveda ni samo defektoskopija pomagala pri vzponu kakovosti. Trdo delo je bilo tudi pri ostalih porušnih raziskavah, na metalografiji in termični obdelavi jekel, pa tudi pri mehanski kontroli izdelkov.

Naši kadri so dragoceni predvsem zaradi izkušenj, ki so jih nabrali ob delu. Vse to nas postavlja v sam vrh kakovosti v Jugoslaviji, vsaj na našem delovnem področju, pa tudi zunaj naših meja je naš zaščitni znak pojem kakovosti.

KAKO PA NAPREJ

Če ob nizkem številu reklamacij in znosnemu obsegu neuspele proizvodnje še uspešno posluujemo, pomeni, da smo na pravi poti. Uporaba računalništva je že do sedaj pripomogla tudi h kakovosti, ne samo k ekonomičnosti proizvodnje. Zmotno pa bi bilo misliti, da nas bodo v prihodnje računalniki reševali. Lahko nam le pomagajo, če ne bomo zavrgli dosežkov minulega dela.

Sedaj je na vrsti človek! Če hočemo biti pri delu uspešni, moramo izpolnjevati nekaj pogojev:

Imeti moramo primerno znanje.

Vedeti moramo, kaj naj delamo, da bo za trg zanimivo in v naših močeh, da proizvedemo.

Ljubiti moramo svoje delo.

Biti moramo ponosni na svoj izdelek.

Čutiti moramo pripadnost h kolektivu.

Biti moramo pošteni do kupca, saj smo končno mi vsi tudi kupci, ne samo proizvajalci.

Zavedati se moramo, da so trajni uspehi dolgoročni, plod dolgega dela, in da so trenutni efekti lahko bolj v škodo kot v korist.

Zaupati moramo mladim, jih usmerjati, predvsem pa navaditi na red, disciplino in odgovornost do kakovosti.

Iztrebiti je treba separatistične, lokalne ambicije, ali kot pravimo »tozdovsko obnašanje« saj vsaka temeljna organizacija

sama zase ne pomeni nič, če ne sodeluje vsa delovna organizacija.

Za vsako ceno je treba iztrebiti naganjanja, zavist in netovariško obnašanje posameznikov.

Nenehno je treba izpopolnjevati sistem nagrajevanja, tako da bodo dobri delavci stimulirani, slabi pa morajo občutiti posledice svojega dela.

Vsekakor pa mora obveljati pravilo, da mora delavec opravljati dela, za katera je usposobljen.

Z vsemi sredstvi je treba pospeševati inovacijske in racionalizatorske ambicije vseh zaposlenih, pri tem pa paziti, da se ne izgubi prava mera in da ljudje ne pozabijo na svoje osnovne zadolžitve, četudi niso zapisane, saj vseh ni mogoče zapisati.

Še bi lahko naštevali, pa se omejimo le na nekaj naštetih pogojev:

Brez znanja ni mogoče delati! Vsak delavec je dolžan, da se izobražuje, družba pa je dolžna to omogočiti. Različni specialistični tečaji poleg rednega študija so velika dobrina naše družbe in ne breme, kot ga nekateri razumejo. Za znanje je treba tudi nekaj žrtvovati, če nič drugega, vsaj svoj prosti čas, kajti vse več bo delavcev z znanjem in nihče ne bo mogel družbi očitati, če bo zaradi nezanimanja ali lenobe ostal, zadaj pa je imel priložnost, da se strokovno izobraži.

Tipičen primer takega obnašanja se je pokazal, ko so bili ponujeni tečaji za dodatno izobraževanje delavcev »samokontrolorjev«. Nihče ni imel nič proti, da se osebni dohodek teh delavcev v osnovi zviša, toda že prvi napor — dodatno izobraževanje, se je zdel večini prehud. Ves svet pa je enotnega mišljenja, da je prava pot do vrhunske kakovosti prek samokontrole.

Svoje delo moraš imeti rad!

Koliko je delavcev med šesttisočimi v naši železarni, ki imajo delo radi? Ne vemo, toda vsi prav gotovo ne. Danes, ko dela primanjkuje, prav gotovo ni mogoče pričakovati, da bodo vsi delavci imeli svoje delo radi, če delajo povsem nekaj drugega, kot so želeli in se šolali. Upravičeno pa bi to pričakovali od onih, ki so svoj cilj dosegli in delajo delo, ki je njihovo po izobrazbi in poklicu. Če je izpolnjen ta pogoj,

je izpolnjen tudi drugi, namreč, da smo na svoj izdelek ponosni, in še tretji, da čutimo pripadnost h kolektivu.

Občudujemo japonsko uspešnost in skušamo posnemati njihove metode tudi pri nas. Tipičen primer takega posnemanja so krožki kvalitete. Na japonskem so se dobro obnesli, v Ameriki nekoliko manj, pri nas pa še manj, čeprav ni mogoče trditi, da ni uspehov. Ves ta občudovani »japonski čudež« ima svoje korenine v pripadnosti kolektivu.

Krožki kvalitete pri nas čudovito uspevajo v vsaki urejeni družini. Vsi družinski člani razmišljajo in se trudijo, da bi dom polepsali, ker je pač njihov dom. Ko beremo, da se japonski delavci prostovoljno odrekejo celo dopustu, samo da bi prispevali k uspehu svojega podjetja, se prizanesljivo nasmehnemo. Mislimo si, da so malo čez les, saj mi vendar izkoristimo vsako priložnost, da si dopust podaljšamo od vsemogočih praznikov do podaljšanih dopustov za take in drugačne zasluge. Pri tem seveda ne pomislimo, da naša odsotnost k proizvodnji nič ne prispeva in da stroške podaljšanega dopusta nosijo tisti, ki ta čas delajo. Vsekakor je naša ureditev čudovita za vsakega posameznika, manj čudovita pa je za skupen uspeh. Skupen uspeh je podlaga za uspeh posameznika. Mi živimo drugače, torej japonskega modela ni mogoče enostavno prenesti na naša tla, mogoče pa je njihov model uporabiti za našega, ki pa ga moramo sami izdelati našim razmeram primerno. Vzbuditi moramo zavest pripadnosti h kolektivu. Prav v tej točki pa smo daleč od cilja, tako na Ravnah kot drugod.

Nekoč smo mnogo razpravljali, vsaj po vojni, o pravih proletarcih in o polproletarcih. Prvi so tisti, ki živijo izključno od tovarne in nimajo nikakršnih drugih virov za preživljanje. Drugi so tisti, ki imajo možnosti preživeti tudi, če bi tovarna prenehala delati, seveda primerno slabše.

Danes o tem ne razpravljamo več, saj je znano, da je cela vrsta tovarn zasedena z delavci, ki imajo zemljo in od nje tudi toliko ali še več dohodka, kot pa od tovarne. To tudi ni pomembno, dokler je delavec v tovarni za njen razcvet prav tako zainteresiran, ne glede na to, ali ima možnost preživeti kako drugače in čuti polno pripadnost h kolektivu. Večkrat se razvijejo čudne debate, češ, da polproletarec hodi v tovarno počivat, da lahko po šihu zase s polno možjo gara. Take diskusije so lahko zelo nevarne in tudi krivične, kajti tudi obratno je lahko res. Koliko kdo prispeva kolektivu, lahko najbolje prisodijo le najožji sodelavci. Drži pa pravilo, da lenuh spi na šihu in tudi doma, priden delavec pa dela tu in tam.

To kočljivo vprašanje vsekakor visi v zraku. Če bi kdaj prišlo pri zaposlovanju do take krize, da bi morali delavce celo odpustiti, bi prav gotovo prevladal socialni vidik — na delu bi ostali tisti, ki nimajo nobene druge možnosti preživetja. Vprašanje pa je, če bi bili vsi tisti tudi zares popolnoma »fabriški«. Pravi uspeh lahko delovna organizacija pričakuje le tedaj, ko bodo vsi delavci čutili, da je del njih samih ter bodo na svoje delo ponosni. Do tega cilja smo še zelo daleč, včasih pa nesreča ljudi druži, ne bi pa kazalo čakati tako dolgo.

Andreja Čibron

Oblike in vsebina sodelovanja interesnih združenj v procesih odločanja v SO Ravne na Koroškem

I. INTERESNA ZDRUŽENJA V OBČINI RAVNE NA KOROŠKEM

1. Interesna združenja so številna in raznovrstna

V letih 1947—1984 je bilo v ravenski občini registriranih 122 interesnih združenj. (2) Njihovo število se je povečevalo predvsem v začetnem (1947—1956) in zadnjem (1974—1984) obdobju.

Večina interesnih združenj deluje v krajevnih skupnostih, predvsem zveze pa na območju celotne občine. Združevanje ljudi glede na določene interese je razširjeno dokaj enakomerno po vseh krajevnih skupnostih.

Interesna združenja lahko razdelimo na športna, kulturna, humanitarna in strokovna društva ter društva za tehnično kulturo. Obstajajo tudi interesna združenja, ki povezujejo določene skupine ljudi (upokojenci, invalidi...) ali pa le-te družijo specifičen interes (društvo prijateljev mineralov in fosilov...).

V občini izstopajo dejavnosti kulturnih in telesnokulturnih organizacij. Zveza kulturnih organizacij Ravne je v letu 1984 združevala 10 krajevnih kulturnih društev, 3 samostojne skupine, ki so delovale kot društvo, v OZD, 3 društva na območju kot društvo, eno društvo v OZD, 3 društva na območju Koroške krajine in 8 šolskih kulturnoumetnostnih društev. Vseh skupin (prevladujejo glasbene) je bilo 54, aktivnih članov pa 1760. V Zvezo telesnokulturnih organizacij Ravne je bilo povezanih 44 organizacij, vanje pa vključenih 13.500 članov.

2. Položaj in vloga interesnih združenj v občini

Statut občine obsežno opredeljuje vlogo interesnih združenj na različnih področjih družbenega življenja v občini. Normativna določila bi lahko grupirali v več tematskih skupin: temeljna izhodišča o interesnih združenjih, odnos med interesnimi združenji in družbenopolitičnimi organizacijami, položaj interesnih združenj v družbenoekonomski ureditvi, interesna združenja v uresničevanju skupnih interesov, ob-

činski proračun in mesto interesnih združenj v njem, družbeno varstvo samoupravnih pravic in družbene lastnine v odnosu do interesnih združenj ter družbeno planiranje in interesna združenja.

Najbolj na splošno o interesnih združenjih govori 2. člen statuta občine: »V občini Ravne na Koroškem delovni ljudje in občani ustvarjajo in zagotavljajo pogoje za svoje življenje in delo, usmerjajo družbeni razvoj, uresničujejo in usklajujejo svoje interese, zadovoljujejo skupne potrebe, izvršujejo funkcije oblasti in upravljajo druge družbene zadeve, razen tistih, ki jih v skladu z ustavo uresničujejo v širših družbenopolitičnih skupnostih. Družbene odnose oblikujejo delovni ljudje in občani neposredno in po delegatih v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih, samoupravnih skupnostih, delovnih skupnostih državnih organov, družbenopolitičnih organizacij in društev.«

Interesnim združenjem določa statut tudi jasno mesto v družbenoekonomski ureditvi.

36. člen določa, da delavci v TOZD odločajo, katere svoje osebne in skupne potrebe zadovoljujejo v tej organizaciji, organizaciji združenega dela ter v drugih oblikah združenega dela, v samoupravnih interesnih skupnostih, krajevnih skupnostih, v društvih ter v drugih oblikah samoupravnega in interesnega povezovanja v občini...«

V 46. členu je med drugim zapisano, da se »v krajevne skupnosti povezujejo tudi delovni ljudje in občani, združeni v družbenih organizacijah in društvih, v katerih uresničujejo svoje posamezne in skupne interese.«

Statut občine omenja interesna združenja tudi pri razlagi samoupravnih interesnih skupnosti.

Statut občine pripisuje interesnim združenjem pomembno vlogo na posameznih področjih uresničevanja skupnih interesov: varstva človekovega okolja, otroškega varstva, kulturne, tehnične in telesne kulture, zdravstvenega varstva, socialnega skrbstva ter ljudske obrambe, varnosti in družbene samozasčite — konkretno pa omenja le nekatera interesna združenja oziroma njihove zveze.

V 105. členu govori o Zvezi kulturnih organizacij (ZKO), ki »na prostovoljni osnovi združuje delovne ljudi in občane, zlasti v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela in vzgojnoizobraževalnih organizacijah. S svojim delovanjem spodbuja, omogoča in usmerja širjenje kulturnih in umetniških vrednot na vseh ravneh družbenega življenja, spodbuja in omogoča, da delovni ljudje izražajo svoja ustvarjalna kulturna in umetniška prizadevanja, skrbi za organizirano kulturno vzgojo in organizirano zadovoljevanje kulturnih potreb delovnih ljudi in občanov, zlasti še otrok in mladine, spodbuja razvoj najrazličnejših kulturnih dejavnosti in se zav-

zema za uveljavljanje socialistične in humanistične vsebine kulturno umetniškega ustvarjanja.«

107. člen opisuje Zvezo organizacij za tehnično kulturo, v kateri »delujejo radioamaterski, fotoamaterski, fotokinoamaterski klub, avtomoto društvo in druga društva, ki so tehničnega in vzgojno-izobraževalnega značaja in združujejo in povezujejo ljubitelje teh dejavnosti na prostovoljni in amaterski podlagi. Izumitelji in avtorji tehničnih izboljšav se združujejo v društvo izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav za namenom ustvarjanja izboljšav in inovacij ter njihove izvedbe in realizacije doma in v tujini.«

V 110. členu je opredeljena Občinska zveza telesnokulturnih organizacij, »ki je kot združenje telesnokulturnih društev in klubov vključena v telesnokulturno skupnost, razvija športne dejavnosti v svojih organizacijah, koordinira tekmovalno dejavnost v občini, skrbi za vzgojo in napredek strokovnih kadrov in usmerja kakovosten šport.«

Iz poročil o uresničevanju programov skupne in splošne porabe za leto 1984 in programov dela za leto 1985 v občini Ravne na Koroškem lahko ugotovimo, da so interesna združenja najbolj aktivna v kulturni in telesnokulturni skupnosti ter v SIS za varstvo pred požari. V letu 1984 pa so zbori skupščine občine odmerili kar precej časa razpravljanju o gradnji objektov družbenega standarda, ki jih za dejavnost potrebujejo tudi interesna združenja.

V 35. členu statuta je določeno, da je »občina dolžna v okviru svojih pravic in dolžnosti zagotoviti materialne in druge pogoje za uresničevanje z ustavo, zakonom in tem statutom določenih funkcij družbenopolitičnih organizacij.« (V poglavju o DPO obravnava statut tudi interesna združenja, op. A. Č.)

V marcu 1984 so zbori skupščine občine obravnavali predlog odloka o potrditvi zaključnega računa o izvršitvi proračuna občine Ravne na Koroškem za leto 1983. »DPO in društva« so za svojo dejavnost prejela le 94,8 odstotka odmerjenih sredstev. Istočasno so zbori sprejeli še predlog odloka o proračunu občine za leto 1984. Od osnutka se je razlikoval po višini proračuna, pa tudi DPO in društvom je povečal vsoto sredstev, ki se je kasneje dvignila še z rebalansom.

Posebno družbeno varstvo samoupravnih pravic delovnih ljudi in družbene lastnine v občini Ravne na Koroškem uresničujejo tudi samoupravna sodišča in družbeni pravobranilec samoupravljanja.

Oblika samoupravnih sodišč so tudi samoupravna sodišča v interesnih združenjih.

Družbeni pravobranilec je v letu 1984 obravnaval 484 zadev s področja kršitev samoupravnih pravic in družbene lastnine. Kršiteljice so bile v treh primerih »ostale samoupravne organizacije in skupnosti, družbenopolitične organizacije in družbene

Naša delovna organizacija je dosegla tako kakovostno raven, da nam ni treba razmišljati, ali naj prodajamo samo najboljše ali pa ponudimo tudi tako imenovano »sekunda« blago. Če pa se že kdaj zgodi, da nam vse ne uspe tako, kot smo si zamislili, pa je edina možna pot dogovor s kupcem, kajti ni vse neuporabno, kar ni izdelano natančno po načrtu ali predpisu. Dogovor z naročnikom zahteva že pravilo o lepem obnašanju in naši delovni organizaciji ni potrebno, da bi se grdo obnašala.

Predvsem nas mora voditi načelo, da izdelek ni nikoli tako dober, da bi boljši ne mogel biti. V neusmiljeni svetovni konkurenci bodo preživeli le najboljši!

Dečve, da se šika

organizacije«, v 45 primerih pa delovne skupnosti državnih organov, samoupravnih interesnih skupnosti, krajevnih skupnosti, družbenopolitičnih organizacij in družbenih organizacij.« Le v enem primeru je uvedel postopek na pobudo »družbene organizacije ali združenja občanov.«

153. člen statuta ugotavlja, da »družbeni plan občine temelji na dogovoru o temeljih družbenega plana občine in samoupravnih sporazumih o temeljih planov samoupravnih organizacij in skupnosti ter njihovih planov, kakor tudi na skupno ocenjenih možnostih in pogojih za razvoj v občini.«

Osnutek resolucije o politiki uresničevanja družbenega plana občine Ravne na Koroškem za obdobje 1981–1985 v letu 1985, ki ga je na zasedanju skupščine v decembru 1984 predlagal IS, predvideva tudi, da bo kulturna skupnost še naprej podpirala tudi program Občinske zveze kulturnih organizacij in organizacij za tehnično kulturo. V telesni kulturi bo ena izmed pomembnih nalog tudi izobraževanje in izpolnjevanje amaterskih strokovnih kadrov.

Ocena razvojnih možnosti občine Ravne na Koroškem za obdobje 1986–1995/2000, ki sta jo za sejo skupščine občine 14. 11. 1984 pripravila institut za gospodarski, socialni in prostorski razvoj Ravne in Zavod za urbanizem iz Maribora, govori tudi o dolgoročnih razvojnih usmeritvah družbenih dejavnosti. Med drugim je zapisano, da je treba posvetiti več pozornosti razvijanju vseh oblik amaterske kulture in ljubiteljstva, in sicer ne toliko v smislu kvantitativnega širjenja kot tesnejšega povezovanja med društvi, strokovnega usmerjanja dela in skrbi za kvaliteten razvoj. Ena izmed usmeritev telesne kulture je tudi povečano in stalno usposabljanje strokovnih delavcev, povezano z načrtnejšo organizacijo prostovoljnih dejavnosti.

II. NORMATIVNI VIDIKI SODELOVANJA INTERESNIH ZDRUŽENJ V SKUPŠČINI OBČINE RAVNE NA KOROŠKEM

Določbe o sodelovanju interesnih združenj v skupščinskih procesih odločanja so

zapisane v statutu občine in poslovniku skupščine občine.

Najbolj celovita sta naslednja člena iz poslovnika skupščine občine.

403. člen: »Zbori skupščine občine sodelujejo z družbenopolitičnimi organizacijami, samoupravnimi interesnimi skupnostmi, organizacijami združenega dela in z drugimi samoupravnimi organizacijami in skupnostmi ter z družbenimi organizacijami v občini predvsem z zagotavljanjem njihove udeležbe pri obravnavi družbeno-ekonomskih in političnih vprašanj z delovnega področja zborov in pri programiranju dela zborov, z udeležbo predstavnikov teh organizacij na sejah zborov in njihovih delovnih teles in delovnih teles skupščine občine ter z organiziranjem javne razprave in drugih oblik obračanja na širšo javnost za stališča o vprašanjih, o katerih odločajo zbori skupščine občine. Zbori skupščine občine, njihova delovna telesa in delovna telesa skupščine občine lahko zahtevajo od družbenopolitičnih in drugih družbenih organizacij, samoupravnih interesnih skupnosti, krajevnih skupnosti, organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti in društev v občini mnenja in predloge o posameznih vprašanjih iz svojega delovnega področja in vabijo na svoje seje njihove predstavnike, da povedo svoja mnenja in predloge.«

404. člen: »Skupščina občine oziroma posamezni zbori lahko ustanavljajo sporazumno z družbenopolitičnimi organizacijami in drugimi družbenimi organizacijami, samoupravnimi interesnimi skupnostmi, organizacijami združenega dela in drugimi samoupravnimi organizacijami in skupnostmi v občini skupna delovna telesa, ki obravnavajo vprašanja, ki so skupnega pomena in dajejo o njihova mnenja ali pripravijo predloge...«

Predstavila bom še nekaj členov, ki le razgrajujejo že citirana.

O oblikovanju delegacij za zборе skupščine občine govori natančneje 166. člen statuta občine: »Delegacije oblikujejo: ... delovni ljudje v delovnih skupnostih dr-

žavnih organov, družbenopolitičnih organizacijah in društvih ter v drugih delovnih skupnostih, ki niso organizirane kot organizacije združenega dela, ter aktivne vojaške osebe in civilne osebe v službi v oboroženih silah SFRJ, na način, določen z ustavo in zakonom... Dve ali več delovnih skupnosti državnih organov, družbenopolitičnih organizacij in društev ter drugih delovnih skupnosti, ki niso organizirane kot organizacije združenega dela, kakor tudi aktivne vojaške osebe in civilne osebe v službi oboroženih sil SFRJ, lahko v skladu z zakonom oziroma odlokom skupščine občine oblikujejo skupno delegacijo.«

Tudi za interesna združenja velja 73. člen poslovnika skupščine občine, da »lahko delegacija oziroma konferenca delegacij k morebitnim pisnim pripombam na gradivo za seje skupščine občine pisno postavlja delegatska vprašanja, ki niso predmet dnevnega reda. Na ta vprašanja dobijo delegati odgovor na seji pod točko 'delegatska vprašanja'.«

Normativna ureditev občinske skupščine daje možnost tudi za upoštevanje pobud interesnih združenj. V poslovniku skupščine občine beremo:

78. člen: »... Pri sestavljanju predloga dnevnega reda lahko predsednik (zbor, op. A. Č.) upošteva tudi pobude, ki prihajajo iz družbenopolitičnih, družbenih organizacij, temeljnih in drugih organizacij združenega dela, samoupravnih interesnih skupnosti, krajevnih skupnosti in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti v občini...«

76. člen: »Predsednik pred sklicem seje zbora oceni, kateri organi in organizacije so zainteresirani za reševanje vprašanj, o katerih bo zbor na seji razpravljal in kateri strokovnjaki lahko prispevajo k oblikovanju mnenj in stališč zbora ter jih povabi na sejo...«

84. člen: »Na seji lahko brez pravice odločanja sodelujejo: ... predstavniki družbenopolitičnih skupnosti, družbenopolitičnih, delovnih in drugih organizacij, znanstveni, strokovni in drugi javni delavci...«

Interesna združenja lahko sodelujejo na sejah predsedstva skupščine občine, komisij, izvršnega sveta ter upravnih organov skupščine občine — kot določajo členi v poslovniku.

133. člen: »Na seje predsedstva skupščine občine so lahko vabljeni tudi predstavniki družbenopolitičnih in drugih družbenih organizacij ter samoupravnih organizacij in skupnosti v občini.«

151. člen: »Komisija lahko povabi na svoje seje predstavnike družbenopolitičnih organizacij in drugih družbenih organizacij, samoupravnih organizacij in skupnosti in drugih organizacij, kakor tudi znanstvene strokovne in javne delavce, da sliši njihova mnenja o vprašanjih, ki jih obravnava na seji.«

238. člen: »... Izvršni svet pri uresničevanju svojih funkcij sodeluje z organizacijami združenega dela in drugimi samoupravnimi organizacijami in skupnostmi...«

240. člen: »... Upravni organi sodelujejo med seboj, z upravnimi organi drugih družbenopolitičnih skupnosti ter z organizacijami združenega dela in drugimi orga-

nizacijami in skupnostmi o zadevah, glede katerih imajo te organizacije in skupnosti interes in zagotavljajo medsebojno obveščanje o delu.»

III. EMPIRIČNI VIDIKI SODELOVANJA INTERESNIH ZDRUŽENJ V SKUPŠČINSKIH PROCESIH ODLOČANJA

1. Aktivnost interesnih združenj v zborih skupščine občine

a. Sestava zbora združenega dela

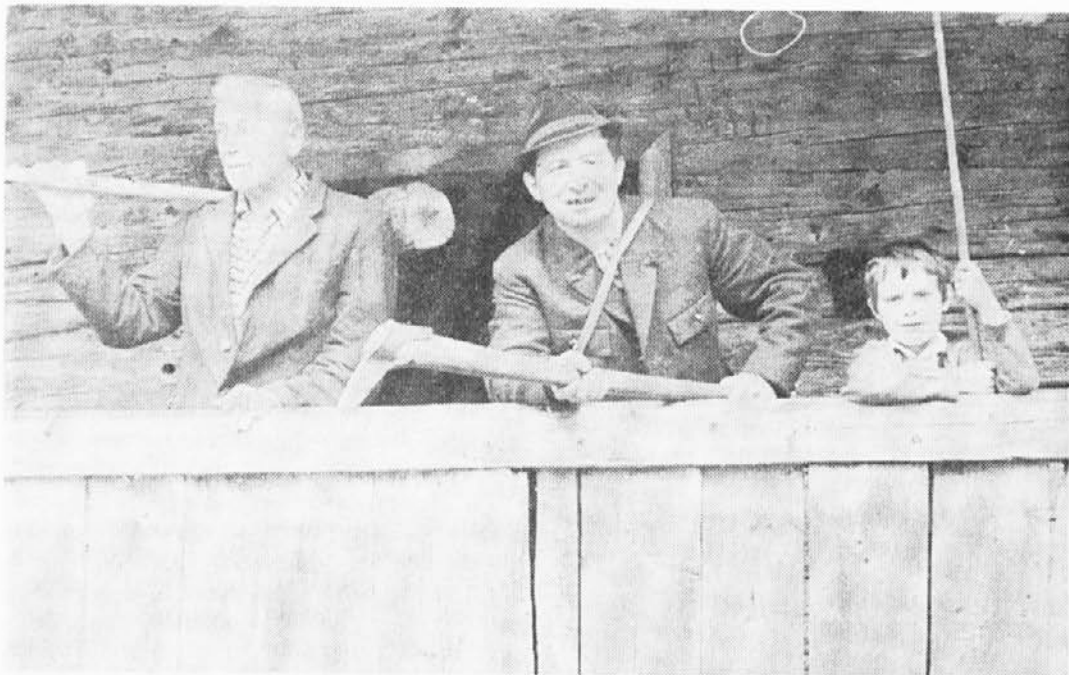
Poseben odlok (3) določa število delegatov, ki jih v zbor združenega dela delegirajo posamezne delegacije in konference delegacij. V 2. členu piše, da se »izmed članov delegacij, ki jih izvolijo delovni ljudje v delovnih skupnostih državnih organov, družbenopolitičnih organizacij in društev ter drugih delovnih skupnostih, ki niso organizirane kot organizacije združenega dela, ter aktivnih vojaških oseb in civilnih oseb v službi oboroženih sil SFRJ« izbereta dva delegata za zbor združenega dela. Ostali so s področja gospodarstva (33), temeljnih samoupravnih organizacij in skupnosti prosvete, kulture in raziskovalne dejavnosti (3) in temeljnih samoupravnih organizacij in skupnosti socialno-zdravstvene dejavnosti (2). Delegacije temeljnih samoupravnih organizacij in skupnosti se združujejo v konference delegacij in delegirajo delegate v zbor združenega dela. V občini Ravne na Koroškem jih je 16. V dveh so vključena tudi interesna združenja. V četrti konferenci delegacij je tudi Avtomoto društvo Ravne na Koroškem, v sedmi pa Društvo upokojencev, gostinska enota Ravne in Planinsko društvo Mežica.

Odlok predvideva, da »zaradi delegiranja skupnih delegatov lahko dve ali več delovnih skupnosti državnih, družbenopolitičnih organizacij, družbenih organizacij in društev ter drugih skupnosti, ki niso organizirane kot organizacije združenega dela, kot tudi aktivnih vojaških oseb in civilnih oseb v službi oboroženih sil SFRJ in v skladu s samoupravnim sporazumom oblikujejo skupno delegacijo...« V eni od dveh takih delegacij so: Zveza kulturnih organizacij Ravne, Zveza telesnokulturnih organizacij Ravne in Športno društvo Fužinar Ravne na Koroškem.

Določila navedenega odloka so se začela uresničevati šele po 1. 11. 1984. Prišlo je namreč do sprememb v organiziranosti OZD, kar je narekovalo drugačno oblikovanje konferenc delegacij in skupnih delegacij — nastala je nova skupna delegacija delovnih skupnosti. »V predlogu novega odloka so upoštevana povezovanja v konference delegacij in skupne delegacije po interesnih dejavnostih. Hkrati vključujemo v delegatski sistem delavce Občinske zveze kulturnih organizacij, Zveze telesnokulturnih organizacij in Športno društvo Fužinar Ravne, ki doslej niso bili vključeni v delegatsko odločanje...« (4)

b. Udeležba na zasedanjih zbora združenega dela oziroma skupnih sejah zborov

V zapisnike zasedanj zborov ne beležijo, iz katere temeljne delegacije prihaja delegat, ki predstavlja konferenco delegacij ali skupno delegacijo. Ugotavljamo lahko le navzočnost konferenc delegacij in skupnih delegacij na sejah skupščine občine.

Vsak s svojim orodjem

Delegat skupne konference je bil v letu 1984 le na eni od dveh sej zborov skupščine občine (v novem sestavu je delegacija začela delovati šele po 26. zasedanju skupščine občine).

Delegati 4. konference delegacij, kateri sklicatelj je bil tozdr Tovorni promet Prevalje, kasneje pa tozdr Potniški promet, so se udeležili polovice sej zborov skupščine občine (6 do 12).

Najslabše sta se »odrezala« 7. konferenca delegacij in njen sklicatelj DO Golfurist, tozdr Gostinstvo na Koroškem. Njen delegat se je le enkrat v celim letu pojavil na sejah skupščine občine!

Lahko rečemo, da konferenci delegacij in skupna delegacija, v katere so vključena interesna združenja, bolj slabo pošiljajo delegate na zasedanja zborov skupščine občine. To pa zmanjšuje vpliv skupnosti in organizacij, ki so v delegacijah.

c. Program dela in dnevni redi zasedanj zborov skupščine občine ter delegatska vprašanja v zvezi z interesnimi združenji

Vsako leto predsednik skupščine občine poziva, da se v pripravo programa dela skupščine vključi čim širša družbena, samoupravna in delegatska baza. Interesna združenja niso posredovala nobenih predlogov za leta 1984 in 1985. Predsedstvo skupščine občine je potem samo sestavilo program dela, delegati pa so ga sprejeli. Nekaj tem iz leta 1985, ki se dotikajo tudi delovanja interesnih združenj: Osnutek (Predlog) odloka o ureditvi plakatiranja na območju občine Ravne na Koroškem, Poročilo o delu izvršnega sveta skupščine občine in občinskih upravnih organov v letu 1984, Osnutek (Predlog) odloka o javnem redu in miru v občini Ravne na Koroškem, Uveljavljanje delegatskega sistema v zborih skupščine občine...

V letu 1984 pa so zbori obravnavali naslednje teme, ki so posredno ali neposredno zadevale interesna združenja: Izhodišče za gradnjo objektov družbenega standarda v občini Ravne na Koroškem za obdobje 1981—1985, Poročilo o izvajanju programa skupne in splošne porabe za leto 1983 in osnutek programa za leto 1984 v občini Ravne na Koroškem, Poročilo o delu izvr-

šnega sveta in upravnih organov občine za leto 1983 in program dela za leto 1984, Analiza uresničevanja družbenega plana občine Ravne na Koroškem v letih 1981, 1982 in 1983, Ocena razvojnih možnosti občine Ravne na Koroškem za obdobje 1986—1995/2000, Osnutek programa dela za leto 1985, Osnutek (Predlog) odloka o proračunu občine z leto 1984...

Glede na raziskovalni namen je zanimivih le dvoje delegatskih vprašanj.

— Konferenca delegacij rudnika svinca in topilnice Mežica je izpostavila naslednji problem: Kljub precejšnjemu denarju, ki se zbere v kulturni skupnosti, ljubiteljska kultura v zgornji Mežiški dolini zamira, pomoč strokovnih služb ni, kultura v delovnih organizacijah je prepuščena posameznikom. Odgovor je pripravila Zveza kulturnih organizacij Ravne in s podatki o številu kulturnih društev in njihovi aktivnosti zavrnila očitke.

— Na seji zbora krajevnih skupnosti so obravnavali vprašanje delegacije KS Trg Ravne na Koroškem: ali je klub upokojencev zaprtega ali odprtega tipa? Predsednik skupščine občine je menil, da je treba take in podobne probleme reševati z dogovarjanjem med svetom krajevnih skupnosti, upravnim organom društva upokojencev in drugimi pristojnimi organi.

Ker v letu 1984 ni prišla iz interesnih združenj nobena pobuda za točko dnevnega reda skupščine občine in tudi na dnevnih redih ni bilo vitalnih vprašanj, ki bi zadevale ozko problematiko interesnih združenj, na seje zborov njihovi predstavniki niso bili posebej vabljeni.

č. Sodelovanje s predsedstvom, komisijami, izvršnim svetom in upravnimi organi skupščine občine

Predstavniki interesnih združenj v letu 1984 niso bili vabljeni na seje predsedstva skupščine občine.

Na komisijo za vloge in pritožbe se ni obrnilo nobeno interesno združenje.

Komisija za podeljevanje priznanj obravnava predloge za podelitev nagrad in drugih priznanj občine in daje zborom skupščine predloge za podelitev le-teh. Na

slavnostni seji skupščine občine v maju 1984 so podelili priznanja tudi Društvu upokojencev Črna na Koroškem, Planinskemu društvu Prevalje in Avto-moto društvu Ravne na Koroškem. Nagradi sta prejela tudi Anton Robar (»za dolgoletno delo v družbenih organizacijah...«) in Pavel Stropnik (aktivnost v Planinskem društvu Ravne, MDO Koroške...).

V virih ni omenjeno posebno sodelovanje izvršnega sveta in interesnih združenj.

Izmed upravnih organov sta zanimiva le dva. Sekretariat za notranje zadeve je v register vpisal le eno novo društvo. Z obveznostmi prijavljanja in odjavljanja je poleg stanodajalcev seznanil še predstavnike planinskih društev.

Občinski komite za družbene dejavnosti in občo upravo si je v program dela za leto 1984 napisal tudi naslednji analizi: Problematika razvoja ljubiteljske kulturne dejavnosti v občini Ravne na Koroškem in Problematika razvoja vrhunškega športa in množičnih telesnokulturnih aktivnosti v občini Ravne na Koroškem. V poročilu pa teh nalog ni.

IV. ZAKLJUČEK

Zbrano gradivo je poskus pilotske študije o vključenosti interesnih združenj v politični sistem.

Glede na število in dejavnost interesnih združenj in normativno ureditev, ki jim daje dovolj možnosti za vključevanje v politični sistem, sem sklepala, da so interesna združenja v skupščini občine in njenih organih zelo aktivna. Empirični podatki pa te hipoteze niso potrdili.

Zakaj? Mislim, da je možnih več odgovorov. Najprej bi se morali vprašati, ali sta predpostavki, iz katerih sem izpeljala hipotezo, sploh pravilni? Ali so interesna združenja resnično dejavna ali pa so zgolj »mrtva črka na papirju« (v registru)? V občini npr. ugotavljajo, da dejavnost kulturno-umetniških društev upada. (5) Ali je skupščinski sistem še premalo odprt za pobude interesnih združenj? Lahko pa razmišljamo tudi drugače: Predpostavki sta točni, vendar pa interesna združenja niso zainteresirana za vse oblike sodelovanja s skupščino občine in njenimi organi. Spet se pojavi vprašanje — zakaj? Ali morda zato, ker sploh nimajo nobenih problemov ter želja in zato tudi ne izrabijo možnosti, ki jim jih normativna ureditev nudi, da bi se njihov glas slišal tudi v skupščini občine in njenih organih? Ali pa interesna združenja svoje interese uresničujejo v drugih okvirih, ker je zanje skupščinska raven preveč oddaljena? Vsem zastavljenim vprašanjem je skupno to, da iščejo »krivdo« za neaktivnost interesnih združenj pri njih samih. Ali so zanjo odgovorna zgolj interesna združenja? Ali pa inertnost interesnih združenj v skupščinskih procesih odločanja povzročajo širši družbeni vzroki?

Verjetno bi si lahko zastavili še več vprašanj. Naloga ni imela ambicij, da nanje odgovori — njen osnovni namen je bil ugotoviti, kakšni so normativni in empirični vidiki vključevanja interesnih združenj v skušinsko življenje v naši

občini. Če kljub vsem metodološkim pomislekom skušamo povzeti glavne ugotovitve, lahko sklenemo, da so vse opazovane oblike vključevanja interesnih združenj v politični sistem ostale dokaj neizrabljene. Naloga nadaljnjih analiz pa je, da natančneje ugotovijo, zakaj je tako.

OPOMBE

(1) Prispevek je povzetek raziskave o vključevanju družbenih organizacij in društev v delo občinske skupščine in njenih organov v letu 1984. Case study je del raziskave »Interesna združenja občanov in politični sistem« Centra za politološke raziskave pri FSPN v Ljubljani.

(2) Pojem interesna združenja uporabljam kot skupni naziv za vse oblike interesnega povezovanja občanov.

(3) Odlok o določitvi števila delegatskih mest v zboru združenega dela, zboru krajevnih skupnosti in družbenopolitičnem zboru skupščine občine Ravne na Koroškem, o določitvi števila delegatov, ki jih delegirajo posamezne delegacije in konference delegacij v zbor združenega dela

in zbor krajevnih skupnosti in o oblikovanju konferenc delegacij.

(4) Odločanje, št. 10, 1984, str. 12

(5) Ocena razvojnih možnosti občine Ravne na Koroškem za obdobje 1986—1995/2000, str. 28

VIRI

— Odločanje, glasilo ustanoviteljev IN-DOK CENTRA občine Ravne na Koroškem, št. 1—13, 1984; št. 2, 3, 1985

— Odlok o določitvi števila delegatskih mest... (op. 3), Medobčinski uradni vestnik mesta Maribor, mariborskih občin ter občin Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec in Slovenska Bistrica, št. 23, Maribor, str. 458—460

— Poslovnik skupščine občine Ravne na Koroškem, 1979

— Statut občine Ravne na Koroškem, Medobčinski uradni vestnik občin Dravograd, Maribor, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec in Slovenska Bistrica, št. 12, Maribor, str. 218—241

— Zapisniki zasedanj zborov skupščine občine Ravne na Koroškem v letu 1984 in gradivo zanje

Alojz Pikalo

Gostovanje kulturnoumetniških skupin v občini Ravne na Koroškem v letu 1985

(Poročilo prireditvene poslovalnice)

Strokovna služba Zveze kulturnih organizacij opravlja tudi vsa dela prireditvene poslovalnice. To pomeni, da vsa gostovanja iz drugih krajev organizira služba, le redko je organizator kdo drug.

V preteklih letih se je utrdilo nekaj stalnih oblik gostovanj, kot so matinee, gledališki abonma, poletne kulturne prireditve, koroška glasbena jesen, program

ob tednu otroka, novoletni program in drugo. Precej je bilo tudi posameznih gostovanj.

Program izbiramo glede na izvedbene možnosti v občini, močno pa na izbor vpliva cena gostovanja. Prireditvena poslovalnica ima namreč na voljo določeno vsoto denarja, za le-to pa želi pripraviti čim bogatejše programe. Jasno je, da pri nobeni prireditvi stroškov ni mogoče pokriti z

Spomin na igro »Prisega ob polnoči«, ki so jo igrali Hotuljci, režiral pa je že pokojni Konečki Pepi

vstopnino, zato so gostovanja subvencionirana. Vstopnina, ki jo zberemo, pokriva različno višino vseh stroškov, le redko jih pokrije polovico. Tega, da so vse vstopnice subvencionirane, bi se morali zavedati vsi obiskovalci in vsi starši, ki pošljejo otroke na kulturne prireditve. Vzrokov, da je stanje takšno, je več, v vsakem kraju občine so drugi in o njih smo že večkrat pisali. Na Ravnah je osnovni vzrok za to, da so vstopnice sorazmerno drage oziroma za to, da z vstopnino pokrijemo le manjši del stroškov, premalo sedežev v dvorani. Bistveno načelo, ki ga pri organizaciji gostovanj tudi uresničujemo, je to, da morajo biti predstave razen na Ravnah tudi v drugih krajih občine.

V program *sobotnih matinej v letu 1985* so se predstavili naslednji gostje:

Cveto Sever — lutkar iz Kranja — s predstavo

H. Ch. Andersena — Cesarjeva nova oblačila — 4 uprizoritve. Predstava je bila na Ravnah, v Črni, Mežici in na Prevaljah. Videlo jo je 800 otrok.

Lutkovna skupina LI-LU iz Litije
SLON BALON — 3 uprizoritve (Prevalje, Ravne 2x). Predstavo si je ogledalo 400 otrok.

Lutkovno gledališče Maribor
ŽOGICA NOGICA — 3 uprizoritve (Črna, Mežica, Prevalje).

Lutkovno gledališče Maribor
LESENA ZGODBA — 1 uprizoritev (Ravne). Predstave je videlo 800 otrok.

VVO Mladi rod Dravograd
TO JE NAŠA ŽOGA — 1 uprizoritev. Predstavo je videlo 150 otrok na Ravnah. Poleg gostujočih skupin so v programu matinej sodelovale še domače: KUD Leše, OO ZSMS VVO Ravne na Koroškem in VVE Mežica.

12 predstav, ki so jih uprizorili gostujoče skupine, si je ogledalo 2150 otrok.

Izven programa matinej pa smo organizirali še gostovanje Slovenskega mladinskega gledališča iz Ljubljane s predstavo N. Grafenauerja NEBOTIČNIKI, SEDITE. Tri uprizoritve si je ogledalo 600 otrok, predstavi, ki sta bili na Ravnah in na Prevaljah, je daroval dedek Mraz.

V program *gledališkega abonmaja* sta bili letos dve predstavi:

— Oder treh herojev Medvode — Pirniče POKVEČENA SONCA — 2 uprizoritvi — 300 obiskovalcev

— Primorsko dramsko gledališče Nova Gorica HRUP ZA ODMOR — 2 uprizoritvi — 380 obiskovalcev.

Poleg tega pa smo organizirali še gostovanja:

— DARE ULAGA: Nekoč in danes — 1 uprizoritev (Mežica) — 25 obiskovalcev

— ODER MLADJE, Koroška dijaška zveza Celovec — EVGEN — 2 uprizoritvi (Ravne, Črna) — 280 gledalcev

— ZLATKO ŠUGMAN: Fraklova vrnitev — 4 uprizoritve (Leše, Holmec, Prevalje, Ravne) — 530 obiskovalcev

— GLEDALIŠČE LJUDSKE VSTAJE Maribor: Partizanski miting — 1 uprizoritev 200 obiskovalcev

Slovensko mladinsko gledališče Ljubljana: ANA — 1 uprizoritev 350 gledalcev

V letu 1985 je bilo v občini 7 gledaliških predstav (13 uprizoritev). Vseh obiskoval-

cev je bilo 1865, v povprečju torej 188 na predstavo. V povprečju pa je marsikaj skrito: predstava, na kateri je bilo komaj 25 gledalcev in druga, na kateri se jih je gnetlo kar 350, več kot 100 pa jih sploh ni dobilo vstopnic. Zato mislim, da je treba govoriti o vsaki predstavi posebej.

Glasbena gostovanja smo zgostili v Koroško glasbeno jesen, posvetili pa smo jih Evropskemu letu glasbe.

Ansambel Pro Musica Tibicinia Maribor: KONCERT RENESANČNE IN BAROČNE GLASBE — 100 poslušalcev,
KONCERT KOMORNEGA ORKESTRA RTV LJUBLJANA, 150 poslušalcev,
KONCERT PARTIZANSKIH PEVSKIH ZBOROV CELOVEC—TRST—LJUBLJANA, 400 poslušalcev.

Na petih glasbenih prireditvah je bilo 1200 obiskovalcev, kar pomeni 240 na prireditve. Zelo težko bi iz tega sklepali, da imajo ljudje raje glasbene prireditve, le možnosti za organizacijo so drugačne. Dve od teh prireditev sta bili v Druženem domu na Prevaljah in samo na teh dveh je bilo 800 obiskovalcev.

Z obiskom na glasbenih prireditvah smo lahko zadovoljni, saj so bili vsi sedeži v prostorih, kjer so se odvijale, polni. Malo skromnejši obisk je bil na videz na koncertu Komornega orkestra RTV Ljubljana (150 poslušalcev), vendar ni realno pričakovati masovne udeležbe na takih prireditvah, saj gre za resno glasbo, ki od publike zahteva tudi nekaj poznavanja glasbene umetnosti.

Folklornih gostovanj letos nismo organizirali, ker so te prireditve izredno drage, v občini pa ni dovolj velike dvorane za take nastope. Tako so občani imeli priložnost videti le eno tujo skupino ORENBURŠKI NARODNI ANSAMBEL iz Sovjetske zveze. Nastop je organiziralo in plačalo Turistično društvo iz Črne na Koroškem.

Poleg teh gostovanj so imeli občani možnost videti še nekaj gostujočih skupin. Njihovi nastopi pa niso v programih prireditvene poslovalnice, zato o njih na tem mestu ne govorimo. V celoti lahko trdimo, da je bilo leto 1985 bogato z gostovanji. Žal se je pretrgala nit gledališkega abonmaja, upamo, da ga bomo v sezoni 1986/1987 lahko uspešno obnovili. Do takrat pa bomo organizirali posamezna gledališka gostovanja.

Več vpliva na program bi morali imeti uporabniki. Ta vpliv bi lahko uresničevali s pomočjo delegatov v zboru uporabnikov v kulturni skupnosti. Žal je konkretnih in dobronamernih pripomb zelo malo.

Tudi o razpršenosti gostovanj je treba nekaj spregovoriti. Organizator je pri odločanju, kje bo kakšna prireditev, zelo omejen z objektivnimi danostmi: za gledališke predstave sta tehnično primerno opremljena le dva odra na Ravnah in v Črni na Koroškem, glasbene prireditve (povsod je obvezen klavir) lahko trenutno organiziramo le na ravnem gradu, saj drugod nimamo klavirjev. Predvsem pa je pomembno občinstvo. Čisto normalno je, da v večjih središčih pričakujemo več obiskovalcev kot pa v manjših, zato bodo večja gostovanja tudi v prihodnje le v centrih, manjše predstave pa bomo organizirali tudi v manjših krajih, tako kot je bilo že doslej.

Zima

Se nekaj o stroških gostovanj:

Lutkovna gostovanja (matineje) so stala 237.800 din. Z vstopnino (85.956 din) smo ob zelo dobri zasedenosti dvoran pokrili le dobro četrtino vseh stroškov (27%). Vstopnice pa so veljale 40 oziroma 50 din.

Za gledališka gostovanja smo v letu 1985 porabili 641.037 din, prihodki od vstopnine pa so bili 315.900 din, kar predstavlja približno 50% vseh stroškov. Razliko smo kriili iz združenih sredstev. Vsaka vstopnica je bila v povprečju subvencionirana v višini 50%. Tudi tu povprečje marsikaj zamegli. Predvsem pa je treba poudariti, da je bil nastop gledališča ljudske vstaje v Kotljah brezplačen za gledalce, niti eni krajevni družbenopolitični skupnosti pa se ni zdelo vredno vprašati, ali mora kaj prispevati za program (krajevni praznik). Upamo, da ne mislijo, da so igralci tudi nastopili za boglonaj. (Nastop je veljal 57.000 din.) Zelo slab finančni uspeh je prinesla Fraklova vrnitev, saj je Šugman nastopil tudi na Lešah in na Holmcu, kjer ni mogoče pričakovati veliko ljudi, predstava pa je seveda za vse enako draga. Tudi Mežičani se niso izkazali, saj je le 25 obiskovalcev prišlo gledat Dareta Ulago v igri Nekoč in danes. Prizadevni organizatorji zimskega turističnega tedna v Mežici so bili seveda razočarani, pokrili pa so tudi polovico stroškov tega gostovanja.

Finančno je najbolje uspel gledališki abonma. Z vstopnino smo pokrili 50% vseh stroškov, gostovanja podpira še republiška kulturna skupnost, razliko (nekaj manj kot polovico stroškov) pa krijemo iz lastnih sredstev.

Tudi glasbena gostovanja ne prinašajo pozitivnih finančnih rezultatov, pravzaprav so med vsemi še najdražja. Izdatke in prihodke XIII. srečanja oktetov je imel prireditelj (OKTET TRO PREVALJE), stroške za nastop partizanskih pevskih zborov bodo pokrili iz sredstev za Poljano '85, za druge nastope pa smo porabili 447.000 din, z vstopnino pa pridobili le de-

Alojz Germ

Telovadnica v Črni je pod streho

24. decembra 1985 je bil tehnični pregled in komisija se je odločila, da jo lahko uporabljamo, pomanjkljivosti je treba odstraniti v določenem roku. Po novoletnih praznikih naši učenci že telovadijo v novi telovadnici.

Želja po novi telovadnici v Črni na Koroškem je bila stara že več desetletij. V kakšnem stanju je bila stara telovadnica, so najbolje opisali učenci osnovne šole v Stezicah, ki so izšle v maju 1984 — pred referendumom za III. samoprispevek: valjujoči parket, streha, ki zamaka, izredno hladna, majhna, za ogrevanje so učenci lahko lovili miške...

V programu II. samoprispevka je bila med objekte družbenega standarda uvrščena telovadnica, v srednjeročnem programu razvoja občine za obdobje 1980—1985 je bila načrtovana gradnja telovadnice v Črni v izmeri 900—1000 m².

V KS Črna smo se že zelo zgodaj organizacijsko pripravili za gradnjo telovadnice. Pri nas je prevladovalo prepričanje, da mora biti nova telovadnica takšna, da bo zadovoljevala potrebe telesne kulturne za šolo, za športna društva v kraju, za rekreacijo krajanov in delavcev DO našega področja. Skupščina KS Črna je že jeseni 1983 imenovala gradbeni odbor, ki je vodil vsa pripravljala dela za gradnjo telovadnice.

Prvotni idejni načrti so predvidevali telovadnico s spremnimi prostori v površini približno 1631 m². Priznamo lahko, da je bilo to le preveč. Posebna komisija, ki jo je imenoval IS SO Ravne na Koroškem, je 24. 1. 1984 obravnavala idejni osnutek. Ugotovila je, da idejni osnutek predvideva prevelik objekt, da ga bo treba zmanjšati tudi zaradi omejenih finančnih sredstev. V naslednji fazi je idejni projekt predvideval telovadnico s pomožnimi prostori v izmeri 1323,28 m².

setino vseh stroškov (45.000 din). Pričakujemo, da nam bo nekaj denarja vrnila Kulturna skupnost Slovenije, ki z namenskimi sredstvi pospešuje glasbena gostovanja.

Finančni podatki so navedeni zgolj kot spodbuda za razmišljanje, tudi tistim, ki zatrjujejo, da je 50 din za lutkovno matinejo odločno preveč.

Popolnoma jasno je, da pri načrtovanju kulturnih programov ne moremo popustiti pritiskom, naj se le-ti pokrijejo z vstopnino. Takih prireditev pri nas čisto enostavno ni mogoče organizirati, o prireditvah, ki pa se pokrivajo, pa na tem mestu ne bi govorili, čeprav so zelo dobrodošle in potrebne.

Glavni cilj pri organizaciji kulturnih prireditev je čim bolj pokriti stroške z vstopnino, tudi zato, da bi lahko z denarjem, ki ga imamo, pripravili kakovostne in ne preveč redke kulturne dogodke.

Spomladi leta 1984 so v KS Črna in KS Žerjav potekale priprave za uvedbo III. samoprispevka. Člani skupščine in sveta KS Črna, DPO v KS Črna in gradbeni odbor so vložili ogromno truda in dela. Krajanom smo natančno predstavili skupen program in programov KS. Na vseh Zborih občanov smo dobili podporo za oba programa. gradnja nove telovadnice za šolo, za kraj. V ta prizadevanja se je zelo intenzivno vključila tudi šola. Vsi učenci in starši so bili podrobno seznanjeni s programi. KS je izdala VESTI, šola pa Stezice. Učenci so zapisali mnogo lepih sestavkov, kjer so prikazali potrebo po novi telovadnici. Brez naštevanja podrobnosti lahko zapišem, da sta se trud in delo organizatorjev bogato poplačala, saj so na referendumu maja 1984 leta občani z veliko večino rekli DA.

Za občinski praznik maja leta 1984 smo svečano položili temeljni kamen za novo telovadnico. Ob krajšem programu (sodelovali so učenci šole, Pihalni orkester Rudnika Mežica) sta temeljni kamen položila predsednika skupščine občine Ravne na Koroškem Maks Večko in pobratene občine Čačak A. Višnjič. Seveda je tudi ta svečanost ugodno vplivala na razpoloženje občanov, da so na referendumu tako odločno rekli DA.

Gradbeni odbor je do jeseni leta 1984 zbral vso potrebno dokumentacijo. Idejni načrti so bili pripravljani za telovadnico v izmeri 23 m × 44 m = 1012 m², sanitarije in garderobe za učence — 51,68 m², prostori za učitelje — 34,12 m², garderoba za orodja 81,23 m², ostali prostori (hodniki, podpostaja) pa 144,25 m², skupno 1323,28 m².

Investitor telovadnice je bila KS Črna, predstavnik pa gradbeni odbor. Gradnja telovadnice se investira iz sredstev II. in delno III. samoprispevka, torej iz solidarnostno zbranih sredstev. Za telovadnico z ostalimi prostori in opremo ni bilo mogoče zbrati dovolj sredstev.

Gradbeni odbor, KS in DO v Črni na eni strani in predstavniki IS SO Ravne, DPO občine Ravne in OIS smo začeli dolgotrajne, včasih tudi mučne medsebojne pogovore in sestanke. Osnovni problem je bil, kako zbrati dovolj sredstev in kako graditi telovadnico v predvideni površini. Ko je bil glavni projekt izdelan in je nato gradbeni odbor razpisal natečaj za izbiro izvajalca, smo se vsi začudeni znašli pred nerešljivim problemom: Gradbinci so ponudili ceno nad devet starih milijard! Toliko denarja ni mogoče zbrati.

Gradbeni odbor je iskal nove možnosti (Vegrad Velenje), vendar cene objekta ni bilo mogoče bistveno znižati. V ponudbi za gradnjo na ključ je bil ugodnejši Kograd Dravograd. Vsi smo se zavedali, da začetek gradnje mora biti jeseni 84, če ne, telovadnice sploh ne bo. Zato smo sprejeli naslednje sklepe:

— telovadnico bomo zgradili brez opreme, nakup opreme je stvar gradbenega odbora

— telovadnico bo treba zmanjšati, nova tlorisna površina je 713 m²

— približno 200 m², za kolikor je telovadnica večja od normativov za šole — bo prevzela KS Črna (kar je potrdila skupščina KS)

— črtajo se garderoba za orodje, vezni hodnik (od nove telovadnice do šole), sanitarije za obiskovalce

— prostor za tribuno se izdela samo na grobo — zidarsko

— nikjer v predračunu ni upoštevano rušenje stare telovadnice

— gradbeni odbor prevzame čiščenje bodočega objekta (za tehnični prevzem).

Ko smo se dokončno dogovorili, smo začeli končne priprave za gradnjo. Izvršni svet SO Ravne, posebej predsednik J. Pač-

Stare telovadnice ni več, pripravljen je prostor za novo

Delali so udarniško, pomagal je tudi predsednik Turističnega društva tovariš Stakne

nik, je vložil veliko truda, da smo začeli graditi. Posebej poudarjam, da je finančno konstrukcijo v celoti pripravil IS SO Ravne, Pačnikova je tudi zasluga, da je bil projekt sprejet na vseh forumih, ki o tem odločajo. Tik pred končno odločitvijo smo ugotovili, da KS Črna ne more biti investitor (ker ne more najeti kreditov), zato je investitorstvo prevzela OIS Ravne na Koroškem. Začetek gradnje je bil septembra 84.

V novembru so bile sklenjene vse pogodbe, KOGRAĐ kot glavni izvajalec je dobil avans v višini 52.000.000 din, uredili so gradbišče, v novembru so zapeli gradbeni stroji in gradnja je stekla.

Omenil sem že, da rušenje stare telovadnice ni bilo zajeto v predračunu. Če smo hoteli imeti novo telovadnico, smo morali staro porušiti. Gradbeni odbor je organiziral rušenje stare telovadnice, ker na tem mestu stoji nova, prestaviti je bilo treba toplovod za VVO, ki ga ogrevamo iz kotlovnice v šoli.

Rušenje stare telovadnice in odstranitev materiala je bila ocenjena na 1.200.000 din. To je bil prispevek v delu učiteljev in učencev, sodelovali so krajanji — predvsem člani športnih društev, odvoz materiala je opravil tozd Metalurgija iz Žerjava. Očistili in shranili smo približno 8000 kosov opeke, ki je še uporabna. To je bila velika udarniška akcija. Uporabno orodje smo shranili.

Gradnja telovadnice je potekala normalno, glavni izvajalec je bil Kograd, tozd Stavbenik Prevalje, enota Črna. Vsa instalacijska dela je opravil INSTALATER Prevalje, tozd Montaža. Glavni projektant je bil dipl. arh. K. Markovič, vodja izvajalcev inž. B. Ošep, odgovorni pa grad. teh. Š. Zver. Prvotni rok izgradnje je bil september 1985, zaradi težav pri strešni konstrukciji — izvajalec Metalna Zenica — se je podaljšal v november 1985. Telovadnica je bila zgrajena v dobrem letu dni.

Kot sem že omenil, vezni hodnik in oprema nista bila zajeta v investicijski načrt. Ker pa je bila gradnja veznega hodnika

nujna (brez njega bi ne bilo povezave šola — telovadnica), je gradbeni odbor zbral sredstva za gradnjo veznega hodnika. Dela so bila ocenjena na 7.000.000 din. Po projektni dokumentaciji so bila dela tudi opravljena, sredstva pa je zbral gradbeni odbor. Tudi nekaj osnovne opreme smo morali vgraditi v času gradnje telovadnice. V pod so morali vgraditi sidrišča in v zid pritrditi vijake za različna orodja. To je investirala osnovna šola Črna iz sredstev amortizacije (72.000 din). Projektno dokumentacijo za opremo je izdelal ELAN Begunje.

Še o kotlovnici bo treba nekaj zapisati. Januarja 1985 sta skoraj istočasno odpovedala oba kotla v kotlovnici. Delavci tozda Metalurgija iz Žerjava so ju skušali obnoviti, vendar brez uspeha. V kratkem roku smo kupili nov kotel 110 KW (investitor OIS — združena amortizacija nepremičnin), tako da smo lahko skoraj normalno ogrevali šolo in vrtec. Kotlovnica je bila zgrajena leta 1967, torej že amortizirana. Predvideli smo, da bo moč kotlovnico obnoviti iz sredstev združene amortizacije nepremičnin OIS Ravne. V poletju 1985 so projektanti iz Kograda ocenili, da bi obnova kotlovnice veljala približno 6.000.000 din. Po predložitvi projektna dokumentacija je bila cena obnove kotlovnice ocenjena na 14.000.000 din! Ponovno smo zapadli v veliko stisko — kako zbrati potrebna sredstva. Z vsestranskim angažiranjem IS SO Ravne, OIS, SIS za otroško varstvo in VVO Ravne, ZTO Ravne, KS, šole, Lesne — tozd Gozdarstvo, smo zbrali sredstva za obnovo kotlovnice. Del sredstev bo glavni izvajalec tozd Montaža s Prevalj dobil v letu 1986. Kotlovnica je bila po izjemnem trudu delavcev Instalaterja v glavnem končana konec novembra 1985. Vgrajen je bil nov kotel moči 850 kW. Posebej moramo poudariti, da je bila obnova kotlovnice nujna — tudi če bi ne gradili nove telovadnice. Instalirana moč kotlov je načrtovana za šolo, VVO in novo telovadnico. Morda bi bila lahko instalirana moč manjša za približno 200 m² površin, kolikor je dolžna vzdrževati KS Črna. Torej bi za tak-

šno površino lahko bil vgrajen manjši kotel, kar pa ne predstavlja omembe vrednih sredstev.

28. 11. 1985 je bila občinska proslava dneva republike v novi telovadnici. Ta dan štejejo za uradno otvoritev telovadnice. V programu proslave so sodelovali učenci šole, Pihalni orkester Rudnika Mežica, slavnostni govornik je bil predsednik skupščine občine Ravne na Koroškem Maks Večko. V posebno zadovoljstvo nam je bila navzočnost predstavnikov pobratene KS Zaočani iz pobratene občine Čačak in predsednika skupščine občine Čačak A. Višnjica, ki je po kratkem nagovoru izročil ključke telovadnice predstavniku ŠSD Mladi gozdar naše šole. Posebno pa smo hvaležni za prispevek pobratene občine (300.000 din) za opremo telovadnice.

V letu 1986 pouk telesne vzgoje že poteka v novi telovadnici. Učenci so navdušeni! To navdušenje ima tudi grenak priokus. V telovadnici ni opreme, ni nujne zaščite radiatorjev, luči, stikal, garderobe so brez opreme (garderobnih sten). ELAN naj bi nekaj že kupljene opreme vgradil januarja 86. Po tem bomo telovadnico ponudili tudi zunanjim uporabnikom.

Ob novi telovadnici se nam je sprostila stara garderoba. V tem prostoru načrtujemo zobno ambulanto za učence šole in vrtec v Črni. Tudi za to ambulanto bomo večino del opravili udarniško, opremo pa bo prikrbel KZD Ravne na Koroškem. Tudi to bo za naše otroke velika pridobitev.

Za opremo in tudi za zobno ambulanto zbiramo sredstva. To akcijo smo skupno načrtovali KS Črna, gradbeni odbor in svet šole. Imamo tudi soglasje SO Ravne. Poudariti moram, da so do sedaj vsi kmetje — lastniki gozdov pokazali veliko razumevanje za naše skupne probleme, prav vsi so darovali les, od 2—7 m³ hlodovine. Značilna je izjava kmeta, ki je dejal: »To je za naše otroke, to bo ostalo pri nas.«

Tudi na tem področju se je pokazala velika želja in dobra volja krajanov za reševanje skupnih problemov v kraju v dobro naše mladine. Seveda samo od kmetov ni mogoče zbrati dovolj sredstev. Letos se bosta gradbeni odbor in OŠ Črna obrnila na DO v naši občini in poprosila za pomoč pri opremljanju telovadnice. Upam, da bomo naleteli na razumevanje.

Velika je hvaležnost in priznanje vsem tistim, ki so z osebno zavzetostjo in delom pripomogli k izgradnji toliko pričakovane telovadnice. Posebej naj pohvalim tudi izvajalce.

Naša telovadnica »TRIGLAV« imenovana, je ponos našega kraja. Prepričan sem, da bo dobro izkoriščena, da bo omogočila razmah telesne kulture in rekreacije naših občanov.

Za zdrav duh v zdravem telesu!

SLOVENSKI PREGOVORI

Če je februarja pretoplo, bomo v aprilu za pečjo.

Če kaplja od sveče prej kot od strehe kane, huda zima še nori in kakih 27 dni ostane.

Če za svečnico sneži, se že vigred oglasi.

Andrina Žaucer

IVO LEVSTIK

je bil pomemben slovenski partijski funkcionar, ki je kot učitelj in komunist deloval tudi v Mežiški dolini. Leta 1940 je postal sekretar okrožja KPS za Mežiško dolino, v Ljubljani je bil član okrožnega komiteja in komisar narodne zaščite, bil je delegat za Ljubljano na Kočevskem zboru, na Štajerskem pa inštruktor pokrajinskega oziroma oblastnega komiteja, vršilec dolžnosti sekretarja revirskega okrožja in imenovan za sekretarja za celjsko okrožje, vendar je med nastopom zadnje funkcije padel.

Ivo Levstik (ilegalno Gojc, Šimen, Ožbe) je bil rojen 18. januarja 1910 v Zagorju ob Savi. Oče in mati sta bila učitelja, starejši brat je diplomirani inženir agronomije, predvojni komunist. Sestra Jana je tudi bila učiteljica.

Že kot učiteljskičenec je Ivo v trboveljskih revirjih spoznaval socialno problematiko in boj delavskega razreda za svoje pravice. Dijaki — vozači so na poti v šolo v Ljubljano in domov navadno živahno debatirali in se tudi na ta način izobraževali. Napredna domača vzgoja, delavsko okolje v Zagorju, krog naprednih učiteljskičnikov na šoli, ki so bili pod vodstvom in vplivom Eda Kardelja, so Iva Levstika pripeljali v vrste napredne mladine.

Maturiral je na ljubljanskem učiteljskem letu 1932. Do odhoda na odsluženje vojaškega roka v Bileči je bil brezposelen. Po vrnitvi iz vojske je bil zopet brez dela (od 1. 6. 1933 do 30. 4. 1934). Kratko dobo je bil na brezplačni učiteljski praksi na osnovni šoli v Zagrebu ob Savi z mesečno podporo banovinskega bednostnega sklada (400 dinarjev mesečno). 6. junija 1934 je nastopil učiteljsko službo v Rajhenburgu (današnja Brestanica), kjer je ostal do 12. avgusta 1940.

Že v dijaških letih se je vsestransko izobraževal. Kot mlad učitelj se je spoznal z vrstniki naprednih pedagoških idej (Martinom Mencejem, ki je bil učitelj v Trbovljah, Zoranom Hudalesom in drugimi), ki so bili aktivni v učiteljskem gibanju.

Od oktobra 1928 do 22. marca 1929 je obiskoval dramski tečaj v Ljubljani, ki ga je organizirala Zveza kulturnih društev v Ljubljani.

Leta 1933 je od 4. 12. do 13. 12. obiskoval prednjaški tečaj Sokolske župe Celje in od 3. 1. do 30. 1. 1934 še prednjaški tečaj v prireditvi banske uprave Dravske banovine pod vodstvom načelnštva Zveze Sokolov kraljevine Jugoslavije.

Od 2. avgusta 1938 je obiskoval predavanja na uvodnem in metodičnem tečaju za učitelje kmečko nadaljevalnih šol na vinarski in sadjarski šoli v Mariboru.

Od 5. do 12. februarja 1939 je opravil smučarski tečaj za učitelje ljudskih šol, ki ga je priredila Jugoslovanska zimskošportna zveza na Gorjušah, in si s tem pridobil kvalifikacijo za učitelja smučanja.

V Zagorju in tudi v Rajhenburgu je bil vaditelj moškega naraščaja pri Sokolu, odbornik in aktiven član pevskega zbora in orkestra glasbenega društva v Zagorju, tajnik Slovenskega planinskega društva v Rajhenburgu.

V KPS je bil sprejet 1939, ali že 1938. v Rajhenburgu. Sprejel ga je Maks Stermecki. Partijsko je bil povezan z učiteljico Franjo Zupančičevo (Nemci so ju ubili 1942. v Bevkah), in z Jožetom Borštnarjem, s katerim sta si bila tudi prijatelja.¹

12. avgusta 1940 je bil premeščen v Mežico, službo je nastopil 3. septembra 1940.

O novem učitelju smo že pred njegovim prihodom v Mežico slišali, da je »rdeč«.

Na šoli se je kaj kmalu začel uveljavljati s svojim delom v učiteljskem gibanju — sekciji Jugoslovanskega združenja učiteljev. Vzdrževal je stike s Karlom Doberškom s Prevalj, ki je imel velike izkušnje v pedagoškem delu, in z Oskarjem Gajstom, ki je služboval na Ojstreci nad Dravogradom. Na njihovo pobudo smo na šoli delali ankete in zbirali podatke za statistiko o življenju in socialnem stanju šolskih otrok. Enkrat smo organizirali za učitelje iz Mežiške doline ogled rudnika pod strokovnim vodstvom. To nam je uspelo po dolgih prošnjah, ker smo učitelji menili, da moramo vsaj delno spoznati del naših rudarjev v jami. Uprava rudnika je bila namreč pod vplivom stare miselnosti, da ženskam ni treba dovoliti vstop v jamo.

Tudi glede partijskega dela se je situacija bistveno spremenila. Ivo je bil še to jesen na dveh partijskih posvetih v Šaleški dolini in na Pohorju. V tem času je prišlo tudi, verjetno konec oktobra ali v začetku novembra, do ustanovnega sestanka okrožnega komiteja KPS za Mežiško dolino. Naju z Ivom je obvestil o sestanku na Lešah Karel Doberšek. On je bil doma z Leš in je dobro poznal tamkajšnje razmere in ljudi ter je bil verjetno tudi organizator sestanka. Sestanek je bil v neki uti oziroma na terasi neke hiše. Vodil ga je Miloš Zidanšek iz Maribora. Informiral nas je o političnem položaju v svetu in pri nas ter o nalogah komunistov pred bližajočo se vojno. Sestanka smo se udeležili: inž. Banko Diehl iz Žerjava, Karel Doberšek s Prevalj, še dva ali trije tovariši s Prevalj ali iz Guštanja ter midva z Ivom iz Mežice. Sekretarske posle je prevzel Ivo, ki je hodil tudi na posvete. Imen tovarišev s Prevalj oziroma iz Guštanja ne vem, ker jih osebno nisem srečevala, ilegalno partijsko delo pa je bilo strogo konspirativno.

Pozimi je bila še ena seja komiteja, katere pa se zaradi bolezni nisem udeležila. Verjetno je bila predvidena seja komiteja marca 1941, ko je prišel v Mežiško dolino Tone Tomšič, pa dela zaradi aretacije ni mogel uspešno opraviti.

Ob okupaciji so Nemci v Mežici najprej zaprli vidne Sokole in župnika, ki je bil po rodu iz avstrijske Koroške. Naju z Ivom so opozarjali (poročila sva se decembra 1940), da naj odideva, ker sva v Mežici nezaželena. Stanovala sva v občinski hiši, pa je bilo treba sobo čimprej izprazniti. Maja sva se umaknila v Ljubljano k Ivovim staršem v Dravljah.

Ivo se je v Ljubljani takoj zaposlil kot fizični delavec v mestni vrtnariji, kjer so zaposlovali begunce iz Štajerske. Tam je hitro našel partijsko zvezo Sitar, Martin Mencej in takoj začel opravljati partijske in s tem tudi frontovske naloge. Do konca leta 1941 so v Zgornji Šiški in v Dravljah organizirali narodno zaščito. Ivo je že v začetku sodeloval pri organizaciji. Bil je inštruktor OK KPS Ljubljana in Politični komisar NZ mesta Ljubljane.² Jeseni in na zimo 1941 so se pri Levstikovih v Dravljah večkrat sestali partijski funkcionarji Tone Tomšič, Boris Kraigher, Lidija Šentjurs, Mica Šlander in drugi. V času takih sestankov je bila vsa naša družina na straži. Ozek teren med žico, ki je obdajala Ljubljano — italijanski blok — in med

Po udarniškem delu

Mežica leta 1970

nemško mejo v Šentvidu z nemškim blokom je bil zelo kontroliran in je bilo treba stanovanje Levstikovih čuvati za tovrstne sestanke.

Že konec leta 1941 se je Ivo po nalogu KP zaposlil v Dravljah na uradu za izdajo osebnih izkaznic (v gasilskem domu). Za OF je bilo treba priskrbeti prazne osebne izkaznice in druge formularje, ki so jih v naših tehnikah izpolnjevali in ponarejevali.

Konec maja ali v začetku junija 1942 sva odšla v partizane. Toško čelo, Dolomiti in dalje na Spodnjo Brezovico v II. četo Sercejevega bataljona Krimskega odreda. Ivo je postal bataljonski obveščevalec. Po italijanski ofenzivi julija 1942 sva bila ponovno poslana zopet kot ilegalca v ljubljansko zunanje okrožje na Teren Dravlje. Vlado Krivic piše Kardelju 5. 1. 1943 »... kot namestnik politkomisarja narodne zaščite bo najbrž Stane, učitelj L. (I. Levstik-Ožbe), ki ga Janez (Boris Kraigher) pozna in ki je bil v partizanih, nato pa v zunanjem delu okrožja. On bi istočasno vodil skrb za zunanje okrožje.«³

V Ljubljani je bil do konca septembra 1943 član okrožnega komiteja KPS za Ljubljano, odgovoren za vojaški sektor.

Konec septembra 1943 sva bila ponovno poslana v partizane. S skupino okrožnih in okrajnih aktivistov smo posamično ali v parih šli skozi izžanski blok s ponarejenimi izkaznicami. Na Igu, kjer so že bili partizani, smo se vkrcali na kamione in se odpeljali na Kočevsko. Kot ljubljanski delegati smo se 3. 10. 1943 udeležili Zbora poslancev slovenskega naroda v Kočevju. Po končanem zboru naju je CK KPS poslal na Štajersko. Ker sem zbolela in je bila zveza čez Savo prekinjena, sva se zadržala nekaj časa na stiškogrosupeljskem okrožju. Ko sva prišla čez Savo na Moravsko, sta naju Sergej Kraigher in Viktor Stopar poslala — Iva v revirje, mene pa v šaleško-mislinsko okrožje. Ivo je nadomestoval sekretarja Ribiča, ki je bil v partijski šoli na Rogu. Ivo je bil inštruktor pokrajinskega oziroma oblastnega komiteja KPS za Štajersko. Po vrnitvi Ribiča bi moral Ivo

v Celjsko okrožje za sekretarja komiteja. Preden je nastopil novo dolžnost, je padel 1. 5. 1944 na Zeleni trati nad Zagorjem,

Franjo Gornik

Drobtinice iz življenja Ferdinanda Beleja

rudarja v rudniku premoga na Lešah od leta 1875 do 1899

Včasih moraš imeti srečo in dober nos, da izbrskaš izza starega ostrejša zavitek papirja, ki ga je, lastnik ali njegovi nasledniki, shranil za najditelja. Na »Stanečem« nad Lešami sem na lepo počiščenem podstrešju izbrskal dokumente, ki jih je v prejšnjem stoletju iz meseca v mesec skrbno zbiral in zlagal Ferdo, leški rudar, ter jih tako obvaroval pred uničenjem.

medtem ko je vodil večdnevno sejo OK KPS za revirje, kar opisuje dr. Tone Ferenc.⁴

- 1) Zbornik Krško
- 2) Spomin je moč, 1985, str. 12, 13, Pomniki revolucije v občini Ljubljana Šiška
- 3) Iz pisma Vladimirja Krivica Kardelju 5. 1. 1943 — Dokumenti ljudske revolucije v Sloveniji, Knjiga 5 — 1978, str. 17, str. 121, pismo Lidije Šentjurske CK-ju v začetku februarja, Šimen, Ivo Levstik, Ožbe, str. 352
- 4) Ljudska pravica 28. 5. 1944, Niti en vzklík, niti ena roka. Tone Ferenc: Satan, njegovo delo in smrt, Ljubljana, 1979, str. 202—204

Dokumenti na osnovni šoli v Mežici.

P. S.

Zbrala in uredila sem tisto gradivo, ki sem ga imela pri roki, nisem pa mogla slediti vsemu, kar je bilo o Ivu napisano, in ne morem zbirati izjav od njegovih sorcev. Sodim pa, da bi bilo prav in primerno, da se najde mlad zgodovinar, ki bi vsestransko in celovito osvetlil lik in delo Iva Levstika, ker že navedeni podatki kažejo, da je bil eden izmed vidnejših aktivistov naše revolucije. Zgodovino partije in revolucije so vendar oblikovali in uresničevali njuni kadri.

Post. Nr. 410 *Ferd. Belej* B. R. Nr. 671

Verdienst 65.42 fl. 12		fl.	fr.	fl.	fr.
Abzug an Geldverrechnung					2425
4	Kilo Zed	1	Kilo Schweinfelt	3	76
12	" Kozen	1	" Seiten		29
1	" Del		" Windmühl		32
3	" Holz				12
3	Valb Reindist				60
	Kilo Weinmehl Nr. 1				
	" Nr. 2				
	Kilo 10			1	98
	" Halbfendmehl				
	" Vorkmehl				
5	" Vorkmehl				
	Vier Duz		Vier Gerbstein		
	" Füllen		Vier Vinken		
	Belokiller Lücken oder Anturaz				
	" Haier				
B. Nr. 3. <i>Pünna 881</i> Beschleibt Baarzahlung					1576
					1501

Abzug für Lebensmittel

Abzug für "Bücherei", "Bücher", "Bücher"

Ivan Modrej

Črna na Koroškem

V Črni ni vse črno, kot bi nemara kdo mislil, temveč prav prikupno, živahno in čisto. Kraj je skrit in zavit med vršaci, a ga je vredno poiskati.

Sveža procelja, urejeni pločniki, muzeji (metalurški, etnografski, lovski), bogata zbirka mineralov, skrbno urejeno pokopališče, čudovit kulturni dom, unificirane lesene klopi, lepo vzdrževani kulturno zgodovinski spomeniki, čista Meža, zelenje, cvetje, vsebinsko bogat Koroški turistični teden, vse to in še marsikaj dokazuje, da so prebivalci v Črni složni, da tekmovanja med krajanji rojevajo sadove, da imajo velik smisel za lepo gozdarji in da se tudi drevesa in zelenje v širši okolici znova bohotijo, odkar so ukročni žerjavski strupi.

Takšna je bila uradna obrazložitev Turistične zveze Slovenije, ki je meseca novembra 1983 podelila zlato medaljo in listino Črnjanom, skupaj s Postojncani so namreč zmagali v tekmovanju »Izbiramo najbolj urejen kraj v Sloveniji leta 1983«.

V središču Črne je več kašpotov, lično izdelanih bodisi iz macesnovih deščic ali iz drevesnih rogovil, kjer je napisanih samo nekaj krajev, ki jih je vredno obiskati v okolici. Ljubitelj narave bi se moral pravzaprav za nekaj dni naseliti v Črni in se vsako jutro odpraviti v drugo smer. V bližini rastejo orjaške smreke na Ježevem in 750 let stara Najevska lipa, menda največja v Sloveniji, planinski dom na Smrekovcu je 16 km daleč, hribovska vas Koprivna 12 km, Bistra 8 km, Podpeca 6 km, kralja Matjaža na Peci 3 ure. V okolici kraja pridejo na svoj račun predvsem smučarji in planinci ter seveda občudovalci neokrnjene narave.

»Ruda, lesnina, tebe rede«, bi lahko po pesniku rekli o prebivalcih Črne, ki je znana po lesarstvu in gozdarstvu.

Ker je dolina znana po lesu, so želeli črnjanski krajevni in turistični mošje tudi v kraju pokazati turistom svojo lesno usmeritev. Ob ulicah v kraju je mogoče videti vrsto skulptur iz lesa, koši za odpadke so izdelani iz lesa, klopi v Črni pa so izdelane iz drevesnih debel. Najmogočnejša klop v kraju je na glavnem trgu, na njej pa so vrezani podatki o velikanskem drevesu, iz katerega je nastala. To je bila včasih Burjakova smreka iz Tople, stara 270 let, visoka 49 metrov, v kateri je bilo kar 19 kubičnih metrov lesa.

Vse to in še marsikaj zanimivega si bomo ogledali in zvedeli razne zgodovinske zanimivosti o našem kraju in bližnji okolici.

Vir: Teleks, december 1983

Marjan Raztresen: Črna dolina pod Peco čuva nešteto zakladov

Podajmo se peš iz Žerjava v Črno in njeno najbližjo okolico. Prva hiša na naši poti je mala zidana hiša na desni strani ceste. Staro ime je pri Kašmanu. Nekdaj je bila last kmeta Čemernika iz Žerjava. Malo naprej na levi strani tik ceste je poslopje, kjer je vhod v podzemlje. Na dnu jaška je velika elektrarna. Turbine poganja reka Meža, ki je od jez v Črni speljana po rovu. Od te elek-

trarne pa na svoji poti v podzemlju še enkrat poganja turbine na Unionskem vpadniku ter priteče po dolgem rovu šele na Prevaljah na beli dan.

Na naši poti v Črno nas obdajajo na obeh straneh ceste in struge reke Meže, ki je zaradi omenjene centrale večino leta suha, strmi hribi. Ako pogledamo više po tem kamnitem svetu, bomo včasih videli tudi gamse. Spomladi pa cvetijo po tem skalovju »ključki pomladi«, zlatorumeni jegličiči, ali kakor jih tukaj imenujejo — ženitelj. Leta 1930 se je pri trganju teh cvetlic smrtno ponesrečila šolarka iz Mušenika, hčerka rudarja Ipavca.

Že je pred nami na levi strani velika zidana stavba, ki jo danes imenujemo Balos. V njej stanujejo delavci žagarji, zaposleni na mušeniški žagi. Nekdaj pa so v njej stanovali fužinarji, kovači, zaposleni v bližnji železarni, ki je prenehala obratovati okoli leta 1878.

Pred to hišo, nekaj metrov nazaj, se še vidijo velike skale v strugi reke Meže. Leta 1932 se je zrušilo na cesto veliko skalovja in podrlo tudi leseno znamenje, križ, ki je bil ob cesti na desni strani; bil je enak, kot je še sedaj pri Kašmanu. V Balosu je bila nekdanja gostilna pri Jastrtranu. Nasproti tej veliki hiši je bila lesena bajta, niže pod skalo pa je bil hlev, kjer so nekoč imeli konja za pripravo za pomoč vprežni živini čez klane.

To hišo je junija leta 1961 zasul plaz gramoza, ko se je zrušil nekdanji nasip na Igerčevem. Pred prvo vojno in med vojnami je v tej hiši stanoval rudar Petrič. Njegov sin si je pozneje, leta 1932, postavil hišo na

drugi strani hudournika, kjer je bila nekoč spodnja postaja žičnice za rudo z Igerčevega.

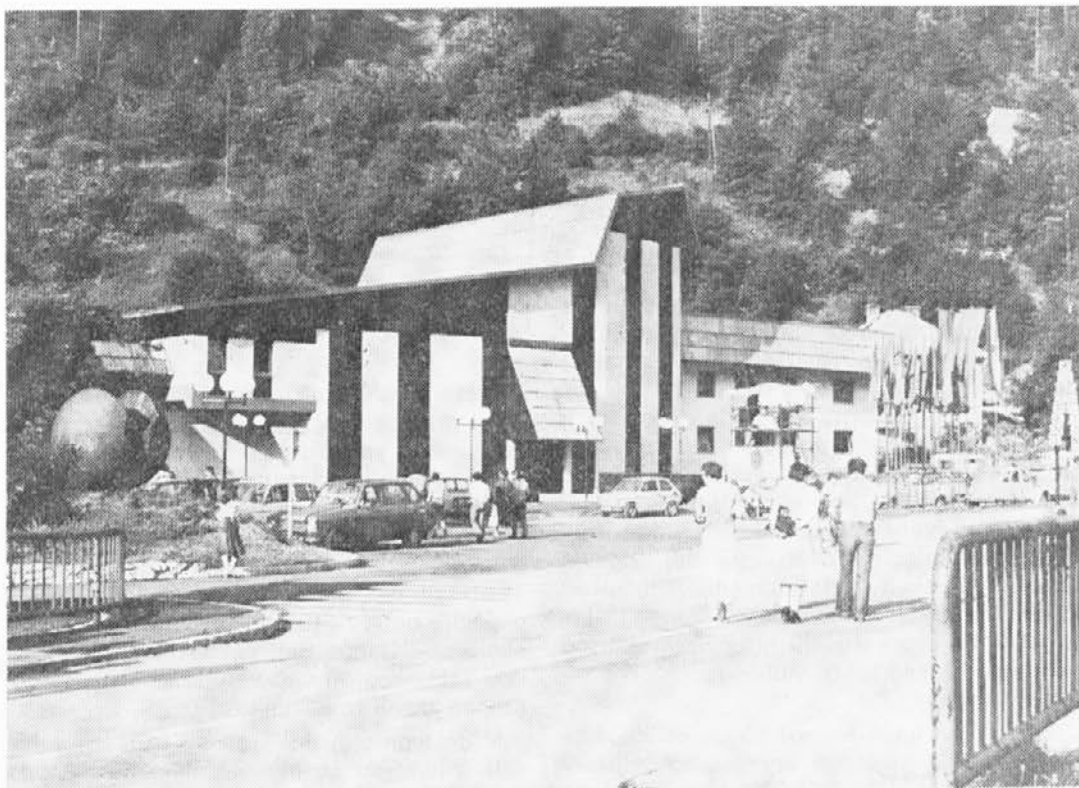
Most je bil nekoč više od današnjega; Mežo je prečkal tam, kjer stoji zidana kapelica. Pozneje so zgradili niže železni most, ta je bil med vojno porušen, nato je bil dolga leta lesen, pred leti pa so zgradili novega, betonskega in cesto razširili, da ni več ostrih ovinkov. Tedaj so tudi porušili dolgo zidano stavbo ob cesti, ki je nekdanj služila za shranjevanje oglja za fužine, tej stavbi so pravili »kolprna«. Danes tudi nekdanjih razvalin, zidov železarne, ni več videti, ko so širili cesto, so zasuli ta pomnik fužin.

V dela prostih dneh so se fužinarji zabavali s tem, da so metali železno kroglo po cesti, ko so šli v Črno; kdor jo je vrgel najdlje, mu tisti dan ni bilo treba plačati pijačo v črnskih gostilnah. Ta navada, metanje železne krogle po cesti, je še danes živa na Škotskem, ko gredo v cerkev. Takrat je gotovo nastala ne posebno častna — pesem: »Večjih lumpov nima svet, kot smo mi, Črnjani, noč in dan ga pijemo, vedno smo pijani. Če bom zdrav, še bom dav za en bokal...« Pesem je daljša, a jo je oče pozabil. V mladih letih mojega očeta so na levi strani ceste še stali vsi objekti nekdanjih fužin z visokimi črnimi dimniki. O prvi železarski postojanki v Črni, o baloških fužinah, takrat znanih pod nemškim imenom »Schwarzenbacher Eisenwerk«, uradni naziv: Stahl und Eisenhütte, je danes po več kot sto letih, težko kaj bolj natančno dognati.

Šanclov Zepi je v Koroškem fužinarju leta 1959, št. 10—12, opisal spomine devetdesetletnega Jakoba Pristovnika, ko je še kot

Le predi, predi, predi... Črnjanske predice

Kulturni dom v Črni

deček hodil iz Jazbine v šolo v Črno. Ko je hodil mimo baloških fužin, je rad opazoval delo fužinarjev. Videl je, kako so z velikimi, na verigo obešenimi kleščami iz vroče peči vlačili žareče razbeljene kose železa in jih vtikali v bolcne, valje. Ko je železo prišlo skozi prve valje, so na drugi strani nanj čakali delavci in ga potisnili v naslednje »bolcne«. Ko je prišlo skozi vse valje, se je prejšnji kos železa spremenil v dolgo »šino«. Zaposlenih je bilo okoli 20 kovačev.

Valje in vodno kladivo je gnalo dvojce velikih vodnih koles. Velike kvadre žarečega železa so predelovali tudi pod velikim kladivom — repačem.

Med »Kolprno« za oglje in pečjo je bil most, po katerem so v peč dovažali oglje, za vse obrate je bila ena sama velika stavba. Tu so izdelovali tudi debelo žico za verige. Cesta je bila zelo strma, da so morali vozniki, ko so konji počivali, polagati pod kolesa kamenje. Most je bil ob kapelici in strm.

Nekaj zgodovine te nekdanje železarne. 29. aprila 1624 je grof Johan Ludvik von Thurn kupil rudarsko podjetje v Črni od Melhiorja Putza. Leta 1655 pa je povodenj napravila konec poslopjem, ki so bila nezadostno zavarovana. Celo stoletje je bila tovarna v Črni popolnoma uničena. Razširjena in bolj urejena so vstala iz ruševin nova kladiva leta 1755. Franc II. grof Thurn je zgradil železarno iz ruševin. Obrat v Črni je povzdignil ter mu priskrbel mnogo cesarsko kraljevskih prednosti.

Povodenj 26. julija 1807 je uničila več zaščitnih obrežij in poškodovala nekaj poslopij. Tako kot ostala železarska kladiva v deželi se tudi ta železarna ni mogla zoperstavljati velikemu napredku in spremembam v proizvodnji železa, pa je proti koncu preteklega stoletja prenehala (Glej Koroški fužinar, 1976, št. 4.)

Po prenehanju železarne je imel kovačnico v eni od stavb kovač Riha Ozimic. Opremljena je bila med drugim tudi z velikim kladivom na vodni pogon, sicer manjšim, kot je »repač« v muzeju na Ravnah.

Prva hiša v Mušeniku je velika enonadstropna zidana stavba, v kateri stanuje okoli 20 strank, imenovana »ta velik haus«. Nekdaj so v njej stanovali fužinarji. V tej hiši je še okoli leta 1900 samotaril in živetaril starček, nekdanji fužinar Šilar. Preživljal se je z beračenjem. Ko je beračil v Javorju, je pri kmetijah najprej prosil za vodo, ko so mu ponudili, da jo je pil, je pa začel hvaliti vodo, kako je dobra in kako lahko iz te dobre vode dobro »župco« skuha. Seveda se je kmetičim gospodinjam s tem prikupil, in so mu nalile »župce«, da se je najedel in tudi obdarovale s kruhom, mastjo itd.

Dvorec ali grad na desni, v njem je bila nekdanj trgovina z živili za kovače in koruza za konje.

Upravitelj železarskih obratov je bil »ferbežar«. Stanoval je v gradu.

Stanislav plemeniti Jabornegg 1828—1882. Bil je potomec nekdanjih javorniških graščakov.

Vnel se je sod špirta in od tega je dobil tako hude opekline, da je umrl.

V koledarju Mohorjeve družbe za leto 1884 je vpisana v seznamu naročnikov iz Črne njegova žena.

Marija plemenita Jabornegg.

Po prenehanju fužinarstva pa je imel tu svojo rezidenco grofovski nadgozdar.

Danes so v njej pisarna Lesne in stanovanja za žagarje. Kjer je danes velika žaga, je bil nekdanj obrat žičarna.

Med gradom in žičarno je stavba, ki je zidana v gotskem slogu, kar se vidi pri oknih. Po pripovedovanju so menda tu hoteli zidati cerkev. To hišo so dolgo uporabljali za roparnico. Po prvi vojni pa so jo preuredili za stanovanje.

V hiši ob cesti, ki je enonadstropna, pa so stanovali fužinarski uradniki, pozneje pa grofovski gozdarji, danes stanujejo v njej žagarji.

Pred mostom čez Mežo je bila nekoč tudi kovačnica. Obok nad ognjiščem in nekaj zidu se še danes vidi.

Rudarsko novo naselje je nastalo med vojno, največ pa so ga zgradili po vojni in se še sedaj gradi.

Po vojni so dali temu naselju ime Rudarjevo. Številni stanovanjski bloki s samopostrežno trgovino so zidani na nekdanjih njivah in travnikih, kjer so pred vojno orali, sejali in kosili Črnjani.

Na drugi strani Meže je nova tovarna, ki jo je zgradil rudnik za svoje potrebe.

Na Meži je nekdanj blizu te nove tovarne bil jez. Od jezua je bila speljana voda po odprtem kanalu k žagi, kjer je bil velik bazen. Od tod je tekla voda na turbino, ki je pogajala žago. Danes je žaga na električni pogon. Na tem bazenu ali »bajerju« pred žago so pozimi rezali in lomili led za »ledenice«, ki so jih rabili gostilničarji in mesarji za shranjevanje pijač in mesa. Pred ovinkom ceste je na levi strani pritlična hiša, kjer je bila kolarska delavnica. Delali so kolesa, vozove, sani, tudi danes je še delavnica pri Bognarju. Cestni ovinek so domačini imenovali kar po tej hiši Bognarjeva rida. Nad tem ovinkom vrh skale je bila nekoč zidana kapela, ki se je morala umakniti, ko so ovinek razširjali. Od tega ovinka je vozna cesta v »Žgajnarijo«. Ob cesti so si rudarji med vojnami zgradili tri hiše, ena pa je bila prej. V Žgajnariji si je trgovec Kohlenbrand pred vojno zgradil hišo. Sedaj so tudi že tam tri nove hiše. Nekaj deset metrov od tega ovinka, kjer se odpre pogled na Črno, je na levi strani stara pritlična hiša pri Špilarju. Tu so nekdanj prebivali čevljarji, ki so v starih časih večinoma hodili po okoliških kmetijah, delali nove čevlje, krpali stare. Temu delu na kmetijah so pravili »štera«. Ob hiši je bila velika drvarnica, ki sta jo pred zadnjo vojno dve šivilji preuredili v stanovanjsko hišo.

Na drugi strani pa je med vojnami trgovec Kohlenbrand sezidal pritlično hišo za trgovino. Pozneje je bila v tej hiši prodajalna klobukov klobučarja Ermenca, nato povrtnina, danes pa je v njej DES. V bližini je stara hiša, ki je zelo dotrajana, staro ime hiše je Štifter. Na desni strani ceste, v nekdanjem vrtu, je nova enonadstropna hiša, zgrajena po vojni. Zraven nje ob Meži je pritlična hiša, sedaj obnovljena. Nekdaj so bile v tej hiši, ki je bila last gostilničarja Matevža, za tedanje razmere moderne mlinске naprave. Po prenehanju te obrti so v tej stavbi leta 1911 montirali električno centralo, ki je dolga leta dajala luč Črnjanom. Pred vojno, leta 1939 je rudnik začel graditi centralo v podzemlju in jo končal med vojno.

Danes je v tej hiši stanovanje za delavca, ki čisti jez, da ni moten dotok vode za centralo v »Balosu«.

Staro ime te hiše je Troger.

Kjer je sedaj veliko poslopje gozdne uprave, je bil nekoč travnik. Ob cesti je bila lesena šupa za vozove prevoznika Rožanca. Pod bregom sta bili dve stavbi, ledenice in veliko pokrito kegljišče. Tu je imel naložena drva pek Črešnik, shranjevali so tudi vozove. Ob gozdni upravi so po zadnji vojni zgradili dve hiši. Hiša ob cesti, ki ima na vogalu majhen stolpič, je bila v prejšnjem stoletju lesena, hišno ime je bilo Rešetar. Sedanja hiša je zgradil nekdanji lastnik Reiterjeve gostilne Prislan. V tej hiši so po prodaji hiše rudniku stanovali zdravniki, dr. Hohenvater, za njim pa dr. Adolf Ramšak. Ob opisani hiši pri Tomažu, nekdanje ime Šenaus. V tej hiši je bila nekaj let med vojnami ka-

varna »kafehaus« ter frizerski salon. Sedanja je nova. Za to nekdanjo kavarno je v bregu hiša pri Rezarju. Kjer je danes parkirišče in park, je še po zadnji vojni stala hiša in hlev pod eno streho, last lesnega trgovca in prevoznika Filipa Rožanca ter lastnika velike žage na zahodni strani Črne. Ta hiša je bila lep primer kmečke alpske hiše. Zunanjščina je bila slikovita zaradi lesenega nadstropja z lesenim hodnikom in gankom, ki je bil lep izrezljan, z majhnimi okni v nadstropju. Staro ime te hiše, ki je danes ni več, je bilo »spodnji Žgajnar«.

Po pripovedovanju starih ljudi je bila nekdanja tu gostilna, kjer so prvi točili pivo v Črni.

Nekaj metrov naprej je bila velika stanovanjska hiša pri Rakežu. V tej hiši je bila kovačnica, ki je imela vodni pogon za meh in kladio. Tu so med vojnama kuhali črničvo žganje. Spodaj je imel sedlarsko delavnico Franc Senožetnik, pri njem so največ politizirali. Zgoraj so imeli krojaštvo Koreni več kot 50 let in so pred vojno sloveli daleč naokrog. Pred hišo je bil vodnjak na sesalko. Danes je tu park in rudarski muzej. Staro ime hiše, ki je danes ni več, je Prikler.

Črnski muzej je posebnost: sredi kraja je jama v apnencu, ki jo je izvotlil človek. Pred leti so eno od odprtih zaprli z vrati, drugi dve pa zastekli, in muzejski prostor je bil pripravljen. Tu so na ogled listine, s katerimi je rudarsko sodišče v Brežah na Koroškem dovolilo leta 1665 Hansu Sigmundu Ottenfelsu, da odpre pri Črni svinčeni rudnik.

Zanimiva so najrazličnejša orodja, od starih svetilk na olje in lesenih posod za vodo, iz katerih so rudarji pili vodo globoko pod zemljo, raznih svedrov za vrtanje kamenin, do vrtalnih kladiv na stisnjen zrak.

Nad vhodom v muzej sta ob pravih jamskih vozičkih in dvigalu še dva kipa rudarjev in stare sesalke za črpanje vode v jamskih rovih.

Na desni strani so tri hiše: prva je bila do nedavnega gostilna. Nekoč je bil lastnik kmet Lampret, tedaj je nosila ime Klemen. Zaradi slabega gospodarjenja je obubožal. Posestvo Lampreče je prodal rudniški bratovski skladnici, gostilno pa Prislanu, ki se je v Črno priselil iz Gornjega Grada. Ta je zelo dobro gospodaril, saj je sezidal na nasprotni strani ceste hišo, kjer so stanovali zdravniki. Po njegovi smrti je njegova vdova poročila Leopolda Krautbergerja. Ta je pred zadnjo vojno prodal gostilno Reiterju iz Ljubnega. Pred nekaj leti je od Reiterja kupila hišo Gozdna uprava Črna. Leta 1982 so jo adaptirali in jim služi za kuhinjo in samske sobe za gozdne delavce. Do leta 1908 je v tej gostilni citiral in prepeval ob sejmi in lepih nedeljah koroški ljudski pevec Franc Leder-Lesičjak. Ob sejmi so v posebni sobi imeli »diapozitiv«, kjer so prikazovali življenje v mestih Dunaj in Rim, ter mestne znamenitosti v letu 1905. Med vojnama je bila pri tej gostilni glavna ledenica za pivo, ki so ga med tednom in ob nedeljah po naročilu razvažali ostalim gostilnam. Pred gostilno na mušeniški strani je bil nekdanj most čez Mežo k hiši, ki so ji pravili Cvikl. Leta 1937 je delno pogorela, po drugi vojni je bila v njej vojašnica za graničarske enote. Med vojnama je tu stanoval uradnik grofa Thurna Bleyer, ki se je ukvarjal tudi s prevozništvom. Druga hiša je bila tudi gostilna z mesarijo. Pred hišo je bilo korito za napajanje

konj. Po vojni je bila v tej hiši rajonska postaja DES.

Staro hišno ime je bilo Basgajger. Staro ime hiše z rdeče barvano fasado je bilo »Mitze«, v njej je bila nad 50 let pekarna Črešnik. Od leta 1896 do 1941 je bila v prvem nadstropju žandarmerijska postaja. Tu je furman Martin Tomše — z vzdevkom Martinova hruška — leta 1928 grizel pisalno mizo. Nekdaj je bilo voznikom prepovedano skozi vas pokati z bičem. On pa se na to prepoved ni oziral, ampak je z »gajžlo« še močnejše pokal. Nekoč so ga žandarji ustavili in odvedli na postajo, tu se je naredil norega in vpil na ves glas, ter grizel mizo. Ker ga niso marali poslušati, so ga pognali na cesto. Danes je v tej hiši kemična čistilnica, zgoraj pa stanuje upokojeni pekovski mojster Jernej Rudi, živi leksikon nekdanjega vaškega življenja v Črni.

Nekdaj je bil most čez Javorski potok tik nekdanje Rakeževe kovačnice. Na zunanji steni je bila zidana niša s steklenimi vrati, v njej pa kip zavetnika mostov sv. Janeza Nepomuka. Po vojni so zgradili nekaj metrov niže novega in širšega.

Ko stopimo na trg, se nam odpre pogled na veličasten, nad šest metrov visok spomenik, rastoč iz otočka sredi prostora. Klesan v Sežani, postavljen leta 1953.

Zasnovo tvori kvadratni steber, deloma obložen z okroglimi kamni, na vrhu je na podstavku izklesana moška glava trpečega izraza. Spodaj iz štirih pip priteka voda, ki curlja v osem skledastih kamnitih korit in od tam v kvadratni bazen. Sredi stebra sta z dveh strani vzdignjena knežji kamen in relief otroške glave. Nad koriti pa je v dvojnem vencu napis:

To žrtev, borb in zmag je spomenik.

Postoj, tovariš, spomni se na mrtve.

Vse, kar veliko je, vzkali iz žrtve

in ti, ki živ si, mrtvim si dolžnik.

Vmes sta letnici 1941—1945.

Na levi strani je bila nekdanj trgovina Pjnzengruber. Staro ime te hiše je bilo »Lešnik«. Pred vojno je bila hiša enonadstropna. Ta trgovina je bila tedaj največja trgovina v Črni. Tedanji lastniki so se ukvarjali še s kmetijstvom, prevozništvom lesa in z lesno

trgovino. Po vojni so hišo nadzidali za eno nadstropje. Tu je bil sedež občine Črna. Danes je v pritličju samopostrežna trgovina, na vogalu pa frizerski salon.

Zgoraj so urad krajevne skupnosti Črna, matični urad z veliko poročno sobo, postaja ljudske milice, sejna soba in še drugi prostori za razna društva. Dolga leta je imela v njej svoje prostore knjižnica, dokler se ni preselila v Kulturni dom. Na dvoriščni strani, kjer je bil nekoč vrt, je danes avtobusna postaja z gostilno, trafiko in banko. Zada je bil zidan hlev, ostrše je pogorelo leta 1930. Nato so ga obnovili. Ta hlev danes uporablja trgovina za skladišče, na vogalu je sedaj slaščičarna.

Tik mostu je nizka stavba. Več let je bila v njej prodajalna »Povrtina«. Leta 1983 so v njej odprli »srebrarno«, v kateri izdelujejo dele srebrnega nakita. Srebrarna, ki se uradno imenuje »oddelek predelave plemenitih kovin«, deluje v sklopu rudnika Mežica.

Ob njej je lepa dvonadstropna stanovanjska hiša. Pred njo je zelenica, na kateri so leta 1984 odkrili doprsni kip narodnega heroja Toneta Okrogarja-Nestla.

Na zahodni strani tega ob skali je stara hiša; do konca vojne je bila tu gostilna pri Štulerju. Staro ime pa je »Lukec«. Pred dvajsetimi leti so se v tej gostilni pogovarjali štirje roparji, kako bodo oropali bogatega kmeta Jeklovničnika v Javorju, a jih je izdal star berač, ki je slišal njihove pogovore.

Danes je tu poštni urad, zgoraj pa stanovanje. Spominska plošča na steni je posvečena borcema I. savinjskega bataljona, ki sta se v tej gostilni spopadla z Nemci.

Napis na plošči:

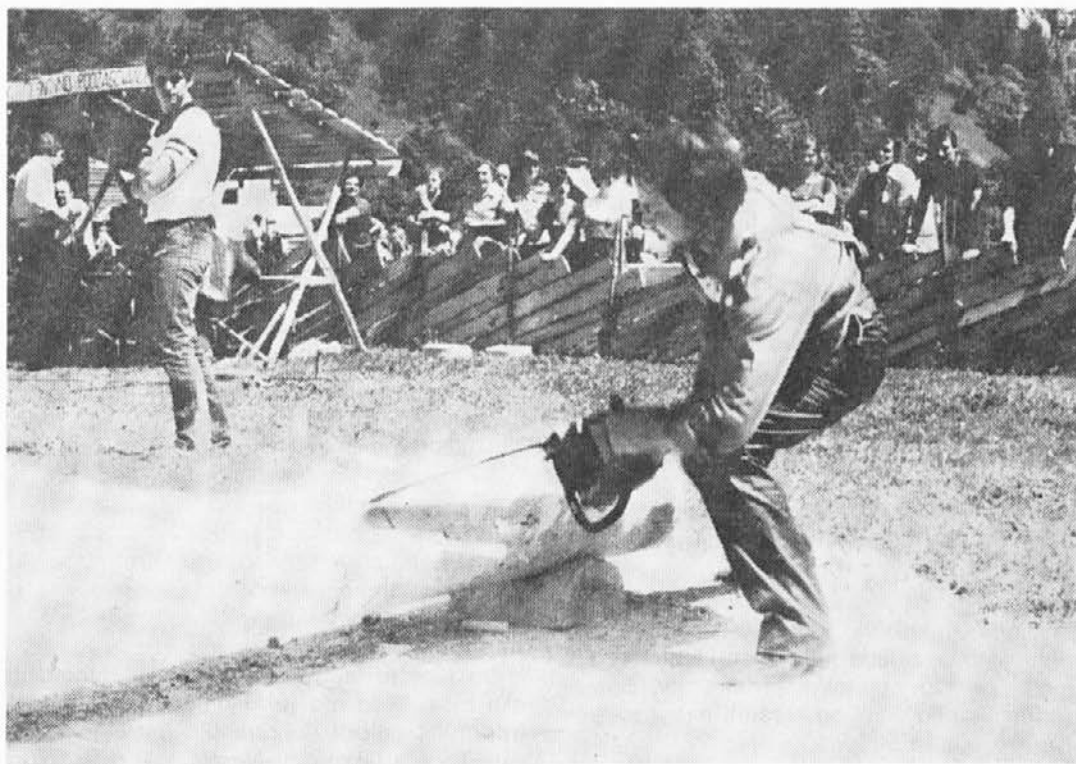
Tukaj sta padla 11. 8. 1942 Aram Rudi iz Šoštanja, Ferdo Zajc iz Dobriča, borca I. savinjskega bataljona, ki je imel geslo: Neizprosna borba — cilj svoboda.

Na dvorišču te nekdanje gostilne so nekoč krmili konje furmani, ki so počivali s hlodovino naloženimi vozovi. V nekdanjem hlevu pa je danes mehanična delavnica, kjer popravljajo železne konjičke.

Ob vogalu te hiše je velika skala, ki je znotraj izdolbena. Nekdaj je bila v njej klet za pivo in vino.

Zavod v Črni

Spretni črnjanski »olcerji«

Danes jo uporabljajo kot začasno hladilnico za ustreljeno divjačino tri lovske družine. Kjer je bilo prej okno v to klet, so lovci uredili zastekljen prostor za nagačenega medveda, uplenjenega na Mlinarskem v Bistri.

Med to skalo in Javorskim potokom je bil do konca zadnje vojne velik senčnat vrt, kjer so rasli veliki divji kostanji in dajali senco prostoru, kjer so bile nekoč številne veselice raznih društev, tombolo gasilcev in sokolske organizacije. V tem vrtu je leta 1933 gostoval velik cirkus z ogromnim šotorom. Gledali smo visoko pod streho šotora razne atrakcije na trapezu, umetnije s konji. Zadnja točka pa je bila ruvanje s čokatom, 130 cm visokim »liliputancem«. Kdor se je javil, da se gre z njim ruvat, je moral plačati 50 din, če bi ga pa spravil na tla in obrnil na hrbet, bi dobil nagrado 200 din. Javili so se pri vsaki predstavi Črnjani, ki so o sebi mislili, da so močni in jih je mikala nagrada. Pa je ta mali mož zmeraj ostal nepremagan. Oblečen je bil za to najbolj imenitno točko v kopalke, namazan pa je bil na debelo z rijbim oljem.

Na desni strani vrta je bila pokrita veranda za muzikante in plesišče, ob strani pa še kegljišče, ki je bilo dobro obiskano ob nedeljah. Ta vrt se je umaknil današnjemu središču Črne. Med kegljiščem in nekdanjimi trgovskimi skladišči je bil ozek prehod proti Rakežu. Pravili smo mu Bogatajeva ulica.

Naslednja hiša se je nekoč imenovala »Lobnekar«. Lastnik je bil čevljar. V pritličju je bil lokal, kjer je pekarna Geršak prodajala kruh, nato je bilo urarstvo Ignac Škrubej. Nekaj let je bilo tudi modno krojaštvo Duft.

V nekdanji gostilni Geršak sta danes dve trgovini. Staro ime te hiše je »Andrehaus«. Lastniki so imeli pekarno. Med vojnama so ga vsak dan vozili s konjsko vprego v rudarski kraj Heleno številnim rudarjem. Zgoraj v plesni dvorani so se leta 1924 začele prve kinopredstave. V tej hiši je bila tudi trafika.

Ob cerkvi je stara pritlična hiša, ob njej pa je bila kovačnica; to so po vojni podrli, ko so širili vaško središče. Tu je bilo kova-

štvo »Florjanc«. Nad kovačnico je imel pred prvo vojno delavnico sodar — »pintar«. Delal je sode, škafe za zelje in »mevtre« za vodo. Stari kovač Florjanc je bil tudi nekaj vaški živinozdravnik. Na drugi strani prehoda k cerkvi je bila nekdanja trgovina Pernat, nato Puh, danes je Kovina. Na cestni strani v pritličju je zastekljena niša s kipom lurske Marije. Staro ime te enonadstropne hiše je bilo »Ferče«. Pritlična hiša ob njej je bila nekdanja znana mesarija Kohlenbrand, še prej pa Rezar. Staro ime te hiše je Brinovec. V nekdanjih mesarskih lokalih so danes skladišča. Tu je še danes prekajevalnica svinjskih dobrot in odkupna postaja za živalske kože. Za njo je ob poti na pokopališče visokopritlična hiša, kjer je bilo do leta 1981 krojaštvo Kokalj. Samopostrežna trgovina (nekdanj pri Obistu). V tej hiši je imel trgovino že pred prvo svetovno vojno Peter Kohlenbrand, med vojnama pa Alojz Peče, nato Kancian. Nekdanji lastniki so se poleg kmetijstva ukvarjali še s tolčenjem gramozu, ker so imeli na svojem zemljišču gramoznico. Staro ime hiše je Stezzel.

Sosednja hiša ima staro ime Mezner. V tej hiši so bili lastniki krojač Slaniči, nad 50 let. Po zadnji vojni je bilo tu več let krajevno mizarstvo, nato čevljarska delavnica Ivana Podstenška.

Dvonadstropna stavba, v kateri je danes trgovina Jelka je bila od leta 1910 do 1945 last trgovca Jakoba Praha. Pred požarom leta 1910 je na tem mestu stala mala pritlična hiša Ujče. Nato je trgovec Prah zgradil hišo, ki daje videz predmestne vile. Postavil je tudi moderen mlin, na vodni pogon. Ta mlin je danes preurejen v stanovanjsko hišo. Sosednja hiša trgovine je pri Klocarju. Tu so pred prvo vojno prodajali pšenično, rženo in ajdovo moko, dobivali so jo iz Koroške, iz Pliberka in Libuč. Danes je pri tej hiši klparska delavnica Ivana Potočnika, ki skrbi, da nam ne točijo pipe, pokriva nam strehe in dela še nešteto drugih uslug. Nekaj let pred zadnjo vojno je bila v tej hiši čevljarska delavnica, Frece in po vojni Peter Adamič.

Gostilna pri »Drofelniku«. Tu je imela pred I. vojno svoje prostore z odrom krščansko prosvetno društvo. Večkrat so igrali razne igre. Leta 1913 je bila v Črni Konstautinova proslava, tu je bilo veliko politično zborovanje. Igrali so dve kratki igri; Mlini pod zemljo in Skrivnostna poroka. Govornik na zborovanju je bil Franc Smodej, tedanji urednik časopisa Mir v Celovcu. Po nastanku Jugoslavije je bil senator v Beogradu. Do zadnje vojne je bila tu hranilnica in posojilnica. Nekaj let pred drugo vojno je bil tu v posebni sobi frizerski salon Zupan. Kjer je danes trgovina in prodajalna mesa kmetijske zadruga Trata s Prevalj, je bila nad 50 let trgovina Konzumnega društva. V nadstropju pa je bilo stanovanje za trgovca in knjižnica Svobode, potem Vzajemnosti. V začetku stoletja je tu živel star mož, ki je boleče zobe izdiral, zato so pravili tej hiši Pri padarju. Staro ime hiše pa je Zgornji Žgajnar. Nekaj korakov naprej je pritlična hiša pri Bunciju. Tu so živeli rudarji. Južno od te je velika hiša, ki je zidana v breg, zato je na južni strani pritlična, na severni pa enonadstropna. Tej hiši pravijo Črnjani pri Oslu.

Na severni strani te hiše nad vhodnimi vrati je bila nekdanj naslikana na zid slika »Sv. Družina na begu v Egipt«. Na tej sliki je bil osel prevelik, ni bil v pravem razmerju z ostalimi potniki. Hudomušni Črnjani so po tem oslu začeli imenovati hišo. V sosesčini je danes nova hiša, na istem mestu je prej stala pritlična hiša »Kušter«. Staro ime pa je bilo »Čankl«.

Podajmo se po zidanem mostu čez Mežo, ki nosi letnico 1914. Na desni strani, kjer je danes Matevžev vrt, je bila nekdanj mala lesena hiša Šepulak.

Tam, kjer je danes velika enonadstropna hiša, so spodaj garaže podjetja Integral, zgoraj pa so stanovanja, je bila hiša pri Kuhlenu. Teh dveh hiš po požaru 1910 niso več obnavljali. Sedanjo hišo je pred vojno 1939 zgradil avtoprevoznik Faktor. Ob cesti, ki vodi na Pristavo, so na levi strani še hiše Lesnik, Papež, Žagar, Lampric, Cvelbar in Srebotnik. V sosesčini teh hiš so po letu 1954 zgradili še 18 hiš in dva bloka. Na koncu tega naselja je velika žaga Ivana Rožanca. Ob prej imenovanem mostu je še ena cesta na Pristavo. Na levi je pritlična zidana hiša, tu sta bila doma znana pevca, Krančičeva poba Janez in Tini, z znano pesmijo: »Jaz sem Krančičev Juri, v Črni sem doma, v strgani kačuri, ki sedem oken ima.«

Naslednja hiša je Kakerjeva, prejšnja je bila lesena. V veliki povodnji leta 1926 so jo z vrvmi privezali, da je ni narasla Meža odnesla, tedaj je odneslo jez na Meži, cesto in rake ob cesti. Po njih je tekla voda na Prahove mline. Po letu 1970 so ob tej poti zgradili še dve hiši.

Ob mostu čez potok je v breg zgrajena stara hiša, Bosjak je njeno staro ime. Bila je last kmeta Staneta.

Pred nami je velika enonadstropna hiša. V tej hiši je bila še iz prejšnjega stoletja usnjarna.

Leta 1910 je usnjarski Sirec po požaru hišo prodal Maksu Fajmutu, ki se je ukvarjal s prevozom lesa in kuhanjem oglja. V hiši pa sta kot najemnika še imela usnjarno Rudolf Globačnik, za njim pa Jože Budna do leta 1930. Tedaj se je prenehala usnjarska obrt v Črni. Ob cesti je bilo gospodarsko poslopje Ledrarjeve hiše. Pod isto streho je bila šupa za zbiranje lubja, nekaj ga je rabil

usnjar, ostalo pa je drobilec zdrobil in so ga vozili v vrečah na Prevalje in po železnici v Celovec za tovarne usnja.

V tej šupi je leta 1929 lesni trgovec Vinipek zgradil žago, zastopal ga je Vinko Eisinger.

Nato so kupili žago in hišo trgovci Punzengruberji. Po vojni do leta 1956 je tu rudnik rezal les za svoje potrebe. Staro ime Leddarjeve hiše je Fiviv.

Danes je na tem mestu nova hiša.

Sosednja hiša je pri Šanelu. Tu so nekdanji imeli mline za žita raznih vrst. Lastniki so bili Gradišniki.

Pri tej hiši je od leta 1886 služila Krauperška Meta, mati Prežihovega Voranca. Lastniki so se menjavali. Naslednji je bil Joza Kompan, on je namesto lesene sezidal današnjo, prodal jo je rudniku, podjetje pa leta 1953 svojemu delavcu.

Pred hišo je majhna zidana kapela. Na desni strani ceste so si rudarji v letih 1910 do 1914 zgradili štiri hiše, med vojnima šest, po vojni pa osem hiš. Kjer je danes veliko zidano poslopje nogometnega kluba Peca, je do požara 1910 stal velik lesen kozolec gostilničarja Matevža. Tudi ta kozolec je bil žrtev rdečega petelina, čeprav je bil oddaljen od vaških hiš. Ta požar je izbruhnil zaradi slabega dimnika pri gostilni Geršak 24. marca 1910, zaradi močnega vetra se je naglo širil in je pogorel ves zahodni del vasi.

Pogorelo je 21 hiš in 39 drugih poslopij, hlevov, drvarnic. Škodo so ocenili na 300 000 avstrijskih kron.

Država je prispevala strešno opeko. S to opeko so še danes pokrite hiše, ki so tedaj pogorele.

Na levi in desni strani naše poti so bili do leta 1959 travniki in njive gostilničarjev Matevža in Rešarja ter trgovca Punzeugruberja. Na njivah trgovca in Rešarja je danes nogometno igrišče. Na levi strani pa je kmotjska zadruga Črna leta 1959 zgradila štiri montažne hiše za svoje uslužbence. Pritlična hiša pod gozdom pa je bila postavljena 1951., kjer je glavni vhod na igrišče, je bila do leta 1930 lesena šupa, last Rešarja. V njej so imeli shranjene vozove in seno. V tej šupi so večkrat prenočevali Romi. Popotnik, ki je šel ponoči mimo te lesene šupe, je slišal tiho govorico in šepetanje. Marsikateri je pospešil korak, misleč da straši. Leta 1926 je rudar Jakob Modrej na desni ob cesti postavil novo hišo. Na istem mestu so Romi kuhali hrano, kadar jih je pot privedla v Črno. Spominjam se, da je dve leti pozneje prišla k nam stara Romka Liza Müller ter dejala moji materi: »Veš, ti Marička, ti si mi pa prostor prevzela, na tem mestu sem jaz prej kuhala kot ti«. Mati jo je nato potolazila z litrom mleka. Na desni strani igrišča, onkraj Meže pod bregom, je stara hiša. V njej so prebivali najprej rudniški upravitelj Jezernik, nato Dretnik, danes Sušel. Ta hiša je bila nekoč topilnica svinca. V letopisu knjige Tristo let mežiški rudniki piše: 1841. Ursula Petek dobi koncesijo za postavitve stop, talilne peči za svinec in orodjarno na Pongračičevem. Tudi videz stavbe je starinski.

Na naši poti levo so danes tri novejša hiše zgrajene leta 1953, 1954, 1970. Srednjo ima pisec tega potovanja.

Na desni pa je nastalo v letih 1974 do 1984 celo naselje 13 novih hiš.

Naslednja stara hiša ob cesti je bila nekdanja lesena, hiša in hlev sta bila pod isto streho.

Leta 1931 so staro hišo podrli in sezidali nizko dolgo pritlično hišo. Ko so staro podrli, so na tramu našli letnico 1796. Staro ime hiše je bilo Gmajnar, danes Kancian. Ob poti do naslednje stare hiše so med vojnima zgradili šest hiš, gradili so jih rudarji. Leta 1970 pa so postavili še tri hiše. Ob prvem razpotju na Pristavi stoji velika zidana pritlična hiša z gospodarskim poslopjem. Nekdanja je bila lesena. Okoli leta 1905 so sezidali današnjo z namenom, da bi bila tu postaja »kjer Bog roko vam moli«. Staro ime je Močilnik, danes Štern. Naslednja zidana hiša na desni je pri Štularju. Zidana je bila pred prvo vojno. V njeni soseščini so še tri hiše. Hiša ob cesti, pokrita s »šintelni«, je najstarejša hiša na Pristavi. V tej hiši so nekoč prebivali drvarji. Ob sobotah so prišli domov, da so si v Črni nakupili hrano, si oprali perilo itd. Zadrževali so se v tej hiši le ob sobotah in nedeljah. Od tod tudi ime »Sobotniki«. Danes Dolinar. Na levi je veliko gospodarsko poslopje z zidano hišo, nadstropje je leseno, z balkonom. Staro ime hiše je bilo Lužnik, nato Gurnek. Lastnik je Johan Obretan, prevažal je les za potrebe rudnika.

V bližini so še tri stare hiše. Prva na Puši je last peka Črešnika. V tej hiši so imeli sobo domačini — berači, znana sta mi Gašper in Šiman. Druga stara hiša je Gobičnik. Nekdanji lastnik Franc Moze je bil prevoznik svinca iz Šmelca. Tretja, tudi bolj stara hiša, pa ima žensko ime pri Juli.

Tu je bil doma domači slikar Pepi Geršak. V mladosti se je ponesrečil v rudniku, skala mu je poškodovala nogo. V Šentvidu ob Glini so mu odrezali nogo, nato je dobil leseno, hodil je s palico. Tako se mu je tragično končala mladost in začelo se je tiho življenje ne invalida. Ker je bil nadarjen za risanje, se je vpisal na neko nemško dopisno šolo za slikarstvo in risanje. Začel je slikati oziroma risati po naročilu pokrajinske slike, kulise za odrske predstave. Risal je plakate, povečeval fotografije. Bil je tudi glasbeno nadarjen. Za oddih je igral harmoniko, gosli

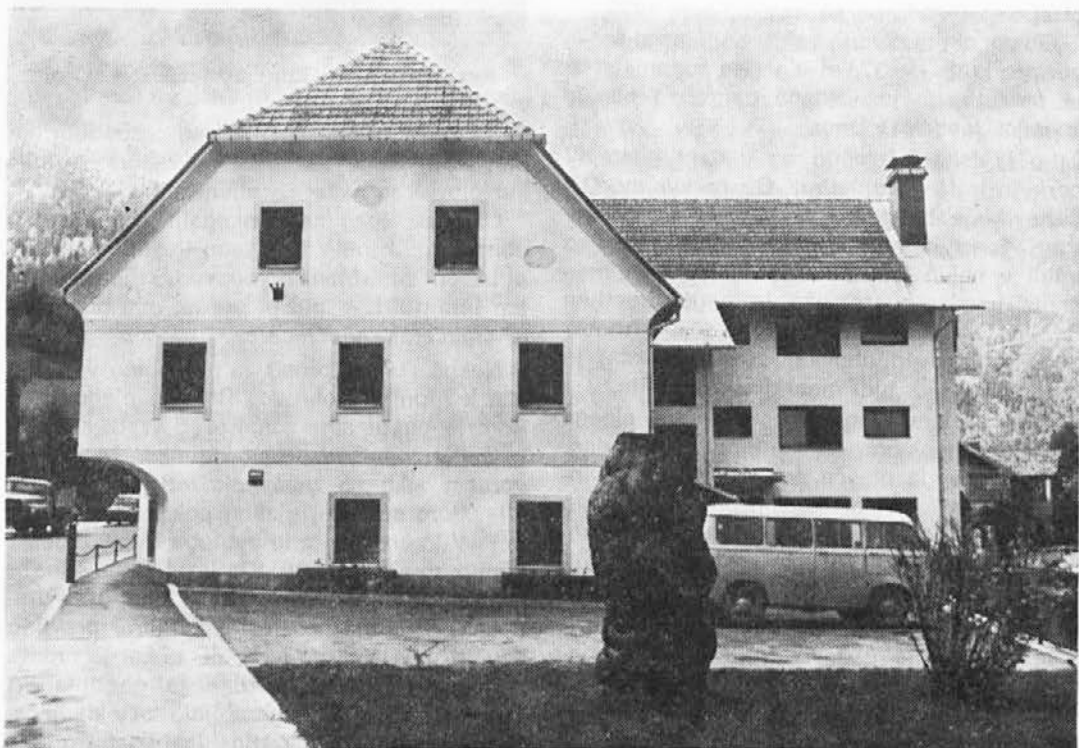
in citre. Poučeval je tudi druge. Sestavil je celo svoj »schramel kvartet« in godel na ovsetih in domačih zabavah. Želja po znanju je bila tako velika, da je študiral tuje jezike. Obvladal je gladko tri jezike, slovensko, nemško in angleško. Hiša ob mostu čez Mežo je bila zidana leta 1900. Staro ime je bilo Kolšek. V tej hiši je do leta 1946 živel Toni Strebničar. Znan je bil po tem, da se je preživljal s poginulo živino, konji in svinjami. Zato je večkrat rekel, da je zanj tedaj dobro, kadar »ima Bog kolinu«.

Na travniku, kjer je skladišče drv za prebivalce Pristave, je bilo do leta 1946 zidano kužno znamenje »Šimonov križ«. Zidano je bilo iz kamna, s piramidno strešico. Na vseh štirih straneh so bile niše, kjer so včasih prižigali sveče. Po vojni so ga domačini zaradi dotrajanosti podrli, mislili so pozidati novega, zbirali so že denar, a se je nekaj zapletlo in ga danes ni več. V Sloveniji je nad tisoč takih zidanih znamenj. Ob tem znamenju na travniku so se med vojnima ob nedeljah zbirali prebivalci Pristave, igrali na razne instrumente in se veselili.

Ob tem travniku je stara hiša z lesenim nadstropjem, staro ime je Šimon. Tu so v začetku stoletja živeli kovači, ki so delali svedre za les.

Naprej so še tri hiše, zgrajene po letu 1970. Ob mostu je sotočje potoka Bistre in Meže. Do leta 1885 se je potok Bistra pridružil Meži v Črni pri hiši Leddar. Tega leta je bil velik naliv v Bistri in je narasla voda predrla travnik ter se na Pristavi pridružila Meži.

Pred nami so hiša in gospodarska poslopja kmetije Pongračič. Pred prvo vojno je bil lastnik Arnold, zelo zaveden Slovenec. Zato ni imel zasluzka s prevozom lesa ali svinca, ker so bili lastniki rudnika in žage Nemci. Zaradi tega je leta 1913 prodal kmetijo Ratihi iz Bistre. Kupil si je kmetijo v bližini Velikovca, tu so mu zaradi slovenskega prepričanja nemškutarji požigali zrelo žito. Prodajal je še to kmetijo in kupil Kramerjevo kmetijo v Slovenj Gradcu. Tudi tu je bil trn v peti Nemcem, prisiljen je bil prodati to kmetijo, kupil je drugo v Ribnici na Pohorju, kjer še danes živijo potomci tega zavednega

Družbena prehrana gozdarskega obrata v Črni

Slovenca. To zgodbo mi je pripovedoval njegov sin, kmet v Ribnici na Pohorju. Kmet Arnold je pozidal današnjo kapelo ob cesti leta 1902. Pred leti je bila obnovljena. Do leta 1896 je bila ob tej kapeli votlica. Cesta je bila namreč izdolbena skozi skalo. Ostanek te skale so porušili leta 1934, ko so delali ob vodi škarpno. Tu so do prve vojne pobirali »mitnino« od sejmarjev, ki so ob sejmihi v Črni prodajali živino, čevljarili itd.

Naprej ob cesti sta danes Buffet Minka in krojaška delavnica Rajka Pravharta. Pred vojno so v tej hiši stanovali rudarji. Staro ime hiše je Mokosej. Gotovo izvira od tedaj, ko so v tej hiši bili mlini za žito. Ko so prezidavali in kopali temelje, so našli lesene ostanke nekdanjih mlinov.

Čez most ob kapeli gre cesta v Bistro in mimo planinske postojanke Ježevo v Logarsko dolino. Ta most je na razdalji 100 m že tretji čez Mežo. Na levi in desni strani ceste so njive in travniki kmetije Cvelbar.

Ob gozdu na levi strani sta danes dve hiši, ena je nova. Starejšo imenujejo Vidmar. Tu so nekoč izdelovali pletene koše, košare, cokle itd.

Pred nami sta hiša in gospodarsko poslopje kmeta Cvelbarja. Pri tej kmetiji je bila leta 1904 proslava 60-letnice rojstva goriškega slavčka Simona Gregorčiča z veliko udeležbo. Nastopila je šolska mladina, učiteljice so deklamirale njegove pesmi. Katoliško izobraževalno društvo je priredilo dve kratki igri. Igrali so pod kozolcem. Nastopilo je tudi gasilsko društvo iz Črne ter več govornikov. Nekdaj so Mežičani poslali v Črno razbit pisker s pripombo, da ga naj zašijejo, ko so tako »kunštni«. Črnjani pa so poslali pisker nazaj s pripombo, da ga bodo že zašili, samo naj ga Mežičani obrnejo. Odgovora še do danes ni bilo.

Povrnimo se v središče našega kraja. Na vzvišenem prostoru domuje sv. Ožbolt, v veliki cerkvi, zidani v neoromanskem slogu. Ob požaru, ki je zajel Črno leta 1863, je tudi cerkev pogorela.

Prenovitev je bila končana leta 1885. To pričata tudi letnica in latinski napis Renovatum na oboku pred prezbiterijem. Leta 1982 je bila cerkev znotraj obnovljena. Bakreno streho in fasado pa so naredili leta 1939.

Ob vogalu cerkve je vzdana višinska točka našega kraja — 575 m n. v. Na zunanji strani prezbiterija je vzdana nagrobna plošča župnika Janeza Dolžana.

Po ljudskem izročilu so v Črni postavili cerkev grofje Spanheimi. Ob cerkvi sv. Ožbolta, ki je bil zaščitnik lova in lovski patron, so si zgradili lovski gradič, ker so imeli v naših krajih velika lovišča. Ta nekdanja lovska postojanka je sedaj gostilna Rešer. O njeni starosti pričajo nad meter debeli zidovi in obokani stropi. Nekdaj je bila pri tej hiši tudi mesarija in kmetija.

Nad vhodom v gostilno je vzdana plošča z grškim napisom, kar je prav nenavadno, zato je seveda plošča pomemben zgodovinski spomenik. V slovenščino preveden napis se glasi: »Danes meni, jutri tebi«. Pod napisom je letnica 1576.

Nad cerkvijo je mogočna obnovljena stavba župnišča. Na severni steni fasade so vzdani razni nagrobni, med njimi tudi nekdanjih lastnikov rudnika, Kompošev.

Okoli cerkve je bilo nekoč pokopališče. Na njem je bila nekoč kostnica, ljudje so jo imenovali karner. Pred stoletji so bila pokopališča majhna in vsaka cerkev ni imela pogrebne pravice, ker so bili s prostorom na tesnem, so grobove prav tako prekopavali kakor danes, le kosti so iz prekopanih grobov skrbno pobrali in jih shranjevali v posebnem prostoru. V ta namen so na pokopališču ob farni cerkvi postavili majhno okroglo stavbo, razdeljen po višini v spodnji in zgornji prostor. V zgornjem je bila kapela sv. Mihaela, ki ima duše in dobra dela na tehtnici, pod njo pa je bil obokan prostor, kjer so shranjevali kosti iz prekopanih grobov.

Od 17. stoletja naprej so te kostnice opuščali, kosti iz njih pa zakopavali kje v bližini cerkve.

Najbližja ohranjena kostnica je v Libeličah. Po izročilu je bila ta kamnita plošča vzdana na tej kostnici; ko so jo podrli, so ploščo vzdali nad vhodom v omenjeno gostilno. Leta 1875 so zgradili sedanje pokopališče, ki je bilo večkrat povečano (glej Koroški fužinar 1983, št. 3).

Spomenik koroškim gozdarjem v Črni

Na stari mrliški veži je nad prehodom napis: »Naj neha se tukaj sovraštvo, prepir, ker človek je našel zaželjeni mir«.

Ob treh lipah nad pokopališčem je lepa, obnovljena kapela. Nad temi lipami so zbiralni bazeni za črnjanski vodovod, ki je bil zgrajen leta 1931. V bližini sta še dve brunarici in smučarska vlečnica.

Nekoč sta šla prosit za miloščino v župnišče k župniku Dobrovcu Rom in njegov sin. Rom je pustil sina zunaj pred vrati, sam pa je šel v župnišče prosit župnika. Župnik ga vpraša: »Ali se znaš pokrižati, boš pa dobil«. Rom se takoj glasno pokriža z besedami: »V imenu očeta in svetega Duha, amen«. Župnik mu odgovori: »Kje imaš pa in Sina?«. Rom mu pa odgovori: »Ta pa zunaj pred vrati čaka«. Seveda se je takoj moral pravilno naučiti pokrižati, da je dobil, za kar je prosil. Soseda Rešarjeve gostilne je gostilna pri Matevžu. Prostore uporabljajo za skladišča.

Na dvorišču te gostilne je bila leta 1924 zgrajena prva garaža za avtobus. Tega leta

se je začel avtobusni prevoz na železniško postajo Prevalje in sicer dvakrat dnevno.

Na tem dvorišču je pred vojno večkrat gostoval vrtljak. V gostilni je kazal svojo moč najmočnejši Jugoslovčan, »lev iz Bosne, čika Sava«. Razen z gostilno so se lastniki ukvarjali tudi s kmetijstvom, kar dokazujejo gospodarska poslopja. Imeli so tudi mostno tehtnico. Blizu 30 let je imel tu svojo branjarijo Kodrič. Po zadnji vojni so na tem dvorišču prirejali tudi igre.

Gostilna Teber. Nekdanji lastniki so bili trgovci Prahi. Staro ime je Pri Macku. Nekdaj so se v tej gostilni ustavljali bolj gosposki ljudje, grofovski in rudniški uradniki, učitelji. Staro ime naslednje hiše je Faket. V njej je stanoval do začetka vojne rudniški obratovodja Rosbacher.

V naslednji hiši je bila pred leti čevlarska delavnica, med vojnoma in nekaj let po njej pa poštni urad. Foto Ocepek, hiša kmeta Lampreta; v tej hiši je bila pisarna občine Črna, zgoraj pa stanovanje za tajnika. Na drugi strani prehoda je bil do leta 1913 hlev kmeta Lampreta. Ko je bilo posestvo prodano rudniku. Bratovski skladnici, so ta hlev prezidali in uredili za stanovanje rudniških nadzornikov.

Lekarna: Pred I. vojno je bilo tu urarstvo Stanta, med vojnoma pa trgovina črni konzum. V parku spredaj je bila do konca vojne zidana pritlična stavba, del je služil za drvarnico, drugi del pa je bil namenjen za vaški »arest«. Naslednji dve hiši do mostu čez Javorski potok so podrli zaradi gradnje današnjega mosta. Prva se je imenovala pri Graseliju, pozneje je imel v njej frizerski salon Filipič, zraven je bila še hiša pri Jerneju.

Pritlična hiša ob Matevževem dvorišču se imenuje pri Srebetu. Tu je domoval vaški šaljivec Joži Obretan, ki je šel na krajevno skupnost tarnat, da dobi obisk. »Tovariš predsednik, pomagajte mi. Brat pride z avtom, potem pa še žena.« Predsednik: »To pa res ni težava, avto boš že spravil nekam na dvorišče.«

Joži: »Avto že, avto, ampak kam naj dam vlak, ko mi piše, da se bo žena z njim pripeljala.« Na dvorišču je nova hiša avtoprevoznika Prodnika, Ignac Škrubelj, sedaj urarstvo. Na tem mestu je do 21. januarja 1944 stal velik hlev. Ob napadu brigade Slavka Šlandra na žandarmerijsko postojanko v stari šoli je hlev pogorel.

Stara šola, zidana leta 1885. Ta šola je služila svojem namenu do leta 1908, ko so v Črni zgradili novo. Pozneje so v njej stanovali učitelji. Po vojni so v njej še poučevali dva razreda.

Gostilna pri Krulcu, staro ime Šulej. Hišo so leta 1982 podrli, ker je bila dotrajana.

Nekaj let pred vojno je bila v tej gostilni v nadstropju kinodvorana. Društvo Vzajemnost je imelo svojo dvorano z odrom, kjer so prirejali in nastopali s številnimi igrami. Spodaj je bilo kegljišče in sodavičarna za izdelovanje brezalkoholne pijače »kraherle«. Nekdanji lastniki so pred prvo vojno sezidali ob hiši oziroma ob gostilni v podaljšku še veliko stanovanjsko hišo. Zgoraj so bila stanovanja, v pritličju pa je bila do vojne leta 1941 trgovina Rdeči konzum.

Jaka Kamnik: Nekoč je bila tu velika pritlična hiša Kuzjan, staro ime pa je Špic. V 19. stoletju je bila tu bolnica.

Kompan: Močnikova hiša, pred vojno je bilo tu mizarstvo Krumpačnik.

Jože Kotnik, staro ime Lampric.
 Zdovc: Pušnikova bajta, bila je last kmeta
 Pušnika, staro ime Tratnik.
 Mirko Janže — pri Ježepu.
 Repanšek — pri Maverju.
 Drofelnik — pri Kolerju.
 Matevž Tomšič — pri Krautu.

V tej soseski, ki nosi ime »Pledra ves«, so
 sedaj še tri nove hiše. Zadnja zgoraj pa je
 Božičeva bajta.

Ob nekdanjem mostu, ki je bil na istem
 mestu kot sedanji, je leta 1928 postavil hišo
 čevljar A. Brunet. Ob svetovni krizi, ki je tra-
 jala do leta 1934, je imel v delavnici veliko
 uokvirjeno sliko, ki je prikazovala velikega
 psa pod mizo in čevljarja, ki s prstom kaže
 na ležečega psa. Pod njim je bil napis. »Ta
 pes ne žre dolgog več, na up pa jaz ne da-
 jem nič«. V delavnici je bila tudi uokvirjena
 pesem o čevljarjih. Spisal Tone Maček.

Čevljarji

Mi veseli smo čevljarji,
 na trinožnikih sedimo,
 izpod rok nam čevljev pari
 se vrste za leto, zimo.

Klinčki, žebliji za podplate,
 smola, dreta za zaplate,
 škornje, čizme za može,
 šolnčke pa za žene.

Leta 1938 je hišo prodal krojaču Prevalni-
 ku. Sezidal si je novo hišo na nasprotni strani.
 Pred nami je mogočna stavba, Gasilski
 dom, ki je bil povečan leta 1984.

Prejšnji je bil sezidan leta 1936 namesto
 prvega, ki je bil še lesen. Na domu je spo-
 minska plošča, posvečena padlim partiza-
 nom — gasilec; napis se glasi: »V spomin
 padlim članom NOB 1941—1945, Lenasi Pe-
 ter, Maks Štefan, Jože Štrin, Adolf Večko,
 Peter Vrtačnik. Slava jim«

Ploščo so odkrili leta 1957.

Pesem o Črni in njenem gasilstvu

Prelepa si, Črna, prelepi naš kraj,
 pod Peco si skrita in uživaš svoj raj.

Okrog in okrog si s hribovi obdana,
 v majhni kotlini pa Črna si mala.

Pozimi pokrita si s snežno plastjo,
 poleti pa lepe ti rožce cveto.

Po gajih in logih ti ptice pojo,
 po večernih pa fantje ravno tako.

Od dveh se strani ti voda priteka,
 da zemljo ti žejno poleti namaka.

Čez žage in mline je večkrat njen hod,
 da olajša človeku to križevno pot.

Če pa na gorah se sneg ti tali,
 takrat voda narašča, ti nevarnost preti.

Naenkrat v potoku se jeza razvija,
 da ruši mostove in hiše podira.

Strela zabliska, grom zadoni,
 Črnjani pa v strahu, glej, hiša gori.

Zato so se zbrali, moške že nekoč,
 saj v takih primerih je treba pomoč.

Črnjanski lovci se na Koroškem turističnem tednu vsako leto izkažejo

Spomnimo se torej tistih rojakov,
 ki prvi stopili so odločnih korakov.

Desetkrat je sedem minulo že let,
 kar v Črni gasilski začel se pokret.

Ustanovili so društvo, postavili lep dom,
 da ohranijo Črno nam, to nič več ni dvom.

Zdaj močno je društvo, da enakega ni,
 in daleč naokoli mu slava doni.

Kakor gasilec pred nam bil je vnet,
 tako tudi nam danes ta nalog bo svet.

Če ste Črnjani, kot bili ste nekoč,
 pomagajte gasilstvu s kakšno koli pomoč.

Spisal Jože Bleyer za 50. obletnico pristo-
 voljnega gasilskega društva 1956.

Slivnik: stara lesena hiša na Trati. V tej
 hiši, ki ima še starejše ime »Jakl«, je nekdanj
 prebival neki čudak po imenu Trampuš. No-
 sil je okoli stavne listke, in izpolnjene pobir-
 al ter nosil na Prevalje, od tam pa pošiljal
 z vlakom v Celovec, kjer so jih izžrebali. Bi-
 la je nekaka loterija. Pravili so na »numre
 staviti«. Vsak dan je nosil čez rame obešeno
 veliko rdečo marelo. Na njej pa je bila cula.
 V njej je imel kavo v zrnju in mlinček za
 mletje, ter seveda tudi sladkor.

Ko je hodil po kmetijah in prenočeval, si
 je sam kuhal kavo, tedaj je bilo pitje kave
 še redkost. Otroci v Črni so tega možaka
 dražili:

»Pivka, pavka, pumf,
 rdeča omarela, bumf.«

Za to starinsko hišo, ki so jo imenovali
 Jakl, je danes nova hiša. Rajni lastnik stare
 hiše, je bil dober igralec. V igri Deseti brat
 je nastopil kot nepozabni Krjavelj.

Kjer sta danes hotel Planika in Kulturni
 dom, je bil velik sadni vrt trgovca Punzeu-
 gruberja. Tu je bil velik kozolec za shranje-
 vanje sena in vozov ter drugega orodja. Po

vojni so na tem travniku prirejali veselice
 gasilci. V bregu nad tem nekdanjim sadov-
 njakom je stara hiša pri Kumru.

Pred leti sta se pred hotelom pogovarja-
 la Ožbi in Tini.

Ožbi: »Poglej tisto veliko kroglo na pod-
 stavku. Pravijo, da je stala tri milijone dinar-
 jev.«

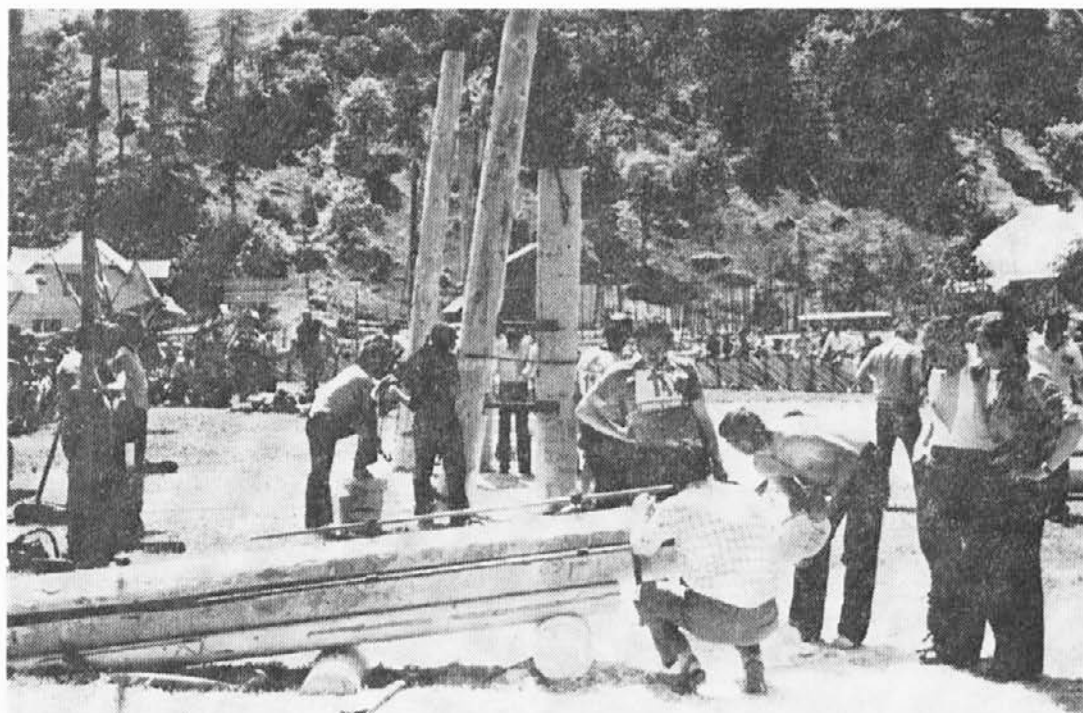
Tini: »O madonca, tri milijone, pa še po-
 čena je.«

V Kulturnem domu sta danes kinodvorana,
 knjižnica, tu ima svoje prostore društvo upo-
 kojencev Črna. Ob Koroškem turističnem
 tednu so tu razne razstave. V bližini so da-
 nes še tri nove hiše. Pri odcepu ceste proti
 nekdanji bolnici je majhna hiša s starim
 imenom Turjak. Med vojnima je bil tu foto-
 atelje Černjak. Na levi strani pa je stano-
 vanjski blok.

Lauko: nekdanj bajta kmeta Božiča, naprej
 pa je bila Lampretova bajta, te sedaj ni več.
 Velika stavba je bila do leta 1967 bolnica,
 zidana leta 1903. Danes je v njej zavod za
 delovno usposabljanje prizadete mladine.

Osnovna šola Miloša Ledineka. Ime nosi
 po učitelju, ki je pred II. vojno v njej pouče-
 val nekaj let. Črnjanska šola je centralna,
 podružnice so v Javorju, Koprivni, Žerjavu
 in Podpeci.

Prvo šolo v našem kraju je ustanovil leta
 1811 grof Jurij Thurn iz Pliberka. Leta 1822
 pa je prišel prvi pravi učitelj Jožef Volger.
 Bil je učitelj in cerkovnik obenem. Zanimivo
 je, da je bil od leta 1844 tu višji šolski nad-
 zornik poznejši škof Anton Martin Slomšek.
 Leta 1848 je šolo nadzoroval in izjavil, da
 sta disciplina in znanje učencev skrajno sla-
 ba. Učitelju so morali plačevati tudi kmetje:
 dajali so mu žito in sir. Ljudje niso bili nič
 kaj navdušeni za tako polnino, zato so mu
 odmerjali slabše žito, pa še za to je moral
 včasih prositi. Pouk je bil do leta 1885 po
 raznih zasebnih hišah. Takrat so zgradili prvo
 šolsko poslopje (stara šola nasproti parka
 pri lekarni). Leta 1902 so odprli nov razred,
 šola je postala trioddelčna. Z leti je postala

Tekmovanje gozdarjev

pretesna. Leta 1908 so zgradili novo šolo, ki je imela 4 učilnice. Leta 1927 so dogradili še 3 učilnice in stanovanje za šolskega upravitelja ter telovadnico. V novjšem času so zgradili še pritlično šolo, glavno šolsko poslopje pa nadzidali še za eno nadstropje. Zdaj gradijo še novo telovadnico.

Povrnimo se spet v središče Črne. V dveh podstrešnih prostorih pritlične avtobusne postaje sta dve muzejski zbirki. V prvi sobi je etnološka zbirka, v drugi pa zbirka okamenin in mineralov. V prvem prostoru so na ogled predmeti, ki so jih nekdanje uporabljali Korošci pri vsakdanjih opravilih na polju, v gozdu ali okrog domače hiše in v njej. V drugi sobi pa so minerali in okamenine iz rudnika Mežica. Vsi predmeti so zaklenjeni pod stekleno steno.

Bilo je leta 1958, ob Koroškem turističnem tednu. Prav tiste dni naj bi šel skozi Črno predsednik republike Josip Broz-Tito. Po protokolu bi se naj ustavil v topilnici v Žerjavu. Toda, ko se je iz šoštanjske smeri pokazala kolona črnih avtomobilov, so Črnjani zasedli trg. Kolona črnih mercedesov se je morala ustaviti. Eden od Črnjanov je povabil visokega gosta, naj si ogleda lovsko razstavo v prostorih krajevne skupnosti.

Predsednik je povabil sprejel, si ogledal razstavo in jo pohvalno ocenil v knjigi gostov.

Ob Javorskem potoku tik nekdanjega Račevega mostu je stara hiša pri Pauliču. Pred prvo vojno je v njej stanoval zdravnik. Nasproti mostu čez Javorski potok je danes velika enonadstropna hiša, nekdanje je bila pritlična. Staro ime je pri Muhovcu. Sin nekdanjih lastnikov Štefan je bil rudar, on je našel bogata nahajališča rude v Podpeci. V zahvalo so mu tedanji lastniki izplačevali rento. Nato je bil zaposlen kot občinski kurir. Peter Šipek, njegova hiša ima leseno nadstropje. Pred prvo vojno in med vojnima ter nekaj let po vojni je bilo tu ključavničarstvo. Med vojnima pa v nadstropju čevljarstvo.

Sin nekdanjih lastnikov Franc Božič je bil župnik v Javorju, nato v Šent Danielu nad Prevaljami, kjer je tudi pokopan. Leta 1910

je poromal v sveto deželo in k piramidam v Egipt v družbi kmeta Ivana Kočnika iz Tople in Edovega Tevža iz Koprivne. Staro ime hiše je Štampc.

Mlačnik je staro ime te hiše, ki je bila še pritlična, danes ima novo ime Marko. Vse te hiše so postavljene pod skalovje Tebra, kjer je danes gasilska sirena. Nekdanje je bila tu lesena uta, v njej so bili shranjeni možnarji. Ob cerkvenih praznikih so z njimi streljali črnski fantje. Nekaj let po osvoboditvi so še streljali za praznik dela 1. maj.

Vili Jelen: Sedanja hiša je enonadstropna, prejšnja je bila pritlična. Staro ime je Lorbek. Tu je bilo nekoč krojaštvo.

Ivan Kovač: staro ime pri Korparju. Tu so imeli delavnico za pletenje lesenih košev, košar. Nato so bili lastniki nad 100 let mizarji. Danes je tu mizarska delavnica zavoda ZDUM. Na desni strani ceste pred zavodom je bil nekdanje travnik, na tem travniku je bila živina za prodajo, kadar so bili v Črni sejmi. Leta 1932 so zgradili odprto kopališče.

Na drugi strani potoka je več hiš. Najstarejša je pri Kreditu. Nekdanji lastniki so bili furmani, prevažali so les za grofa, pozneje pa so bili rudarji.

Pavel Komprej: namesto sedanje nove hiše je bila velika lesena uta »kolprna«. V njej so skladiščili lesno oglje in smrekovo lubje. Bila je last veleposestnika Plešivčnika izpod Uršlje gore.

Ivan Kranjc: Gmajnar. Tu so bili tkalci za sukno in »hodni prt« iz lanu do leta 1924. Danes je prezidana. Med vojnima so v soseščini zgradili še 4 hiše.

Ob prehodu iz 15. v 16. stoletje je kajžarski (bajtarski) sloj šele začel nastajati. Vsi sinovi niso mogli postati gospodarji na domači kmetiji, vsi tudi niso hoteli postati strici.

Na srenjski zemlji, »gmajni«, so si postavili kočjo, si tam ustvarili družino ter potem živeli kot rokodelci, dninarji, ali pa si drugod poiskali delo. Tak razvoj nam še danes izpričuje ustroj naših vasi na Slovenskem.

Ob glavni cesti in ob cerkvah sredi vasi stoje velike kmečke hiše, trgovine, gostilne,

na robu vasi pa so raztresene kajžarske bajte. Ponekod se taki deli vasi še danes imenujejo Gmajne ali Na gmajni. Tudi v Črni se lepo vidi tak razvoj vasi.

Pri Kreditu je občasno prenočeval nad 50 let, Ribničan Jože Klemenčič, prodajal je po hišah »süho robo«. Spomladi pa je prodajal razna semena.

Ob mostu pri šoli je bila nekdanje Božičeva žaga. Na levi strani pa je bilo zemljišče kmeta Lampreta. Po prodaji posestva rudniku, so na tem zemljišču naredili manjše parcele in jih dali rudarjem v najem, da so si sadili krompir, fižol, solato, ter kosili travo za koze. Po vojni pa je tu nastalo celo naselje rudarskih hiš Lampreče. Ob cesti je bila zidana kapela, danes je ni več. Imenovali so jo Matevžev križ.

Na drugi strani potoka se še vidijo razvaline Erjavčeve bajte. Nekdanje je vodila cesta v Javorje mimo te bajte čez njive kmetije Pušnik. Leta 1924 so zgradili današnjo, s tem so se izognili klanca pri imenovani hiši.

Hiša onkraj manjšega mostu je pri Cestniku. Gotovo je v njej nekdanje bival cestar. Nad cesto je bila prej pritlična hiša Hribernik. Danes je večja in prenovljena, nekoč so jo imenovali pri Marički.

V bližini ob cesti je še med vojnima stala lesena nakladalna postaja za ilovico, ki so jo po žičnici vozili v njo, kopali so jo v bližini. Pri kmetiji Pongračič na Pristavi so nekdanje izdelovali zidno opeko.

Ob Matijevem mostu se je med vojnima zgradila ena hiša, po vojni pa je tu nastalo več hiš in se še gradi. Most pa je dobil ime po vaškem veseljaku Matiju Thaterju, ki je pred vojno tu utonil. Med sadnim drevjem pa se sonči manjša kmetija Bruse; tu so bili doma naši kulturniki Lipi, Lekš in sedanji ravnatelj študijske knjižnice na Ravnah, prof. Janez Mrdavšič.

Na posestvu Rezmanove kmetije je pred vojno »banovinska gozdna uprava« zgradila upravno poslopje, ki je služilo svojemu namenu še po vojni. Danes so v njej stanovanja. Ob potoku so po letu 1960 zgradili še 4 nove hiše. Kjer je danes zadnja hiša, je bila nekdanje Rezmanova žaga. Na vzvišenem zemljišču stojita hiša in gospodarsko poslopje. Tu so jezuiti leta 1603 ustanovili samostan, da bi preprečili širjenje Lutrove vere v naših krajih. Danes je starinska hiša prenovljena. Ob vodi je hiša pri Boltnerju. V tej hiši so do prve vojne živeli kovači Valterji. Kovali so žblje za les, žbice za nakovanje čevljev.

Železo so dobivali v Balosu, po prenehanju fužin pa v mežiških fužinah. Ob nedeljah, ko so prišli kmetje v Črno k maši, so žblje prodajali pred gostilno Rešar. Nad cesto je danes nova hiša. Stare, ki je ni več, je bila nekoč Rezmanova bajta Taužlak. Ob cesti je bila zidana kapela, ob razširitvi ceste so jo podrli. V bližini je danes na levi odcep nove ceste v Spodnje in Zgornje Javorje. Gradila jo je gozdna uprava. Pod klancem na stari cesti je bilo leseno korito za napajanje konjev. Temu koritu so pravili »žegnano korito«, morda zaradi dobre vode.

Kmalu pridemo do novega razpotja, desno nas vodi pot na Ludranski vrh k Najevski lipi ali pa čez prelaz Kramarca na Štajersko k božjepotni cerkvi sv. Križ in naprej v Šoštanj. Leva pot pa gre dalje po Javorskem grabnu na Šent Vid in naprej na Štajersko. O tem razpotju pripoveduje stara pripovedka

Rudi Mlinar

Leše in še ene Leše

KAKO SEM NAŠEL LEŠE

17. 8. 1982 je bil torek, zgodnje jutro naju je z Marjanom prebudilo v znani gostilni v središču Tržiča na Gorenjskem. Na hitro sva zmetala v nahrbtnike svoje stvari ter kar spotoma do avtobusne nekaj poje. Ob 6.20 sva se že peljala z delavskim avtobusom po cesti, ki drži od Tržiča do Begunj. Nekako na sredi poti pri vasi Hudi Greben sva izstopila, ter se napotila mimo table ob cesti, na kateri sva lahko prebrala, da bova do koč na Dobrči hodila okrog dve uri in pol. Sonce je že lezlo izza ljubljanske kotanje in vrhovi Julijcev so se že kopali v zlato rumeni svetlobi. Pod cesto se je kot na dlani razprostirala panorama osrednje Gorenjske. Sredi prozornih meglic, ki jih je počasi vpijalo jutranje sonce, so se dvigovale vasi in griči kot v nekakšni pravljici. Videla sva glavno cesto Kranj—Jesenice, tam dalje pa sva pod razpotegnjenim hrptom Jelovice lahko slutila Kropo. Više sva se vzpenjala, lepši je bil razgled, ki sva ga kradla v tistih redkih trenutkih, ko so se drevesa, ki so oklepala pot, malce razredčila.

Nekako po eni uri zmerne hoje navkreber sva zapustila stezo in se odpravila malce bolj v desno proti planinskim pašnikom, ker je od tam menda izredno lep razgled daleč po Gorenjski.

Res sva kmalu stopila na pašnik, ki se je razprostiral na pobočju Dobrče vse do vrha planine. Sredi pašnika sva se usedla, ura je bila osem in sonce je že kar toplo sijalo. da sem bil kmalu ves utrujen od prijetne toplote. Marjan je nekaj brskal po vodniku Slovenske planinske poti, sam pa sem užival v prekrasnem razgledu. Kmalu sva zaslišala, kako se nama od zgoraj približujejo neki ljudje. Bili so štirje, dva fanta in dve dekleti, ki so kaj kmalu obstali ob nama. Pozdravili smo se kot stari znanci, saj v gorah sklepa človek poznanstva mnogo hitreje kot sredi betonske sivine. Kmalu smo se zapletli v zanimiv pogovor. Kar naenkrat pa je mlajši od obeh fantov rekel eni izmed deklet, da pojde v Leše obiskat svojega prijatelja. Pri tem je pokazal z ro-

ko navzdol v dolino, kjer je bilo tik pod cesto, ki pa je nismo več videli, ampak smo jo le slutili, nekaj hiš s cerkvijo. V hipu sem se zdramil. Vse do tedaj namreč nisem vedel, da je kje v Sloveniji še kakšen kraj z imenom Leše. Radovednost mi ni dala miru, pripomnil sem, da sem tudi sam doma na Lešah. Pogledali so me še bolj temeljito in že čez čas so skušali to mojo trditev spodbiti. Seveda pa nisem odnehal, beseda je dala besedo in prišlo je celo do stave, ki pa je potem nihče ni dobil. S svojo osebno izkaznico pa sem le dokazal, da sem resnično doma na Lešah, seveda pa so bile to neke čisto druge Leše, kot so jih imeli v mislih moji sogovorniki. Na račun tega naključja smo se vsi pošteno nasmejali in še potem, ko so že davno izginili v gozdu in sva tudi midva z Marjanom že prišla do koč na Dobrči, mi ni hotelo iz glave spoznanje, da obstaja sredi Gorenjske kraj z imenom Leše.

O teh Lešah sem premišljeval v koči, ko sva srebrala čaj in potem vso dolgo pot vse do Begunjščice.

Tura, ki sva si jo načrtala za tisti dan, je bila pravzaprav predolga, saj sva že kar malce pretiravala, ko se nisva ustavila niti na Zelenici, ampak sva nadaljevala pot, zdaj že v kar poznem večeru, v dolino in sva se popolnoma izmučena ustavila v Podlublju, v znani gostilni Ankele, kjer sva dobila prenočišče, četudi je bila gostilna tisti dan zaprta.

Bil sem pošteno utrujen, a sem, preden mi je spanec zatisnil oči, vendarle ničkolikokrat prehodil prehojeno pot in venomer sem trčil ob te Leše. Koliko vprašanj mi je zastavljalo to spoznanje.

Če ne bi bil tako visoko, bi si jih prav gotovo ogledal, sem spravljivo sklenil dogovor s svojo nemirno mislijo. In šele po

obljubi, da bom nekoč prav gotovo obiskal te gorenjske Leše, sem lahko zaspal.

Drugo jutro naju je pot vodila naprej na Košuto, bližal pa se je tudi konec najinega dopustniškega potepanja po gorah za tisto poletje. Tako sem tistega sedemnajstega avgusta našel še ene Leše, sredi čudovite Gorenjske, tam na robu kotanje tik ob vznožju zelene Dobrče.

Sicer ne vem, zakaj sem se pozneje, po več mesecih odločil, da sem poslal pismo v njihovo krajevno skupnost, ko pa sem vendarle že marsikaj pozabil, kar sem doživel na tisti poti. Prav gotovo sem v svoji sivi vsakdanjosti trčil na obljubo, ki sem si jo dal tisti večer v gostilni Ankele, ali pa sem zahrepenel po lepotah gorskega sveta in sem v svojih spominskih potepanjih ponovno naletel na dogodke na pašniku pod vrhom Dobrče. Vsekakor sem nekega dne napisal pismo ... kar bo, pa bo. Kmalu sem prejel odgovor.

DRUGO SREČANJE Z LEŠAMI

Že nekaj let vodim na Lešah svojo zasebno turistično potovalno agencijo, ki ima res da bolj skromen program. En izlet za krajane krajevne skupnosti Leše na leto le spravim skupaj. To je postala že kar naša vsakoletna akcija, ki jo skrijem za KK SZDL, četudi jo v tem primeru predstavljam kar sam. Seveda pa jih uspešno vsako leto naprositi za nekaj sredstev, s katerimi potem pocenimo naše izlete.

Prvi izlet sem organiziral v letu 1979. Vzrok za to dejanje je bil seminar za gledališke amaterje v Kopru, ki sem se ga udeležil tudi jaz. Tam sem po naključju padel v zanimivo družbo štirih deklet s Krasa. Pravim deklet, četudi je najstarejša imela že blizu petdeset let, a smo se vseeno čudovito razumeli. Zvečer so mi nekje

o Permanškovem hlapcu, da je s hudičem plesal celo noč, kar v coklah, tako dolgo, da so se cikle »znucale«. Šel je namreč v Javorje dekleta klicat.

Temu razpotju pravijo domačini Mala Črna. Nekdaj sta dve ženski potovali iz Zavodnje v Črno. Ko sta dospeli do tod, pravi starejša mlajši: »Tu je pa mala Črna«. Mlajša pa odgovori: »Kakšna pa je potem velika Črna, ko tu ne vidim nobene hiše, ampak le leseno znamenje, pribito na smreko«.

V želji, da se ne pozabijo stara imena hiš v Črni in okolici, končajmo naše opisovanje in potovanje.

Viri: Teleks, december 1983, Koroški fužinar, pripovedovanje očeta in starejših krajanov.

Razstava nad 400 lovskih trofej, ki so jih lovci mežiške doline pridobili v letu 1984

Zadnja gospodinja pri Kovsu pod Uršljo goro — Kovsova Katra

v Kopru, v kotu senčnega vrta tik ob morju, s svojo pojočo primorščino prikazale svoj Kras v tako lepih barvah, da sem bil čisto očaran. Ivanka je za nameček poznala našo Koroško tako dobro, da sem kar zardeval, ko sem spoznal, kako malo pa jaz vem o Krasu. Ona je pač imela to srečo, da je v svojih študentskih letih prišla k nam na Koroško in je skupaj z našo mladino pomagala graditi gimnazijo na Ravnah. Bil je to čas, ko sem jaz še sesal cucelj tam nekje na Dolgi Brdi in nisem čutil nobenih interesov po čem drugem kot po tem, da sem bil vedno sit. Košček njihovega pripovedovanja mi je ostal tako živo v spominu, da sem tiste dni pisal številna pisma v kraje v okolici Dutovelj. Zato mi ni bilo težko sprejeti odločitve, da bi tja organiziral prvi izlet krajanov, ko sem v gostilni pri Toplerju na Lešah tudi organiziral izlet, kot to počnejo planinci in upokojenci.

Na prvi seji predsedstva KK SZDL Leše sem uspel o upravičenosti takšnega izleta prepričati večino delegatov, tako da sem dobil zeleno luč za organiziranje. Takoj sem se s pismom povezal z Ivanko in Vando in obe sta mi z veseljem zagotovili, da mi bosta pri organiziranju izleta pomagali. Kaj bi še naprej pisal ... imeli smo se čudovito, kar me je opogumilo, da sem tudi naslednje leto nadaljeval ter organiziral izlet na Notranjsko na Snežnik. Potem so sledili Gornji Grad in Golte pa Lendava in Prekmurje ...

Navadil sem se na to delo in tudi mnogi krajanji so se navadili na to, da gredo septembra na izlet. Leta 1983 pa je bilo že zelo zgodaj določeno, kam bomo šli septembra na izlet. Moje dopisovanje z Jožetom Kocjanom je bilo že tako daleč, da je bil mož pripravljen sprejeti organizacijo in vodstvo izleta po Gorenjski za naše koroške Lešane. Tako se je zgodila zanimiva reklama, ko sem s plakati vabil Lešane na Leše. Bilo je veliko smeha na ta račun,

rezultat pa je bil — poln avtobus. Tisto soboto sem na bencinski črpalki v Bistrici pri Trzinu prvič segel v roke simpatičnemu Jožetu, saj sva se vse do tedaj poznala le po pismih. Hitro sva se sporazumela in postala prijatelja, kar traja še danes. Najprej smo si ogledali Trzin, vmes pa pogledovali tudi v nebo, izpod katerega je občasno deževalo. Vsi pa smo bili nestrpni, kdaj bomo že zagledali tiste druge Leše, o katerih so nekateri izletniki še vedno dvomili. Tudi ta čas pa je kmalu prišel in že smo se vozili po poti, ki sva jo leto pred tem prevozila tudi midva z Marjanom, le da tedaj še nisem slutil, da bom tam nekje na sredi poti do Dobrče izvedel za še ene Leše.

Ko smo ob odcepu zagledali tablo in na njej napis **Leše 1 km**, je avtobus kar oživel. Četudi je zunaj še vedno rahlo rosilo, pa je bilo naše razpoloženje tako pristno domače, kot da bi bili vse dopoldne kje v kakšni dobri domači gostilni. Po kratki vožnji navzdol proti vasi se avtobus ustavi in tu nas pred gasilskim domom pričakajo domačini. Oglasi se harmonika, petje, stisk rok ... kot da smo prišli v kraj, kjer nas že vsi poznajo.

Hodim med ljudmi, jih na skrivnem opazujem in sem srečen, ter se mi zdi čudovito, da se je iz moje ljubezni do gora izcimilo tako pristrčno srečanje, ki je že takoj na začetku obetalo, da se ne bo končalo samo s tem izletom. Po pristrnem sprejemu se vsi skupaj odpravimo med hišami po cesti navzdol proti središču vasi, kjer imajo majhen kulturni dom. V njem so nam domačini pripravili kratek kulturni program in tedaj sem tudi prvič zagledal Ireno, s katero sva pozneje postala res zelo dobra prijateljica. Tudi ona ima velike zasluge, da se je naše sodelovanje ohranilo vse do danes.

Z mirnim, tihim glasom nam je predstavila svojo vas in ker sem njene besede dosti pozneje dobil napisane, jih navajam.

IRENA PRIPOVEDUJE O LEŠAH

Kdaj in kako so Leše pravzaprav nastale, ne vemo, ker je bila kronika med vojno uničena. Po nekaterih zapisih se omenjajo že zelo zgodaj. Na območju današnje vasi se je pred tisoč leti nahajal razsežen gozd, ki je bil last kranjskih obmejnih grofov. Zaradi gozda in leščevja se je po vsej verjetnosti razvilo tudi sedanje ime za Leše (les, leščje, Leše).

Prvi Lešani so bili tlačani, dajatve pa so dajali blejskim in kasneje radovljiškim grofom.

V vseh ozirih pa so bili Lešani dolga stoletja navezani na Radovljico. Matične knjige so začeli pisati leta 1780, ko so Leše postale samostojen vikariat, samostojna župnija pa leta 1862. V tistem času je bil na Lešah tudi velik požar, ki je uničil veliko hiš v spodnjem koncu vasi. Zato tudi ni več zelo starih hiš, ena najstarejših je Gontjeva hiša iz 18. stoletja.

Šolstvo se je začelo razvijati proti koncu prejšnjega stoletja. Sama šola pa je bila zgrajena leta 1895. Med drugo svetovno vojno je bila požgana, da je ne bi zasedli belogardisti, ista usoda je doletela tudi župnišče. Oboje je bilo po vojni obnovljeno. Šola je bila dolgo časa samostojna, potem je postala podružnična šola, in ima danes samo dva razreda.

Leše ležijo na nadmorski višini okrog 519 metrov. Lega vasi je takšna, da zemlja ne daje dovolj in mora zato večina ljudi v druge večje kraje v bližini za svojim zaslužkom. Večinoma so bili to sezonski delavci, nekateri so se izučili obrti.

Z razvojem industrije v Trzinu se je delavstvo usmerilo tja. Tako danes kmetujejo predvsem starejši, mlajši pa delajo v tovarnah. Polja je malo, več je travnikov in pašnikov. Zaradi prisojne lege uspeva sadjarstvo (zato so nekateri imenovali Leše tudi mala Vipava), včasih je bilo to močno razvito tudi čebelarstvo. Skozi vas teče potok Lešanščica, ob katerem je več opuščanih mlinov. Više v pobočjih Dobrče pa je Lešanska planina. Današnja krajevna skupnost Leše obsega več vasi: Leše, Paloviče, Vadiče, Popovo. Ima okrog 265 prebivalcev, od tega 170 volilcev. Mladi danes ne odhajajo več drugam. Večina ostane tu, kar kažejo tudi nove gradnje v zgornjem koncu vasi, ki ga imenujemo Kras.

x x x

Potem je sledil ogled kraja in posamezniki smo se kaj hitro porazgubili med svojimi gostitelji.

Nekaj nas je Irena popeljala v šolo in nam pokazala spomenik padlim v NOB pred šolo ter seveda tudi samo šolo, kjer se mladi Lešani usposablajo za svoje nadaljnje življenje. Prijetni trenutki, ki smo jih vsak po svoje doživljali med temi prijaznimi Gorenjci, so se končali v njihovem kulturnem domu, kjer smo se ob zvokih harmonike zavrteli. Kako hitro so nam minevale te ure, sredi popoldneva pa smo vendarle morali na pot v Drago nad Begunjami, kjer smo imeli naročeno kosilo. Seveda nas je na to pot spremljalo precej domačinov, zato smo z veseljačenjem nadaljevali tudi tam. Tako smo bili razpoloženi, da se je še vreme popravilo. Proti večeru, ko smo prišli na Bled in smo se

tam tudi poslovali od naših novih prijateljev, je že sijalo sonce, tako na nebu kot v naših srcih.

Kmalu smo tihi in srečnih src drveli po cesti v sivo ljubljansko kotlino. Bil sem poln lepih vtisov, ki so se kopičili v meni. Prej sem bil prepričan, da je lahko lepo le v gorah. Tisto srečanje pa me je prepričalo, da je lahko tudi v dolini tako lepo, če le srečaš prave ljudi. In da smo se srečali pravi ljudje, sem bil tisto soboto v septembru 1983 trdno prepričan.

KULTURNO UMETNIŠKO DRUŠTVO LEŠE POTUJE NA LEŠE

Tako na jesen se začne v naši osnovni šoli dramski krožek, kjer naštudiramo z mladimi igralci vsaj eno igrico, ki jo igramo okrog novega leta. Leta 1983 smo pripravili igrico **NAJVEČJE ODKRITJE**, ki smo jo odigrali dvanajstkrat po vseh večjih krajih v naši občini. Ko smo na koncu dvanajste predstave potegnili črto, smo morali priznati, da nam je kar lepo uspelo. Po mesecu odmora pa se mi je zazdelo, da mi nekaj manjka, izbrskal sem iz svoje mape, kjer imam shranjene igre, krajšo igrico — pravzaprav enodejanko, pisano kot monodramo **BEG**. Ker mi je bilo še vse preveč v mislih odklonilno mnenje Petra Božiča o monodramah, sem jo izdatno spremenil v dialog pa še prolog in epilog sem dodal. Potem sem se začel ozirati za igralce, enega sem pravzaprav že imel. Ivan je bil kar precej navdušen za igranje, a kaj, ko ni bilo nobenega drugega. Ker pa sem v igro vložil že preveč truda, sem trmasto sklenil, da se poskusim še sam kot igralec. Že tisti čas pa mi je bilo jasno, da so moje možnosti kot igralca na zelo nizki stopnji, saj razen volje in dejstva, da sem igro napisal sam, ter sem jo tako skoraj že znal, nisem imel ničesar več.

Volje mi res ni manjkalo, pa sem kljub temu že skoraj obupoval nad samim seboj z mučenjem, ki sem ga imel z vlogo. Je pa ta vloga v veliki meri pripomogla k temu, da sem z mnogo več spoštovanjem gledal na svoje mlade igralce, ko smo pri-

hodnjo zimo zopet začeli z vajami. Naj bo tako ali drugače, igro smo le spravili skupaj, še celo tako pogumni smo bili, da smo se prijavili na revijo odraslih gledaliških skupin. Na vso srečo smo igro odigrali kar brez komisije, s svojimi igralskimi sposobnostmi pa sem mučil le krajanje v osnovni šoli na Holmcu. Bil pa bi seveda krivičen do Ivana in Bernarde, ki sta vsak po svoje prispevala, da je bila igra kolikor toliko dobro odigrana. Menda so se na Lešah, kjer smo igrali trikrat, nekatere ženske celo jokale. Jaz si tega ne bi upal trditi, saj sem med igro zelo pazil, da nisem pogledal nikogar drugega kot Ivana, da na kot, kjer je bila šepetalka, seveda ne pozabim.

In vseeno sem se naenkrat srečal z idejo, da bi s to igro šli gostovat na gorenjske Leše. Pišem Ireni, piše ona meni... Skličem sejo KUD in za vso stvar navdušim še Blaža, in skupaj sestaviva še nekaj dodatnega programa.

Na Leše potujemo konec marca, in sicer kar z rednim avtobusom. V Trzinu nas po dogovoru že čakajo Irena, Jože, Janez... Skupaj ostanemo na kosilu in se popoldne z osebnimi avtomobili naših gostiteljev odpeljemo na Leše. Tu imamo ob treh popoldne svoj program. Četudi je vas majhna in predstava v tisti uri, ki se meni zdi najneugodnejša, je v dvorani za čuda veliko ljudi. Vse to je še en razlog več za mojo tremo. Z Ivanom si hitro urediva kot dvorane in že smo pripravljeni. Začne Bernarda s svojim umirjenim glasom, potem nastopiva midva, oglasi se Ivan in četudi imam v grlu kar precej velik cmok, le začnem tudi sam. Malo mi pomaga Nevenka, ki je tu odigrala vlogo suflerke, in tako le srečno pririnemo z igro do konca. Drugi del programa ima na skrbi Blaž, s svojo kitaro jih res ogreje, pomaga mu še Evgenija s petjem. Ni kaj, lepo in učinkovito zaključimo svoj nastop. Ljudje v dvorani nam ploskajo in so resnično takšno občinstvo, ki si ga človek lahko le želi. Potem, ko se že večina ljudi razide, ostanemo le z nekaterimi našimi gostitelji. Pogovarjamo se z Ireno in v takšnih pogovorih čas neusmiljeno teče, komaj še uteg-

nem izmenjati nekaj besed tudi z drugimi, pa že moramo nazaj v Trzin in na avtobus. V Ljubljani moramo biti najpozneje ob sedmih, da še ujamemo zadnji avtobus proti Koroški.

Lepo nam je bilo. Zopet smo preživeli lep dan med gorenjskimi prijatelji. Vezi, ki so se že rahljale, smo tisti dan zopet utrdili. Moji prijatelji iz KUD so navdušeni, obljublajo vsi po vrsti, da to ni zadnje kulturno gostovanje na Lešah. Vozimo se proti domu, a v sebi nosimo tudi košček Gorenjske in predvsem lepe spomine na prijazne ljudi izpod zelene Dobrče.

MAJ 1984

Že tedaj, ko smo bili na obisku na Lešah s svojimi gledališkimi in pevskimi dosežki, smo se dogovarjali o obisku, ki ga nam bodo vrli Gorenjci vrnil enkrat v mesecu maju. Ideja o njihovem obisku seveda ni vzklikala tedaj, pač pa že ob našem prvem obisku na Lešah.

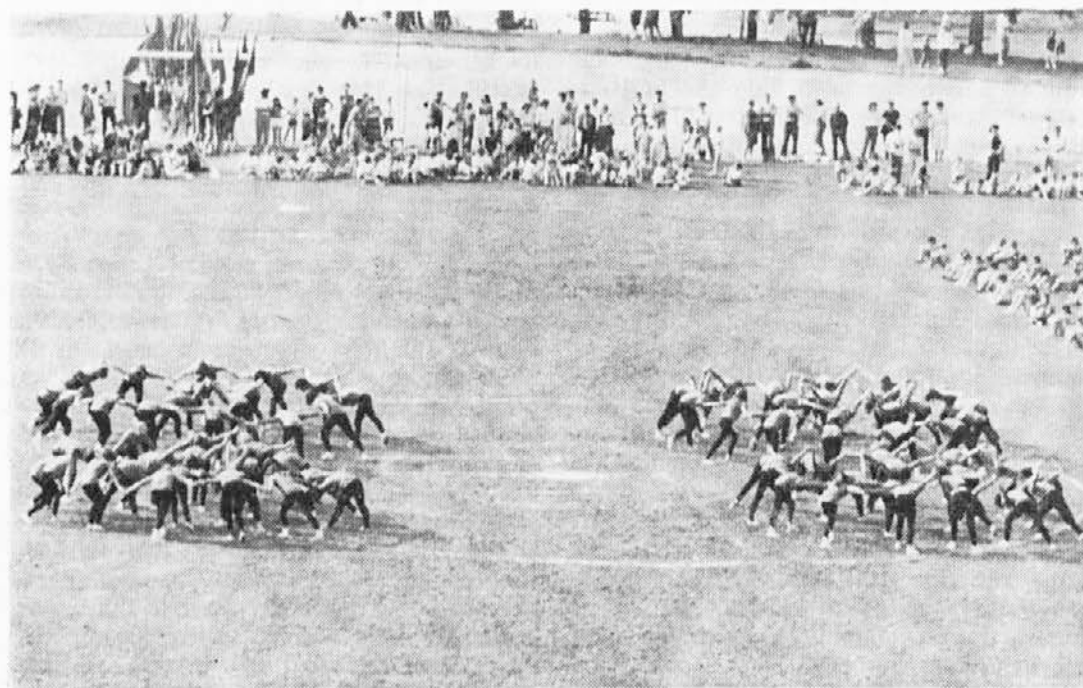
Meseca aprila smo se sestali vsi predsedniki DPO — D in KS ter se dogovorili vse v zvezi s pripravami na njihov obisk.

Ko je prišla tista sobota, je bilo vse urejeno. Bernarda, Hedvika, Nevenka in jaz smo naše prijatelje pričakali na avtobusni postaji na Ravnah. Prisrčno je bilo snidenje s starimi znanci, tudi sonce, ki je pošljalo svoje tople pomladanske žarke, nas je vse še dodatno ogrelo. Najprej smo jih odpeljali na grad, kjer so si ogledali muzej in knjižnico. Še jaz, ki pravzaprav kar dobro poznam Hedviko, sem bil presenečen nad njenimi besedami, s katerimi je predstavila zgodovino in sedanost knjižnice. Tudi po obrazih naših gostov sem videl, da so jim besede segle v srce in da bodo na to srečanje imeli še dolgo lepe spomine. Ker smo Korošci še posebej ponosni na svojega literarnega velikana Prežihovega Voranca, je bilo prav gotovo razumljivo, da smo pot nadaljevali v Kotlje k njegovemu spomeniku pod Preškim vrhom. Njegov kamnit pogled je uprt v Uršljo goro in tudi meni je pogled nekako zasanjano splaval tja proti skalam. V sebi sem že slišal klic gora in vedel sem, da ni daleč čas, ko bom s svojim zvestim nahrbtnikom že stopal po planinskih poteh, zaznamovanih z rdeče belim krogom.

Ogledali smo si še njegovo rojstno hišo, se slikali pred spomenikom za spomin ter nadaljevali pot naprej v Kotlje, kjer smo naročili kosilo.

V gostilni pri Toniju smo se zadržali kar nekaj dalj, kot pa smo imeli namen, zato smo na Leše prispeli z majhno zamudo. Seveda pa to ni bil noben problem, saj smo to lahko telefonično sporočili na Leše, tako da nas je kljub zamudi pričakalo veliko ljudi, prevladovali so predvsem tisti, ki so se udeležili prvega izleta na Gorenjsko. Stiskov rok in pozdravov kar ni hotelo biti konca. Sledil je ogled kraja in kmalu so se mnogi porazgubili po domovih svojih prijateljev. Dve uri sta tako kar prehitro minili in že smo se začeli zbirati v našem večnamenskem prostoru, kjer smo pripravili sprejem za naše goste.

Z Danico sva imela že pred tistim dnem enkrat ali dvakrat daljši pogovor, preden sva uskladila naše potrebe in dejstvo, da pravzaprav v našem večnamenskem pro-

Srednješolke

storu še nismo imeli nobene zabave. Tova-rišica je razumela, da je to za nas izjemen trenutek in vse, kar je sledilo, je bila tudi izjema za prostor.

Tako se je po pogostitvi v šolski kuhinji začelo tisto, kar smo mnogi potem imenovali najboljša GAVDA na Lešah po več letih. Preveč prostora bi zavzelo, če bi skušal popisati vse, kar imam v spominu na tisti sobotni večer. Naš ansambel, Blaž in Silvo, je ustvaril takšno prijetno vzdušje, ki mu le težko najdeš enakega. Zunaj je nastajala noč in Jože ter ostali so, sicer stežka, a le začeli misliti na vrnitev, dolga pot je namreč tja do Leš na Gorenjskem. Težko je reči, zdaj pa se poslovimo in gremo, ko pa so ljudje kar pozabili, kako dolga pot jih čaka, ko so našli pri nas prijatelje, ko je bila glasba tako živa in vabljiva... Zato je bilo slovo dolgo, še en ples in še en... Blaž je zaigral pesem o Ireni, vame in v mnoge druge pa se je naselila otožnost... za vsemi lepimi trenutki, za ljudmi, ki so odhajali.

Ostali smo sami. Tisti večer sem zopet dolgo v noč ves nemiren zasledoval svoje misli, kako so se vračale k dogodkom pred nekaj urami. Ob tem sem začutil, da sem v bistvu bil tisti čas zelo srečen človek. Bil pa sem tudi trdno prepričan, da te sreče ne doživljam sam, da je bilo tako pri njih kot pri nas še mnogo ljudi, ki so v sebi nosili iste občutke.

SEPTEMBER 1985

Leto in pol je minilo od tistega maja. Dolga doba je to. Zato ni čudno, da so se naše vezi kljub vsem lepim trenutkom, ki smo jih skupaj doživeli, začele nevarno krhati. Le redka pisma so še potovala med obojimi Lešami in eden redkih sem bil tudi sam, ki je občasno še poslal pozdrave Jožetu ali še pogostejše Ireni na Gorenjsko. Imel sem to srečo, da sem poleti večkrat zašel na gorenjski konec, v tamkajšnje gore, zato sem pač vedno znova videl Dobrčo in vedno znova sem se spomnil na Leše, četudi tja nisem zašel.

Večkrat sem v pismih Ireni omenil možnost, da bi se konec septembra lahko zopet videli. Če priznam po resnici, nisem imel v mislih množičnega izleta, pač pa sem računal, da bi na Leše potovali kot KUD. Tisti dan pa, ko sem dobil obširno pismo od Jožeta, so se v meni podrli vsi dotedanji sklepi. Iz pisma je bila jasno razvidna želja, da bi sodelovanje končno zopet prebudili. Na seji, kjer so bili predstavniki vseh DPO — D ter KS, smo se prvič, odkar je potekalo sodelovanje, domenili, da je interes za sodelovanje vendarle prisoten bolj, kot so kazale trenutne razmere. Predlogi za izboljšanje sodelovanja so kar deževali, zato se ni bil problem odločiti, da zopet organiziramo izlet krajanov na Gorenjsko. Odločili smo se za 21. september, dogovorili pa smo se tudi, da ga bomo dodatno financirali iz treh virov. Tako naj bi del sredstev prispevalo KUD, nekaj KS in KK SZDL. Poleg tega pa smo si tudi pošteno obljubili, da tokrat ne bomo zaspali in tako pozabili na sodelovanje. Nekaj podobnega je bilo čutiti tudi iz povabila, ki mi ga je poslal Jože. Tudi njihova stran je začutila, da je tokrat res priložnost, ko se bomo lahko dogovorili za boljše in predvsem trdnjše sodelovanje.

Burjakova kapelica
v dolini Tople

Tako je naša hiša zopet postala zbirališče prijav za izlet, za katerega je bilo tudi tokrat precejšnje zanimanje. Kljub temu pa sem vseeno bil malce razočaran, ker se izleta ni udeležilo mnogo tistih, ki bi glede na svoje družbene funkcije mnogo prispevali, da bi to naše sodelovanje potekalo še bolj uspešno. Končno pa mi je Irena odgovorila tudi na to mojo bojazen, četudi zanj sploh ni vedela. V enem izmed svojih pisem je namreč zapisala:

»Upamo, da se bosta kraja s tem obiskom še bolj povezala in nekoliko bolj sodelovala kot doslej. Kajti za tako sodelovanje je najbolj potrebno poznavanje ljudi, njihova srečanja. Oni lahko ohranijo prijateljstvo med krajema bolj kot vse dogovarjanje predstavnikov DPO.«

V petek, 20. septembra, je imel svet KS Leše redno sejo, na kateri smo se spomnili, da bi bilo dobro, če bi vzeli s seboj na izlet vsaj nekaj, kar bi ostalo kot spomin na srečanje. V izložbi foto ateljeja Ocepek na Ravnah sem že večkrat občudoval sliko leških cerkva. Vsi, ki smo to sliko videli, smo menili, da se je posnetek fotografu izjemno posrečil. Toda kako priti do slike še tisti večer, da bi jo lahko naslednji dan vzeli s seboj. Zadrego sva rešila z Gašperjem, ko sva se enostavno odpeljala in poiskala Ocepka, se z njim dogovorila, plačala sliko in jo okrog enajstih pripeljala na Leše.

Sobota, 21. septembra, je bila kot ves september lepa, sončna in topla. Potovali

smo skozi Avstrijo, izračunali smo namreč, da s tem prihranimo kar precej kilometrov. Potovali smo čez Ljubelj in od tam do Tržiča. Ljubelj nam je bil še posebej zanimiv, ker je bilo mnogo naših starejših krajanov v času gradnje predora premeščeno z Leš in Holmca na Ljubelj, in je bilo torej tam prelitega precej leškega potu. Med vožnjo skozi predor smo se spomnili tudi na njih.

Točno ob napovedani uri smo se ustavili na bencinski črpalki v Bistrici pri Tržiču tako kot na prvem izletu. Tudi naši gostitelji so bili točni. Janez in Jože sta nas že čakala. Zopet smo se srečali, stari prijatelji, zopet so zaživel spomini na vse, kar smo lepega skupaj doživeli. Bilo bi preveč, če bi zapisal vse, kar smo tisto soboto lepega doživeli, zato res samo naštejem vrstni red naše poti. Peljemo se po naši znani cesti proti Begunjam, za hip se ustavimo, da se naužijemo ob pogledu na Leše in na košček osrednje Gorenjske, ki se kot na dlani razprostira pred nami. Nadaljujemo skozi Begunje naprej do Kroke. Sledi daljši postanek, nakupi izdelkov umetnostne kovaške obrti ter ogled Kroke. Kosilo imamo v Podnartu od tam se vračamo proti Begunjam. Za hip se ustavimo v Vrbi, si ogledamo rojstno hišo našega največjega pesnika dr. Franceta Prešerna, sledi tudi postanek v Begunjah z ogledom muzeja, taborišča in parka. Ob petih popoldne smo na Lešah. Vse je tako kot prvič, le da nam je tokrat tudi vreme res naklonjeno. Res

enkratni so spomini na sprejem. Prišli so mnogi, ki smo jih že poznali, pa tudi mnogi drugi, s katerimi smo se srečali prvič. Stiski rok, poljubi, besede pozdrava... resnično vzdušje, ki ga doživiš le ob srečanju s pravimi prijatelji. Vse manj je zadrege in vse bolj se počutimo, kot da smo vsak dan skupaj in nas ne loči toliko in toliko kilometrov.

Tu je Irena, med tem časom, odkar sva si zadnjič stisnila roke, se je poročila, tu so tudi ostali, ki se jih še spomnim s prejšnjih srečanj. Stopamo po poti proti kulturnemu domu. Z Gašperjem neseva sliko, ki sem jo še prejšnji večer zavijal v papir in na hrbtno stran zapisal besede posvetila. Okrog in okrog pa se v pisani paleti besed in smeja prepletajo naši in njihovi krajanjani. V domu jim izročiva sliko, na katero se pozneje vsi podpišemo, in jim bo ostala kot trajen spomin na naš obisk. In kot prvič se tudi tokrat razidemo po njihovih domovih, da se tako spletejo mnoge vezi med družinami, saj smo vsi prepričani, da je družina tista trdna vez, ki bo še najbolje ohranila pri življenju naše sodelovanje. Že v pismih, ki sva jih izmenjala z Jožetom, sva se dogovorila, da se bomo ob srečanju vsedli skupaj tudi predstavniki obeh krajevnih skupnosti in da bomo na tem sestanku začrtali temelje našega nadaljnjega sodelovanja. V delegaciji naše krajevnne skupnosti smo bili: Rado, Gašper, Danica, Anica in jaz. Toliko je bilo tudi njihovih predstavnikov. Vsedli smo se skupaj v šoli in se pogovorili. Ugotovili smo, da je interes obeh krajevnih skupnosti, da sodelovanje razširimo in ga utrdimo tako, da se v določenem roku pobratimo. Temelj sodelovanja bodo ostali obojestranski obiski, ki naj bi jih izmenjavali tako, kot smo že začeli. Seveda pa je zelo zaželeno, da bi tudi posamezniki izmenjavali obiske. Obenem pa se lahko povežeta tudi obe osnovni šoli, ter DPO in D obeh krajevnih skupnosti. Oblik sodelovanja je res veliko, le volja in zagnanost ne smeta prehitro usahnuti. Treba ju bo zalivati, tako kot to počnemo doma s svojimi priljubljenimi cveticami.

Sklep, ki nas vse najbolj obvezuje, pa se je glasil, da do 29. novembra 1985 speljemo v obeh krajevnih skupnostih samoupravne aktivnosti v zvezi s pobratenjem.

Po sestanku, ki je po mojem mnenju dosegel namen, smo si ogledali kraj, ob sedmih pa smo se zbrali vsi skupaj v njihovem kulturnem domu. Sledila je zabava in še enkrat smo se lahko prepričali, kako dobri gostitelji so domačini. Res vzdušje, ki mu lahko le zaploskamo. Pozno v noč je pela harmonika tisto soboto, odhod proti domu se je iz minute v minuto zavlačeval, kazni je sledila mnogo pozneje v obliki računa, ki smo ga prejeli s prevozniškega podjetja Viator, saj so nam tisti dve uri vožnje čez polnoč kar krepko zaračunali. Saj končno zaračunati res ni noben problem in bilo bi najbrž preveč pričakovati, da bi do nas imeli razumevanje, toda če bi bili tam z nami, bi mogoče na vse to gledali malce drugače in ne samo skozi svoje predpise. Tedaj pa za to kapljo pelina še nismo vedeli in je bilo naše vzdušje v avtobusu proti domu lepo, skoraj bi lahko

zapisal enkratno. Še dolgo v noč so mi v ušesih odmevale melodije njihovega ansambla, premišljeval pa sem tudi o vsem, kar je pred nami in da se zdaj ne smemo obnašati tako, kot je pogosto naša navada.

Zakaj sem vse to sploh zapisal, zakaj je bilo treba te spomine spraviti na papir? Na misel mi pride le izrek, ki so ga menda

Ajnžik

Smrtni greh

Naša Zemlja naj bi bila stara štiri in pol milijarde let, zatrjujejo znanstveniki. Njihova ocena sloni na sledih kamenin in drugih prvin, ki so priča nastajanja, sprememb in postopnega razvoja vsega, kar sestavlja naš planet, vso mrtvo in živo prirodo na njem. Starost človeka ocenjujejo na poldrug milijon let.

Te ogromne številke imajo svoj začetek in konec, toda, ker vsaka številka pomeni eno leto, je to cela večnost! V tej dolgi dobi se je človek že toliko razvil in usposobil, da je zmožen uničiti vse to, kar je tako dolgo nastajalo! Ne le vse živo, ampak razrušiti tudi Zemljo. Orožje in sredstva za to že ima, treba mu je samo pritisniti na gumb in katastrofa bi bila tu. To bi lahko sprožila napaka v alarmnem sistemu ali kratek stik v možganih tistih, ki držijo v rokah usodo človeštva. Našo usodo ima torej v rokah peščica ljudi, ki ima na jeziku že obrabljeno besedo mir, na ustnicah pa prisiljen diplomatski nasmeh. Če bi nori človekovi možgani kdaj uničili Zemljo, bi se njeni koščki razleteli po vesolju, prebivalci kakšnega drugega planeta pa bi videli, kako se je spet utrnila zvezda. Upajmo, da se to ne bo zgodilo, vsaj dokler mi živimo!

Zemeljska obla se je vseskozi spreminjala, popolnoma umirila se še do danes ni. Številni potresi in občasni vulkanski izbruhi so za človeštvo prava šiba božja, proti kateri je nemočna vsa sodobna znanost. Zemljino jedro še vedno vre.

Ves čas se je spreminjalo in razvijalo tudi vse živo. Prekratka je doba človekovega življenja, da bi mogel to opaziti, kajti ta proces traja stoletja, tisočletja, milijone let.

O spremembah na našem planetu nam priča sledi, ki jih te zapuščajo. Mnogokje, kjer je sedaj suho, je bilo morje, jezero ali obratno. Puščava Sahara, n. pr., je bila nekdanj rodovitno polje. Atlantida je bila nekoč celina, a je zdrknila v Atlantski ocean.

Ostanimo raje doma! V davnini je bilo tudi v Mežiški dolini jezero. Da je našel grof svoje utopljene hčerke: Marijo, Barbaro in Rozalijo tam, kjer sta sedaj cerkvi in kapelica, to prepustimo legendi! O jezeru bolj zgovorno pričata vzpetini Čečovje in Javornik, ki sta iz samega gramoza, peska in mivke, kar se je tisočletja usadalo na dnu jezera. Tako nam je narava poskrbela za gradbeni material, na katerem smo tako nepremišljeno zazidali naselja, potem pa smo ga uvažali iz sosednje občine, kjer ga

iznašli že stari Rimljani, ter se glasi: LE KAR JE ZAPISANO, OSTANE.

Upam pa, da bo ostalo tudi vse tisto, kar nosimo v srcih mnogi iz obeh krajevnih skupnosti. Prav tako pa s temi besedami ne končujem ničesar, prej bi lahko rekel, da z njimi začnem novo obdobje našega sodelovanja.

Jim sedaj tudi primanjkuje! Pregrada je-jera je bila znamenita Votla peč. Kako visoko je bilo jezero na naši severni strani, sem ugotovil nekoč na poti iz mesta domov. Tu so pred leti napeljali vodovod iz studenca, ki izvira na Žmolakovem travniku. Pri kopanju vodovoda je prišlo na dan samo gladko, izlizano kamenje, ki se je prenehalo na Žmolakovi ravni.

Spreminjala se je tudi naseljenost prebivalstva po posameznih področjih. Človek je najprej napolnil ravnine in doline, šele potem je bil primoran riniti v hribe. Naši predniki, stari Slovani, so se naseljevali po dolinah, ob rekah; šele prostorska stiska jih je primorala, da so pričeli trebiti zemljo v hribi, ki so bili tedaj popolnoma zaraščeni. Začetek preseljevanja naših prednikov v hribe je bila pred šeststo leti. Takrat ni obstajala nobena industrija, ni bilo trgovin, kjer bi se lahko oskrbeli z življenjskimi potrebščinami. Ljudje so bili odvisni le od tega, kar so si pridelali sami. Zato so bili primorani krčiti zaraščeno zemljo, ki so jo spreminjali v rodne njive. To je bilo še veliko pred »zemljiško odvezo«, zato je to zaraščeno zemljo delil grof ali druga zemljiška gospoda; tej so bili potem podložni, dajati so ji morali desetino in delati tlako.

Trebiti zaraščeno zemljo in jo usposobiti za rodovitno niti danes, ko imamo na razpolago mehanizacijo, ni lahko delo. Naši predniki pa so to nadvse težavno delo opravljali s preprostim orodjem, zgolj z golimi rokami, pri tem so bili gotovo bolj lačni kot siti! Tu lahko upravičeno govorimo o krvavih žuljih in potokih potu, ki je tekel z njihovih zgaranih teles. Toda šlo je za gol obstoj, za tega pa da človek, kakor tudi vsaka vrsta živali, vse od sebe.

Kot beremo v raznih povestih in romanih, je bil vsak, ki si je iztrebil zemljo, si postavil zasilno domovanje in ustvaril lastno ognjišče, zelo srečen, čeprav je za naše pojmovanje živel za čuda skromno: ob ječmenovem kruhu in bozavi! Krompirja, ki ga dandanašnji niti ne znamo prav ceniti, še ni poznal. Živel je torej neprijetno slabše kot mi, vendar v dveh rečeh je bil na boljšem.

Zemljo, ki mu jo je dal grof ali zemljiška gospoda, je dobil »po hitrem postopku«; bajto pa hlev pa si je lahko brez skrbi postavil »na črno«. Črna gradnja takrat še ni bila prepovedana, birokracija pa še ni pognala svojih korenin. Ni se zavedal, koliko potov in sitnosti mu je bilo zaradi

Martin in Tilka Prilastnik: zapečena gospodarja na Utkovem

tega prihranjenih. Vse prošnje za razne komisije, soglasja, mnenja za spremembo namembnosti kmetijskega zemljišča, za predlokacijski ogled, za lokacijsko dovoljenje, za načrt! Kje so še opravi na zemljiški knjigi, overovljenje na sodišču, razna potrdila na občini!? Na vsakega od teh dokumentov je seveda treba določen čas čakati, in vse to je sestavni del gradbenega dovoljenja, brez katerega ne smeš zasaditi lopate. Prav gotovo nisem naštel vsega, vendar že to zadostuje.

Druga stvar, za katero je bil na boljšem, je bila njegova ženitev, s katero ni imel nobenih problemov. Če rečemo, da je bil tisti, ki si je postavljati lasten dom, Franci, potem je bila sosedova hči, ki ga je pri tem na skrivaj opazovala in gojila tiho željo, prav gotovo Micka. Vzela sta se. Kako sta bila srečna, ko sta bila na svojem, si rezala svoj, čeprav ječmenov kruh, in imela dovolj bozave za kuho, ter pričakovala ali že zibala otroka!

Dandanašnji pa ima marsikateri kmečki fant resne težave, ker ne more pripeljati na svoj urejeni dom mlade gospodinje. Nič ne pomaga, četudi je fant od fare, da ima vso potrebno mehanizacijo za sodobno tržno proizvodnjo — avtomobila mi sploh ni treba omenjati... Če se že katera odloči za njega, se rado zgodi, da nima pogojev, ki so potrebni za kmečko gospodinjstvo.

Tako so torej nastajale kmetije po naših hribovitih predelih. Počasi, toda vztrajno se je naseljenost prebivalstva širila vse više, bala se ni ne višin ne strmin. Bila je trda borba za gol obstoj. Kmetje so bili še zmeraj podložniki, zato so za naše razmere živeli skrajno bedno (morda pa bolj zadovoljno kot mi)! Razvoj se ni premaknil nikamor, tega ni dopuščal mrak srednjega veka. Šele ko je leta osemnajststooseminštridesetega zemljiška odveza osvobodila kmeta, se je premaknilo.

Nastajale so velike in po številu družinskih članov zelo močne kmetije. Po ust-

nem izročilu vemo, da so na takih velikih kmetijah včasih redili veliko glav goveje živine in ovac, pridelali so toliko in toliko birnov žita in naprešali veliko polovnjakov mošta. Jedli so skupno pri dveh velikih mizah, ena je bila namreč premajhna. Poleg gospodarja, gospodinje in otrok so bili v skupnem gospodinjstvu še hlapci in dekletke ter ostareli strici in tete, ki so bili »hišna fantora«. Posli (služinčad) so bili razdeljeni po funkcijah: veliki in mali hlapec, volar, iberžnik in pastir; velika in mala dekla, kravarica, svinjarica in varuška. Imeli so razvito celo domačo obrt. Kako je bila obdavčena, tega ne vem, znano pa mi je, da so si izdelovali skoro vse kmetijsko orodje, ali pa so dobili v »štero« rokodelca, ki jim je opravil bolj zahtevna obrtniška dela. Veliko cimprolje sta dopolnjevali še kovačnica in frnača; obvezna je bila tudi vsa oprema za izdelovanje hodnega prta, ki so ga potrebovali za posteljno in osebno perilo. Celotno irhovino, iz katere so izdelovali moške obleke, so delali sami, saj volne so imeli dovolj.

Takšna kmetija je bila torej precej samostojna, lahko jo primerjamo z današnjo temeljno organizacijo združenega dela, čeprav se je od te nekoliko razlikovala, predvsem kar se tiče upravljanja. Samoupravni odnosi takrat še niso bili na taki zavirljivi višini, kot jih imamo mi. Gospodar, ki je seveda predstavljal direktorja, je bil namreč v eni osebi: tajnik, blagajnik in knjigovodja. Smernic, izhodišč ali planov niso imeli zapisanih, o delu so se pogovorili kar pri jedi; plan sta jim narekovala vreme in letni časi. Prav tako jim ni bilo treba pisati nobenih poročil, zapisnikov ali sklepov, papirnatih vojne niso poznali; vedeli niso niti za skupne službe, ki povsod zajemajo z veliko žlico. Pomenili so se kar mimogrede in niso posedali pri dolgočasnih sejah ter zapravljali časa z dolgočasnimi razpravami. Shajali so torej brez administracije,

ki je zdaj najbolj pomembna v vsaki delovni organizaciji.

Kljub vsem razlikam lahko torej trdimo, da so bile te kmetije nekakšen zametek sodobne temeljne organizacije združenega dela. Samoupravljanje je sicer šepalo, vendar organizacija in delovna disciplina nista bili na psu. Vsak član družine je imel svojo zadolžitev.

Če smo torej gospodarja imenovali direktor, dajmo gospodinjji mesto sekretarja. Ta ima namreč v vsakem tozdu prvo, večkrat tudi večjo besedo kot direktor sam! Velikega hlapca imenujemo delovodja, vse ostale pa kar neposredni proizvajalci, kajti tudi ti so v vsakem tozdu potrebni. Pastirja izenačimo s kurirjem! Ko smo vse to razporedili po službeni dolžnosti, nam ostane še ibržnik. Zdaj sem pa resnično v zadregi. Komu naj prisodim to mesto, kajti ime je popačenka iz nemščine, kar pomeni odveč. Ibržnik ni imel določene dolžnosti, potiskali so ga sem in tja. Hudomušneži sicer trdijo, da je v vsakem tozdu po več ibržnikov, vendar jaz si tega ne upam trditi. Kakršnakoli primerjava bi bila preveč tvegana, zato prepuščam sodbo bralcem.

Socialno skrbstvo je imel ta nekdanji tozd urejeno tako, da je obnemogle, dela nezmožne in bolne strice ter tete redil do smrti.

Nekaj stoletij je torej bilo potrebno, da so prišle kmetije do take stopnje razvoja. Takšno stanje pa ni trajalo dolgo. Ob zadnjem prelomu stoletja so se začele razmere hitro spreminjati; na vseh ravneh. Razvijajoča se industrija je potrebovala delavce, prihajali so s podeželja, kmetije so postale rezervoar delovne sile. Priseljevanje prebivalstva z dežele v središča je naravni proces, ki se odvija v vseh razvitih deželah. Pri nas pa smo v tem oziru šli v drugo skrajnost.

Naše nekdanj močne kmetije je pričela slabiti že huda svetovna gospodarska kriza med svetovnima vojnima. Med našo revolucijo so propadle kmetije, kajti nekateri taboriščniki se niso vrnili, drugi niso marali nazaj na pogorišča, poiskali so si boljši kos kruha. V času obnove porušene domovine pa se je utrgal pravi plaz. Ljudje so naravnost drli v dolino, kjer se jim je ob skrajšanem delovnem času obetal boljši zaslužek, združen s socialnim in zdravstvenim varstvom. Industrija je sprejela vse z odprtimi rokami. Spominjam se, da so bile imenovane posebne komisije, ki so prečesale teren in zvaljale na šiht še preostalo kmečko služinčad in tudi kmečke sinove. Takšna je bila takrat politika in kazalo je, da se bodo naše hribovske kmetije izpraznile. Takrat sem v neki razpravi o kmetijstvu apatično pripomnil: »Vse kaže, da bodo naši hribi zopet popolnoma zaraščeni, kot so bili pred šeststo leti. Ta doba je sicer dolga, v primerjavi s starostjo naše Zemlje pa je le bežen trenutek!«

Niso se popolnoma izpraznile. Čeprav so bile možnosti, ki jih je nudilo zaposlovanje, še tako vabljive, niso potegnile vseh kmečkih ljudi. Našli so (smo) se še taki, ki nam je ljubša zemlja, četudi še tako skopa. Nekateri so grunt rešili tako, da so se poleg kmetovanja zaposlili.

Časi in razmere se vedno spreminjajo. Tako se je spremenil tudi odnos naše družbe do zasebnega kmeta. Ne samo, da ga

S trudem in požrtvovalnostjo domačih in sosedov, ter ob pomoči drugih, se je velika rana hitro celila

družba trpi, ampak ji je celo zaželen. Najbolj trdna državna meja je živa, naseljena, je novo geslo, ki je v naši občini še bolj aktualno. Obdelati vsak košček rodovitne zemlje — je spet drugo med številnimi gesli, ki so nas v teh stabilizacijskih časih preplavila. Res je absurdna že sama misel, zakaj metati polena pred noge tistim, ki še hočejo garati na gruntu in se pobijati po strminah! Če jim gremo na roko, bomo imeli od tega koristi vsi!

V tem pogledu nam gresta na roko zadruha in gozdna. Ti dve naši stanovski organizaciji imata vsaka po pol ure dolgo ime, zato ju imenujemo tako, kot mi izgovorimo. Osnovna naloga obeh je tržna proizvodnja kmetijskih izdelkov in organizirano gospodarjenje z zasebnimi gozdovi, poleg tega pa opravljata še druge, za kmetijstvo pomembne naloge, ki omogočajo napredek kmetijstva. Skrbita za sodobno mehanizacijo, repromaterial in dajeta strokovno pomoč. Za mehanizacijo daje zadruga kredite, zadruga trgovina nas oskrbuje z repromaterialom in z drugimi, za kmetijstvo pomembnimi izdelki.

Svojo pomoč nam gozdna nudi v drugi obliki. Izgradnja komunikacij je zblížala hribovskega kmeta z dolino, s središčem. Lahko se ponašamo, da imamo največjo mrežo gozdnih kamionskih cest v regiji in celo v Sloveniji! Res je, vse to je bilo zgrajeno za kmetov denar, vendar za take stvari ni dovolj samo denar, potrebna je tudi dobra organizacija. Brez te ne bi bila uspešna nobena akcija, kajti za širše družbene potrebe nima vsak posluha, zato se brani sodelovanje, nasprotuje ali celo negaja. V tem pogledu je gozdna opravila že veliko nesebično in pionirsko delo. Prav tako nas povezuje in zblížuje telefon, ki bo v doglednem času povezal vse kmete v občini, razen tistih, ki ga nočejo. Iz stanovanjskega sklada lahko kmetje najamejo kredit za popravilo stare ali gradnjo nove hiše.

Vse to prizadevanje zadruge in gozdne ima skupen cilj: obdržati kmeta na zemlji, mu pomagati nositi breme kmetovanja. »Kmetu je treba odobriti čim več ugodnih kreditov, s tem ga vežemo na grunt«, je dejal eden naših vodilnih v Mežiški dolini.

Še nekaj. V naši občini sta letno poprečno dva požara, največ zaradi udara strele. Ob takih nesrečah spet stopita v akcijo zadruga in gozdna. Takemu kmetu je dobrodošla vsaka pomoč, posebno taka, ki je izpeljana organizirano in z dobavo gradbenega materiala po hitrem postopku. V nesreči spoznaš prijatelja.

Dovolj je filozofiranja. Čas je že, da povem, kaj pravzaprav mislim s smrtnim grehom.

Na zadnji dan pasjih dni je bilo izredno toplo, zadušljiva vročina, zdelo se ti je, da je puhtela celo iz zemlje. Pokošeni travniki so rdeli, otava je bila mimogrede suha. »Paše ne bo«, so bili pogosti vzdih izkušanih kmečkih ljudi. »Vročino bo pregnala le poštena nevihta,« so s skrbjo napovedovali drugi in s strahom gledali brezoblačno nebo. Ko pa se je sonce naveznilo proti Karavankam, se je nad Strojno prikradel majhen, za klobuk velik črn oblček, ki se je vidno hitro redil; zakril sonce, še preden je doseglo obzorje. Bilo je očitno, da se ravna k hudi uri in da se tokrat vreme ne šali. »Nenadna ohladitev bo nasula toče,« je plašilo ljudi, ki so hiteli opravljati pri živini. Temni oblaki, ki so se jemali nekje za Strojno, so rinili naprej proti vzhodu, zakrili so Uršljo goro in se podali proti Pohorju. Spremljal jih je hladen, sunkovit veter, ki je močno pripogibal drevje, klatil listje in dvigoval prah. Hitro se je temnilo, ne zaradi večera, temveč zato, ker je celo dolino pokrila temna odeja, ki so jo parali žareči bliski, katerim je sledilo grmenje, najprej oddaljeno, zamolklo, potem vedno bližje, močnejše in gosto. Kot nekakšna predhodnica so najprej priletele redke in debele deževne kaplje, ki jim je kmalu sledil močan nalive s posameznimi zrnici debele toče, ki je na srečo kmalu nehala. Nehal pa ni nalive, kot da bi hotel nadomestiti to, kar je zamudil, nadaljevalo se je tudi bliskanje in treskanje.

Ob taki hudi uri, četudi je ponoči, ni nihče zaspan, čeprav imaš za sabo trd delovni dan. Strah pred podivjanimi naravnimi silami, katerega je doživljal že pračlovek, ti vzame spanec, popolnoma buden si in počneš karkoli: eni se zatečejo k molitvi, drugi prižgejo svečo, žegnano proti hudi uri, škropijo z žegnano vodo ali naložijo na ogenj žegan les. Nekateri kljub hudemu nalive letajo okrog oglov in v hlev ter z vsakim treskom pričakujejo pošastni sij uničujočega ognja.

Ta pošastni sij je svetil tudi tisto avgustovsko noč. Pri nas nismo mogli ugotoviti, kje gori. V temi orientacija vara. Sij je bil v smeri Strojne, domnevali smo, da gori na Zelenbregu.

»Pri Utku je gorelo,« se je naslednji dan bliskovito širila novica.

Utko gotovo poznate. Kdor ne, naj prečita knjigo Makarovičeve: Strojna in Strojanci! Prav tak je kot vsi Strojanci, ki jih je preučevala ta etnologinja in pisateljica. Pustimo besedo Utku, saj fletno pripoveduje!

»Taka nesreča je povsod huda. Pri nas je bilo dvakrat huje. Popolnoma nam je zgorela štala z dvanajstimi svinjami vred. Na parni je bilo vso seno, na gumnu pa sparnano žito v snopju. Dvaindvajset traktorskih prikolic rži in dvanajst prikolic pšenice smo spravili iz največjega brega! Izgnali smo le govejo živino, na drugo reševanje ni bilo niti misliti. Z gasilci in prizadevnimi sosedi smo varovali le hišo, ki ji je ogenj poškodoval le streho. V tej veliki zmešnjavi nam je povzročila strašno skrb tudi dvanajstletna deklica, ki je izginila brez sledu. Bali smo se, da je naredila konec v ognju. V velikem strahu pa je brezglavo in na skrivaj zbežala k sosedu. Bila je to strašna noč, sledili so ji težki dnevi, tedni in meseci. Razen ene krave smo živino razdajali po soseski. Ko sem hotel sklepati koso, da bi dobili travo za kravo, tega nisem mogel, ker so zgorele tudi klepe. Odšel sem k sosedu Požegu, toda tam ni bilo nikogar doma. Tisti hip se je v meni vse porušilo. Nehajmo kmetovati, gremo v dolino, v službo kamorkoli! S tem sklepom sem se vrnil domov. Doma me je pričakala komisija, bili so direktorji od zadruge, gozdne in krajevne skupnosti Prevalje. Vpričo njih sem jezno zagnal koso in jim povedal svoj trdni sklep. Možno o tem niso hoteli niti slišati, jaz pa sem gonil svoje: Gremo z grunta! Možno so morali oditi, ne da bi me prepričali. Toda direktor gozdne, Jože Logar, ni vrgel puške v koruzo. Dobil me je v pest in me dokler prepričeval, da sem klonil. Zdaj mi ni žal in sem direktorju zelo hvaležen. Ni ostalo samo pri obljubah, od gozdne sem dobil tudi pomoč. Pomoč so dali tudi zadruga, krajevna skupnost Prevalje in drugi, toda največ mi je pomagala gozdna. Če ne bi bilo Logarja, jaz sedaj ne bi bil Utki, zato sem mu zelo hvaležen,« končuje svojo pripoved Utki, z njegovega obraza pa sem razbral, da je mislil iskreno.

Zlatko Škrubej

Poletni ptič

Če srečo bi prinašal droben ptič,
in k meni priletel bi po nasvet,
mu drugega jaz ne bi rekel nič,
kot da naj hitro obleti ves svet.

Obstane naj povsod, kjer videl bo,
da je nesreča glavni gospodar,
s perutmi naj posuje srečo vso,
da ona bo odslej vladar.

Posebno tam, kjer lačni še živijo,
in kjer nemir še ruši topel dom,
nasploh poišče naj nesrečne vse,
vesti grozot da slišal več ne bom.

A kaj, ko sanje to so le samo,
ki so kot pesem dane na papir,
če vse bi ganilo v srce to,
povsod okrog bi vladal ljubi mir.

Vse to, kar je Utkik tako živo pripovedoval, mi je bilo znano že prej, saj me je prosil, da napišem zahvalo vsem, ki so mu pomagali. Ker sem s tem pisanjem malo odlašal, me je prehitela Marija Makarovičeva. Stvar bi šla v pozabo, da se ni zgodilo nekaj zanimivega.

Imel sem neki opravek s sedaj že rajnim Blažem Mavrelom. Kako priti do njegove samotne bajte, ki je sredi gozda, prav blizu državne meje? Domislil sem se, da se Blaž redno udeležuje nedeljske maše na Strojni. Začela se je ob pol dvanajstih, končala pa sredi popoldneva. Bivši župnik je bil namreč že precej prileten in sila natančen ter počasen mož. Hudomušneži so rekali, da je najbolje, če k maši na Strojni vzameš s seboj malo južino.

Jaz je nisem vzel, pač pa sem vzel s seboj svojo ženo. Tisto nedeljsko opoldne, ko sem priganjal hrošča po Jankovem vrhu, je bil čudovito lep dan, tako da sva bila veselo razpoložena tudi midva, čeprav nisva posebej navdušena za nedeljske izlete. Ko sva prispela na Jaznikarjevo rido, si je žena zaželela obstati in si malo ogledati okolico. Od tod se namreč odpre čudovit razgled na Strojno. Zdi se ti, kot da je prav blizu, na doseg roke; njene strmine pridejo s tega zornega kota še bolj do izraza.

Jože Štajner

HOTULJSKA LEPA NEDELJA

Dolgi jesenski dnevi in večeri so me pripravili, da sem začel pregledovati skromni hišni arhiv, kolikor ga je ostalo osemdesetega leta, od požara. Našel sem med drugim tudi sliko, ki me spominja na hotuljsko lepo nedeljo pred 50 leti, ki smo jo obhajali v nedeljo, ki je bila najbližja desetemu juniju, godu farne patrone svete Marjete.

Ker so bili nabori mladih fantov, godnih za k vojakom, nekaj dni pred lepo nedeljo, je bilo v Kotljah še bolj živahno. Organizirali smo prevoz iz Kotelj na Prevalje. Vozil nas je Kogovski Maks Zabrnčnik s črnimi konji, na lojtrskem vozu, na katerem ni manjkalo saj dva sodčka piva in še po kakšno steklenico črničevca. Po takratnih zakonih so morale biti vse gostilne zaprte, vsaj dopoldan. Na obe strani nas je seveda spremljal takratni hotuljski župan, Ivan Petrič Podpečnik.

Ko smo se pripeljali nazaj v Kotlje, nas je že čakalo obilo dela. Seveda smo morali naprej malo polumpati, potem se je pa začelo delo. Nekaj fantov je šlo za dekleti zbirat cvetje za vence, ki so jih tudi pomagali plesti, čiščenje okolice je prevzela šola, ki jo je vodil učitelj Sokol, bolj kmečki so bili določeni za posek in spravilo mlajev, ki sta ponavadi bila po dva, eden z Brdinj, drugi pa iz Podkrajja in Podgore. Ravno pri mlajih je bila vedno nekakšna tekma, kdo bo dal lepšega. Iz Podgore je bil po navadi najlepši iz Ošvenoga ali pa iz Vužnikovega. Z brdinjskega konca je bil pa iz Naceskega.

Cerkev, Janež, Požeg, Oplaz, Brana, Utkik in niže spodaj Stovnik, ostale strojske kmetije so zakrite. Pogled na Utkov grunt, ki leži kakor razgrnjen na obe strani hribočka, kar še bolj poudarja strmine, je naravnost srhljiv. Gledava in ženi razlagam. Njen pogled visi najdlje na Utkovem bregovju, čudi se in končno vzdihne:

»Logar ima smrtni greh, ker je obdržal Utkika na tem bregu!«

Razume se, da sem nesel to direktorju našega gozdnega obrata še toplo na nos. Od tega je minilo že deset let, vendar ne vem, če se je direktor tega greha že spovedal ali ne. Kolikor so meni razmere poznane, vem, da bi mu tega ne bilo težko storiti. S prejšnjim hotuljskim župnikom si je bil vedno v dobrih odnosih, saj je leta kot gozdni posestnik bil tudi član našega obrata.

Za ceno smrtnega greha je bil torej rešen spet en grunt!

Kdor pa pozna Utkovo družino in vidi skrbno obdelano bregovje, pa je lahko prepričan, da je ta smrtni greh že davno odpuščen.

Ko smo pred kratkim po zaključni seji našega obrata še malo posedeli, je delegat Utkik skoro zaljubljeno gledal direktorja in ponovil zgodbo, zakaj še visi na Strojni.

siti ali zvoziti možnarje na Rdevov vrh, jih nabiti in razmestiti vsakega na svoje mesto. Zakurili smo še ogenj, ki je celo noč gorel, in tudi straža je morala biti. Noč ravno ni bila dolga, saj so morali ob enih že dati kuščarje v ogenj, da se segrejejo do žarečega, saj ob treh ali pol štirih je morala že biti budnica in tudi pokanje. Celotno strelstvo je navadno vodil Polanc, ki je tudi organiziral zbiranje prispevkov za smodnik. Za samo strelstvo je bil pa mojster Rok Videršnik, žagni mojster v grofovski žagi, njegov pomočnik pa Epšek iz Podpečke žage. Druga organizacijska dela so pa vodili še Jože Kolar, Konečki, z mladino pa seveda zelo razgledani učitelj Adolf Sokol.

Moram reči, da so že takrat vse male kot večje akcije vedno gladko stekle, ker so bili Hotuljci vedno složni. To se je pokazalo tudi po vdoru fašističnih hord v Jugoslavijo. Saj so bile Kotlje ena najzavednejših vasi na Koroškem, ki so dale že pozimi dvainštiridesetega na triinštirideseto prvo organizirano in delno oboroženo skupino devetih borcev v boj proti fašistom. Prav kmalu ji je sledilo iz Kotelj in okolice še mnogo zavednih fantov in mož.

Danes se Kotlje lahko postavljajo še z mnogo lepšo lepo nedeljo, in to zadnjo nedeljo v oktobru, ko je hotuljski tabor, ki ga Hotuljci znajo še kako skrbno pripraviti.

Prilagam sliko strelcev na hotuljski lepi nedelji leta 1934, torej pred dvainpetdesetimi leti. Slikano je bilo na travniku za Vastlovim kegljiščem, ki ga danes ni več. Mogoče bo koga zanimalo, kdo je vse na sliki.

Pripominjam, da tudi jaz nisem vseh prepoznal, kolikor pa sem jih, jih bom predstavil. V zgornji vrsti stojijo od leve proti desni: Rok Videršnik, strelni mojster, žagni mojster iz grofovske žage, drugi neznan, Mlatejev Toni, Pavelnov Lojz, Polanc - organizator, moj brat Andrej Štajner, Markužev mlajši, nepoznan, Franc Epšek iz Podpečke žage, mojstrov pomočnik, nepoznan.

Spomin na lepo nedeljo v Kotljah leta 1934

Mitja Šipek

SREČANJE (ODLOMEK)

Hodimo po tej okrogli zemeljski obli od prvih otroških korakov pa vse do poslednjega, ko za vedno obstanemo. Hodimo prve korake, katerih se ne zavedamo in so v veselju drugim, potem hodimo svoje korake, prepričani, da vemo, kam, proti cilju, ki ga nikoli ne dosežemo.

Na poti se srečujemo najprej navdušeni, potem po potrebi in še pozneje po spodobnosti in dolžnosti in nazadnje zato, ker se drug drugemu ne moremo izogniti. Vsako srečanje nosi s seboj svoje slovo, saj tako mora biti, kajti čas je edini, ki gre samo naprej, ne hodi v krogu in se z nikomer ne sreča, ker ne more obstati.

In prav srečanja so na tej brezkončni krožni poti tisti mejniki, katerih se spominjamo, ne poti same. Nekaj nerazumljivega nosimo s seboj na tej poti, nekaj, kar nas žene naprej. Hoteli bi biti plemeniti, pa nas sebičnost premaga, radi bi bili človeški, pa nam narava ne pusti, radi bi — pa ... in ostanejo srečanja, mnogotera in ob vsakem času, nikoli izpolnjene želje in zamujena kesanja.

Vedno so me zanimala usode ljudi, ki živijo na obrobju družbe. Pred četrto stoletja sem jo srečal v Parizu in njena pripoved mi je ostala v spominu za vedno, njena pripoved o srečanjih:

Danes se čas ne primakne nikamor. Kazalci na uri nesmiselno krožijo in tiktanje se čuje kot razbijanje mojega srca, ki ga čutim v sencih. Edini prijatelj, ki mi je še ostal, je ta blede kos papirja. Moj dober prijatelj je, rada ga imam in zato ga mučim. Vsakogar, ki ga imam rada, mučim, počasi, premišljeno, in uživam ob tem, ker tudi mene boli. Saj ne boli tako živo, kot da bi ti parali ude, ne, čisto drugače, tako potuhnjeno, prizanesljivo skeli. Vem, da mi bo počilo srce, tako se nabira ta napetost tu notri, da se mi dozdeva, da me boli skrajni vršiček srca. Rada bi napisala to, kako mi je, pa ne najdem izrazov za mojo bolečino ali pa morda za mojo napol segnjo radost, ko se tako mučim. Ni izrazov.

Ta papir me spominja na fanta, na enega izmed njih, ki sem ga rada imela. Tudi on je bil papirnato bled, imel je temnorjave, globoke oči in molčal je; skoraj vedno, ko je hotel kaj velikega povedati, mu je beseda obtičala v grlu pa se je sredi stav-

ka ustavil. Bil je copata! Ne, ni to pravi izraz. Copata že ni bil, saj me je obvladal. Samo jaz sem si domišljala, da temu ni tako, zato pa me je jezilo in sem mu hotela dokazati, da je copata. Venomer sem mu zatrjevala, da sem samostojna, da sem svobodna in da mi on nikakor ne more zapovedovati tudi z molkom in z velikimi očmi ne! Teh oči sem se bala, ker so me zmagale, besed se nisem bala, saj so bile itak preračunane, celo obzirne, ne laž, to vem, toda bile so vse kaj drugega kot oči. Včasih se mi je zdelo, da je čudovit, da je čisto nekaj drugega kot vsi drugi moški na svetu.

Bolj krepsten, bolj pameten, bolj umirjen, skratka, čudovit. Potem sem opazila, da je prav tak kot vsi drugi. To sem mu tudi rekla! Da je povprečen, sem mu rekla in da me je razočaral. Še danes ne vem, čemu sem mu vse to pripovedovala. On me je gledal s temnimi očmi in malce otožno, ustnice pa so se prizanesljivo smehljale. To me je spravilo v bes. Kako si drzne! Vest se je oglasila v meni kot struna, na katero kapne deževna kapljica — zamolklo in komaj slišno. Krivico mu delaš! Ni on kriv, če v njem iščeš le uteho za svoj izgubljeni ideal! Pač ni tak, kot je bil, moj bog! Povprečen je, celo malce pod povprečjem jaz pa si domišljam, da sem nad njim visoko, ker sem se družila s človekom, ki je nekaj pomenil, umetnik in lepoteč, slaven. Nekaj pa mi ni šlo v račun, čemu ne kapitulira, zakaj so njegove globoke oči tako uporne? Prišel mi je na pot tako nenadoma. Sama ne vem, kako je bilo. Stopil je na mojo pot, na tisto mračno, ki je bila vsa

moja in jaz sem bila prepričana, da sem kraljica samote.

Premagala sem svet, ki je zame nizek, povprečen, banalen, in sem postala kraljica samote. Tam sem se mučila do krvi, si dopovedovala, da sem zmagala, bila sem pravcati krvnik. Z nasladi sem rila po nezaceljenih ranah in zdelo se mi je, da je ta mračni svet, ki duhti po obledelih kosteh ilovnatih lobanjih ves moj. Potem pa stopi ta bedak na mojo pot, na pol živ med mrličje. To korajžo sem vzljubila, zato se mi je zdel čudovit, sedaj pa se mi zdi, da ga sovražim, pa ne vem prav, zakaj? Morda zato, ker je v to mojo deželo smrti prinesel znak življenja. Zločinec je, kako si mi upa iz rok iztrgati tako težko priborjeno smrt, kako si me upa buditi iz te zaklete dežele, kako si upa stopiti pred obličje mojega boga, kako, le kako si drzne s pogoltnjeno besedo in žgočimi očmi, tepec — ah, saj sem nora! Saj nisem več normalna. Ni ga več, ubila sem ga! Mučila sem ga dotlje, da so mu oči umrle, pa še ni umrl, potem pa je beseda, ki ga je davila, oživila. Bila sem kot zločinec začetnik. Prvikrat sem morila in me je postalo strah. Hotela sem na vsak način, da bi bil umrl, pa da bi vseeno še dal kak znak življenja od sebe. Oči so mu umrle, usta pa so šepetala »rad te imam«. Prekleta ironija! In zopet sem premagana! Sedaj ga ni več, pa ga imam vseeno še tako zelo rada, tako ga pogrešam, ker sem tako zelo sama. Prej sem imela smrt za svojo, sedaj pa mi jo je ta bedak z žgočimi očmi ugrabil in odšel z njo, meni

Burja prihaja

Klečijo od leve: Poldo Posovnik, Jože Štajner, Filip Raci, Rudi Harum, Ivan Keber. Sedijo spredaj: prvi z leve nepoznan, drugi Vincenc Grabner, nato Jože Lužnik, Jože Videršnik in Jožko Breznikov.

Za Kotlje bi bilo toliko zaenkrat dovolj, saj po mojem spominu. Mogoče se bo pa znašel kakšen mlajši in bolj razgledan, ki bo znal hotuljsko lepo nedeljo lepše prikazati.

pa v zadnji sili položil v naročje to razmesarjeno truplo ljubezni.

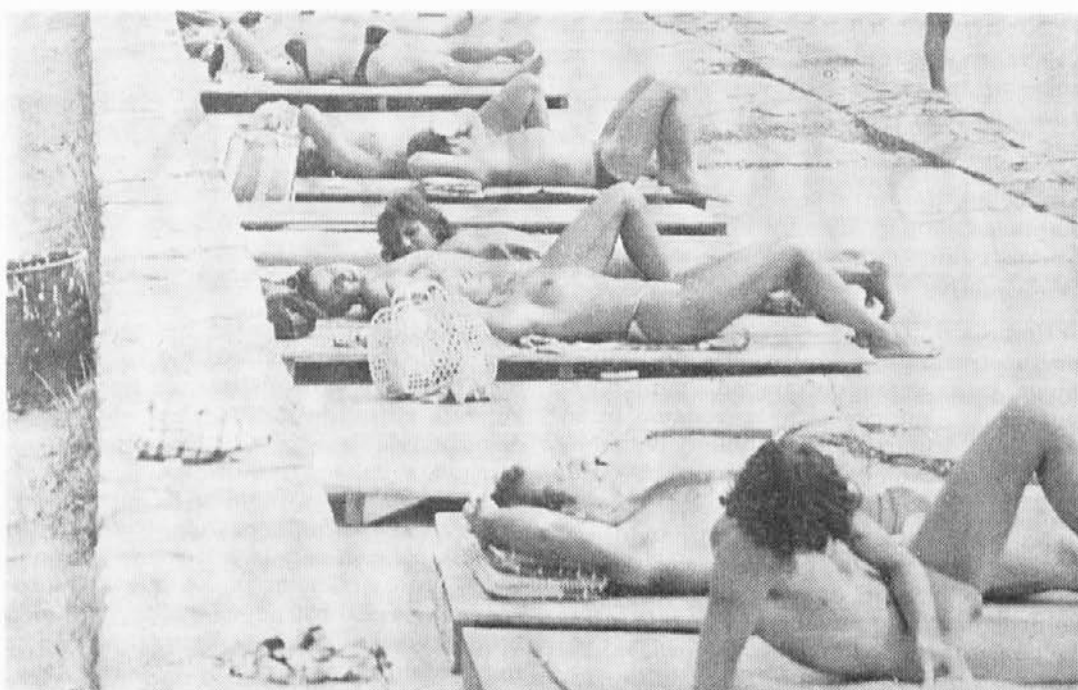
Čisto sem zašla od svojih misli! Hotela sem napisati na ta papir kratko pismo sebi. Taka pisma, ki nikoli niso bila odposlana, sem pisala, ko sem bila še majhna in zaljubljena. Pa še pozneje tudi, le da so romala v peč. Danes pa moram, moram nekemu to povedati. Njega ni več, da bi mu govorila besedo za besedo, ta blede prijatelj pa je neobčutljiv, miren je in blede kot koščena njiva v moji deželi.

Iz moje sobice se vidi tja daleč čez Montmarty proti Oase. Okno je prav majhno in stlačeno pod strop, po njem pa polzijo dežne kaplje in se zbirajo v potočke, kot da polzijo misli.

Danes je sredo, deževen in pust popoldan je. Ob osmih imam sestanek v Viola baru. Pravzaprav mi ni do tega, da bi šla tjakaj, vendar bom šla. Čas bom prelomila na dvoje in si bom domišljala, da je bil pusti popoldan polovico krajši. Človek, ki me čaka tam, je prizanesljivo teslo, pone srečen idealist, ki pa bi prav tako lahko bil kriminallec ali gangster, le da ga je narava premalo obdarila s tem talentom. Po naravi je tankočuten in v njem se venomer borita čustvo in nagon. Tudi on ima lepe naivne oči. Splah pa se vedno srečujem z ljudmi, ki imajo zločinsko lepe oči, ali pa se vedno zagledam le v oči. Nekajkrat sva se sestala in ostajala skupaj cele ure. Pozornost vzbujava. Nisva edina, ki se tam shajava, saj je takih parčkov na desetine, le da se drugače obnašajo. Popijejo skodelico kave ali viski in odidejo. Tako mineva dan za dnem, večer za večerom in golo obriti natakarji so se nanje navadili. Na naju pa so postali pozorni. Sediva tam in on govori, govori brez nehanja. Včasih postavi kako zvito vprašanje, da bi me razvozlat. Vprašuje tako prizanesljivo, skoro otročje. Jaz pa mu mehansko odgovarjam in kadar govori neskončne samogovore, nikoli ne mislim na to, kar mi poltiho in hlastno govori. Moje misli so vkljenjene. Ne pozna me, ve le, da sem neke iz Prekmurja in da sem na črno prekoračila mejo. To sem mu povedala kar tako, bolj zato, ker sem se slabo kontrolirala in glasno mislila. V baru, kjer se shajava, je na steni velika slika z leno sivozeleno reko in grmičjem okoli, podoba, kot jo je mogoče videti v dolini Loare. Saj ne vem, kakšna je ta pokrajina v resnici, le z razglednic in iz reklam jo poznam. Sicer sem že poldrugo leto tu, pa še nisem bila nikjer zunaj Pariza, še Pariz poznam tako blede.

Da spoznaš Pariz, moraš imeti denar, tega pa jaz nimam. Poznam mogočni bahavi kino Rex, ki ima na stropu izdelano zvezdnato nebo, tako da se mi je zdelo, da gledam v jasno zvezdnato noč in da je dvorana zgoraj odprta. Sicer pa nisem bila še nikjer. Moj svet je ostal tako majhen, moje sanje so zamrznile in srcu tako nebolgljene in nepomembne.

Prazpaprav sem zelo umazana, ko izrabljam njegovo naivnost v svoje koristilovske namene. Sicer pa, vrag naj vzame idealizem. Mene so tudi izrabili, ko sem bila naivna in v stiski. Naučili so me, da vračam milo za drago. Sicer pa dvomim, da ta tip ne bi storil z mano kaj podobnega, le da nima prave korajže, tepec je in strahopetec. Vendar mi je njegova družba dobrodošla. Nekemu moram zaupati, pa če-

Spomin na poletje

prav je tepec, laže mi je. Včeraj sem nepadla kot mačka, priliznjeno in vendar s kremplji. Saj sama nisem verjela v uspeh, pa vendar! Zanimalo ga je vse, kako sem prišla semkaj, kaj počnem tu, čemu sem mračna in vrsta drugih vprašanj — v katere se on ne bi smel vtikati. Pa se je in je tudi dobil odgovor, takega pač, kakršno je bilo vprašanje. Saj res, tako dolgo je že od tega, da se mi zdi vse kot v sanjah, kot da nikoli ni bilo res. Govorila sem mu o moji domačiji ob Muri.

Oni večer, ko sem se stiskala ob rjavo sivi vogal na ulici St. Pierre, sem nehote odpotovala v hipu tako daleč. Črne deževne kaplje so padale kot pustolovne misli druga za drugo pred menoj na tla, neprijetna lepljiva noč mi je silila za vrat in me davila, tako da sem čutila globoki dekolte, kot da bi bil vrezan v kožo. Ravno meni nasproti sije močna luč kot majhno sonce in izžareva toliko čudovite toplote, da me nič več ne zabe.

Toplota je prodrila skozi kožo in meso, prav do srca in polne oči so je. Nočem umakniti pogleda z nje, da me ne bi karkoli prebudilo iz sanj. To je čudovita lastnost! Sanjati in samo sanjati, saj je v sanjah toliko čudežnega doživetja, toliko sreče in upanja, in kadar sanje izginejo, ostane spomin nanje in nedopovedljiv občutek, da vse skupaj ni bilo res, temveč da šele bo. Če ne bi imela sanj, bi umrla. Nekoč sem sanjala o velikem svetu, o čudovitih oblekah, o sanjavem tangu v razkošnem hotelu, o lepih moških, ki se mi klanjajo in poljubljajo mojo roko, kako tekmujejo, kdo bo lahko z menoj zaplesal, jaz pa kotketno odbijam povabila, le tu pa tam se najlepšemu izmed njih nasmehne sreča, da me lahko nalahno privije v objem. Blesteče govorim tuji jezik, ki ga moje vrstnice komajda poznajo iz filmov in popevk. Na rokah se mi lesketajo dragi kamni, vkovani v zlato, na meni šumi svila in brokat. In še ni kraja, vsa vrata v veliki svet so mi odprta, lepa sem, vedno lepša in splah bom vedno ostala lepota, in kadar pride morda ena mojih vrstnic tu mimo, se ji bom obzirno nasmehnila in ji ponudila roko, pa zares prizanesljivo, da ne bo brala že iz

pozdrava očitek, češ, zakaj pa nisi šla z menoj. Vidiš, kaj lahko človek doseže, če je korajžen, sedaj je seveda pozno, ker se ti cvetje že osipa, čas te je načel. Tega ji seveda ne bom povedala, vendar ji bom lahko dala občutiti, da ga je polomila. Potem jo bom peljala še v moje razkošno stanovanje, samo cvetje, perzijske preproge, drag porcelan, servisi, starinska miza, na njej čudovito pregrinjalo in v zlatem okvirju slika mojega zaročenca. Trenutno je poslovno odsoten. Ko bi ga ti videla, kak lepotec. Črnook, s kodri in šarmantnimi brčicami. Pa kaj bi ji pripovedovala, saj itak ne bi razumela. Kaj pa ve ona o velikem teatru, kako pa naj pozna pravi varieté, kako naj razume življenje Parižana ob vikendu, in končno bo dejala, da je plaža na Jadranu edino, do koder je prišla, lepša kot so počitnice na Azurni obali. Alors!

Pred menoj je stal poraščen moški, temnega obraza in s povaljano obleko. Obraz ni bil niti človeški niti živalski, temveč me je spominjal na neko pošast, ki je bila še najbližja oni iz Frankensteinovega filma. Zijal je vame s polpriprtimi vekami poželjivo in obenem sovražno. Kdove kakšne narodnosti je bil. Stopil je tako predme, da mi je zastrl pogled na luč nad menoj. V meni se je nekaj zlomilo, čutila sem, da bom povračala, z desnico sem krepkeje stisnila za jeklo odprtega noža, ki me vedno spremlja skozi to pravljico deželo sanj. Vedela sem, da se mu bo jeklo zdaj zdaj zarilo pod goltanec, globoko v telo, tako globoko, da ga nihče ne bo mogel izvleči, vendar roka ni ubogala, otrpnila je in postala strupeno mirna kot misel in okolica.

Dejá occupée! (sem že zasedena) sem pojasnila skrajno mirno.

Pošast pa se ni dala ugnati. Njena roka me je trdo zgrabila za goli komolec, druga pa je spolzela čez trebuh do stegna. Mehansko sem mu stopila na stopal in rezko zažvižgala. Pošast je sunkovito odstopila in se s kopico psokv odvlekla na drugo stran ceste, kjer je stala gneča drgetajočih, pomanjkljivo oblečenih teles in končno med smehom in psokvami izginila v enega temnih prostorov za vrati nizkega bara.

Kaj bo pa zdaj, mi je šinilo skozi možgane, ne bi smela odbiti, kdor plača, ima pravico, tudi pošast jo ima, tak je tu ukaz. Kaj me briga, sedaj itak nisem tu, zopet mi je rumena svetloba luči napolnila oči in v hipu sem pozabila na ulični dogodek.

Oh, te sanje, kako ste čudovite, z vami sem res srečna, popeljete me, kamor hočem in kadar se mi zljubi. Z vami sem lahko vesela, z vami sem žalostna, vrnete mi vse, kar je bilo kdajkoli lepega in cvetje mi nasipate na pot v bodočnost. Dajte, popeljite me kamor koli že. Priprla sem oči, da je skozi trepalnice skrivnostno napela mavrica svoj lok, ko pa sem jih spet odprla, je topla svetloba lila svoje zlato v potokih vame. Tako toplo je sijalo sonce skozi borove iglice in na razpeti pajčevini se je razpenjala mavrica. Tam daleč je brezšumno tekla Mura, čutila sem le njen spokojni šepet, ki ga je prinašal jesenski vetrič med osamelimi jasnami. Jesensko cvetje je na gosto posulo travnate jase med borovim drevjem. Volčja češnja je svoje črne plodove vtihotapila med živordeči šipkov želod, ki je sit in zardel dremal na bodičastih trtah. Tu in tam je cvrkutnil osamel ptič in v smaragdno zelenem potočku, ki je bil videti tako negiben, kot bi bil na platnu narisane, je vztrepetal, ko se je požrešna ribica pognala za komarjem. Drugače pa je vladala v tej pravljici samoti popolna tišina, še čas se je ustavil. Čutila sem le, kako mi bije srce in šum korakov po listnatem kolovozu je budil k življenju.

Morda sva danes zadnjič tukaj, Alice? je dejal nežno, z rahlim občutkom strahu. Kako moreš kaj takega misliti, kaj si ob pamet, pa vendar ne misliš...

Oh ne, ampak, tako čudno mi je, strah me je, pa ne vem česa. Zdi se mi, da je preveč sreče naenkrat, ne verjamem, da je to res, če pa je, ne more tako ostati.

Kako si otročji, Marko, glej, ti boš kmalu končal študij, jaz pa, jaz pa...

Nisem vedela, kaj naj rečem. Ne, saj ne more tako biti, on bo končal študije, jaz pa sem nič, pravi nič! Že dolgo mi je po glavi rojila misel, da bom od danes na jutri postala nekaj velikega. Odšla bom nekam daleč — in ko se vrnem, me bo Marko komaj spoznal. Doma bom, izobrazena, bogata, lepa.

No, kaj pa ti, ne prihajaj vedno z isto rečjo, saj te imam rad prav tako kot si, prosim, prenehaj s tem.

Hotela sem mu še nekaj reči, pa mi je naslonil lice na usta in počasi drsel z nji-mi čez obraz prav dotle, da sem začutila njegove vroče ustnice na svojih.

Vsakikrat, kadar me je poljubljal, mi je kri planila v glavo in srce mi je razbijalo v sencih, tisti čudni nemir me je vso prevzel, tako da še dolgo potem nisem mogla izgovoriti besede. Danes pa so se mi zašibila kolena, tal nisem več čutila pod sabo, zdelo se mi je, da so se mi odmaknila, in ostala sem objeta v plazovih sončne luči, s prsmi naslonjena na Marka. On pa je stal tam miren kot okamenel, z rahlo upognjenimi rameni in vročimi ustnicami, le v kotičku očesa mu je zalesketal prav majhen biser, ki je postajal vse večji in spolzel kot ubežnik čez njegova lica.

Marko, ti si žalosten!

Ne nisem žalosten, ti me ne razumeš? Nežno mi je podal roko in me z rahlo kretnjo odpeljal proti jasi. V meni ni bilo nobene volje, morda so še čustva zbežala, skratka, voljno telo je bilo prozorno kot nevidna sapica nad nama, bilo je eno samo veliko hrepenenje in vprašanje. Ničesar nisem več razumela, ko sem trgala bilko za bilko. Še črni muren, ki je pokukal iz brloga, se ni premaknil, ogljeno črne oči so se zlivale z mojo dušo. Ti odhajaš, Alice, je dejal z zlomljenim glasom. Kako to veš, nikoli ti nisem kaj takega rekla.

Vem, žene te v svet, toda ti sveta ne poznaš! Ti nisi za tja, tujina te bo pogoltnila, Alice, ostani tu.

Rada bi mu povedala, da sem se odločila, pa ga nisem hotela raniti. Velike temne oči so me prežigale s čudno močjo, postajale so vse večje in temnejše, njegov utrip srca sem čutila vspevsod, vonj njegovega telesa mi je vzel še zadnjo razsodnost in ko sem odprla oči, so redke, čisto jasne zvezde mežikale nad nama. Mesec je sramežljivo pokukal iz visokih topolovih vrhov in kakor z ostrim mečem presekala s hladnimi žarki neko življenje na dvoje.

Vso pot, ko sva se vračala, nisva spregovorila besede, v meni je trepetala sleherna žilica in ko sva prišla do železniške proge, sem se mu hipoma iztrgala iz obje-

ma in stekla proti cesti. Marko je stal tam še dolgo, jaz pa sem tekla, dokler se nisem upehana zgrudila na rosno travo in s prsti zagrebla globoko v razrahljano jesensko polje. Duh po razorani zemlji in jeseni se je mešal z vonjem po človeški koži, solze so se stekale z rosnimi kapljami, dokler se ni razbijanje srca izgubilo v pravljici jesenskega vetra.

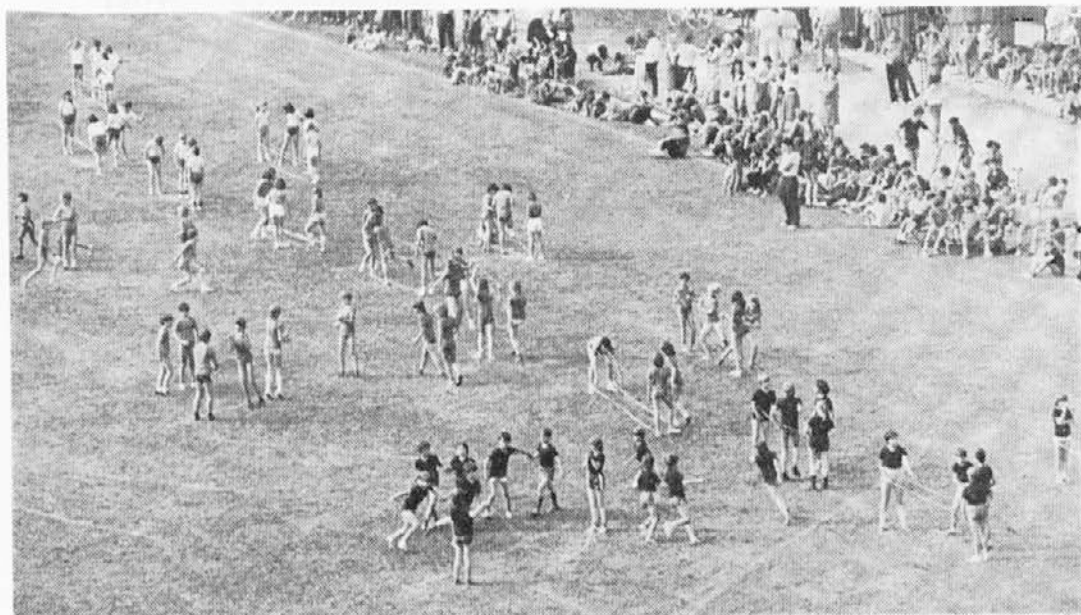
Va t'on (pojdi!)

Se je surovo zadril tik ob meni golobradi bledak kakih triindvajsetih let. Zapestje mi je bliskovito ujel v svojo hladno sluzasto roko in ga nagnil v »damskem prijemu« navzdol, da sem od bolečine stopila na konice prstov. Brez besed sva odšla pod roko po ulici in zavila v temačno stransko cesto in skozi obokan vhod v še bolj temen hodnik. Z drugo roko mi je segel v desnico usnjenega površnika in izmaknil odprti nož. Popadel me je nepopisen strah, ko sem pod pleči začutila ostro konico, ki se je zadirala počasi, preračunano v kožo. Iz teme se je izluščila druga temna postava in odprla vrata v stransko sobo. Spotaknila sem se ob podboj in z vso težo odletela na oguljen kavč z obrazom naprej. Vrata so se zaprla za menoj in ključ je škrtnil, kot da bi prelomil kost. S široko razprtimi očmi sem strmela v temo, gluho in brezčutno. V meni ni bilo kesanja, niti strahu več, še iskrica upanja je ugasnila pa tudi sanj ni bilo več. Vse se je zmotalo v nekaj gnusen klopčič kač, ki so s pošastnimi ledenimi očmi in odprtimi gobci strmele v prazno. Ali ste že kdaj doživeli, da je v vas ostalo eno samo neskončno sovraštvo, ki je pregnalo iz vas sleherni misel? Niste, za to je potrebna krivica. Nekoč sem ljubil tako neizmerno in nečloveško, da nisem več čutila prstov, ne nog in ne srca. Zgorela sem v tem plamenu. Danes pa sovražim tako globoko, da sem postala breztelesna, ena sama temna ostudna misel se je kotalila v meni od kolen čez prsi do temena se je valila, počasi in odurno, se lepila na kožo in zabadala razpadajoče iznakažene kremplje v dušo, ena sama misel, eno samo maščevanje. Ko pride, se mu bom zagrizla v vratno žilo in kri bo počasi brizgnila v velikem loku čez ležišče. Zarinil mi bo jeklo v prsi vendar bo nekaj čudovitega, ko bom gledala, kako drgeta v zadnjih krčih in se grabi za pregriznjeni vrat. Takoj nato se bo moje telo streslo in ne bo me več, oh, saj bom še zdržala tistih nekaj hipov. Kaj pa če bo on urnejši, morda se še reši, pa če se tudi ne, tako hitro ne sme poginiti. Ne, to ni dober načrt, to ni maščevanje. Ne, tako ne, zdržala bom, morda bo tudi on imel kdaj nekaj, kar mu bo najdražje, morda bo imel otroka, ki ga bo imel rad, neznansko rad. Da, da, tudi on bo imel nekoč nekaj rad in takrat mu bom pred njegovimi očmi vzela najdražje, dete mu bom zadavila pred njegovimi očmi...

Zopet je zaškrtala kost in rdečerrumena luč se je razlila v mrak, kot da je kri brizgnila po stenah in stropu.

Koliko? je siknil blednik in se mi približal tako nevarno, da sem čutila vonj po konjaku. Še malo, še malo, prav sedaj se bo nagnil nadme, telo se mi je napelo po mačje za naskok.

Vstani, je siknil komaj slišno. Počasi sem vstajala, mišice so bile skrajno napete in ko sem mu pogledala v kovinsko sive oči,

Priljubljena igra

me je močan sunek v trebuh zopet vrgel na ležišče, potem pa me je zagrnila tema. Ko sem odprla oči, ki so silile iz očesnih votlin, je ravno krvava zarja prižgala rdeč zubelj na vrhu cerkve na Montmartru.

Včeraj sva z Bernardette blodili po latinski četrti. Vse razkošje Pariza je zbrano onstran Seine, na tej strani pa se visoko boči le Odeon, starinska stavba čisto okrogle oblike. Njegovi zidovi so čisto črni, kot so pač vsi pariški zidovi, ki že stoletja gledajo molče in brezčutno plazeče sence ob njegovem vznožju.

Pokažem ti najboljši kitajski restoran, je zatrjevala Bernardette in oči so ji poblisovale, kot da je prav sedaj odkrila največje čudo sveta. Bernardette je še otrok, velik otrok. Šestnajst jih morda ima, tanke, prozorne prste s še bolj prozornimi dolgimi nohti, ki jih skrbno neguje. Srnje oči tedaj pa tedaj svetlo poblisnejo izpod ostro začrtanih obrvi, pa le tu in tam, ponavadi so skrite za pajčevinasto tenčico, kot da je pletena iz žice. Kadar ne dela, oblači temnorjavo modno krilo, ki je krojeno dokaj pičlo, tako da vitki boki rišejo v mračni soj čudno skrivnostne figure, ko stopa po spolzkem tlaku s čisto svojstvenim dostojanstvenim korakom, ki sem ga nehote imenovala kraljevski korak. Bernardette je pristna Francozinja, pa ne Parižanka. Kdove kako je prišla semkaj. Nekeč sem jo o tem spraševala, pa mi je odgovorila, da ne ve in da ne mara vedeti. Smejala se je z zvonkim smehom tako brezskrbno in brezbržno, da je še mene pograbil neznanski smeh, pa nisva vedeli prav, zakaj. Pravzaprav je ona mene našla. Nekeč je bilo, nedeljskega popoldneva, ko se je sonce že nagibalo in so se nabrekle sence obeliskov ostro zabadale v poletno vročino. V poletnih večerih, posebno še nedeljskih, je Pariz takorekoč mrtev, vsaj ob Seini. Seina me močno spominja na Muro. Čisto počasi se ziblje med betonskimi mi opazi in klepeče venomer. Tik ob bregu se sprehajajo pari pod roko in molčijo, če pa govore, govore šepetaje, ali pa slo-

nijo na kamniti mostni ograji in strme v lene valove. Pod mostom dremljejo klošarji in potepuhi, brodarji vise prek vesel in hladijo od vročine in viskija razbolele glave, tam zgoraj pa dere večna reka turistov in avtomobilov, ki so za okolico popolnoma slepi. Življenje na spodnji terasi, nekaj metrov niže, nima nobene zveze z onim zgoraj, kot da ne govore isti jezik, kot da so se rodili pol tisočletja prej, živijo svoje življenje s svojimi zakoni, s svojo lučjo in jedo svoj kruh, ki je onim nekaj metrov više nepoznan.

Bila sem neznansko lačna, v žepu pa nisem imela prebite pare. Imelo me je, da bi se vsedla na vlak, sklenila roke in lepo prosila sprevodnika, naj me pusti peljati se do meje, toda, tako ne more biti. Če nimaš veljavnih listin, te pripro, in pred kratkim sem pisala mami, da mi je dobro, lepo, da zaslužim in študiram. Sedaj pa naj se vrnem s tiralico. Ne, nikoli ne! Od slabosti sem se opotekla, se naslonila na kamnito ograjo in skozi solze gledala čudno se zvijajoče sence obeliskov z Notre Dame. Sence so se bojevale in krivile, kot da se borijo meči sami brez vojakov. Solze so kapale globoko na vodno gladino in tonile na umazano zeleno dno. Začutila sem čisto narahlo neko roko na ramenu. Bila je Bernardette.

Pardon, mademoiselle, zmotila sem se, sem mislila, da je moja prijateljica, je dejala. Slabo sem razumela njeno govorico in sem jo začudeno gledala.

Ste tujka?

Da.

Vam lahko kaj pomagam, mi je sočutno ponudila. Napol angleško, napol francosko sem ji dopovedovala, da mi ni dobro.

Najbrž je opazila, da mi glad gleda iz oči, enostavno me je prišla za roko in me peljala po vijugastih ulicah v pritlikav barter naročila sladice.

Tam sva sedeli prav do večera. Bernardette je čebljala ves čas s pridruženim glasom in od časa do časa tipala z enim očesom po vsem lokalu. Naenkrat se je zdrz-

nila, onemela je, lesk v očeh ji je ugasnil. Zazdela se mi je, da se je v trenutku postarala za deset let, tudi njen obraz je postal trd, ostre zareze so se pojavile na malo prej še čisto gladkem čelu. Hitro in z nervoznimi kretnjami mi je porinila v roko košček papirja s svojim naslovom.

Delat grem, je zamolklo pojasnila in hotela vstati, pa je obsedela. Približal se ji je elegantno oblečen gospod in s kovinskimi očmi prebadal čas njo, čas mene. Čuden mraz me je stresel, imela sem občutek, da sedim gola pred njim, tako jasno sem čutila, kako je zdrsel njegov pogled čez moje oprsje in se ustavil na mojem čelu. Umaknila sem pogled in to je morda bilo usodno zame.

S prav takim kovinskim glasom je vprašal — je tujka?

Je! je prikimala Bernardette in me čisto zmedeno pogledala.

Bledičnej je počasi odšel k igralni mizi, kjer sta še dva sovrstnika molče in popolnoma mehansko zbijala rožene kroglice. Vsi trije so z dolgim pogledom oplazili najino omizje. Dobro se spominjam teh obrazov in če bi živela še sto let, jih ne bi pozabila. Bledičnej je imel kovinske oči in skoraj nežen obraz, od nosu v levi kot lica pa se je vlekla ostra brazda, ki je nemirno valovila ob vedno podrhtevajoči ličnici. Drugi je imel zločinski obraz, mesnate ustnice in oči, ki so topo, sovražno buljile naravnost v moje prsi. Tretji, pritlikavec, je bil z obrazom napol obrnjen k nama in se je venomer smehljaj. Pod nosom je imel nekaj temnorjavih kocin, ki so poudarjale samoto in dolgočasje na obrazu.

Bernardette je vstala in me brez besed vodila za roko proti izhodu, tako da me je s strani zakrivala. Šele, ko sva prišli do tretje prečne ulice, se je obrnila k meni in brezbržno pojasnila, ne da bi jo vprašala:

Patron!

Potisnila mi je v roko vozno karto za metro, z roko pokazala osvetljeni vhod v podzemsko železnico in s kratkim »au rétoir« izginila v temačni pariški pekel.

(Se nadaljuje)

SLOVENSKI PREGOVORI

Če na Vincenca sonce sveti, bo dosti rujnega vinca v kleti.

Če Pavla dan je čist in jasen, bo zemlje sad v tem letu krasen.

Če Pavel Pozimec nebo razjasni, letina dobra gotovo sledi.

Če januarja drevje od mraza poka, jeseni s sadjem preobloženo stoka.

Če na Pavla sonce sije, gornik dosti vina vlije, trikrat žito dobro dozori in po volji kmetu se godi.

Če so na Tri kralje jamice polne vode, bomo imeli jeseni polne sode.

Če je na Pavla jasno nebo, dobra bo letina — stari pojo.

Kadar prosinec odpira dežnike, žetve poletne ne bodo velike.

Domačija Ivartnik nad Ivarčkim jezerom

Fanika Knez

Pripombe k sestavku „K mozaiku delavskega gibanja na Koroškem“ – Nepotrebna panika

V preteklem letu smo slavili 40-letnico zmage nad fašizmom; življenja v svobodi in miru.

Tej pomembni obletnici so bile posvečene številne prireditve, manifestacije, proslave po domovini in tujini.

Mnogi govorniki so poudarili, da ne smemo pozabiti na velike žrtve, ki so jih utrpeli narodi in narodnosti Jugoslavije v boju za svobodo.

V zadnjem obdobju lahko preberemo v našem tisku precej izkrivljenih resnic o dogodkih iz NOB. Še živeči udeleženci NOV avtorjem lahko oporekajo. Kaj pa tisti, ki tega ne morejo, ker že štirideset let in več počivajo v grobovih?

Vprašujem avtorja sestavka »K mozaiku delavskega gibanja in NOB na Koroškem« — (Nepotrebna panika) — Zvonka Robarja, na katere vire se je opiral.

Sestavek je žaljiv in ne ustreza resnični podobi dela Jožeta Kneza (avtor navaja Pepija) v NOB.

Če bi bil po značaju plašljiv, paničen človek, se ne bi vključil v NOB in izvrševal različnih nalog, ki so mu bile poverjene.

Tovariš Robar se ne bi smel opreti le na en vir. Če ni našel drugih, pa bi moral preveriti, ali je ta resničen.

Sodelavci Jožeta Kneza še živijo in bi avtorju marsikaj povedali o njegovem delu. (Naj navedem: Alojzija Pavlin-Cvetko, Ančko Zdovc-Rožankovo, Franceta Bekša iz Črnuč ...).

Zvonko Robar

Popravki k članku „K mozaiku delavskega gibanja v Mežiški dolini“

V sestavku Gestapo zasleduje je bilo uporabljeno ime Miloš Jurak. Ime je bilo slučajno vstavljeno in je namišljeno, ker poznam premalo Ravenčanov. Niti na kraj pameti mi ni prišlo, da bi se kdo ravno tako pisal. Priimek Jurak se mi je vrnil, ker sem v istem sestavku uporabljal izraz »gostilna pri Jurčku.«

V sestavku Nepotrebna panika je zelo skopo opisano partizansko delovanje Pepija Kneza-Telina. Spomini na žalost bledijo. V sestavku nisem hotel spreminjati spominov tovariša Meznerja, zato je prišlo, kot trdijo sorodniki, da neresničnih podatkov. Mezner mi je povedal podatke, ki jih je slišal od ljudi. Ljudje pa marsikaj spremenijo. Bil je član ZB. Po vsem njegovem pripovedovanju sem dobil vtis, da je bil predan sodelavec NOB in zato nimam občutka, da bi hotel s svojo izjavo koga žaliti.

Jože Knez je bil do leta 1941 zaposlen v zavodih v Kragujevcu, kjer je aktivno delal v slovenskem društvu.

V letu 1941 je bil po okupaciji pregnan iz Kragujevca in se zaposlil v Thurnovi jeklarni. Povezal se je z aktivisti NOV v krajih Guštanj in Dravograd.

Njegovo delo je ves čas budno spremljal gestapo v Dravogradu. Zaznamovan je bil namreč že zaradi svojega dela v Kragujevcu.

Vedel je, da ga zasledujejo. V tem je večkrat govoril doma. Povedal je še, da se bo moral čimprej umakniti v gozd.

Da ga čaka pred vhodom v tovarno gestapo, mu je povedal njegov sošolec. Kar v delovni halji je odšel skrivno iz tovarne. (O kakšni paniki ni mogoče govoriti!)

Gestapo se je še isti dan oglasil na domu, pretresel vse stanovanje in grozil, da ga bodo že dobili živega.

Avtor navaja, da mu je gestapo sledil na begu iz tovarne, ga ujel in ustrelil na Prevaljah. Kar pa seveda ni resnično.

Padel je 21. januarja 1945 pri Ravnjaku v Kotu zaradi izdaje. O tem dogodku je pisala v Koroškem fužinarju že Alojzija Pavlin-Cvetka.

Na Ravnjakovi hiši je bila avgusta 1982 odkrita spominska plošča.

Če se tovariš Robar želi uveljaviti s pisateljevanjem, ima dovolj tem iz današnjega sodobnega življenja. Mrtve pa naj pusti, da v miru počivajo.

slim, da ima vsak možnost v Fužinarju objaviti resnične podatke, če se z Meznerjevi spomini ne strinja, toda brez čustvenih vzgibov.

V članku nisem hotel koga žaliti in ga po nedolžnem bremeniti. Koliko se je to zgodilo, vse prizadete iskreno naprošam, da mi oprostijo.

Nada Krajnc

Žalostinka za starim kozolcem

Razbili so mu staro, trhlo glavo
in rebra so mu polomili,
tramove so mu razmajali,
dokler se ni raztreščil v travo.

Nekdaj ponosno stal je sredi trate,
oziral se v gozdove je in frate,
poslušal fantovsko je petje
pod večer, ko je zvon odzvonil.

Pod svoje varno je zavetje
seno sprejemal, žitne klase,
zvesto je zemlje blagoslov
sprejemal vase.

V jutranji rosi kose so švistele,
domov grede žanjice so zapele
v večerni zarji.

Pod njim počivali so gospodarji
in mladi pari so zvestobo
si prisegali,
ko so v ležišče dišeče legali
v poletni noči.

Pod njim so prenočišče
iskali potepuhi in berači,
gostili so na svatbah se snubači.

Je videl jih — kako sovražni in domači
vojaki mimo so drveli.
In jok in groza in trpljenje —
in smeh in šala,
smrt — življenje —
vse, vse je mimo njega šlo,
je preminilo — se spet rodilo ...

On je obstal — je kljuoval.
Zdaj so razbili staro, trhlo glavo
in položili ga v poletno travo.
Potem so se pri mizi zbrali
kot pogrebci na sedmini
so trčili in si napili — v njegov spomin.
Na cesti traktorji so ropotali.

Ne bodo se vrnil stari časi,
ko fantje so prepevali na vasi.
Kosilnica zdaj poje in tranzistor.

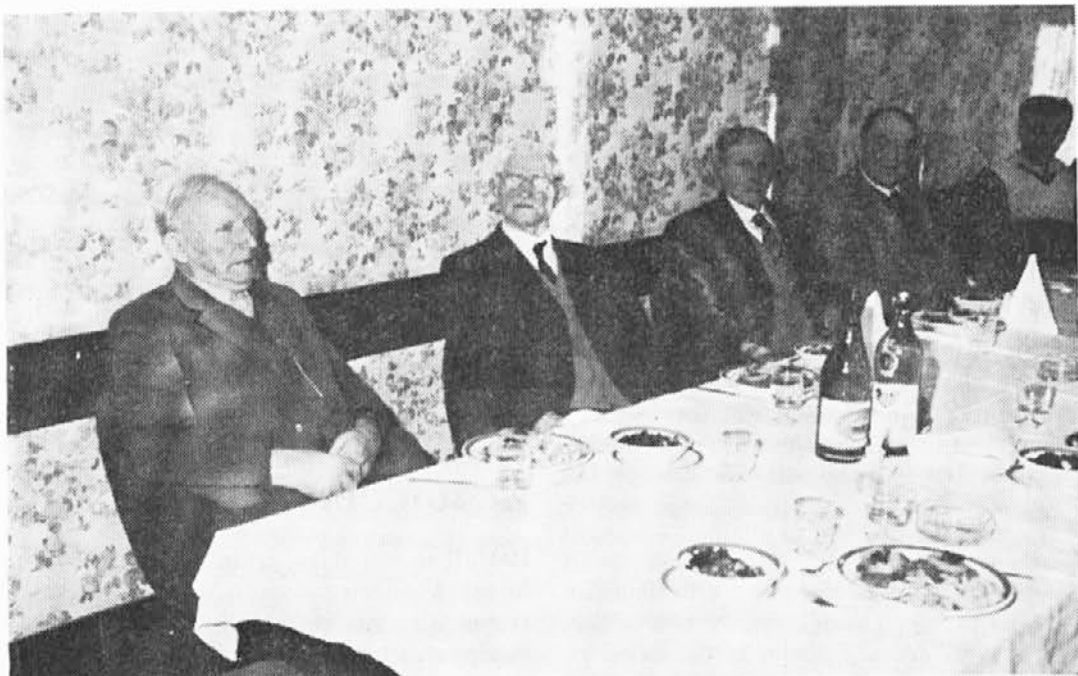
Na oknih ne cvete več nagelj, rožmarin,
na vrtu ne diši jasmin,
povsod je le bencin, bencin, bencin ...

V članku je dvakrat uporabljeno napačno ime Ernest Plešivčnik, pravilno ime se glasi Ernest Plešnik-Nestl. Napaka je nastala zaradi podobnosti priimkov. Niti na misel mi ni prišlo, da bi to načrtno naredil.

Partizanska javka ni bila pri Habru ob Suhi, ampak v Ditingerjevi ulici, kjer je med vojno stanoval tovariš Mezner.

Zveze z Mariborom so prekinjene. Zna ne komunistke Slave Klavora ob aretaciji ni branil Miloš Zidanšek, ampak Slavko Šlander, ki so ga gestapovci aretirali, mučili in ubili. Po njem se je kasneje imenovala Šlandrova brigada.

Spomini bledijo, zato ni čudno, da pride pri pisanju spominov do napak, ki se lahko z razumnim razgovorom odpravijo. Moj namen ni bil, da bi pretvarjal dejstva in navajal neresnične podatke, ampak samo zapisati spomine tovariša Meznerja. Mi-

Se živeči Maistrovi borci iz naše občine na sprejemu pri predsedniku Skupščine občine Ravne. Od leve proti desni: Andrej Kotnik, Franc Gorenšek, Filip Merkač, Karel Rozman

Ivan Žunko-Silvo

Borci za severno mejo pri predsedniku skupščine občine Ravne na Koroškem

Čimbolj se odmika čas, ko smo po prvi svetovni vojni s krivičnim plebiscitom na Koroškem izgubili velik del naše koroške zemlje, tembolj se redčijo vrste borcev za severno mejo, ki so se pod vodstvom poročnika Malgaja borili na tem področju. V naši občini imamo le še štiri preživele: Andreja Kotnika (roj. 25. 11. 1897), Filipa Merkača (roj. 26. 4. 1898), Jožeta Gorenška (roj. 17. 2. 1899) in Karla Rozmana (roj. 2. 11. 1899). Čeprav se vsi že krepko približujejo devetdesetim letom, so še kar vitalni.

V naši občini je že tradicija, da priredi predsednik Skupščine občine vsako leto ob koncu leta sprejem za te borce. Tako je bilo tudi lani, 5. decembra, ko so se sprejema udeležili vsi navedeni veterani.

Poleg predsednika skupščine so se sprejema udeležili tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine.

Predsednik skupščine Maks Večko je v pozdravnem nagovoru poudaril pomen borbe Maistrovih borcev pri določanju mej novo ustanovljene države Srbov, Hrvatov in Slovencev, saj so takrat Avstrijci hoteli obdržati naše ozemlje vse do Zidanega mostu. Le odločnemu posegu generala Maistra, ki je zbral okrog sebe hrabre, napredno misleče, domovini zveste borce, ki so okupatorja pregnali z naše zemlje, se moramo zahvaliti, da je ostal naš Maribor pa tudi Mežiška dolina.

V imenu borcev za severno mejo se je predsedniku skupščine zahvalil tovariš Filip Merkač-Štalekar iz Kotelj. Govoril je o svo-

jih doživljanjih v prvi svetovni vojni, ki se je je moral udeležiti kot 17-letni mladenič, pa o koncu vojne in o tem, kako se je priključil borcem-prostovoljcem za severno mejo, ki so pognali sovražnika vse do Celovca, odkoder pa so se morali potem umakniti.

Kljub visokim letom ima tovariš Merkač še izredno dober spomin, zato nam je tako živo pripovedoval svoje doživljanje, kot da so se dogajali včeraj, ne pa že v davni preteklosti, in kar ni mu zmanjkalo.

Bilo bi dobro, da bi se našel kdo, ki bi te spomine zbral, dokler je še čas. Bilo pa bi zelo škoda, da gre vse to v pozabo.

Pozdrav z Uršlje gore

Nekaj ur je trajalo to prijetno kramljanje. Ob slovesu smo vsi našim veteranom izrekli najboljše želje, da kleni in zdravi ostanejo še vrsto let med nami in da se še mnogo-krat srečamo ob koncu leta.

Jernej Krof

Voščilo za novo leto

Kaj povedal, kaj bi voščil
še za novo leto vam?
Se misel meni vsiljuje,
da moram to pogruntat sam.

Na desni poti ti stojijo,
ki pravilno me učijo.
Na levi so pa trde kože,
ki ocvetele so jim rože.

Za novo leto zdravja dosti,
da bi bili močni mošti,
in da bi še živeli prav,
držali zdravih se postav!

Suzana Praper

Čutim, da živim

Čutim,
da živim,
okoli mene je toliko življenja,
golobi letajo okoli mene,
iz mojih rok jedo drobtine.

Čutim,
da živim,
okoli mene je toliko življenja,
gledam goloba z izmaličeno nožico,
s polomljenimi perutmi.

Čutim,
da sem sama
in golobov ni
in okoli mene letajo jastrebi,
iz mojih rok jedo drobtine
in moja roka krvavi.

Franc Telcer

Planinski pohodi slovenskih železarjev v letu 1985

Udeležba delavcev Slovenskih železarn na planinskih pohodih v letu 1985 se je zopet povečala, saj je bilo zanimanje za vse planinske železarske pohode zelo veliko. Dolgoletne izkušnje prirejanja teh skupinskih pohodov dokazujejo, da ljudje, proizvajalci in obdelovalci železa, to zvrst potrebne rekreacije, življenja v naravi zelo potrebujejo.

Komisija za šport in rekreacijo pri združenem podjetju Slovenske železarn je sporazumno z vsemi ostalimi komisijami za športno rekreacijo po posameznih delovnih organizacijah pripravila plan planinskih pohodov in poverila izvedbo pohodov že znanim organizatorjem.

Tako je bilo spričo varčevalnih ukrepov možno pripraviti in izvesti štiri planinske pohode. Organizatorji letošnjih pohodov so se zopet potrudili, da so za svoje pohodnike izbrali zanimive kraje in vrhove. Planinski pohodi slovenskih železarjev v letu 1985 so bili:

Planinski dom Štorskijh železarjev na Svetini

URŠLJA GORA, 1696 metrov, 25. maja 1985

Železarna Ravne je pohod dobro pripravila. Slovenski železarji so se povzpeli na našo Goro že tretjič. Da bi pohodniki spoznali vse pristope, z vseh smeri, smo pripravili pohod po novi poti, ki jo odslej imenujemo: Železarska pot na Uršljo goro. Začetek te poti je prav pri novem rekreacijskem centru Ivarčko jezero.

Pot, ki je bila pred časom dobro obiskana, je bila že skoraj opuščena, zato smo jo pred pohodom obnovili, očistili, na novo markirali, jo opremili s kašipotnimi tablicami. Pot poteka po zelo privlačnem planinskem svetu, skozi gozdnate jase in se povzpne na vrh Gore na vzhodni strani.

Zanimanje za naš pohod na Uršljo goro je bilo med vsemi slovenskimi železarji veliko, saj se je pohoda udeležilo 505 železarjev-planincev. Vsi pohodniki so bili s pohodom in novo potjo zelo zadovoljni, predvsem pa je lepo spomladansko vreme pripomoglo tudi k enkratnemu razgledu. Z Gore smo se vračali čez Naravske ledine, kjer je bilo vse pripravljeno za okrepčilo in razvedrilo.

CELJSKA KOČA — SVETINA, 830 metrov, 24. avgusta 1985

Organizator drugega pohoda je bila Železarna Store, katere želja je bila, da enkrat prikažejo vsem ostalim planinskim pohodnikom-železarjem okolico Štor in Celja.

Planinski pohod se je začel od Železarn Store, mimo Pocajtovega mlina, skozi zanimiv Hudičev graben. Ob potoku skozi ozek žleb je speljana pot delno po klinih in jeklenih vrveh, kar je bila posebna atrakcija za vse udeležence. Spominjala nas je na pot skozi Vintgar. Po krajši hoji smo prispeli do Celjske koče, kjer smo se ustavili in izrabili priložnost za medsebojni pomenek. Pohod smo nadaljevali po gozdnatih stezah, delno po travnikih in kmalu smo prišli do železarskega doma na Svetini. Štorskijh železarji so se potrudili, da so vsem pohodnikom ustregli z dobro pogostitvijo in veselim programom, ki je trajal v pozno popoldne. Udeležencev pohoda je bilo 373.

TRIGLAV, 2864 metrov, 31. 8. in 1. 9. 1985

Med planinskimi pohodniki Slovenskih železarn je že nekaj let tlela želja, da se zopet povzpemo na Triglav. V letu 1984 je bila slovesna otvoritev povečanega planinskega doma na Kredarici; ker so zanj tudi slovenski železarji prispevali svoj delež, ga je marsikdo želel videti in se tudi povzpeti na naš najvišji vrh. Želje in veselje so se nam uresničile, in tako smo 31. 8. in 1. 9. 1985 naš najvišji vrh oblegali z vseh strani zelo številni železarji. Zanimanje za pohod je bilo v Železarni Ravne zelo veliko, saj se je število prijavitelcev večalo iz dneva v dan in skoraj doseglo število 200. Število pohodnikov je bilo zelo težko določiti — odreči željam za pristop na Triglav, izbrati pohodnike, to so bili težki problemi. Končno je prevladala odločitev: z Raven bodo peljali trije avtobusi 150 pohodnikov-triglavčanov.

Novi planinski dom Kredarica pod Triglavom

Na dan pohoda ob zgodnji jutranji uri smo bili vsi na mestu in pripravljeni. V težkem pričakovanju smo odbrzeli proti Bledu, Pokljuki in Rudnemu polju, od koder smo se v dolgi koloni vzpeli proti Jezercem, Vodnikovim kočam, do planinske postojanke Planika, kjer je bilo določeno prenočišče za Ravenčane.

Zgodaj popoldne so bili vsi ravenski železarski pohodniki na svojem prvem cilju. Enkratno vreme, brez oblaka, v brezvetrju naš Triglav pred nami kot na dlani, ni mogel zadržati nobenega, da se ne bi že prvi dan podal proti vrhu. Tudi železarji iz drugih planinskih postojank so storili isto, in tako se je velika železarska družina srečavala pri pristopu, na vrhu in pri sestopu. Povsod samo srečni in veseli obrazi zadovoljstva. Nenačrtovano se je kalilo prijateljstvo, stiski rok z železom in zopet z roko. Radosti in veselja ne bi mogel opisati, le nemo si lahko gledal srečne ljudi. Marsikomu se je v očeh iskrila solza, ker se mu je izpolnila želja biti na Triglavu. Vse lepote je prikazala narava ob zahajajočem soncu, ko je naš simbol zažarel v vseh mogočih barvah. Že je legal mrak na doline, vrhovi so žareli v škrlatnih barvah, ko so železarji še vedno hodili po temenu velikega in malega Triglava. Ta dan, ta večer in to noč je bil ves Triglav z vso svojo okolico obdan z vseh strani z delavci Slovenskih železarn.

Prvemu dnevu je sledil še drugi dan v osrčju Triglava in njegove sosesčine. Nekateri pohodniki so obiskali vrh po dvakrat in celo trikrat, nekateri pa so obiskali še druge triglavske planinske postojanke in vrhove.

Proti popoldnevu se je številna planinska tovarišija zbrala v Krmi ob planinskem domu. Nadaljevalo se je dobro razpoloženje ob lepem vremenu. Organizator pohoda je dobro poskrbel za hrano, pijačo in dobro voljo.

Partizanski dom na Vodiški planini

Skupna udeležba na pohodu na Triglav je bila 551 pohodnikov.

VODIŠKA PLANINA, 1350 metrov, 28. 9. 1985

Organizator četrtega planinskega pohoda Slovenskih železarjev je bila delovna organizacija Plamen iz Kroke. Tudi njihova želja je bila, da prikažejo vsem ostalim železarjem okolico Kroke in njihove planine. Lepo jesensko vreme je privabilo številne pohodnike v te, še nepoznane kraje. Iz Železarnice Ravne je šlo na pohod 40 pohodnikov.

Po prihodu v Kropo smo si ogledali kraj in nekatere obrate umetniške obrti. Pohod smo pričeli v naselju in ga nadaljevali skozi gozdnate jase do Partizanskega doma na Vodiški planini 1118 metrov visoko. Po krajšem počitku in razgledu smo pot nadaljevali po gozdovih širne Jelovice. Najvišja točka je bila Črni vrh, 1350 metrov. Med potjo smo si lahko ogledali zanimive zemljanke iz časa NOB. Hodili smo po terenih, kjer so bile velike bitke partizanskih borcev. Od zanimivega naselja Jamnik v strmih brdih smo se po cesti približali lični lovski koči, kjer je bil zaključek našega pohoda. Vse je bilo najlepše pripravljeno in poskrbljeno za lačne in vesela željne pohodnike.

Ko smo se vračali, smo si ogledali še legendarne kraje in spomenik v Dražgošah.

Na pohodu je bilo skupno 345 planinskih pohodnikov-železarjev.

Vsi planinski železarski pohodi so bili v letu 1985 skrbno pripravljani in varno vodeni. Na nobenem ni bilo nobene nevolje ali nezgode. Vsi organizatorji planinskih pohodov so se potrudili, da so pohodnikom pripravili zanimive kraje in vrhove pohodov, nudili zadosti razvedrila in okrepčila.

Velik delež pri pravilni in dobri organizaciji pohodov so opravili tudi planinski vodniki slovenskih železarjev, saj je na njih slonelo veliko dela in skrbi.

Za varnost in varno počutje na slehernem pohodu pa so skrbeli gorski reševalci, ki vedno budno spremljajo pohodnike.

Planinski pohodi slovenskih železarjev v letu 1985

Število udeležencev na pohodih iz DO — SOZD SŽ

	Jesenice	Ravne	Štore	Veriga	Plamen	Žična	Tovil	MI	Skupaj
25. 5. 1985 Uršlja gora 1696 m	80	260	45	45	4	52	14	5	505
24. 8. 1985 Svetina 830 m	116	77	85	40	10	30	15	—	373
31. 8. do 1. 9. 1985 Triglav 2864 m	206	150	54	27	30	24	35	25	551
28. 9. 1985 Vodiška planina 1350 m	93	40	11	30	140	31	—	—	345
Skupaj	495	527	195	142	184	137	64	30	1174

Skupno število planinskih pohodov slovenskih železarjev v 16 letih in udeležba

Organizator pohoda delovna organizacija	Število	
	pohodov	pohodnikov
Železarna Jesenice	16	8.647
Železarna Ravne	13	7.635
Železarna Štore	9	3.734
Veriga Lesce	1	490
Tovil Ljubljana	1	426
Plamen Kropa	1	345
Skupaj	41	21.277

Spremljava ravninskih planinskih vodnikov na planinskih pohodih slovenskih železarjev v letu 1985

Uršlja gora, 25. 5. 1985

Vili Burjak
Ivan Cigale
Rudi Čerpnjak
Jože Krivec

Hubert Močivnik

U gore

Ko posije sonce v ranem jutru,
vrhovi zableščijo se gora,
premamijo skalovja me lepote,
v gore grem; več ne zdržim doma.

V hribe iskat grem spokojni mir,
da srce nemirno se spočije,
pozabim svoje vse skrbi v dolini,
le glas zvonov v višave se prebije.

Z očmi zazrem se v lepe kraje naše,
poslušam daljni nežni glas zvonov,
nadihnem čistega v gorah se zraka,
umirjen, srečen, vračam se domov.

Franč Podmeninšek
Martin Pšeničnik
Franc Šisernik
Jože Tevž
Štefan Vevar

Celjska koča, 24. 8. 1985

Vili Burjak
Ferdo Igerec
Jože Krivec
Martin Pšeničnik
Štefan Vevar

Triglav, 31. 8. do 1. 9. 1985

Vili Burjak
Rudi Čerpnjak
Toni Cifer
Ferdo Igerec
Jože Krivec
Ivi Sekavčnik
Edvard Štrucl

Vodiška planina, 28. 9. 1985

Vili Burjak
Ferdo Igerec
Ivi Sekavčnik
Štefan Vevar

Franc Golob

Poročilo o športno-rekreativni dejavnosti v Železarni Ravne

Uvod

Značilnost lanskega leta — leta kvalitete — je precejšen porast aktivnih udeležencev v najrazličnejših oblikah rekreativne dejavnosti, kar pomeni, da je planska opredelitev — izhajajoč iz programa — dosegla svoj namen. Zelo razveseljivo je, da se je za 10 odstotkov povečala udeležba pri dnevni rekreaciji — torej osnovni in najvažnejši obliki športno-rekreativne aktivnosti. Še boljše rezultate kot pri dnevni rekreaciji pa smo dosegli v ostalih, nič manj pomembnih (MOTIV!) oblikah rekreativne dejavnosti.

PREGLED OBLIK IN NAČINOV ŠPORTNO-REKREATIVNEGA DELOVANJA

1. Aktivni počitek

Z ozirom na specifično okolje in pogoje dela se z aktivnim odmorom rekreacije v času malice rekreirajo predvsem manjše delovne skupine v posameznih tozdih. Dnevno se v času malice rekreira okoli 200 delavcev. Najpogostejše aktivnosti so: pikado, igranje malega nogometa, namiznega tenisa in šaha. Planirana akcija za uvedbo posebnega programiranega rekreativnega odmora v jedrni do sedaj še ni bila realizirana. Treba bo temeljito preučiti problem (v povezavi z medicino dela) in pripraviti celoten projekt (programi, ustrezni prostori...).

2. Dnevna rekreacija

Z dnevno rekreacijo se je v vseh treh oblikah: individualni, usmerjeni in organizirani, ukvarjalo od 1600 do 1700 delavcev (25 do 30 odst. zaposlenih, kar je za 7 do 10 odst. več kot v letu 1984). Število aktivnih udeležencev se je povečalo predvsem, in to je zelo spodbudno, pri organizirani dnevni rekreaciji, ki je gotovo najpomembnejša oblika rekreativnega delovanja, saj gre v bistvu za redni rekreativni trening.

Od novih oblik dnevne rekreacije smo uresničili akciji v smučanju in kolesarjenju, akcija smučarski teki je v teku, ustanovitev sekcije za planinarjenje pa je v dogovoru in se planira za leto 1986. Za vadbo na trimski poti in v bazenu ni bilo pravega odziva.

ŠTEVILO UDELEŽENCEV V POSAMEZNIH OBLIKAH DNEVNE REKREACIJE

- 2.1. Individualna 80 delavcev
- 2.2. Organizirana 300 delavcev (športna dvorana, kegljišče, objekti PTK)
- 2.3. Usmerjena 1366 delavcev

	TOZD, DS	udeležencev
— alpsko smučanje	8	150
— sankanje	10	210
— smučarski tek	3	40
— kegljanje	8	192
— streljanje	3	88
— šah	4	64
— namizni tenis	3	110
— košarka	1	18
— odbojka	4	96
— plavanje	3	52
— pohodi	2	110
— nogomet	6	210
— kolesarjenje	1	26

2.4. Preventivna rekreacija je enkrat tedensko. Skupino sestavlja 20 do 25 delavcev, ki že več let uspešno vadijo.

3. Rekreacija v času tedenskega oddiha in na letnem dopustu

V individualni, usmerjeni in organizirani obliki tedenskega in letnega oddiha je bilo na objektih PTK, TRC Ivarčko, smučiščih: Ošven, Klemen in Poseka ter v počitniškem domu v Portorožu vključenih v

športno rekreativni program okoli 2300 delavcev ali 35 odst., kar je za 15 odst. več kot v letu 1984.

ŠTEVILO UDELEŽENCEV V POSAMEZNIH OBLIKAH REKREACIJE V ČASU TEDENSKEGA ODDIHA IN NA LETNEM DOPUSTU

3.1. Individualna (pohodi, izleti)

— Uršlja gora 50 Valjarna
— Raduha 18 PII
— krajši izleti (Ivarčko, Navrški vrh, Reka...) 300 delavcev
obrambni dnevi s športno-rekreativnim programom.

3.2. Usmerjena

— Maribor: Metalna — TOZD SiD (sankanje in kegljanje) 27 udeležencev
— Ravne: TOZD ind. noži — Jelšingrad (nogomet — PTK, VSL — Poseka, streljanje in kegljanje v DTK) 75 udeležencev
— Ravne: TOZD Jeklarna — Brodospas Split (šah, kegljanje, odbojka DTK, vlečenje vrvi, rusko kegljanje — TRC Ivarčko) 40 udeležencev
— Ravne: TOZD SiD — Metalna (VSL — Črna na Koroškem, kegljanje DTK) 66 udeležencev
— Ravne: TOZD Komerciala — Merkur-Astra-Merx (odbojka — TRC Ivarčko) 18 udeležencev
— Prevalje: TOZD Komerciala — TOZD TRO-DS za račun., SO Ravne na Koroškem (kegljanje — Družb. dom Prevalje) 25 udeležencev
— Maribor: Kovaške igre — TOZD Kovačnica, 42 udeležencev
— Ravne: TOZD Valjarna — RK Fužinar (rokomet — PTK) 10 udeležencev
— Banja Luka: Jelšingrad — TOZD Industrijski noži, 20 udeležencev
— Ravne: TOZD Valjarna — TOZD Industrijski noži — TOZD Jeklarna in SŠ TNPU, 40 udeležencev
— Prevalje: TOZD TRO — Inles (nogomet — igrišče NK Korotan) 20 udeležencev

3.3. Organizirana

— Ravne: prvomajsko srečanje delavcev ŽR TRC — Ivarčko, 350 udeležencev
— Ravne: odprto prvenstvo v odbojki TRC Ivarčko, 40 udeležencev
— Ravne: trimsko plavanje TRC Ivarčko, 15 udeležencev.

Letni oddih

V programu športne rekreacijske dejavnosti v počitniškem domu v Portorožu je v 11 izmenah (vsaj dvakrat v izmeni) organizirano in individualno (izposojanje športnih potrebščin) sodelovalo okoli 1200 delavcev in njihovih ožjih svojcev.

4. Tekmovanja — prvenstva Železarne Ravne

Lani smo izvedli tekmovanje v 13 športnih panogah. Udeležilo se jih je 1300 delavcev, kar pomeni 21 odst. ali za 8 odst. več kot v letu 1984.

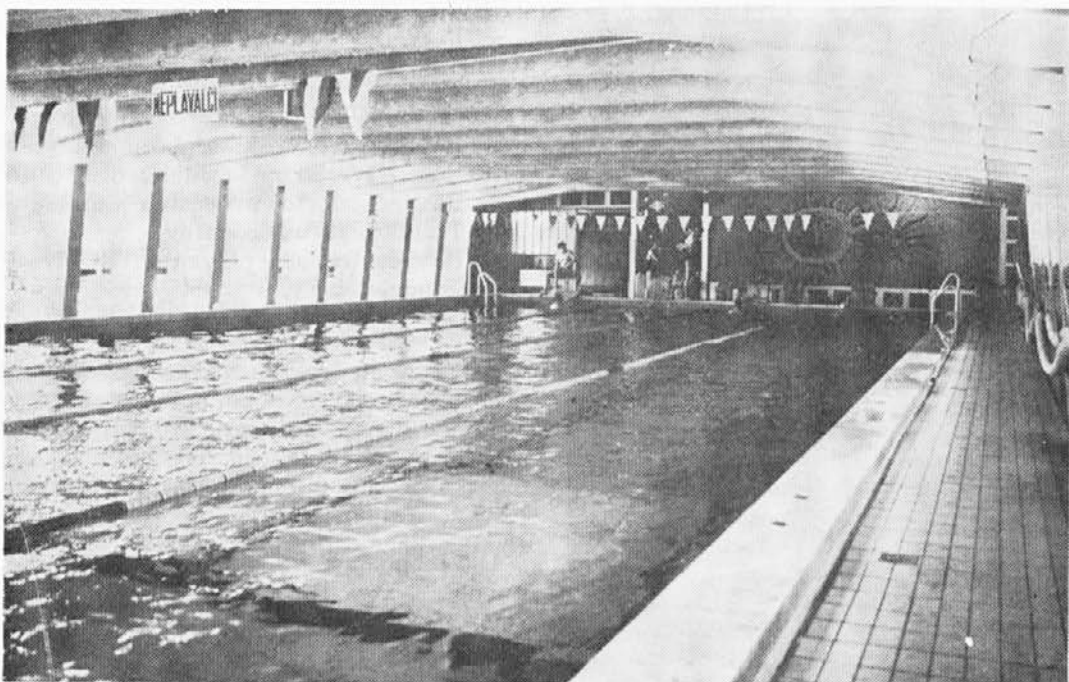
Odbojka — najbolj priljubljena med mladimi in starimi

Od zore do mraka, od šolske telesne vzgoje do športnega treninga in rekreacije. Telovadnice so zanesljivo najbolj zasedeni športni objekti

Tek je zdrav šport

Železarji na svidenje v bazenu

Prvenstva

	Število tekmovalcev
VSL na Ošvenu	65
Sankanje — Rimski vrelec	66
Smučarski teki	30
Rokomet (4 ekipe)	100
Košarka (12 ekip)	110
Nogomet (22 ekip)	220
Kegljanje (112 ekip)	200
VSL — poseka	48
Streljanje	43
Plavanje	30
Odbojka (12 ekip)	180
Namizni tenis (6 ekip)	18
Šah (6 ekip)	24
Šaljive igre (8 ekip)	80
Kegljjanje	90

5. Srečanja izven Železarn Ravne

Na zimskih športnih igrah sozda SŽ smo v treh disciplinah — VSL, smučarskih tekih in sankanju — nastopili s 106 tekmovalci. Letnih iger v Štorah pa smo se udeležili s 55 tekmovalci. V kegljaški trimski ligi nastopa 7 tozdov ŽR (80 tekmovalcev). Na dvoboju v VSL v Mežici proti rudniku Mežica je nastopilo 45 tekmovalcev in na občinskem turnirju v odbojki (ženske) na Ravnah 30 tekmovalk.

6. Tečaji

6.1. Za pridobitev osnovnih športnih veščin

— alpsko smučanje	15 tečajnikov
— smučarski tek	5 tečajnikov
— plavanje	60 tečajnikov

7. Skupni program sozda SŽ — pohodi

Pohodov v okviru programa sozda SŽ na Uršljo goro, Vodiško planino, Triglav in Strelovec se je udeležilo 450 delavcev Železarn Ravne.

ZAKLJUČEK

Prav gotovo je število aktivnih delavcev, ko govorimo o športni rekreaciji, merilo uspešnosti nekega dela, čeravno je udeležba, izražena v absolutnem številu, samo statističen rezultat, nam vendar v primerjavi z letom 1984 (4200 aktivnih udeležencev in 6130 aktivnih udeležencev v letošnjem letu ali dobrih 30 odst. več), kaže na pozitiven trend razvoja športne rekreacije v Železarni Ravne. Torej lahko upamo, da se bo trend v prihodnjih letih še nadaljeval (posebej, če vemo, da bomo pridobili še nekaj novih športno-rekreacijskih objektov) in da bo športna rekreacija sčasoma le postala sestavni del delavčevega življenja.

Ob koncu leta smo organizirali zabavno rekreativno prireditev, na kateri smo podelili priznanja in nagrade najboljšim tozdom in delovnim skupnostim, kakor tudi najbolj prizadevnim animatorjem.

Tozde in delovne skupnosti smo ocenjevali na podlagi pravilnika o točkovanju in mesečnih poročil, ki so jih pošiljali animatorji.

Na Ošvenu

Mize čakajo

V letu 1985 je bil vrstni red po uspešnosti naslednji:

1. TOZD Valjarna
2. TOZD ETS
3. TOZD Industrijski noži
4. TOZD Jeklarna
5. TOZD Komerciala
6. TOZD SID
7. TOZD TSD
8. TOZD TRO
9. TOZD Orodjarna
10. Delovna skupnost za gospodarjenje

Priznanja in nagrade pa so prejeli tudi najbolj prizadevni animatorji, in sicer: Tomo Šater, Adi Peter, Adolf Petrič, Oto Hafner, Tomo Banko, Blaž Mlakar, Herman Čepelnik, Franjo Klarič, Renato Haber in Silva Šteharnek.

V zabavno-rekreativnem programu so sodelovali otroci VVO Solzice, ansambel Fantje treh dolin, plesna skupina TVD Partizan Ravne, finalni ekipe zabavnega tekmovanja tozdov Industrijski noži in SGV ter ekipe za vlečenje vrvi iz Železarn Ravne in Jesenice. Finaliste zabavno-rekreativnega tekmovanja smo dobili na podlagi predtekmovanja, ki smo ga izvedli novembra in decembra. Na njem je sodelovalo 8 ekip, in sicer: SGV, Komerciala, Družbeni standard, TSD, Noži, ETS, SiD, posebej pa še ekipa Železarne Ravne v vlečenju vrvi.

Takšno prireditev smo v železarni izvedli prvič. Glede na pozitivno reagiranje izvajalcev, obiskovalcev in nagrajenih animatorjev smo sklenili, da jo bomo uvrstili v vsakoletni program rekreativne dejavnosti ravenskih železarjev.

Nada Krajnc

„U naravo pojdi, narava uči, kako velik in kako majhen je človek...“

I.

Pozabili smo že,
kako je trava zelena,
kako zvezde bleščijo,
kako gozdovi bučijo,
ko jim na orgle veter igra.
Pozabili smo,
kako je modro nebo,
kakšna je srna,
kako diši jasmin...
(mi smo pozabili,
naši vnuki ne bodo imeli
kaj pozabljati).

II.

Sivo jutro, mrzel dan —
ves svet je v led vkovan!
Mrko čelo, mrk obraz —
pa kaj bi rad!
V zrcalo se poglej!
Si ti? sem jaz?
Vsaj malo se nasmej —
pa bo pomlad!

III.

Saj ni treba sonca, če ga ni —
droben cvet iz mraka mi žari!
Če je ni — ljubezni treba ni,
dovolj je že srce,
da po njej hrepeni...
Saj ni treba sreče,
ker je ni.
Dovolj je že življenje —
in da si, da si...

IV.

O zemlja spomladi!
Na zelenem žametu tvoje trave
se misli spočijejo,
rumenih cvetov oči se napijejo,
od drobne marjetice učim se živeti
in želela bi, hotela bi
vse še enkrat od začetka začeti!

V.

V polju je žalost —
morda je v pšenici?
Je ni! Vsa je še mlada,
zelena in sanja...
Morda je pa v ptici?
Ne slišiš, kako jo veselje razganja?
Je v belem oblaku?
Od smeha bo počil v globoki modrini...
Morda je pa v meni?
Da bi vsaj žalost bila
v tej praznini brez dna.

VI.

Vendar ne pustim, da me grenkoba
zaliže do roba,
v zeleno bukovje bežim,
v bele breze plezam,
v sončno luč hitim!
Ko se stemni, pa sem spet tam...
Ko da na mestu se vrtim.

VII.

Pojdi z menoj, kdor si sam,
utrujen in bolan,
pojdiva v sončni dan!
Res je — še sonca ni —
in kje je še pomlad,
res še ne poznam poti.
Vendar mora, mora biti nekje —
pojdiva jo iskat!

Dogled čez mejo

Tuj strokovnjak je spremljal tekmovanje pihalnih orkestrów v Cankarjevem domu. Morda je prav zato, ker ni bil obremenjen s pristranostjo, opazil marsikaj, kar se domačim strokovnjakom včasih ne zdi omembe vredno. Ti se običajno ne spuščajo ne v sestave ne v strokovno literaturo, ne upoštevajo pa tudi drugih okoliščin, ki dostikrat bremenijo ali celo zavirajo delo. Sploh pa še preveč prevladuje mnenje, da sta delo in pomen pihalnih orkestrów bolj ali manj le nabijanje koračnic ob proslavah in pogrebih. Hans Brunner s tem pač ni bil obremenjen. Svoja opažanja je oktobra 1985 objavil v glasilu Österreichische Blasmusik.

Med vrhunskimi orkestri, ki jih opisuje, je bil tudi Pihalni orkester ravnstevskih železnic. Brez vsakih substitutov (tudi domačih, zdaj že poklicnih godbenikov), pod vodstvom Alojza Lipovnika. Ker je naš orkester dosegel in še dosega vidne uspehe doma in na tujem, je prav, da vzemo, kako vrednotijo te stvari zunaj naših meja.

Jožko Herman

Presenetljiv nivo slovenskih pihalnih orkestrów

Na binkošno nedeljo (2. junija 1985) je bilo 8. tekmovanje Združenja slovenskih pihalnih orkestrów 1. divizije (najvišja stopnja) v Cankarjevem domu, poimenovanem po slovenskem narodnem pisatelju, v ljubljanskem kulturnem in kongresnem centru.

K organizaciji združenja slovenskih pihalnih orkestrów

Zveza slovenskih pihalnih orkestrów, ki je delna organizacijska enota Zveze slovenskih kulturnih organizacij in v njo čvrsto vključena, razpolaga s približno 100 pihalnimi orkestri, od katerih jih je 15 prištevat v najvišjo stopnjo. Ti so v pretežnem delu tovarniški orkestri poddržavljene industrije. Zveza razpolaga poleg prezidija tudi še z lastnim poklicnim sekretarjem, ki so mu zaupane raznovrstne naloge. Te so med ostalim tudi oskrba in razdeljevanje inozemskega notnega materiala, posredovanje dirigentov in organizacija različnih predstav.

Vsako četrto leto organizira združenje tekmovanje, ki se izvaja v treh divizijah, ločeno po kraju in času. Ocenjevanje in ocenjevalni kriteriji ustrezajo približno našim, vendar je ocenjevanje glede na naše razmere zelo strogo, tako da bi vsaj v 1. diviziji kak od avstrijskih pihalnih orkestrów skorajda ne mogel doseči zlate medalje ali celo take z odličjem. Pri ocenitvi je objavljeno tudi število točk in je tako v okviru stopnje podana možnost neposredne primerjave.

Zasedbe

Od skupaj 48 na tekmovanju sodelujočih kapel jih je nastopilo osem v najvišji stopnji. Te so imele vse kompletno simfonično zasedbo, pri čemer velja omeniti, da

se je približno polovica orkestrów posluževala profesionalnih glasbenikov, ki so zasedali redkejšje instrumente. Kljub temu so zasedbe in predvsem razpored sedežev zelo raznolike in bi jih bilo treba posebej natančno analizirati. Določena avstrijska tradicija pa je povsod zaznavna, predvsem v stavkih za trobila. Glasbeniki na pihalih (klarinetih, oboah, flautah) igrajo s tako virtuoznostjo, ki je naši pihalni orkestri ne dajo niti slutiti. Izstopajoča za moje pojme je bila zasedba s približno 12 flautami, 15 klarineti, dvema bas klarinetoma, dvema alt klarinetoma, s po dvema oboama in fagotoma ter šestimi saksofoni, ki je vsekakor močno zasedenim trobilom sledila dinamično zelo dobro. V večini orkestrów je razmerje med pihali in trobili izenačeno.

Omembe vredno je, da je delo slovenskih glasbenih pedagogov omogočilo zasedbo tretjih in četrth glasov z odličnimi glasbeniki. Minimalno slabši uspeh je povprečno pri tubah in nekaterih skupinah tolkal. Jasno se v orkestrih uveljavlja mladina, deležna je odlične izobrazbe na državnih glasbenih šolah in zaseda vseskozi solo glaso-

Dirigenti

Z odlično izobraženimi dirigenti razpolagajo le orkestri v najvišji stopnji. Ti prihajajo povečini iz pihalnih skupin ljubljanskih simfoničnih orkestrów ali pa so profesorji na konzervatoriju.

Možnosti izobraževanja za dirigente pihalnih orkestrów ni. Zaradi tega ni podana strokovna kvalifikacija dirigentov kapel za spodnje ali srednje stopnje. To se posebno usodno odraža, ker tudi v teh orkestrih sodeluje mnogo izobraženih mladih glasbenikov, ki so zdaleka boljši od povečini nekoliko starejšega dirigenta. K temu se še pridružuje, da je v Sloveniji večje število zelo slabih pihalnih kapel ter je kakovostna razlika med orkestri najvišje stopnje in

orkestri nižjih stopenj ogromna. To pa je velika slabost slovenskega gibanja pihalnih orkestrów in tu bo treba prav kmalu pomagati.

Literatura

Poslušanje vredne domače originalne literature je na razpolago v zadostnem številu in mnogokaj more držati korak z našimi in zahodnimi uspešnicami. Opazna je diferencirana instrumentacija lastnih del, ki podaja vse instrumente v najboljši luči. Slovenska glasbena literatura za pihala je dosegljiva le pri zvezi in le v rokopisih, ker v Sloveniji ni niti ene same založbe za pihalno glasbo.

Dela, ki so tudi pri nas priljubljena, od Lijnschootena, Reeda ali Haydna Wooda, dotekajo le zelo skopo, čemur je krivo tudi finančno ozadje. Pomisleka vredno je, da ocenjevalni program, čeprav zajema 110 komadov, ne vsebuje niti enega naslova iz avstrijske glasbene literature za pihala. Slišati je bilo le en sam Leharjev potpuri in Fučikovo koračnico.

Perspektive

Novost v srednjeevropski glasbeni sceni za pihala je gotovo relativno dobro sodelovanje med simfoničnimi profesionalci in pihalnimi orkestri. To je podlaga za uspeh dela slovenskih pihalnih orkestrów in najvišji cilj mora biti poglobljanje tega sodelovanja. Za Avstrijo pa ima že sedanja situacija značaj pravega zgleda. Treba bo preudariti, kaj naj storimo, da bi tudi pri nas vsaj z glasbenimi pedagogi dosegli boljše sodelovanje.

Tudi neposredna primerjava mnogih približno enako močnih glasbenih kapel se izraža zelo plodno in o tem načinu bi bilo treba razpravljati tudi v Avstriji, ob tem pa premisliti, da bi okraj s takim načinom izgubil svojo najvažnejšo predstavo.

Še ena nadaljnja misel. Pri nas dajemo poudarek na količino pred kakovostjo, če pomislimo, da je v Sloveniji s približno 2 milijona prebivalcev le 100 pihalnih orkestrów, zato pa je vsakemu glasbeniku dobre glasbe naložena izobrazba na konzer-

Planinska vasica Razbor na južni strani Uršlje gore. Velika zgradba šole, za njo domačija Pečoler

Janez Štornik
Miran Kodrin

Imena smeri v Koroških stenah

Prvopristopniki so plezalnim smerem kot starši, zato jim dajejo tudi imena. Vsa mogoča si izmišljajo, od čisto običajnih po skalnih razčlembah do fantazijskih imen, v katerih se kaže alpinistova domišljija in razpoloženje. A ta, na videz čudna mešanica imen ima, če jo natančneje pogledamo, neki notranji smisel, tako po času kot prostoru.

Ločimo tri skupine imen z več podskupinami:

I. Imena, nastala po skalnih razčlembah: (grapa, greben, žleb, raz, zajeda, kamin, steber, polica, plošča, luknja, luska, poč in greda...)

II. Imena iz vsakdanjega življenja:

a) imena oseb (prvoplezalcev, ponesrečenih ali znanih alpinistov, deklet, otrok in priljubljenih domačinov)

- b) imena krajev
- c) imena dejavnosti
- d) imena po občutkih
- e) imena po času plezanja
- f) imena rož in živali
- g) druga imena.

III. Imena iz domišljjskega sveta

Časovno je prva skupina najstarejša, saj so v pionirskih časih alpinizma na Koroškem prvi plezalci imenovali smeri po tistih skalnih oblikah, koder so plezali. Večkrat so dodajali še svoje ime (npr. Lojzov kamin v Veliki Raduhi). Druga skupina imen je najštevilnejša. Na dan so prihajala najrazličnejša občutja alpinistov: samopotrjevanje (npr. smer Debeljak-Sipek v Lanežu), spomin na ponesrečene tovariše (npr. Burjakova smer v Raduhi), spoštovanje starejših alpinistov (npr. Zagorčeva v Mali Raduhi), ljubezenska hrepenenja (npr. Gretkina zajeda), očetovski ponos (npr. Tri gracije v Raduhi), oddolžitev in zahvala domačinom (npr. Bukovska zajeda v Raduhi), lokalni patriotizem (npr. Prevaljski Y v Raduhi, Mežiška smer v Peci), poudarjanje poklicnih in ljubiteljskih dejavnosti (npr. Kovačeva, Blagajniška v Raduhi), pripadnost določeni skupini (npr. Članska v Peci), časovna določitev (npr. Popoldanska smer v Raduhi, Vigredna v Peci), ter občudovanje rastlin in živali (npr. Planika v Raduhi, Greben šepavega gamsa v Lanežu). Tretja skupina imen je najmlajša in se uveljavlja šele v zadnjih letih. Ponekod

v stenah že ni več prostora za lepe in naravne smeri in tudi pri imenih prihaja do zadreg. Avtorji navadno želijo opozoriti na svoj dosežek in večkrat je tako, da lažja, kot je smer, teže razumljivo je njeno ime (npr. Sama jama, Smer pojoče travice v

Lanežu). Najdemo pa tudi besede v zanimivih pomenskih prenosih (npr. Poslednji Mohikanec v Raduhi, Viktorija v Peci, Solza v Raduhi).

Časovni razvoj moramo jemati z nekoliko rezerve, kajti tudi danes alpinisti še poimenujejo smeri po skalnih razčlembah (npr. Zajeda v Mali Raduhi iz leta 1983), pa tudi nekdanji niso bili brez domišljije (npr. Eso-beso v Raduhi iz leta 1963).

Kakor vsaka razvrstitev je tudi najina nasilna, saj prihaja do podvajanj in nejasnosti. Nekatera imena lahko uvrstimo v več skupin, odvisno od prevladujočega pomena (npr. Mišina grapa, Jožev steber, Bukovska zajeda, Greben šepavega gamsa).

I. Imena po skalnih razčlembah

	Raduha in Lanež	Peca	Uršlja gora
grapa	Grapa, Mišina grapa, Butalska grapa, De- tektivska grapa, Lovska grapa	Zahodna grapa	
greben	Jocin greben, Desni greben, Osrednji gre- ben, Smer po sedelnem grebenu, Binijev greben, Greben šepavega gamsa	Smer po grebenu	
žleb	Žleb	Direktni žleb	
raz	Smer po razu, Raz Raduhe	Vetrni raz, Južni raz, Vzhodni raz, Zahodni raz	Raz
zajeda	Zajeda Gretke Dietinger, Stanetova zajeda, Zajeda v Mali Raduhi, Bukovska zajeda, Zajeda v SV delu Raduhe	Zajeda	
kamin	Kamin pri Durcah, Lojzov kamin, Kamin- ska smer		
steber	Edijev steber, Steber v Mali Raduhi, Park- ljev steber, Micin steber, Jožev steber, Ste- ber v Veliki Raduhi, Centralni steber		
police	Vetrne police, Desno od Vetrnih		
plošče	Smer prek črnih plati, Plošče (Plate), Desno od plat		
luknja	Frdamana luknja		Smer mimo luknje
ostalo	Poč, Luska, Greda, Direktna v Piramidi, Diagonalna, Prečenje		

II. Imena iz vsakdanjega življenja

a) imena oseb:

1. imena prvopristopnikov:

Raduha: Mihova smer (Miha Rigl), Stanetova zajeda (Stane Anderlih), Lojzov kamin (Lojze Kraiger), Jožev steber (Jože Peruš), Smer PP (Davorin Podrepšek in Viktor Povsod), Smer ZZ (Zdravko in Drago Zagorc), Smer DD (Drago in Ferdo-Dodi Pušnik), Smer Bini-Fika (Milan Golobinek-Bini in Viktor Povsod-Fika), Smer Kolar-Mihov (Rok Kolar in Stanko Mihov);

Lanež: Jocin greben (Jožica Radovič), Smer Debeljak-Sipek (Ciril Debeljak in Mitja Sipek);

2. imena ponesrečenih alpinistov:

Raduha: Cvrčeva smer (Ivan Cverlin-Cvrčo iz Maribora, ponesrečil se je pozimi leta 1977 na Triglavu),

Dorkina smer (Dorka Šek, leta 1963 se je skupaj z Ivanom Burjakom smrtno ponesrečila v Mali Raduhi),

Spominska smer Čas-Logar (Maks Čas in Branko Logar, pozimi 1974 ju je v Prokletijah zasul snežni plaz),

Jurharjeva smer (Roman Jurhar, teže se je ponesrečil leta 1971 na vajah GRS);

Peca: Spominska smer (Milan Kolar, Janez Sešel, Marko Golob, novembra 1979 so umrli v pogorju Mont Blanca);

Uršlja gora: Brančev trening (Branko Logar),

Spominska smer, Nacove skale (Nace Kamnik),

Jurharjeva smer (Roman Jurhar);

3. imena starejših alpinistov:

Raduha: Edijev steber (Edi Drofenik), Marjanov steber (Marjan Lačen), Zagorčeva smer (Drago Zagorc), Danijeva smer (Dani Kapušar);

4. imena deklet in žena:

Raduha: Smer Nuške Purkeljc (Nuška Purkeljc-Zagorc),

Zajeda Gretke Dietinger («smer je posvečena dekletu čistega srca in blagih oči, ki naju je spremljala na najinih poteh», je zapisal eden od prvoplezalcev),

Mišina grapa (Miša Felle),
Jocin greben (Jožica Radovič),

vatoriju in se mu priznava ustrezna kvalifikacija za igro v pihalnem orkestru tudi po času izobraževanja!

Na vsak način pa bi dal dober stik avstrijske Zveze pihalnih orkestrov z Združenjem slovenskih pihalnih orkestrov mnogo impulzov za naše delo.

Hans Brunner
prevod Jožko Herman

Vaja dela mojstra

Marija (Mojca Zih, kuharica na Grohatu, alpinisti so jo dalj časa pomotoma klicali Marija),

Tetina (Ivanka Kompelj),

Mamina varianta (Franja Kešpret),

Micin greben (plezala Igor Radovič-Cigi in Jure Mavrič-Mali, iz prvih črk vzdevkov sta sestavila Mi-ca, značilno ime starejših Korošic in tudi ime matere enega izmed plezalcev);

Lanež: Babja smer (imenovali so jo tako zato, ker so bile pri osvajanju te smeri v večini dekleta);

Uršlja gora: Bruckina (dekle enega prvoplezalcev je bila tisto leto prvošolka na fakulteti);

5. imena otrok:

Raduha: Živa (bodoči očka Ivo Avberšek je imel za morebitno hčerko že izbrano ime, a dobil je sina),

Tri gracije (Igor Radovič je po rojstvu tretje hčerke splezal novo smer, v rimski mitologiji pomenijo tri gracije simbol lepote in miline);

Peca: Gregorjeva (prvoplezalcema je bilo to ime zelo všeč, pa še smer sama »gre gor«);

Uršlja gora: Urškina smer (za hčerko prijatelja);

6. imena priljubljenih domačinov:

Raduha: Bukovska zajeda (Bukovnikova domačija je prijetno zbirališče alpinistov, kadar hodijo mimo),

Poljančeva smer (nekdanji oskrbnik na Klemenči jami);

Lanež: Smer Pavlija Pasterka (posebnež pri kmetu Ravnjaku).

b) imena krajev:

Raduha: Prevaljska smer, Ravenski Y, Koroška smer, Klekovska smer (Klek — ostenje na Hrvaškem), Libijska smer (plezalka je odhajala za dalj časa v Libijo);

Peca: Koroška smer, Mežiška smer, Smer nad Krnico.

c) imena dejavnosti:

Lanež: Lovska grapa, Jagska grapa, Detektivska grapa (prvoplezalca sta iskala stare kline, a jih nista našla);

Raduha: Študentska smer, Kovačeva smer (plezali so jo ravenški železarji), Knapovska varianta (plezalca sta bila zaposlena v mežiškem rudniku), Blagajniška smer (blagajnik KAO), Komunalna smer (ker je v smeri polno ruševja, trave in peska, bi prav prišlo komunalno podjetje).

d) imena po občutkih:

Lanež: Pucarija (smer je bila ob prvem vzponu temeljito očiščena, »spucana« krušljivega kamenja),

Neimenovana (plezalec, ki je smer registriral, je menil, da so tod že plezali),

Butalska (ker je smer lahka in kratka, bi jo morda lahko preplezali že Butalci),

Bombarderka (alpinista je zasipavalo kamenje),

Dvomljivka (dvom o prvenstveni smeri se odraža tudi v imenu),

Mala dolga noga (»mala smer, preplezana z dolgimi nogami«),

Šolska 1, 2 (preplezana na tečajih AO Prevalje in AO Ravne v letih 1956—1960);

Raduha: Sončna smer (eden izmed prvih plezalcev takrat ni bil zaposlen, bil je na »sončni upravi«),

Grintina smer (po besedi, ki je leta 1975 krožila med alpinisti kot zbadljivka za suhega človeka),

Neučakanka (prijatelj, ki je nestrpno čakal zamudnika iz prvenstvene smeri, je neprestano »motil njuno delo« s klici, naj pohitita),

Pajek (alpinista sta se morala čez rušnate previse premikati kot pajka),

Pripravniška smer (plezala sta jo pripravnik);

Peca: Članska smer (plezalec je opravil alpinistični izpit).

e) imena po času plezanja:

Lanež: Snežinka (alpinista je zajel snežni metej);

Raduha: Popoldanska (celotna smer je bila preplezana popoldne),

Jesenska (navdih po zlatorumenih macesnih),

Binkoštna smer;

Peca: Vigredna smer (Slovenci poznamo za pomlad lep izraz vigred),

Jubilejna smer (rojstni dan plezalkine mame).

f) imena rož in živali:

Lanež: Smer pojoče travice (po znani travici resnice iz televizijske risanke),

Greben šepavega gamsa (po ostarelem gamsu, ki se je potepal po Raduhi),

Krivokljun (po spretnem ščinkavcu z navzkrižnim kljunom);

Raduha: Rododendron, Planika, Brinova smer, Maček (po pivskem mačku, avtor je šel po prečuti noči na iztreznitev in si s klinom »rezerviral« novo smer, ki jo je kasneje tudi preplezal).

g) druga imena:

Raduha: Špika (po najsvetlejši zvezdi v juniju),

Ovčje korito (po studencu v Lipnem plazu).

III. Imena iz domišljjskega sveta

Lanež: Sama jama (smer poteka mimo jame in skozi dimnik nad njo),

MJM ali Bzz-bzz (prva varianta je sestavljena iz začetnic imen plezalca in njegovih bližnjih, druga varianta pa pomeni prijatelja na vrvi),

TV 625 (po žgani pijači, ki so jo zmešali na Grohatu);

Raduha: Poslednji Mohikanec (po mnenju, da je to zadnja, še naravna smer v Mali Raduhi),

Karabuč (iraško pomeni zapor),

Solza (po oknu na robu stene, ki je podobna solzi),

Frdamana luknja, Palček (ker je smer kratka),

Smer v Amfiteatru (skalovje je tam podobno grškemu gledališču),

Parkljev steber;

Peca: Viktorija (smer poteka po počki, ki s sosednjo počjo tvori črko V, lahko pa pomeni tudi zmago);

Uršlja gora: Smer po ladji (predel je podoben ladji).

Suzana Praper

Iz dna srca

Se spominjaš mojega smeha,
ki zdel se ti je najstniški
in bil ti je všeč,
spominjal te je na mladost?

Se spominjaš najinih poljubov,
predajal si se — kot jaz,
ljubila sva — oba.

Bilo je čudovito!

Spomin mi je zamrl,
ko si odšel,
lahko bi slutila, da boš...

Bilo je nemogoče!

Pa si odšel
in se smejal
in nisi si priznal poraza,
s svojim upanjem sem ga dušila.

Zdenka Božič

Jutri je še en dan

Tistega petka je Katja komaj dočakala trenutek, ko je zvonec dijakom naznanil, da je za ta teden dovolj učenja.

Bila je vedra in nasmejana. Kaj ne bi bila, ko pa so ji starši dovolili, da lahko gre na mladinski ples.

Čas, ki ji je še ostal do zmenka s prijateljico, s katero bosta skupaj odšli na ples, je posvetila pomerjanju svojih »cunj«. Odločila se je za temne hlače s svetlo bluzico.

Kmalu je pod oknom zaslišala znani žvižg — Sandra nikoli ni pozvonila, nikoli ni rada čakala. Zato se je Katja zapodila skozi vrata. Na stopnicah se je zaletela v neko žensko. V naglici je slišala za sabo le še momljanje o nevzgojenosti današnje mladine.

Ko sta prišli na prizorišče, ju je zajel val glasne glasbe. Njuni vrstniki so že plesali in že čez nekaj trenutkov so ju potegnili medse.

Katji je postalo slabo, morala je na zrak. Sandra seveda ni imela namena zapravljati časa z njo, pustila jo je samo. Medtem ko se je Katja prerivala proti izhodu, je postajala vedno bolj omotična. V trenutku nepazljivosti se je spotaknila ob nogo neznanega fanta. Uspela je izustiti »oprosti«, neznanec pa ji je poklonil smehljaj.

V trenutku je pozabila na svojo slabost, srček ji je začel hitreje utripati. Njene misli so bile namenjene naznancu. Premišljevala je, kako naj se mu približa in se hkrati v sebi hudovala nase: »Le kako moreš biti tako neumna. Kje pa piše, da se hoče seznaniti s tabo!«

Ni vedela, ali naj posluša glas srca ali svoj razum. Ker pa je bila zelo čustveno dekle, je dala prednost srcu, zlomila svoj dekliški ponos, stopila k fantu in plašno dejala: »Bi zaplesala?«

Srce ji je poskočilo v prsih, ko je videla njegov nasmeh in slišala njegov pritrdilni odgovor.

Plesala sta. Katja nekako ni mogla ujeti ritma, pa čeprav je vedno rada plesala. Glasba je bila glasna, ni slišala, kaj jo sprašuje »prince«.

Objel jo je čez rame in jima utiral pot do mirnejšega kotečka, kjer sta se lahko pogovarjala.

Tako se je spoznala s Tineto.

Bila je presrečna. Domov je prišla vznemirjena in s pričakovanjem. »Čez nekaj dni se s Tineto svet vidiva«. Ni mogla zaspiti, mislila je nanj in na skorajšnje snidenje, ko pa so se ji utrujene oči pričele zapirati, je opazila, da so se ji ustnice razvlekle v srečen smehljaj. Amor ji je poslal puščico v mlado srce.

Vsa je drhtela v pričakovanju, in šele ko je videla, da ji prihaja naproti, jo je minila bojazen, da ga ne bo. Vsak prosti trenutek sta izkoristila, da sta lahko bila skupaj. Iz dobrega prijateljstva se je raz-

vila nežna ljubezen. Zdelo se ji je, da je bil ves svet njun, brez njega si ni znala predstavljati življenja.

Nikoli pa ni pomislila, kaj se plete v njegovi glavi, nikoli se ni vprašala, kaj mu ona pomeni. Bila je zaljubljena, živela je le za sedanost.

Minila sta dva meseca, ko ji je ves resen povedal, da je za oba najbolje, če gresta narazen.

Nemo ga je gledala in se nesrečna zavedala, da ga izgublja za vedno.

Skozi solze je slišala, kako ji pojasnjuje, da jo je imel rad, da pa je vse minilo. Gledala ga je, srce se ji je trgalo. Vrgla se mu je v objem, čeprav je vedela, da s tem ne bo spremenila ničesar. »Tine, ne

odhajaj. Ostani z mano le še nekaj minut!« je ihtela...

Ko je videl solze v njenih očeh, jo je stisnil k sebi, potem pa odšel.

Katjinih solz ni bilo mogoče več izsušiti. V prvi ljubezni je potegnila krajši konec.

Še vedno, kadar sliši zanj, za njegovo ime, se vznemiri. Še vedno ji veliko pomeni.

Vedno znova se spominja dneva, ko sta se spoznala, in ponovno tistega bolečega konca.

Nenehno jo preganja misel, da je s solzami izsilila njegov zadnji objem, kar ni bilo povsem pošteno, pa vendar edino, kar je lahko v tistem trenutku storila zase.

Katja ni več nasmejana dekle, ni več tista Katja, kakršno smo vsi poznali in jo imeli radi. Postala je otožna, še vedno žaluje za njim, ki ji je v prvi ljubezni strl srce. Kljub vsemu pa je ostala optimistka, verjame v Tinetovo vrnitev, v ponovno ljubezen.

Ostala je močna: JUTRI JE ŠE EN DAN. SVET JE TAKO MAJHEN — MORDA SE NEKJE SPET SREČAVA!

Milan Vošank

Pastirski časi

Naj razmišljam za uvod o letih svoje prve mladosti (osnovnošolskih letih in morda — še kakšno zraven), ko sem na prostranstvih gmajn, pašnikov, travnikov, njiv, gozdov, pungratov... domačega grunta na Brdinjah preživel obdobja otroškega zorenja in mladostniškega prebujanja ter iskanja prvih poti v lastno samostojno življenje, ko sem sredi nenehnih del skozi vse letne čase (kjer pa je vendarle preostalo še precej ur za igro, za skrivnice, za skrivnosti...) spoznaval raznolika kmečka opravila, navade in običaje, ki so

dandanes marsikje ostali le še kot spominjanje, tudi kot nekaj, kar je morala nujno odpraviti moderna strojna tehnologija in je ponekod žal postalo nepotrebno celo v folklorne namene. Pa je minilo komaj desetletje ali malo več, ko so mnogokje delali po starem. Upam si trditi, da je moja generacija kmečke mladeži preživljala revolucionarno prehodno obdobje iz nekdanjega starega, danes takorekoč zastarelega v sedanost, ko brez strojev »avžvanje« več ne gre!

Pozdrav ob slovesu

Odločil sem se torej pisati o »pastirskih časih«. Prelepi časi, da bi jih mogel in sploh znal pozabiti.

Danes so naši pašniki ograjeni z žicami električnih pastirjev. Stari načini paše so v rabi le še poredkoma. Postavljam si vprašanje: Kaj mi je pomenilo pasti živino? Predvsem ure in dneve in tedne velike prostosti, tudi brezskrbnosti, čas za igre! Nekaj drugega za razliko od vseh ostalih kmečkih del. Ni se torej čuditi, da smo kmečki otroci večinoma in vedno le najraje pasli. Le kdo bi v tistih letih — in zakaj bi sploh — razmišljal o težavah življenja. Težave in problemi na veliko nejevoljo staršev, pa tudi sosedov, so kvečjemu bili, če je govedo uhajalo na nepokošene travnike in njive, ali ga je bilo ob prevročih dnevih težje krotiti in obdržati skupaj.

V naših krajih ni v navadi, in tudi posebne možnosti ne, goniti živino v poletnih mesecih na pašo v gore. Vsak paver mora na svojem gruntu urediti možnost paše. Ob tem je treba poskrbeti za suho in silažno krmo za nepašne mrzle in zimske mesece; slednje pomeni: za pašo je skrbno izbirati pašne prostore jeseni, ko so pridelki pospravljeni, ko se lahko živina pase povsod, razen kjer je posejano ozimno žito, da se ne dela škoda in porata.

Na našem gruntu je imel nadzor in skrb nad poletno pašo oče. Skorajda vsak dan je bratu ali meni odrejal prostor. Ti so bili na jasad ali v globačah na robu gozdov, v pungratih, ali, kjer je bila paša najzahtevnejša — na manjših prostorih sredi travnikov in njiv. Takšne odbrane paše naokrog po gruntu pastirjem niso bile vedno pogodu, saj niso dopuščale preveč običajne prostosti. Zato je bila v poletnih mesecih posebej dobrodošla paša na travniku, z gozdom ločenim od ostalega grunta, imenovanem »ta večji travnik«. Tukaj je na zgornjem delu — na »vadini« — rasla boljše — sladka trava, spodnji pa je bil kiselkast, torej ga je bilo le manj škoda za pašo (za steljo smo na takšnih travnikih ponavadi pokosili od živine nepojedeno travo. Ali pa smo takšno posušeno seno ali otavo mešali med boljše krmo). Sredi travnika se vije graben s potokom, na desni je gozdna jasa — pasovnek smo ji rekli — vrhu travnika sta rasla mogočen hrast in oreh in vitke breze, nad vsem pa poraščen breg, rob, ki je ločeval travnik od sosedovega Mehovega grunta. Edina tja gor, na njive in »vadine«, je govedo rado uhajalo (seveda če pastirji tega nismo opazili dovolj hitro, je pobeglemu sledila vsa ostala živina in zgodilo se je, da nas je šele vpitje sosedov opozorilo, kje je živad). Do travnika je od domačega grunta vodila stara koloovozna globačasta pot (danes jo vse bolj prerašča grmovje: tako izginjajo sledovi preteklosti!), ki jo je živina dobro poznala. Danes je »ta večji travnik« spremenjen. Zgoraj čez »vadino« ga je pred leti občutno zaznamovala nova cesta, resda prepotrebna za povezavo tega dela Brdinj z dolino. Okrog ceste so zrastle posamezne gradnje. Vedno, ko grem tod, me nekaj v podzavesti spomni na »pastirske čase«. Starega hrasta ni več. Kolikokrat sem se povzpел v njegovo krošnjo. Da mi je bila poznana vsaka veja. Na potoku smo vedno znova gradili in podirali mlinčke in jezerca. Tako

čista je bila ta voda še tedaj, da smo v njej našli rake. In te vode, ki so do zgraditve zajetja vrele iz skrivnostne luknje pod vrbovjem, so bile vedno močne in hladne. Saj vemo, kako prija takšna studenčnica v poletnih mesecih! Pastirji smo poznali še daleč okrog travnika vse prostore po gozdu. Vsa drevesa. Velike stare macesne, ki so že zdavnaj »padli«. Vedeli smo, kje je raslo največ gob, kje so najbolj obrodile črnice. In maline. Pa jagode in robidnice. Noben plod z oreha jeseni ni smel iti v izgubo. »Ta večji travnik« je bil skozi vse pastirske mesece naše veliko veselje. Prostor za srečavanje s sosedovimi otroki. Bilo je med nami tudi prestižnih preprirov, večinoma pa le igre. Znali smo se klicati med seboj, dokler se nismo sešli.

S pašo smo vsako leto pričenjali pozno pomladi, ko sta bila zemlja in ozračje že dovolj topli, travniki pa primerno poraščeni. To je bilo nekaj za živino. Stari in mladi junci in bikci in teleta in krave pa okorni voli, vsi so noreli in tekali, dokler se niso utrudili in pomirjeno posegli po travi. Jesenska paša je trajala različno dolgo, pač glede na vreme in dokler se ni začelo hladnejše deževno in zimsko obdobje.

Jesenska paša. Da, to je bilo za nas pastirje tisto najbolj pričakovano in najlepše. Pravzaprav, ko sedaj takole razmišljam, ugotavljam, da čez leto sploh nismo, ali le zelo poredkoma, kurili ognjev. Tokrat — ta letni čas — pa skorajda vsak dan. Ne le zaradi hladnih poznih popoldnevov, ko so nas vetrovi, meglovje in vlažnost znali pretresti do kosti, ter peke krompirja v žerjavici, predvsem pa jabolk, ampak najbolj iz veselja do ždenja ob plamenih. Kaj vse lahko mladostnik v svojih sanjarenjih vidi v teh plamenih!

Jesenska paša je nudila največ možnosti za igre. Živina ni imela kje delati posebne škode, saj ji je bila paša na razpolago po vsem gruntu. Često smo se sosednji pastirji zbrali — spodnji Hartmanovi, pa tudi zgornji Rožijevi — in pustili, da se je živina pomešano pasla. Pozno jeseni smo pasli še po zadržnem, od Hartmana navzdol vse do grabna, do ravnine — »podna« smo pravili — ob reki Katuljščici (kar »Hotula« po domače). Takšna paša je bila resnično ena sama brezskrbnost. Preiskali smo vse tolmane in zalive reke, pretaknili vsa gozdnata pobočja in grmovje naokrog. Dobro se spominjam — kakor od včeraj — nekega nedeljskega popoldneva, ko sva z bratom uprizorila pravi »spopad« s Hartmanovimi dekleti, kdo bo pasel v »podnu«. Poleteli so celo kamni po zraku in je bilo mahanja s palicami. Pa nas je »bojevitost« kaj hitro minila. Bili smo vendar le preveč prijatelji. In, saj, za vse je bilo dovolj paše in v družbi je bilo prijetneje.

Nemalokrat pa sem pasel živino sam in preživljal dolge ure samote. Rad sem razmišljal, posedal ob potokih, zroč v valove in poslušal njih žuborenje. Posedal sem tudi po gozdovih, pod drevesi, na sončnih jasad. Ali tudi v krošnjah dreves. Nemalokrat sem se oziral po hribovju okrog Brdinj, pa proti Gori in Peci, proti svetu, ki sem ga spoznal že v osnovni šoli, v letih kasneje pa vedno več in bolj. Bili pa so še nemirni dnevi, ko se ni dalo posedati, ko sem sam ali v družbi divjal naokrog (to je znalo biti prešerne razigranosti in radoži-

vosti, ko ni zmanjkalo idej za igre). Paše so bile tudi najboljše priložnosti za streljanje z loki in fračami. V prepiru smo pastirji ta nerodno narejena »orožja« znali obrniti tudi drug proti drugemu. Iskali smo ptičja gnezda. Bila so tudi nenadna srečanja z mnogimi gozdnimi živalmi, ki smo jih radi sledili globoko v gozdove. Paša je v mrazu in megli ali dežju lahko bila tudi huda mrzla in neprijetna, kar odvečna tisti dan. Če je bila živad nemirna, je bilo gonje in jeze. Paša je pomenila bivanje v neokrnjeni, čisti naravi. V nepokvarjenem svetu miru in tišine, čeprav blizu naselij, pa vendar še kako daleč od meščanskega in industrijskega hrupa. Nismo poznali dolgočasia, monotonosti in zavisti. Kako malo se znamo zavedati lepih plati našega ali nekega življenja, ki nam uhaja in se oddaljuje od nas. Često se zgodi, da se zavemo resnice, ko je že prepozno. Pa ni, da bi tožil, čas pač prinaša svoje zahteve in spremembe. Gre le za pravilno vrednotenje kmečkega življenja. Seveda, tudi onega, komaj — minulega! Kako pa naj vrednoteno bo — razmišljajmo o tem — ko pa je vse manj ali skorajda nič umetniških stvaritev, literature, filmov, televizijskih in radijskih oddaj na kmečke teme. Oziroma so te stvaritve (ne vse, nekatere) preveč poromanizirane, kakor neresnične, premalo stvarne, netemelječe na pravi resnici in dejstvih! Radi beremo Vorančeve kmečke povesti. Solzice, Samorastniki, Jamnica... to je poezija Koroške, ki jo bo le težka kdo prekosil. In beremo še Ingoliča in njegovo Štajersko. In Kranjca s Prekmurjem. In Bevka z Idrijskega. In še... Pa morda tudi Vandotovega Kekca z gorenjskih planin. Z veseljem smo gledali Štiglicve Pastirce.

Na paši sem prebral prve knjige. Z leti je bilo teh knjig vedno več in vse manj iger. Tu sem skiciral svoje prve risbe. Pa verjetno napisal tudi kakšen verz ali pripoved. Ne spominjam se vsega. Spominjam se lepih časov mladosti.

Pa postajam že pretirano oseben, zato, kako naj zaključim moje »pastirske čase?« Še veliko je ostalo misli, ki se vračajo v preteklost. Prehitro so minila ta brezskrbna leta. Resnica je pač: Narava in zemeljsko bivanje človeka imata svoje zakone! Zato je prav, da se zroč v prihodnost, ko doživljamo sedanost, znamo veseliti tudi doživetij iz preteklosti!

SLOVENSKI PREGOVORI

Če o svečnici letajo mušice, nosimo še potem rokavice.

Kadar je svečnica oblačna, kmetica ne bo lačna.

Matija led razbija, če ga ni, ga pa naredi.

Če je svečnica topla in sončnega vremena, bodo čebele bogate in dobrega plemenja.

Če je svečnica topla, sneg in mraz prinaša, če je pa mrzla, ga pa odnaša.

Če je lepo vreme na Jožefovo, veselo bo srce kmetovo.

Izšel je Koroški šport

Telesnokulturna skupnost je izdala 18. številko Koroškega športa. Nekoliko drugačna je kot prejšnje, predvsem po izdelavi in obliki, izdana pravzaprav v samozaložbi, ker povsod iščemo cenejše rešitve. To je zelo dobro, saj tudi tak »Koroški šport« sluzi svojemu namenu.

Vsebinska je že standardna. Obravnava delo organov telesnokulturne skupnosti in Zveze telesnokulturnih organizacij, poročila o pomembnih sklepih in nalogah, objavlja finančna poročila. Naštete so akcije od tekmovanja za športno značko do akcije naučimo se smučati in plavati, govori o koroški grči, o najboljših športnikih in zaslužnih funkcionarjih, o izobraževanju strokovnih kadrov, objavlja rezultate občinskih tekmovanj, veliko prostora pa namenja predvsem poročilom osnovnih telesnozgojnih organizacij, ki so za razvoj telesne kulture in tovrstno vsakdanje delo pač najbolj potrebne in so za to dejavnost največ tudi naredile.

Bralec bo našel v Koroškem športu zelo veliko podatkov. Če vemo, da take letne preglede v telesni kulturi delajo že 18 let, potem je zelo blizu ugotovitev, da bo po Koroškem športu segel vsak, ki bo hotel iz kakršnih koli razlogov pogledati, kaj se je v telesni kulturi in športu v naši občini dogajalo tudi v preteklosti. Izvedel bo marsikaj, vendar pa ne vsega. Zakaj?

Koroški šport ima dve napaki. Prva je sicer samo časovni zamik, saj sedaj bomo, kaj se je dogajalo v letu 1984, ko bi že skoraj morali imeti zbrane podatke za leto 1985. No, to se seveda še lahko popravi. Druga napaka pa je taka, da se je praktično ne da popraviti. Vsa društva namreč ne dajo in ne dajo poročila. Zato je Koroški šport nepopoln. To pa je velika škoda.

Za amatersko delo najvidnejših funkcionarjev v društvih, za njihovo prizadevanje, požrtvovalnost in veliko prostovoljno opravljenih ur je treba izreči vso zahvalo in priznanje, k uspehom je treba čestitati, vendar tudi prošnja po vsakoletnih poročilih ne bi smela biti neuslišna.

Ali ne bi bil »Koroški šport« veliko več vreden, če bi svoja poročila v njem objavili tudi:

- Partizan Črna
- Partizan Podpeca
- Nogometni klub Akumulator
- Planinsko društvo Mežica
- TŠD Korotan Prevalje za rekreacijo, odbojko in nogomet
- ŠSD Mladost Prevalje
- Partizan Leše
- KAK Ravne
- SD Knez Pepi Ravne
- Karate klub Ravne
- Partizan Kotlje
- ŠSD »Mladi jeklar« Ravne
- ŠSD »Samorastnik« Ravne

— SD Fužinar Ravne za smučarski klub, odbojarski klub, nogometni klub in smučarske teke

— TO Modri Encijan Prevalje

— TO Ruševce Mežica

— TO Sivi rudarji Črna

Kar 17 »grešnikov« smo našli.

Nekaj več odgovornosti do skupnih dogodkov bi pa že moralo biti tudi pri njih, saj morajo povsod vsaj enkrat letno le pregledati in spregovoriti o svojem delu.

Želimo si, da bi 19. številka Koroškega športa za leto 1985 dobili v roke že ob polletju in upamo tudi, da bodo v njem o svojem delu poročala vsa društva (44) v naši občini, saj je bil sklep zadnjega zasedanja skupščine telesnokulturne skupnosti v decembru 1985 v tej zvezi nedvoumen.

Ce ne bo poročil, ne bo denarja za dejavnost!

Najboljši v letu 1985

Predsedstvo Zveze telesnokulturnih organizacij je na osnovi strokovno pripravljenega in argumentiranega predloga Sveta za vrhunski šport pri ZTKO razglasilo najboljše športnike in športno ekipo v občini Ravne na Koroškem v letu 1985.

Najboljši športnik je bil Sandi Ambrož, plavalec ravnškega Fužinarja, rojen leta 1966.

Po doseženih rezultatih ima status športnika mednarodnega razreda. V lanskem letu je postal absolutni državni prvak na 100 m in 200 m hrbtno ter 200 m mešano. Na 100 m in 200 m hrbtno je dosegel tudi nova absolutna državna rekorda.

Kot član državne reprezentance je nastopil na evropskem prvenstvu v Sofiji in na univerzijadi v japonskem Kobeju. Na balkanskem članskem prvenstvu v Grčiji je v štafeti 4x100 m mešano osvojil bronasto kolajno.

V ožji izbor za najboljšega športnika občine Ravne v letu 1985 so prišli še Darko Jamšek, namiznoteniški igralec Fužinarja in smučarja Fužinarja Dušan Žager in Pavli Čebulj, vsi trije mladi perspektivni in odlični športniki, ki so že dosegli pomembne rezultate na domačih tekmah in prvenstvih, uveljavili pa so se že tudi v mednarodnem merilu.

Najboljša športnica je bila Darja Kop. plavalka ravnškega Fužinarja, rojena 1970. leta

Po rezultatih je kategorizirana športnica zveznega razreda in članica državne mladinske in članske reprezentance. Osvojila je 1. mesto na absolutnem članskem in mladinskem državnem prvenstvu na 100 m hrbtno, 200 m mešano in v štafeti 4x100 m mešano.

V štafeti 4x100 m mešano in 100 m hrbtno je dosegla nov absolutni državni rekord.

Čestitke Sandiju Ambrožu

Kot članica državne reprezentance je zastopala Jugoslavijo tudi na mladinskem evropskem prvenstvu v Ženevi in dosegla zelo dobro 11. mesto na 100 m hrbtno, kar je dosedaj njen največji uspeh.

V ožji izbor za izbiro najboljših športnic naše občine v letu 1985 so prišle še atletinja KAK Darja Lihteneger, skakalka v višino z osebnim rekordom 182 cm, alpska smučarka SK Črna Katjuša Pušnik in plavalka ravskega Fužinarja Dijana Simonović.

vse tri kategorizirane športnice zveznega razreda, ki so se izkazale že v domači in tudi mednarodni športni areni.

Najboljša ekipa je bila moška vrsta odbojkarjev ravskega Fužinarja

Ekipa je le za las zgrešila uvrstitev v I. zvezno ligo, je pa že vrsto let eno najboljših moštev, ki nastopa v II. zvezni ligi, kjer je v sezoni 1984/85 osvojila 2. mesto.

Našim najboljšim športnicam in športnikom iskrene čestitke!

Franc Telcer

3. srečanje planinskih vodnikov slovenskih železarjev

Ob koncu letne sezone, 19. oktobra 1985, so se zbrali planinski vodniki slovenskih železarjev na 3. srečanju, ki sta ga organizirali Železarna Štore in Žična iz Celja. Srečanje je bilo na Svetini, planinskem domu štorskih železarjev.

Namen vsakoletnega srečanja planinskih vodnikov železarjev je, da pregledajo delo v minulem obdobju, kakor tudi, da si zastavijo naloge za uspešno delo v prihodnje, za še boljše vodenje in pripravo planinskih železarskih pohodov.

Ob določeni uri smo se zbrali planinski vodniki na planinski postojanki na Svetini, in sicer iz:

Železarne Jesenice	10
Železarne Ravne	11
Železarne Štore	8
Žične iz Celja	6
Plamena iz Kroke	3
Verige iz Lesc	1

Iz Tovila in Metalurškega inštituta ni bilo planinskih vodnikov.

Srečanja se je udeležil Gregor Klančnik, prišlo pa je tudi družinskih tovarišic naših planinskih vodnikov.

Navzoče so pozdravili Marjan Kavka, odgovoren za sklie srečanja, predsednik sindikalne organizacije Žične iz Celja in podpredsednik komisije za rekreacijo v Železarni Štore.

Po poročilih in statističnem prikazu dela v letu 1985 so sledila še razna diskusijska vprašanja, na katerih so posamezni planinski vodniki izrazili potrebo po še boljšem in bolj organiziranem delu spričo vse večje udeležbe delavcev-železarjev na planinskih pohodih.

Planinski vodniki železarjev bodo tudi v prihodnje v svojih delovnih organizacijah

skrbeli in razširjali ideje udejstvovanja v planinskih organizacijah in skrbeli, da bodo planinski pohodi slovenskih železarjev še bolj množični.

Želje naših železarskih pohodnikov ne smemo zavreči, skušati moramo tudi v prihodnje v planine popeljati čim več železarjev in njihovih družinskih članov. Velikim željam naših železarjev za pohode na Triglav moramo ustreči, saj ljudje si želijo množičnosti, medsebojnega tovarištva in prav v tej množičnosti vidijo tudi svojo varnost.

Podpora delovnim ljudem ob želji, da se čim večkrat in množično srečujejo na pohodih, bo tudi v prihodnje cilj in delo vseh planinskih vodnikov slovenskih železarjev.

Na svojem srečanju so planinski vodniki sprejeli še več zadolžitev in sklepov za prihodnje delo, med drugimi tudi sklep, da

Vodnikov dom na Velem polju, v ozadju Triglav

bodo posvečali na pohodih tudi več skrbi za zdravo počutje vseh varovancev, kakor tudi za človekovo okolje in varstvo narave.

Po uradnem delu srečanja je član celjske alpinistične odprave v Himalajo prikazal diapozitive o tej odpravi in jih spremljal z zanimivo razlago.

Srečanje smo končali popoldne, obogateni z mnogimi predlogi in sklepi za naše vodniško delo med slovenskimi železarji. Vodniki so predlagali, naj organizirata 4. srečanje planinskih vodnikov slovenskih železarjev delovni organizaciji Plamen iz Kroke in Veriga iz Lesc v letu 1986 nekje na Gorenjskem.

Rok Gorenšek

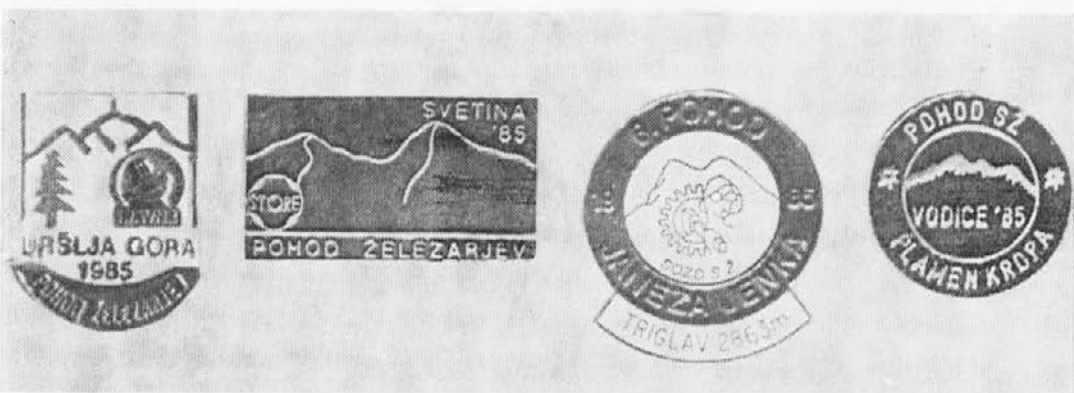
Za dan moških

Za dan 40 mučenikov, ki so si ga moški neuradno prisvojili za svoj praznik, želim predstaviti iz ljudskega izročila enega od pohlevnih junakov, ki je pred dobrimi sto leti dokazal, kako ubogljiv in pohleven je lahko mož.

Takrat še ni bilo sodobnih cest in vozil, še bicikelj je bil prava redkost in čudo. Vijugaste steze in poti niso merili na kilometre iz kraja v kraj, ampak na ure peš hoje. Večino potovanja je bilo treba opraviti peš, kolikor se ni kdo peljal s konjsko vprego ali jahal.

Jera in Korl sta že vrsto let živela v Mornovi bajti, ki je stala na strmih pobočju ob Branje-lovih pečinah. Te pečine so imenovali tudi pekličje. Po bregovih med košenicami je bilo nekaj krp zemlje za pridelovanje živeža. Na te krpe je bilo treba ročno spraviti gnoj, oziroma ga znositi, potem pa zopet pridelke domov, s klajo vred, kolikor je je bilo treba za tisti dve kravici, ki sta jih mogla prerediti, pa tudi pujse sta redila.

Večino teh del je opravil mož Korl, kajti Jera si zaradi majhne in debelušne postave ni dosti upala v breg, da se ne bi skotalila v graben. Raje je brkljala okoli bajte, gospodinjila, krmila

Spominske značke planinskih pohodov slovenskih železarjev v letu 1985

pujse, molzla kravici ter zbirala smetano, ki jo je predelovala v kuhano maslo, ki je tistih časih zlasti v postu dobro šlo v denar.

Pred 40 mučenci reče Jera svojemu možu: »Jutri bova zgodaj vstala, ti boš nakrmil živino, jaz imam opraviti še to in ono, potem bova nesla maslo na trg, na sejem.«

Naslednje jutro res zgodaj vstaneta. Korl je narezal rezanico na rezni stol, saj je prejšnji dan ni utegnil, ter krmil živali. V tem času si je Jera na skrivaj skuhal žgancev, dobro zabelila in vse sama pojedla z mlekom. Komaj je pospravila posodo, že vstopi Korl, ki je opravil pri živalih.

»Si že gotov?« se je ustrašila. »Gotov, gotov, si mi kaj skuhal za zajtrk?«

»Ja, kaj ne veš, da je danes kvattni petek in je strogi post. Kar brž se preobleči, do trga je še daleč. Drugače ne bova nič prodala. Bova pa potem nekaj prigriznila.«

Komaj se je Korl preoblekel, že je porinila predenj velik glinast lonc kuhanega masla, sama pa pograbila mnogo manjši pisker z maslom in že je revsknila: »No, klada počasna, spravi se že skozi vrata, da jih zaprem.« Lepo besedo mu je le poredkoma privoščila.

Do trga, kjer je bil semenj, je bilo treba hoditi cele štiri ure in ubogi Korl je prekladal lonc iz ene roke v drugo, dokler nista prišla na cilj. Jera se je postavila h kramarjem, ki so prodajali živila. Čez čas zagleda, da se približuje pek s polnim košem kruha in žemlj. »Ti, Korl, pojdi malo pogledat med živinorejce, če ima kateri kakšno dobro kravo. Najina Liska je že stara, jo bo treba prodati.«

»Pa saj nimava denarja.«

Jera pravi: »Bova pa Lisko s teletom vred prodala, samo pojdi. Ko se mož oddalji, je smuknila k peku in kupila nekaj žemlj, ter jih hitro pohrustala.

Ko se je Korl vrnil, je povedal, da ni našel nič kaj dobrega pa še drago je.«

»Ja, kaj pa mi? Nimamo nič kaj vrednega, komaj za sol sem iztržila, še za jesti ne bo ostalo.«

»Jaz sem pa že tako lačen,« reče mož. Ko je videl, kako drugi prigrizujejo, so se mu kar slinile cedile.

»Najprej bova kupila sol,« de žena in že sta stopala proti trgovini z mešanim blagom. Ker je bilo kupcev precej, sta dolgo čakala, da sta prišla na vrsto.

»Kaj pa vidva želita?«

»Kepo soli.« Včasih so rekli tudi rutina soli, ki je tehtala menda dvanajst kil. Ko trgovec prinese sol, jo Jera brž porine pred Korla: »Na, pa boš imel kaj nesti.« Sama je vtaknila malo kave v žep ter pograbila prazne piskre od masla, ter pahnila Korla skozi vrata.

Zunaj jo vpraša: »Kam bova pa šla jest, jaz sem že hudo lačen.«

»Ja, tu v trgu so vse gostilne polne pa še drago je, bova pa pri Janežu kosila, saj bova imela potem le še pol poti do doma.«

Kaj si je hotel. Sam ni imel niti krajcarja v žepu, žena pa je bila že daleč pred njim ter kričala nazaj: »Le kaj se obiraš!«

Opotekajoč si je nadel breme soli na hrbet ter koracal za ženo. Tako se je opotekajoč pomikal daleč zanj. Ko bi vsaj kateri s konji pripeljal, da bi oba z Jero prisedla, a kot nalašč ni bilo nobenega, čeprav je na semnju videl nekaj konjskih vpreg, ki bi morali iti v to smer.

S takimi in podobnimi mislimi sta prispela vsak zase do gostilne pri Janežu. »Tu bova pa vendar šla noter, jaz ne morem več naprej.«

Tedaj stopi Jera predenj: »Ti presneti ded, že zopet sitnariš. Če sva prišla že tako daleč, bova še do doma. Tudi jaz nisem danes še nič jedla.«

V resnici pa je pridno hrustala žemlji, ki jih je imela skriti v globokem žepu, ko je šla daleč pred možem. »Le dve uri še potrpi, pa bova doma.« On ni rekel nič več, le še bolj je zaostajal, tako da je bila Jera precej prej doma. Zopet je imela priložnost, da se je najedla ocvrtnjaka, pred moža pa je porinila krompir v oblicah in koruzni močnik.

Koliko temu podobnih dni in let sta preživela skupaj, je vedel le on sam. Tudi kadar sta imela kolone, je moral vse meso znositi k sosedu Branjelu na prekajevanje skozi strmo pekličje po nevarnih stezah, potem pa zopet po kosih nazaj, včasih celo dvakrat na dan, kadar je imela Jera koga v gosteh.

Ker je bil Korl dobrega srca, se ženi Jeri ni dosti upiral, niti je ni kaznoval za zmote, vse je prepustil najvišjemu sodniku, ki bo nekoč sodil vse zemljane.

Ko so zapihali čez vrhove mrzli zimski vetrovi, je Jera začela bolehati in hujšati. Noben čaj iz zdravilnih rož ji ni hotel več odgnati bolezni, tudi jesti že skoraj ni mogla več. Nekega jutra pokliče moža ter mu reče: »Korl, z menoj bo konec, pojdi po spovednika.«

Mož ji željo izpolni in tudi spoved je bila hitro opravljena. Z Jero je bilo vedno slabše, oči so se ji globoko ugreznile in vedno manjša je bila. Nekega večera je začela zavijati oči ter umirati. Mož, ki je bil sam ob njej, je prižgal svečo ter začel poltiho moliti rožni venec. Čez nekaj časa ga zateglo pokliče: »Korl, vzemi žegnano vodo in škropi, sami vrage hodijo tu po izbi, jih ne vidiš! Škropi hitro, vidiš, eden je že tu pri postelji, eden tam zadaj. Kooorl, hiiiitro škropiii!«

Pa zopet je začela umirati in čez nekaj časa zopet klicati Korlu, naj prežene hude duhove. Šele po polnoči se je umirila. Naslednji dan je mož naprosil sosede, da so prišli zvečer bedet. Čez dan je bila nekako umirjena, ko pa je nastopila noč, je zopet začela umirati, sosede so skupaj s Korlom molili in čez čas je ponovila vse isto kot prejšnji večer. Sosede je bilo še bolj groza kot Korla in si niso več upali blizu. Teden dni je Jera že umirala, a umreti ni mogla. Vsak večer je videla vrage. Ljudje so svetovali, naj še enkrat pokliče duhovna na spoved, gotovo je kakšen smrtni greh zatajila.

Ko je bila osmi dan dopoldne zopet pri zavesti, se je Korl približal njeni postelji, prime jo za roko ter reče:

»Jera, vidim da hudo trpiš in jaz s teboj, kaj ko bi še enkrat šel po spovednika.«

Jera ga nekaj časa gleda, nato pa poltiho reče: »Če bi župniku vse povedala, bi mi itak ne dal odveze. Korl, podaj mi roko in obljubi, da mi odpustiš, ti bom vse povedala.«

Korl ji poda roko in Jera začne komaj slišno govoriti. »Ti si garal kot živina, jaz sem bolj malo delala in dobro jedla, ali mi odpustiš?«

»Da, odpustim ti.«

»Ti si večkrat težko breme nosil, jaz pa sem te s strogim postom mučila, sama pa sem se na skrivaj do sitega najedla, mi odpustiš, Korl?«

»Da, odpustim ti.«

»Tudi v ljubezni sem te varala, večkrat sem te skozi pekličje poslala, da bi se ubil, pa se nisi, ali mi odpustiš?«

»Odpustim ti, Jera.«

Več ni mogla govoriti, ker jo je začel dušiti hud kašelj, čez nekaj časa pa spokojno zaspi. Tudi zvečer je bila bolj mirna, le poredkoma je odprla oči. Korlu se je čudno zdelo, da je tako mirna, niti njega ni več klicala, naj prežene zle duhove. Ker je bil zelo truden od prečutih noči, je trdno zaspal. Šele proti jutru se je zbudil. Tedaj prižge leščerbo in opazi, da Jera negibno leži z odprtimi očmi. Ko se je dotakne, spozna, da je mrtva. Končalo se je tudi trpljenje enega od štiridesetih mučnikov.

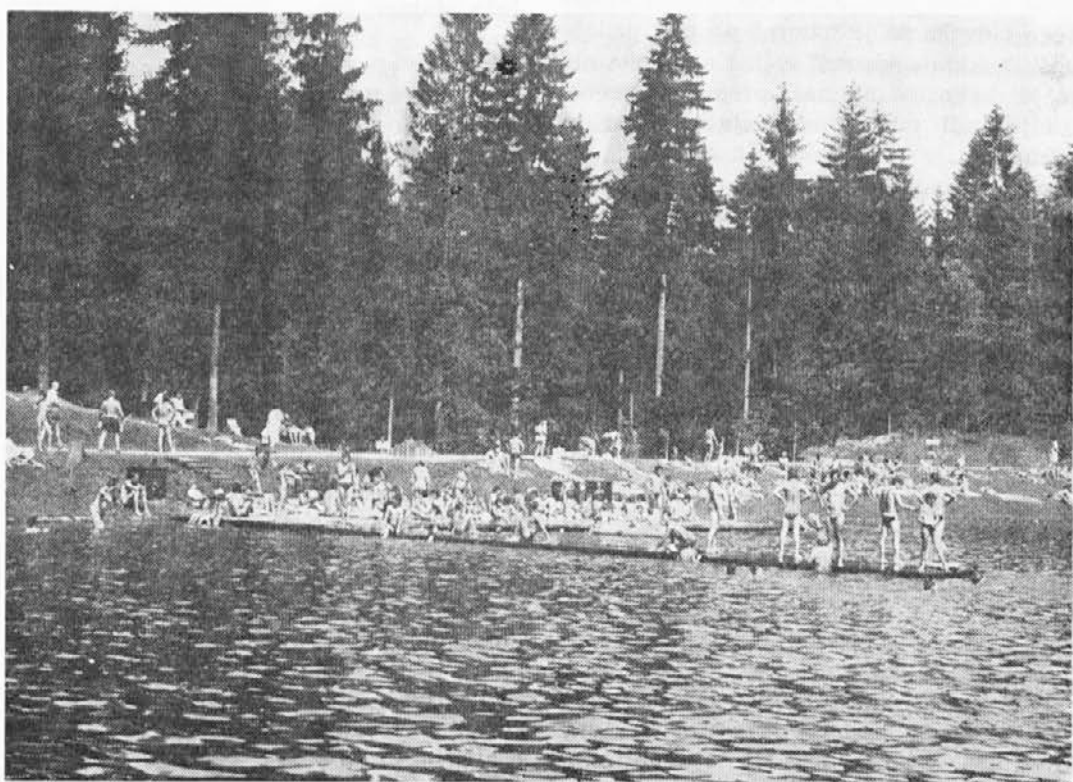
Danes verjamemo, da je pekel slaba vest, zlodej pa hudoben človek.

SLOVENSKI PREGOVORI

Če je v sušcu zemlja preveč pila, bo poleti manj dobila.

Če je na Jožefovo lepo, bo tudi koruza obrodila lepo.

Če na 40 mučnikov ni lepo, še 40 dni ne bo?

Na Ivarčkem

Rok Gorenšek

Po dež k sv. Neži

Letošnja snežena zima, ki se je zavlekla skoraj v pomlad, in ponavadi deževno, viharo, strel in grmenja polno poletno in jesensko vreme me je spomnilo na čase pred drugo svetovno vojno. Takrat je bilo do preveč ali premalo dežja, do lepega ali grdega vremena čisto preprosto priti. Za dež je bilo treba narediti le procesijo k sv. Neži, cerkvi, ki stoji v prijazni kotlini, obdana z mogočnimi starimi lipami, med Brdinjami in Selovcem. Za lepo vreme smo morali pa k sv. Križu ali k sv. Ani. Če pa se je zelo mudilo, smo šli kar k Šmohorju, k naši domači hotuljski »podfarci«, pa je tudi bilo dobro.

Otroci smo se teh romanj seveda veselili, saj smo šli lahko takrat v spremstvu odraslih, praznje oblečeni od doma. Doživeli in videli smo veliko novega. Predvsem nam takrat ni bilo treba delati, poleg tega pa smo dobili tudi »odpustke«, lecat in sladkorčke, ki so nam jih kupili starši ali pa strici in tete ter drugi sorodniki, s katerimi smo se srečali. Ko smo se vračali proti domu, smo gredoč obiskovali sorodnike, strice in tete, znanke in prijatelje. Pri vsaki hiši so nas pogostili. Postregli so nam z jedjo in pijačo in drugimi dobrotami. Starejši so se pogovarjali in modrovali o tem in onem, otroci smo se pa igrali in topli ter se tako spoznavali med seboj. Tako je bilo pa le tedaj, kadar smo šli k sv. Neži, h Križu ali na Sele. Če smo šli k Šmohorju, ni bilo nič, ker je bilo preblizu.

Takšna prošnja procesija za dež k sv. Neži, ki je bila baje nekoč, ko še ni bilo selanske fare, hotuljska »podfarca«, pa je bila po svoje še posebno zanimiva in značilna za tiste čase. Miselnost našega kmečkega človeka se je namreč ob taki priložnosti pokazala v pravi luči. Kajti pokazalo se je, kako so bili naši preprosti kmečki ljudje tudi takrat po svoje pametni in prebrisani.

Tako mi je oče neko nedeljo, potem ko se je vrnil iz cerkve, dejal: »Ti, poslušaj! Za v sredo je »oznanjena« procesija za dež k sv. Neži. Midva bova šla. Veš, morava iti! Dežja že dolgo ni bilo, Brdinjce pa že daje in stiska suša, tako da že kar jamrajo. Če Podgorci ne bomo šli, nam bodo do smrti zamerili. Nič več nas ne bodo vabili v goste, ne bodo nam več postregli, niti mošta in kruha od njih ne bomo več dobili. Dobro me poslušaj in bodi pаметen. Ko bomo prišli k sv. Neži, tam nikakor ne smeš moliti in prositi za dež. Pač pa prosi, da bi vreme še naprej ostalo takšno, kakor je sedaj. Dobro si zapomni! Brdinjce naj še kar stiska in martra suša. Za nas Podgorce je pa takšno vreme, kakor ga imamo sedaj, ravno prav. V Podgori imamo mokro, težko in vlažno zemljo, ilovko. Ta pa je sedaj za rast žita ravno prava. Če bo tako ostalo še naprej, bomo imeli dovolj pridelka, dovolj žita za kruh za vse leto. O tem, kar sem ti pove-

dal, molči kakor grob, da ne bi Brdinjci zvedeli in nam zamerili.«

Tako sem tudi storil. Pri sv. Neži sem v cerkvi prosil za lepo vreme, oziroma za to, da bi vreme ostalo še naprej takšno, kot je bilo do tedaj. In glej ga zlomka, ker je bilo v procesiji za dež k sv. Neži več kot polovica ljudi iz Podgore, Podkraja in Uršlje gore, so bile njihove »skrivne« in tako »solidarne« prošnje, kakor je bila moja, pač uspešnejše od prošenj Brdinjcev, saj je takrat suša trajala še kar naprej in dežja še dolgo ni bilo. Brdinjci o vsej tej naši podgorski »solidarnosti« seveda niso imeli niti pojma. Niti sanjalo se jim ni, za kaj smo mi prosili. Zato so bili povsod, kamor smo prišli na poti proti domu, veseli in dobre volje. Vabili so nas v hiše, nam stregli in nas gostili, tako da sva z očetom le s težavo pozno ponoči našla »ta pravo« pod domov v Podgoro.

Vidite, kako vse drugače je bilo nekoč. Vse skupaj je bilo zelo enostavno. Če so prošnje za dež ali pa za lepo vreme bile uspešne in kaj zalegle, je bilo vse veselo in zadovoljno. Če pa niso, je bilo pa tudi dobro. Ljudje so se pač potolažili s tem, da jih je že Bog kaznoval za kaj, česar se še sami niso mogli spomniti, pa je minilo.

Sedaj je pa vse bolj učeno in zapleteno, tako, kakršno je postalo vse naše življenje. Dandanes ti ne preostane drugega, kot da lepo zleknjen počakaš na kavču pred televizorjem na vremensko napoved, ki pa ponavadi skoraj gotovo ne drži. Če vreme napoveduje ljubko dekle, potem gledaš ta-

Jože Štajner

Pomembna kronika

Naj napišem enkrat strogo zgodovinsko kroniko neke slovenske vasi, kroniko iz pred davnih let. Moram pa pripomniti, da so že takrat ukrepali precej stabilizacijsko. Vas, ki je štela kakšnih pet gospodarstev, mogoče z okoliškimi kmeti nekaj več, je sestavljala kar veliko kmečko gospodarsko zaledje kraja. Niso pa poznali nikakršnih sestankov, sej, še delovnih konferenc ne, ker so imeli to že za tratenje dragocenega časa. Kar je bilo novega, so ponavadi v nedeljo po maši pred cerkvijo pod lipami opravili.

Sredi vasi je stala cerkev s prostornim pokopališčem, ograjenim z močnim obzidjem. Pred vhodom na pokopališče sta stali dve ogromni lipi, simbol slovanstva, a skozi vas je tekel manjši potok, ki je pogajal mlin in še stope, ki so takrat še phale ječmen in proso za vaščane in okolico. Mlin, ki je stal na spodnjem koncu vasi,

Gasilska vaja

ko ali tako samo njo in tako preslitsis napoved in se zato potem tudi nimaš več za kaj jeziti. V skrajnem in, žal, najpogostejšem primeru pa lahko po »uspešni« vremenski napovedi na »tistem« ali glasno preklinjaš po nedolžnem Tronteljna. Saj tudi ni on kriv, zakaj močno sumim, da za današnje vreme in njegove včasih prav ne navadne muhe poleg ljubega Boga tu in tam pridno poskrbeli najbrž še drugi, nam bližji, zemeljski, pa zato še toliko bolj varni in mogočni kuharji.

je imel tudi izdaten jez. Kakor je bila vas majhna, se je vseeno lahko ponašala s tremi gostilnami in dvema majhnima trgovinama.

Ker so vse probleme reševali kar v nedeljo po drugi maši pod lipco, so se tudi to nedeljo zbrali pod lipami, in najstarejši občan je nagovoril navzoče: »Veste kaj, sosedje. Danes je dan, ko nimamo kaj posebnega, kar pa nas muči, je to, da smo majhna vas, in si ne moremo privoščiti niti doktorja niti kateheta, kot ju imajo v bližnjem trgu.«

Zdaj je mirne vaščane presenetilo nekaj, kar je dalo pečat vaškemu predpoldnevu. S trške strani je namreč hitel gmajnski kurir, ki so ga vaščani že dobro poznali, saj ta, staremu mačku podobni kurir, ni nikoli prinesel razveseljivih novic. Komaj se je preril skozi množico, že je začel pripovedovati, kaj so sklenili trški možje. Ko

so ga vaščani začeli razumevati, so slišali natanko tole: »Veste kaj, purgarji, na gmajnsčini se je začela nekakšna pasja steklina. Zato so mene poslali k vam, da vam povem, da morajo vsi pavri vse pse otveči in zapreti v pasje hišice, gospodinjne morajo pa takoj začeti bolj skrivati svoje mačke.«

Zdaj je bil pa ogenj — pa ne v strehi, ampak med gospodinjami, ko so zaorile proti gmajnskemu mačku. »Ti prekleti maček, gmajnski, katera ti je pa še kazala svojo mačko, no, povej, če ne, bomo tebe!« In že so mnoge roke silile za njim, vendar se je že preril skozi množico, med begom je še izustil nekaj besed, ni pa mogel izreči do konca, ker je komaj ujel rido pri vaškem jezcu. Šele, ko je tekel že proti trgu, je dal zadnjo besedo.

Zdaj so se vaščani malo pomirili, in beseda je dala besedo. Ker pa so prej govorili o katehetu, da bi poučeval mladino pisanje, računstvo in seveda tudi veronauk, se je sedaj prijavil kandidat, ki bi to dolžnost znal opravljati, saj je bil »falirani« duhovnik, in je vse sproti zapil, kar je kje dobil. Stopi v ospredje in izusti nekako takole:

»Ko bi bil jaz vaš katehet, učil bi vašga sina, da le tisti bo v sveti raj sprejet, ki se ni branil vina!«

Sedaj pa gospodinja po njem: »Ti, ti bi učil naše otroke piti, ko tako že stari dosti pijejo! Ti pa, ki si že toliko vina spil, bi moral tudi biti že v svojem svetem raj!« In komaj komaj jo je odnesel mimo jeza za onim gmajnskimi mačkom.

Ker je pa neki falirani medicinec hotel kandidirati za vaškega doktorja, se je izrazil takole:

»Ko bi bil jaz vaš zdravnik, izšla bi ta metoda, da le z vincem zdravi se bolnik, ne pa s kislo vodo.«

Zdaj so mu pa možje z dokaj ironije pojasnili, da ravno brez doktorja so lahko. Saj vas je hribovska, in če si kdo zlomi nogo ali roko, so brž pri roki »šinklji«, in tudi Podkrajčeva Tona mu lahko takoj dol moli, če ji le njeno malho znaš dobro založiti. In v letu dni že vsak tak polomljenec lahko upa, da bo kdaj hodil. Kar se tiče ostalih bolezni, smo pa lahko pomirjeni. Morate računati, da imamo velik bri-tof, in tudi brez doktorja smo navajeni umirati.

Gospodinja so bile hujše, in so navalile na ponujane doktorja. In tudi on je v krasnem loku frčal mimo jezu za onima dvema.

Moram pa priznati, da se je vse kaj hitro razvijalo. Zdaj je eden uglednejših mož dejal: »Mnoge stvari nas pestijo, morali bi imeti župana, da bi jih reševal.«

Zdaj je imel priložnost mali, debelušni vaški gostilničar, trgovec in pek. Pekarna mu nič kaj dosti ni vrgla, saj ni pekel čisto nič manjših žemelj kot v trgu njegov devetindevetdesetkrat prekleti konkurent, ki je vrh tega nosil s svojimi pomočniki vso to pekarijo še sem v vas in po okoliških kmetijah. Ker pa njegova ambicioznost ni imela meja, se je postavil med

može in korajžno sam sebe predlagal za župana. Izustil pa je te besede:

Ko bi bil jaz vaš župan, izšla bi ta uprava, kdor bi le kaj za vince dal, da vrne mu država. In iz jeza mlinskega vodo ven bi spumpal, not nalil bi vinca rujnega in noč in dan bi lumpov.

Zdaj pa možje! Po eni strani so mislili, da bi bilo kar lepo, če bi država to investirala, obenem so pa pomislili, da je država po določenih lumpih že tako in tako v škrip-cih, in bi tak odlok nikakor ne vodil h kakšni stabilizacijski liniji. Ženske so bile bolj odločne, in so ga skrajno kritično napadle: »Prekleti vamp, zdaj, ko je vino tako drago, ti ga nihče noče več plačati kak firkeljc. Ti bi rad na to sorto prišel do brezplačne pijače, seveda, zastonj bi pil vsak hudič, plačal pa nič. Dedci, pri-

Štefanija Smonkar

HUDA URA

Razposajene snežinke se igrajo — lovijo se po zraku in končno padejo na tla. Snežena odeja pokrije zemljo. Narava počiva. Počiva tudi človek — oddahne si: čez leto je bil takorekoč vkoreninjen vanjo, z zemljo je dihal in živel. Sedaj sta obmirovala. Včasih se je iz čarobne poletne noči narava prelevila v podivjano zver, ki je morila.

V dekliških letih je ob večerih sanjavo strmela v daljavo: slonela je na oknu in pričakovala, da se bo zgodilo nekaj lepega. Tedaj je nebo prešinil blisk — brez groma je razsvetlil tiho noč, ki je bila videti vsa čarobna in skrivnostna. Tudi njo je prešinil nepoznan občutek — vzburkal in vznemiril ji je dušo in telo. Včasih pa, ko se je nebo stemnilo in so se oblaki nakopičili in je bobneče zagrmelo, jo je postalo strah. Vedno bliže je prihajala nevihta. Gospodinja je po stari šegi vzela žegnane vode in hitela škropiti na vse strani domačije. Gospodar, ki je vznemirjeno ogledoval nebo in se bal toče, je modroval: »Ja, bliža se huda ura!« Tudi on je zlezal na podstrešje ter prinesel snopič žeganega lesa in ga vrgel v ogenj. Prijetno je zadišalo, dim pa se je širil okrog oglov. Čisto blizu je tresčilo, skrila se je v kot in si mašila ušesa. »Noče grom v koprivo!« se je objestno šalil prišlec, ko ga je gospodar vprašal, če se ne boji strele, ker je vedril pod gospodarskim poslopjem. »Zadnjič je strela pokončala tri goveda na paši, znesla se je tudi pri sosedu, kjer je pokončala hlev,« pravi gospodar, »ni se šaliti,« pristavi. Minilo je mnogo let — igra narave pa se nadaljuje.

*

Čakala je moža. S hčerko, staro kakih dvajset mesecev, v naročju in novim bitjem pod srcem je prestopala prag in se ozirala, kdaj bo zagledala znani obraz.

mite vamlčka in ga vrzite v mlinski jez, naj se najprej vode nažre!«

To so možje tudi koj storili. Ženskam je zaenkrat silno ugajalo, a ko so opazile, da se je samodejni župan potunkal na dno jezu, na vrh spustil še nekaj mehurčkov, so se prestrašile in so takoj svetovale možem, naj vržejo tega požeruha ven. »Saj vidite, da se je potunkal na dno, in bo vodo začel žreti od spodaj. Če res jez izprazni, kako bo mlinar phal in mlet, kako bomo pa me pekle in kuhale. Vrzite hudiča ven!«

Možje so seveda takoj zavihali rokave, stopili k jezu in vrgli siromaka na suho. Najprej so ga postavili na glavo, da je voda, ki jo je že požrl, iztekla nazaj v jez. Ženske so seveda že davno odšle kuhat kosilo, možje so pa skoraj župana še nesli na sonce, da se malo osuši. Še so videli, kako melanholično zavija z očmi, a to se jih zdaj ni več tikalo, niti niso bili več za prepir, složno so raje stopili k Toniju na pir!!!

»Pride atek, vsak čas bo tu,« tolaži sebe in dekletce. Postavi jed na mizo, ker zasliši, da se odpirajo dvoriščna vrata. Gre ven — pride le gospodinja krmit putke — ni še moža.

Nad dolino se po soparnem dnevu bliža nevihta. Vedno temneje postaja. »Joj, huda ura se bliža,« pomisli in stisne hčerko k sebi. Tudi bitje pod srcem se zgane. »Moža ni, je že čas,« zaskrbljeno gleda na uro, mrmra in postavi kosilo nazaj na štedilnik. »Že dolgo ni bilo tako strašno videti,« bi se rada pogovarjala z detetom, ki postaja zaspano. Položi jo spat. Kmalu zaspi, čeprav rezek grom prepara nebo. Prestrašena je — vedno temneje je — popolnoma se stemni, ko se nad dolino utrga oblak — lije, kot bi škaf obrnil, strele švigajo, ona pa, kakor včasih, vsa prestrašena in zaskrbljena, ker moža ni, čepi v kotu.

Več kot dve uri mineta v napetosti. Luči ni — vsa dolina je v temi — žice so pretrgane. Hudo ji je — odpre vrata in stopi ven — le rahlo še dežuje. Prestopa prag iz kuhinje v sobo. Stopi bliže — približa se spečemu otroku. Kako spokojno diha. Hoče se umiriti ob njem. Tedaj pa — na dvorišču se odpirajo vrata, sliši nekakšno ropotanje... »Možek, si ti,« vzklikne, vzame žepno svetilko in hiti iz sobe proti vhodnim vratom. Nič... tišina... ne odgovarja, ko ga žena vprašuje, kje je vedril... kje je bil. Tesno ji postane... plane v njega, ko mu odpira vrata... Groza jo objame — s kolesom... krik se ji iztrga iz prsi, ko zagleda ob svitu izmahljan možev obraz in grom zabobni iz njega... z rokami zakrili in pokaže, kako je gonil kolo. Šele tedaj se žena zave, da je moža oplazila strela! Sedel je na kolesu!... Bog ve, koliko časa je onesveščen v luži ležal med nevihto.

Odvede moža na ležišče, sama pa zbeži k sosedu. Teče, kolikor more. Iz daljave

čuje posmeh — noče grom v koprivo... Kaj se je zgodilo... nesrečnež! V njej vpije — neroteno bitje pa prosi: »Miruj!«

Pri sosedu pove, kaj se je zgodilo z možem. Kolega obljubi, da bo skočil po zdravnika, obenem pa skuša pomiriti mlado ženo, ki se trese, ker vidi pred sabo moža, ki je izgubil govor. Zobje so zverženi, spodnja čeljust čez gornjo, ves zmaličen čaka doma na pomoč...

Kmalu pripelje vojaški džip zdravnika. »Tako v mesto v vojaško bolnišnico«, zapove, še prej pa da možu injekcijo morfina... v soju žepne svetilke in sveče je njegov obraz pošasten.

Žena je nemirna, zdravnik vpraša, če ona želi injekcijo za pomiritev. Odkloni. »Kaj bodo delali v bolnišnici z možem,« jo skrbi. Doktor pove, da bo električni šok potegnil iz njega elektriko in ponovno ga bodo naučili govoriti, ker so zobje skleščeni drug čez drugega.

Mitja Šipek

Boris Florjančič — 70 let

Tričetrto stoletja je minilo in rojstni kraj Borisa — Bled je silno spremenil podobo, odkar se je Boris rodil; ni pa spremenil duše — ostal je Bled z lepoto in vrednostmi, ki jih še tako ličilo ne more spremeniti.

Tudi Boris je spreminjal lice, ni pa spremenil bistva; ostal je tak, kot smo ga spoznali konec leta 1951, ko je prišel na Ravne kot vodja kapitalne izgradnje. Največji del svojega življenja je prebil v jeklarni. Iz srednjeveške topilnice je zgradil moderno, plemenito jeklaro, strojnik in metalurg obenem. Že leta 1945 je pričel uvajati inovacije, je avtor treh patentov s področja obdelave jekla in sploh se ga radi spominjamo kot tvorca originalnih podvigov. Vedno je trdil, da mora biti v tako grobem obratu, kot je jeklaro, vse narejeno na »trotl zih« in za najbolj zanesljivi strojni element je zanj veljala »kajla«, seveda uporabljena ob pravem času in na pravem mestu. Ravno v tem pa je modrost konstruktorja: nič ne sme odpovedati in stvar mora biti tako enostavna, da jo lahko vsakogar nauči uporabljati.

Poslednjih deset let dela v železarni je bil direktor komerciale. Tisto jeklo, ki je bilo pridelano v topilnici lastne zamisli, je znal tudi dobro in odgovorno prodajati po vsem svetu. Tudi v tem tiči velika modrost! Ne samo dobro, predvsem odgovorno prodajati dobrine, tako odgovorno, da nikoli ni okrnjeno dobro ime hiše. Da bi tako tudi bilo, je poskrbel s sistemom ABC nagrajevanja dobrih in manj dobrih šarž. Obnesel se je tak sistem in danes nam zelo manjka, pa ga bomo verjetno spet vpeljali v prakso, še preden bo Boris izpolnil ena- ali dvainsedemdeseto.

Sedaj je že deset let v pokoju, vendar še vedno zagnan, aktiven med borci, v družbenopolitičnem življenju kraja, pa še drugod, kjer izpričuje svojo borbeno tradicijo, ki jo je nabiral že od leta 1941, ko je postal sodelavec OF, nato borec od 1943 in končno kot pripadnik Jeseniško-bohinjskega odreda od 1944 do osvoboditve.

Čez tri dni je rešilec pripeljal moža, ki je bil še ves neboljšen. Mož je povedal, da je bila potrebna 1000 W elektrika, da so odstranili to energijo iz njega. Narava se je kruto poigrala. Šest mesecev je hodil ob palici. Hrbtenica se je nekam upognila — kot starček je lezel prej strumni in postaveni vojak.

Strah je bilo ženo v nočeh. Pogosto je v hudih sanjah gonil kolo in grmel kot grom... Prizadet je bil živčni sistem, le zelo počasi si je opomogel. »Huda ura« je naredila svoje...

In človek, ti počivaš: prehodiš obdobje; nazadnje greš čez poljane, speče ob gozdih molčečih. Otreseš ivje blesteče. Na zapečku posedaš. Čakaš, da bodo zaveli južni vetrovi... da boš dočakal še enkrat pomlad.

Boris Florjančič

kdo je pri nas milijarder in kdo ni, lahko vidamo tistim milijarderjem, ki niso milijarderji na banki, so pa milijarderji v duši, saj teh milijard inflacija ne žre. Zavidanja vredni so in malo jih je, ki s tolikšnim optimizmom zro v prihodnost kot Boris.

Želimo mu še naslednjih zdravih let!

Peter Jamer

Ivan Žunko 60-letnik

8. decembra 1985 je v novem gasilskem domu na Prevaljah praznoval naš Ivan Žunko svojo 60-letnico. Na slavlje je povabil gasilske prijatelje vseh društev v občini, člane skupščine SIS za VP, člane predsedstva in nadzornega odbora, prijatelje iz Podčetrčka ter gasilce iz St. Filipa iz Avstrije.

Na slavlju sem mu v imenu vseh članov predsedstva in štaba ObGZ Ravne k njegovemu življenjskemu jubileju spregovoril nekaj besed: »Počlašeni smo, da lahko s teboj praznujemo in slavimo tvoj jubilej, ki si ga dočakal trdnega zdravja in mladostnega videza. Pregovor, da delo krepi zdravje, bo držal, ker si ti eden tistih, ki ne more nikoli mirovati in počivati. Zato ti pa družba in mi gasilci znamo naložiti funkcij na rame, ker se zavedamo, da se zavedaš odgovornosti, če prevzemaš neko dolžnost. Da te imamo radi in ti zaupamo, dokazuje tvoje dolgoletne predsedovanje, saj že kar 17 let s kratkim presledkom vodiš ObGZ Ravne. Pa ne samo to, 10 let si že član RGZ, kamor hodiš na seje in zastopaš naše interese na ravni republike. V svoji dobi si bil dve leti član RSIS za VP. Tebi kot predsedniku iniciativnega odbora gre zahvala, da se je eden izmed prvih v Sloveniji 1976. leta ustanovil SIS za PV. Z večjim dotokom finančnih sredstev se je

gasilstvo začelo bolj pospešeno razvijati. Spet si bil ti tisti, ki se ni ustrašil narediti ogromno prostovoljnih ur, da je stekla gradnja gasilskih domov in tehnično opremljanje le-teh. Potrebovali smo te povsod, nikomur nisi odrekel pomoči. Mnogo truda si vložil v pridobivanje in vzgojo gasilske mladine, ustanavljal si gasilske krožke po šolah, predaval, delil priznanja in nagrade po šolah od Črne do Kotelj, vedno si našel čas, da je delo v naši ObGZ nemoteno potekalo. Želimo ti, da bi bil še dolgo trdnega zdravja, da bi bil še naprej tako agilen in gasilstvu vdan, ter vedno družaben in dobre volje.

S svojim značajem si se priljubil ne samo nam, pač pa tudi širšemu krogu gasilstva, sicer te ne bi poznali širom Slovenije.

Še na mnoga zdrava leta!

Iskrne čestitke tudi inž. Francu Šaturju, dolgoletnemu članu predsedstva ObGZ Ravne in predsedniku GD Prevalje.

Tudi on je praznoval hkrati svoj 60-letni jubilej in veliko zmago, saj je po njegovi zaslugi dokončan gasilski dom na Prevaljah, ki je lahko v ponos vsej občini.

Tudi njemu želimo še mnogo trdnih in zdravih let.

Darja Molnar

Novosti naše Koroške osrednje knjižnice

„Dr. Franc Sušnik“

Med novimi knjigami, ki jih je Koroška osrednja knjižnica »Dr. Franc Sušnik« Ravne na Koroškem dobila v letu 1985, so tudi te:

SPLOŠNO — BIBLIOGRAFIJE — ZBORNIKI — MUZEJI

Splošno

- Kostič, B. — R. Živetič: Komunikacija i kultura. — Beograd, 1984.
The Lexicon encyclopedia of Science. Vol. 1—5. — London, 1985.
Ežegodnik 1984. — Moskva, 1984.
Terminologija v znanosti. — Ljubljana, 1984.
Meršol, M.: Sedma sila. — Ljubljana, 1985.
Kralj, A. — T. Bajd: Industrijska robotika. — Ljubljana, 1985.
The Kingfisher Children's Factfinder. — London, 1985.
Hribar, T.: Moč znanosti. — Ljubljana, 1985.
Vidmar, J.: Sile časa. — Ljubljana, 1985.
Močnik, R.: Beseda ... besedo. — Ljubljana, 1985.

Bibliografije

- Bibliografija prevoda u SFRJ 1983. — Beograd, 1984.
Bibliografija učiteljev in sodelavcev Univerze v Mariboru. — Maribor, 1984.
Geografska bibliografija Slovenije 1983. — Ljubljana, 1984.
Katalog strane biomedicinske periodike u SFRJ. — Ljubljana, 1984.
Slovenska bibliografija. Del 1. — 1977. Ljubljana, 1984.
Munda, J.: Bibliografija Cankarjeve založbe 1980—1984. — Ljubljana, 1985.
Katalog stranih serijskih publikacija u bibliotekama Jugoslavije 1982—1983. I: A—L. — Beograd, 1985.
Suhodolčan, M.: Bibliografija narodnoosvobodilnega boja in fašističnega nasilja na Koroškem. — Ravne na Koroškem, 1985.
Šifrer, T.: Bibliografija del o industrijski geografiji SFRJ 1945—1978. — Ljubljana, 1985.
Bibliografija izdaj Državne založbe Slovenije. — Ljubljana, 1985.

Knjižničarstvo

- Knjižnica. Let. 29. — Ljubljana, 1985.
Sapač, I.: Računalniško podprti sistemi izposoje v knjižnicah. — Ljubljana, 1985.
Kocijan, G.: — D. Podmenik — D. Rupel — M. Žnidaršič: Knjiga in bralci III. — Ljubljana, 1985.

Periodika — zborniki

- Koroški koledar 1985. — Celovec, 1984.
Koroško mladje. 56, 57, 58, 59. — Celovec, 1985.
Imenik naseljenih mesta u SFRJ. — Beograd, 1985.

Muzeji

- Tehniški muzej Slovenije. — Ljubljana, 1985.
Dular, J.: Vodnik po Slovenskem gasilskem muzeju v Metliki in gasilskih zbirkah Slovenije. — Ljubljana, 1985.
Njegošev mauzolej na Lovčenu. — Cetinje, 1985.

FILOZOFIJA — MARKSIZEM — PSIHOLOGIJA

Filozofija

- Sruk, V.: Mali filozofski leksikon. — Maribor, 1985.
Friškovec, F.: Sodobni filozofski tokovi. — Maribor, 1985.
Strehovec, J.: Oblika kot problem. — Ljubljana, 1985.

Marksizem

- Pasti razvoja. — Ljubljana, 1985.
Trstenjak, A.: Človek, bitje prihodnosti. — Ljubljana, 1985.
Stanič, G.: Razvoj Marxove in Engelsove teorije partije. — Ljubljana, 1984.

Psihologija — logika — etika

- Cerar, F.: Starši in mladostniki. — Ljubljana, 1985.
Rakič, B.: Ko sam ja — susret sa sobom. — Gornji Milanovac, 1983.
Đorđević, D. D.: Pedagoška psihologija. — 5. dop. izd. — Gornji Milanovac, 1984.
Đorđević, D. D.: Razvojna psihologija. — 4. proš. izd. — Gornji Milanovac, 1984.
Zalokar, J.: Kratak pregled psihiatrije. — Idrija, 1985.
Psihoterapija. — Ljubljana, 1984. — 12 : Klic v duševni stiski.
Pedopsihiatrija. — Ljubljana, 1984. — 6.
Slovar psihiatričnih izrazov. — Ljubljana, 1984.
Redl, F. — D. Wineman: Agresivni otrok. — Ljubljana, 1984.
Lipecki, R.: Relaksacija. — Trst, 1985.
Veber, F.: Estetika. — Ljubljana, 1985.
Makarovič, J.: Odkrivanje talentov. — Ljubljana, 1985.
Sharpe, R. — D. Lewis: Kako uspeli. — Ljubljana, 1985.
Musek, J.: Narava in determinante zavestnega odločanja. — Ljubljana, 1985.
Carnegie, D.: Kako premagaš zaskrbljenost in začneš živeti. — Zagreb, 1985.
Problemi teorije fetišizma. — Ljubljana, 1985.
Carnegie, D.: Kako se naučiš javno nastopati in govoriti. — Zagreb, 1985.
Blundell, N.: Največe svetske pogreške i zablude. — Kragujevac, 1984.
Brajša, P.: Se da živeti v dvoje? — Ljubljana, 1985.
Ustvarjam, torej sem. — Celje, 1985.

Verstvo

- Nicholson, I.: Mexican and central American Mythology. — New York, 1985.
Gray, J.: Near Eastern Mythology. — New York, 1985.

- Letopis Cerkve na Slovenskem 1985. — Ljubljana, 1985.
Biblični leksikon. — Celje, 1984.
Žužek, M.: Misijonar pod Himalajo. — Koper, 1985.
Burland, C.: North American Indian Mythology. — New York, 1985.
Ivanocy, F.: Sveto pismo in klinopisni spomeniki. — Maribor, 1985.
Hinnells, J. R.: Persian Mythology. — New York, 1985.
Sveta brata Ciril in Metod v zgodovinskih virih. — Ljubljana, 1985.
Ivanocyjev simpozij v Rimu. — Rim, 1985.

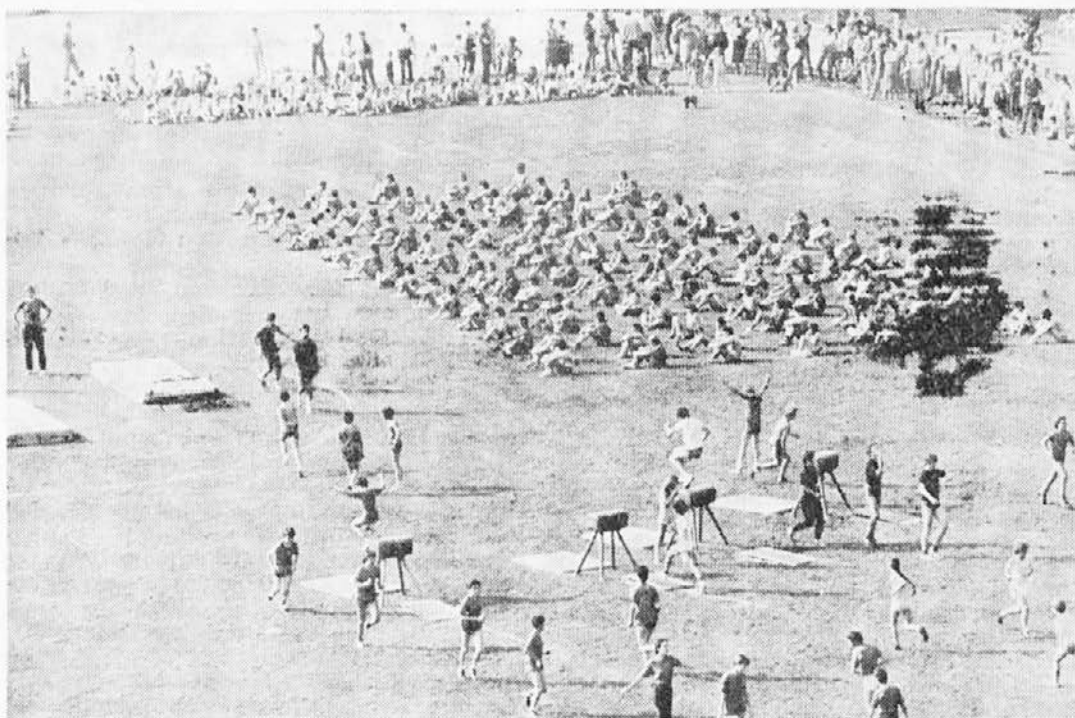
DRUŽBENE VEDE — SOCIOLOGIJA — STATISTIKA — POLITIKA — POLITIČNA EKONOMIJA — PRAVO — JAVNA UPRAVA — SOCIALNO SKRBEŠTVO — ŠOLSTVO — TRGOVINA, PROMET — NARODOPISJE

Sociologija — sociografija

- Mejak, M.: Nigerija — afriški velikan. — Ljubljana, 1985.
Stanič, J.: Bijeje pjege socijalizma. — Zagreb, 1985.
Meden, M.: Iskanja in omahovanja. — Trst, 1985.
Kardelj, E.: Problemi naše socialistične graditve. Knj. 4. — Ljubljana, 1985.
Gustinčič, J.: Nadstropja Amerike. — Ljubljana, 1985.
Požarnik, H.: Alternative. — Ljubljana, 1984.
Gasset, J. O.: Upor množic. — Ljubljana, 1985.
Punk pod Slovenci. — Ljubljana, 1985.
Brake, M.: Sociologija mladinske kulture in mladinskih subkultur. — Ljubljana, 1984.

Statistika

- Statistični letopis SR Slovenije za leto 1984. — Ljubljana, 1984.
Statistisches Jahrbuch der Landeshauptstadt Klagenfurt. — Klagenfurt, 1984.
Blejec, M.: Uvod v statistiko. — Ponatis 4. izd. — Ljubljana, 1985.
Statistični pregled za občine Koroške regije:

Skok čez kozo

Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec. — Ravne na Koroškem, 1984.
 Statistički godišnjak Jugoslavije 1985. God. 32. — Beograd, 1985.
 Malačić, J.: Sodobno obnavljanje prebivalstva in delovne sile. — Ljubljana, 1985.

Politika

Dokumenti o spolnoj politici SFRJ 1945. — Beograd, 1984.
 Družboslovne razprave. — Ljubljana, 1985.
 Leroš, Z.: Načela federalizma višenacionalne države. — Zagreb, 1985.
 Jacoby, H.: Birokratizacija svijeta. — Zagreb, 1985.
 Sedmak, M.: Mednarodni politični odnosi. — Ljubljana, 1985.
 Rupnik, M.: Komuniciranje in metode političnega dela. — Ljubljana, 1985.
 Napredna mladina Slovenske Istre 1919—1947. — Koper, 1985.
 Napredno mladinsko gibanje na Slovenskem. — Ljubljana, 1985.
 Flis, D.: Pacifistične črtice. — Ljubljana, 1984.
 Iveković, I.: Afrika u transformaciji. — Zagreb, 1985.
 Kardelj, E.: Beleške o naši družbeni kritiki. — Ljubljana, 1985.
 Offe, C.: Družbena moč in politična oblast. — Ljubljana, 1985.
 Boffa, G.: Fenomen Stalin. — Ljubljana, 1985.
 Čačinović, R.: Poslanstva in poslaništva. — Maribor, Murska Sobota, 1985.
 Marković, D.: S. Kržavac: Zašto su smenjivani. — Beograd, 1985.
 Društvo prijateljev mladine v krajevni skupnosti. — Ljubljana, 1985.
 Pogledi na realni socializem. — Zagreb, 1984.

Delavsko gibanje — komunistična partija

Prispevki za zgodovino delavskega gibanja. Let. 24. — Ljubljana, 1984.
 Uresničevanje vodilne vloge in krepitev idejne ter akcijske enotnosti ZKJ. — Ljubljana, 1985.
 Počastitev petdesete obletnice IV. državne konference KPJ. Sprejem sklepa o pripravah na 13. kongres ZKJ. — Ljubljana, 1985.
 Komunisti danes. — Ljubljana, 1985.
 Izhodišče za pripravo 13. kongresa ZKJ. — Ljubljana, 1985.
 Politična šola ZK v občini. — Ljubljana, 1985.
 Naloge komunistov pri razvoju usmerjenega izobraževanja. — Ljubljana, 1985.
 Lubej, F.: Za sokolskim praporom. — Ljubljana, 1985.
 Čerin, M.: Ljubljansko Posavje v ljudski revoluciji. — Ljubljana, 1985.
 Programi individualnega marksističnega izobraževanja. — Ljubljana, 1985.

Politična ekonomija

Merhar, V.: Osnove politične ekonomije. — Ljubljana, 1984.
 Durjava, O.: Politična ekonomija. — 3. izd. — Maribor, 1985.
 Sfiligoj, N.: Teorija vrednosti in cen. — Ljubljana, 1985.
 Kenda, V.: Mednarodni ekonomski odnosi. — Maribor, 1985.
 Svetličič, M.: Zlate mreže transnacionalnih podjetij. — Ljubljana, 1985.
 Dogovor o nalogah pri uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka in čistega dohodka v letu 1985. — Ljubljana, 1985.
 Bavčar, I.: S. Kirm — B. Korsika: Kapital in delo v SFRJ. — Ljubljana, 1985.
 Kavčič, S.: Dohodek iz izjemnih ugodnosti. — Ljubljana, 1985.

Delo — samoupravljanje

Komentar zakona o združenem delu. — Ljubljana, 1984.
 Monetti, P.: Proizvodno in neproizvodno delo v OZD s področja gospodarstva v SR Sloveniji. — Ljubljana, 1985.
 Zakon o delovnih razmerjih. — Ljubljana, 1985.
 Troha, J.: Samoupravna delavska kontrola. — Ljubljana, 1984.
 Ivanko, Š.: Teoretični in praktični vidiki samoupravne organiziranosti združenega dela. — Maribor, 1984.

Kardelj, E.: O sindikatih. — Ljubljana, 1985.
 Slabe, F.: Podlage za razumevanje zakona o združenem delu. Delovna razmerja. — Kranj, 1985.
 Društvo prijateljev mladine v krajevni skupnosti. — Ljubljana, 1985.
 Novak, J.: Zbirka obrazcev s področja delovnih razmerij. — Ljubljana, 1985.
 Mohar, L.: Prekinitve dela v organizacijah združenega dela. — Ljubljana, 1985.
 Jež, V.: L. Mohar: Delo in zavest. — Ljubljana, 1985.
 Razprava o prekinitvah dela. — Ljubljana, 1985.
 Združeno delo. Zv. 58, 59, 60, 61, 62. — Ljubljana, 1985.
 Ivancič, A.: Delavci, zaposleni pri obrtnikih, o svojem družbenoekonomskem položaju. — Ljubljana, 1985.
 Bohinc, R.: Obveznosti v združevalnih razmerjih. — Ljubljana, 1985.
 Justinek, I.: O odnosih med ljudmi v združenem delu. — Ljubljana, 1985.
 Černetič, M.: Teorija in praksa organiziranja združenega dela. — Kranj, 1985.
 Brajša, P.: Splošna psihodinamika samoupravnega vedenja. — 1. ponat. — Ljubljana, 1985.

Finance

Turk, I.: Finančno računovodstvo. — 2. dop. izd. — Maribor, 1985.
 Crnković, R.: Finančni trg. — 2. dop. izd. — Maribor, 1984.
 Aktualna monetarna devizna kretnja u Jugoslaviji. — Ljubljana, 1984.
 Ilesič, M.: M. Ilesič: Dokumentarni akreditiv. — Ljubljana, 1985.
 Zbašnik, D.: Devizno poslovanje. — Maribor, 1985.

Gospodarstvo

Vsebina in strategija razvojne preobrazbe slovenskega gospodarstva. — Ljubljana, 1984.
 Kje so tradicionalne obrti. — Ptuj, 1984.
 Priročnik o cenah. — Ljubljana, 1985.
 Pirec, D.: Kriza realnega socializma? — Ljubljana, 1985.

Pravo

Ivanko, Š.: B. Zabel: Statusno pravo OZD. — 3. izd. — Ljubljana, 1984.
 Zupančič, K.: Dedno pravo. — Ljubljana, 1984.
 Grad, F.: C. Ribičič: Volitve v delegatskem sistemu. — Ljubljana, 1984.
 Kušej, G.: M. Pavčnik — A. Perenič: Uvod v pravoznanstvo. — Ljubljana, 1984.
 Costituzione della Repubblica Italiana. Ustava italijanske republike. — Trieste, 1983.
 Puharič, K.: Gospodarsko pravo. — Ljubljana, 1985.
 Bauer, I.: M. Gajinov: Register važećih sveznih propisa. — Zagreb, 1984.
 Igličar, A.: Zakonodajni proces. — Ljubljana, 1985.
 Geč-Korošec, M.: Družinsko pravo SFRJ. — Ljubljana, 1984. Del. 2
 Kristan, I.: Družbeni razvoj in politični sistem Jugoslavije. — Ljubljana, 1985.
 Sućeska, A.: Istorija države i prava naroda SFRJ. — 5. izd. — Sarajevo, 1985.
 Janković, I.: Smrt u prisustvu vlasti. — Beograd, 1985.
 Deisinger, M.: Kazenski zakon SR Slovenije. — Ljubljana, 1985.
 Požar, D.: Uvod u kazensko postopke SFRJ. — Ljubljana, 1985.
 Mladi in sodobni svet. — Ljubljana, 1984.
 Pravna enciklopedija. — Beograd, 1985.
 Ribičič, C.: O nekaterih vprašanih federalizma in mednacionalnih odnosov v Jugoslaviji. — Ljubljana, 1985.
 Ustavni koncept družbenopolitičnih skupnosti. — Ljubljana, 1985.
 Rebič, D.: Vohunke. — Ljubljana, 1985.
 Vodopivec, K.: Kriminologija za pravnike. — Ljubljana, 1985.
 Sajovic, B.: Družbenolastninska razmerja III. — Ljubljana, 1984.
 Zupančič, K.: Pravna ureditev zakonske zveze, družinskih razmerij in načrtovanja družine v drugih socialističnih republikah in pokrajinah. — Ljubljana, 1985.

Kalajdžić, D.: Otok gole istine. — Zagreb, 1985.
 Simoniti, I.: Mednarodne organizacije. — Ljubljana, 1985.
 Zamisel in delovanje zborov združenega dela. — Ljubljana, 1985.
 Register veljavnih predpisov SFRJ in SR Slovenije. — Ljubljana, 1985.
 Trst 1945. Zbornik predavanj. — Trst, 1985.
 Boar, R.: N. Blundell: Najzloglasnije svetske ubice. — Kragujevac, 1984.

Javna uprava — vojne vede

Štukelj, P.: Osnove civilne zaštite. — 5. dop. izd. — Ljubljana, 1985.
 Priročnik za vodenje narodne zaštite v krajevnih skupnostih, v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela in skupnostih. — Maribor, 1985.
 Gradišek, I.: Obramboslovje. — Ljubljana, Maribor, 1985.
 Ulčar, M.: Obramba in zaštita. — Ljubljana, 1985.
 Milton, M. A.: The Policeman's Lot. — London, 1985.
 Šmidovnik, J.: Teoretične osnove upravljanja. — Ljubljana, 1985.
 Oboroževanje in razorožitev. — Ljubljana, 1985.

Socialno skrbstvo

Samoupravna ureditev socialne politike v Sloveniji. — Ljubljana, 1984.
 Socialna zaštita. — Zagreb, 1984.
 Največe svetske nesreče dvadesetog veka. — Kragujevac, 1984.

Šolstvo

Šaranović — Božanović, N.: Vzorci i modeli prevencije školskog neuspeha. — Beograd, 1984.
 Gašić — Pavišić, S.: Asocijativne norme za predškolski uzrast. — Beograd, 1984.
 O poklicih in srednjem usmerjenem izobraževanju. — Ljubljana, 1984.
 Univerza v združenem delu. — Ljubljana, 1984.
 Učne težave našega šolarja. — Ljubljana, 1985.
 Gordon, I.: Trening večje učinkovitosti za učitelje. — Ljubljana, 1983.
 Pediček, F.: Usmerjanje v vzgoji in izobraževanju. — Ljubljana, 1985.
 Lavš, K.: Šola za starše. — Ljubljana, 1985.
 Gabrijelčič, M.: Učimo se z miselnimi vzorci. — Ljubljana, 1985.
 Justin, J.: Marksizem v šoli — modeli in stvarnost. — Ljubljana, 1985.
 Makarovič, J.: Družbena neenakost, šolanje in talenti. — Maribor, 1984.
 Govorica rok. — Ljubljana, 1984.

Trgovina — turizem

Stare, M. M. Koliševski: Globalni sistem trgovinskih preferencijala. — Ljubljana, 1984.

Narodopisje

Radeček, R.: Slovenske ljudske vraže. — Ljubljana, 1984.
 Kuret, N.: Maske slovenskih pokrajin. — Ljubljana, 1984.
 Sterle, M.: Občina Škofja Loka. — Ljubljana, 1984.
 Baš, A.: Opisi kmečkega oblačilnega videza na Slovenskem v 1. polovici 19. stoletja. — Ljubljana, 1984.
 Sedej, I.: Ljudska umetnost na Slovenskem. — Ljubljana, 1985.
 The Kingfisher Book of Myths and Legends. — London, 1985.

MATEMATIKA — PRIRODOSLOVNE VEDE — ASTRONOMIJA — FIZIKA — KEMIJA — GEOLOGIJA — BIOLOGIJA — BOTANIKA — ZOOLOGIJA

Varstvo narave

Raziskovanje onesnaženosti zraka v Sloveniji. — Ljubljana, 1984. — 2 Triglavski narodni park. — Bled, 1985.
 Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike. — Ljubljana, 1985.
 Plut, D.: Za ekološko svetlejši jutri. — Ljubljana, 1985.

Lenardič, M.: Ekologija in industrijski sistem. — Jesenice, 1985.

Matematika

- Kurepa, S.: Matematička analiza. — 6. izd. — Zagreb, 1984. — Dio 1—3
- Vadnal, A.: Primjena matematičkih metoda u ekonomiji. — Zagreb, 1980.
- Batagelj, V.: Diskretne strukture. Naloge. — 2. razš. izd. — Ljubljana, 1984.
- Stojaković, Z. — D. Herceg: Numeričke metode linearne algebre. — 2. izd. — Beograd, 1985.
- Tašić, R. — V. Petrović: Zbirka zadataka in osnova geometrije. — 2. izd. — Beograd, 1985.
- Grasselli, J.: Diofantske enačbe. — Ljubljana, 1984.
- Rakovec, I.: Matematične strukture. — Ljubljana, 1985.
- Marolt, M.: Zbirka rešenih zadataka iz nacrtna geometrije. — Beograd, 1981.
- Prijatelj, N.: Matematične strukture. — Ljubljana, 1985.
- Bajc, D. — T. Pisanski: Najnужnejše o grafih. — Ljubljana, 1985.

Fizika

- Škoparija, V. R.: Statika. — Beograd, 1984.
- Protić, M.: Tehnička mehanika. — Beograd, 1984.
- Naerlović — Veljković, N.: Mehanika 1. — Beograd, 1984.
- Mičunović, M. — M. Kojić: Statika. — Beograd, 1983.
- Milošević, I. — V. Živanović: Građevinska fizika. — Beograd, 1985.
- Fizika. — 3. dop. izd. — Ljubljana, 1985. (Leksikon Cankarjeve založbe)
- Einsteinova opća teorija relativnosti. — Zagreb, 1984.
- Stropnik, J.: Kinematika. Zbirka nalog z rešitvami. — Ljubljana, 1984.
- Stropnik, J.: Hidromehanika. Zbirka nalog z rešitvami. — Ljubljana, 1985.
- Kinematika. — 2. izd. — Sarajevo, 1984.

Kemija

- Arsenijević, S. R.: Opšta i neorganska hemija. — 10. prer. i dop. izd. — Beograd, 1983.
- Mihailidi, A. — M. Mihailidi: Hemijsko tehnološki rečnik. — 2. dop. izd. — Beograd, 1985.

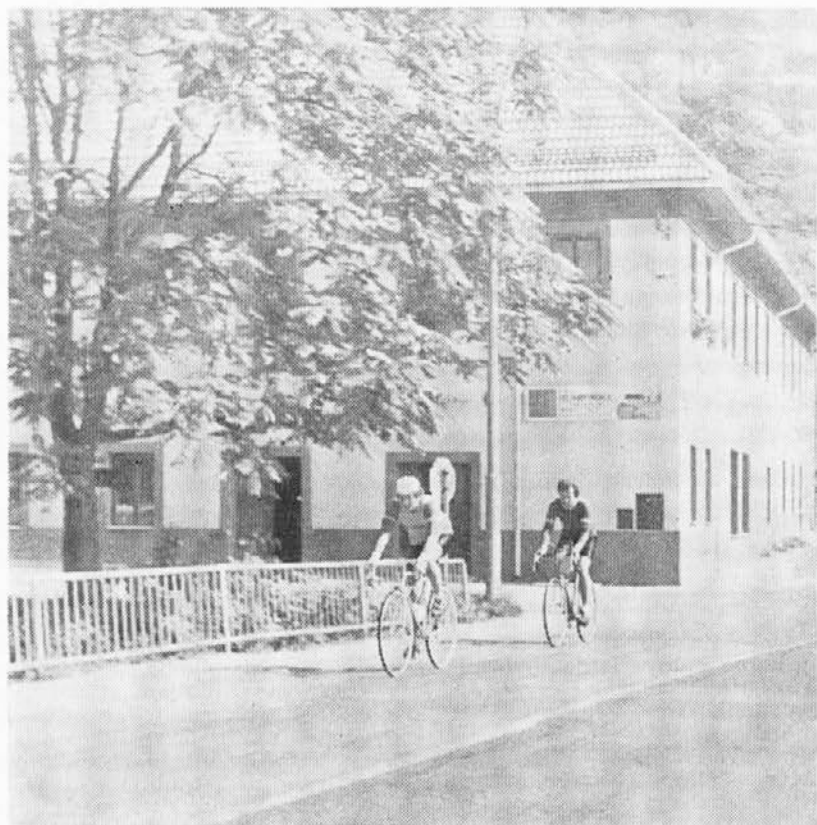
Geologija

- Naše jame. — Ljubljana, 1984. 26
- Geologija. — Ljubljana, 1983. Knj. 26

Biologija — botanika — zoologija

- Praktikum iz biofizike. — 2. prer. i dop. izd. — Beograd, Zagreb, 1984.
- Laboratorijski dnevnik i praktikum iz biofizike. — Beograd, Zagreb, 1984.
- Džamić, M.: Biokemija. — 3. prer. izd. — Beograd, 1984.
- Mikuletič, V.: Gozdne kure. — Ljubljana, 1984.
- Würmli, M.: Mala enciklopedija narave. — Ljubljana, 1984.
- Görz, H.: Grasses Kräuter- und Gewürzbuch. — Niedernhausen, 1984.
- Marcon, E. — M. Mougin: The World of Animals. — New York, 1984.
- Devaney, C.: Killer shark! — London, 1984.
- Mitrović, M.: Gajenje glista. — 2. izd. — Beograd, 1984.
- Hočevar, S.: Preddinarski gorski pragozdovi. — Ljubljana, 1985.
- Vrhovšek, D.: Sladkovodne alge. — Ljubljana, 1985.
- Lalović, P. — V. Busejac: Zadnja oaza. — Beograd, Ljubljana, 1985.
- Mršić, N.: Cenotske raziskave deževnikov gorskega sveta zahodne Jugoslavije. — Ljubljana, 1984.
- Flowering plants of the World. — London, Sidney, 1985.
- Lewis, H. L.: Butterflies of the World. — London, 1985.
- Martinčič, A. — M. Piskernik: Die Hochmoore Sloweniens. — Ljubljana, 1985.
- Mikrobiologija in imunologija. — Ljubljana, 1985.
- Predan, M. — D. Mlinšek: Gostota sadnje in kakovosti nasadov rdečega bora. — Ljubljana, 1985.

Prvi meddeželni maraton

- Cvenkel, F.: Zgodbe o živalih. — Ljubljana, 1985.
- Rastline in nevretenčarji. — Ljubljana, 1985.
- Grzimek, B.: Čudesni svijet Afrike. — Zagreb, 1985.

UPORABNE VEDE — MEDICINA — TEHNIKA — KMETIJSTVO — GOZDARSTVO — VRTNARSTVO — ŽIVINOREJA — GOŠPODINSTVO — VODSTVO IN ORGANIZACIJA INDUSTRIJE, TRGOVINE IN PROMETA — RAZNE INDUSTRIJE IN OBRTE — RAČUNALNIŠTVO — GRADBENIŠTVO

Medicina

- Neuman, Z.: Ljudje z zlomljeno hrbtenico. — Ljubljana, 1984.
- Prva pomoč in preprečevanje nesreč. — Ljubljana, 1984.
- Kanceler, K.: Želim zdravega otroka. — Maribor, 1984.
- Zbornik predavanj 20. podiplomskega tečaja iz kirurgije. — Ljubljana, 1984.
- Ašič, S.: Pomoč iz domače lekarne. — Celje, 1984.
- Šmid-Korbar, J. — S. Srčič — J. Kristl: Oblikovanje zdravil. — Ljubljana, 1984.
- Hodalič, M.: Zdravnikovi nasveti. — Ljubljana, 1984.
- Rak debelega črevesa in danke. — Ljubljana, 1985.
- Schauer, P.: Interferon. — Ljubljana, 1984.
- Skoberne, M.: Zdravstvena nega nosečnice, porodnice in otročnice. — Ljubljana, 1984.
- Drugović, M.: Meritve gibljivosti sklepov. — Ljubljana, 1984.
- Bunta, I. — J. Popović: Zdrave in obolele noge. — Ljubljana, 1984.
- Curran, R. C. — E. L. Jones: Gross pathology. — New York, 1985.
- Človeško telo. Velika ilustrirana enciklopedija. — Ljubljana, 1985.
- Kesić, B.: Život i zdravlje. — Zagreb, 1985.
- Simpozij o virusnem hepatitisu. — Celje, 1984. — 10.
- Novi veliki Kneippov priročnik. — Trst, Ljubljana, 1984.
- Jakopič, B.: Razvojna pot slovenske logopedije. — Ljubljana, 1985.
- Petrović, S. P.: Droga i ljudsko ponašanje. — Beograd, 1983.
- Jerše, M.: Vračanje življenja srčnim bolnikom. — Ljubljana, 1984.
- Blažević, D. — E. Cividini — Stranič — M. Beck — Dvoržak: Medicinska psihologija. — Zagreb, 1984.
- Sodobna interna medicina. — Ljubljana, 1984. 10.

- Slovenska medicinska beseda. — Ljubljana, 1984. — Del. 1, 2.
- Kraker-Starman, A.: Skrbimo za higieno doma. — Ljubljana, 1985.
- Likar, M.: Prevare in zmote v medicini in biologiji. — Ljubljana, 1985.
- Rugelj, J.: Zmagovita pot. — Ljubljana, 1985.
- Birsa, M.: Abecednik za astmatike. — Maribor, 1985.
- Pohorn, D.: Hujšamo! — Ljubljana, 1985.
- Kramar, J.: Domača zdravila. — Ljubljana, 1985.
- Elia, D.: Kontracepcija. — Trst, 1985.
- Priručnik interne medicine. Dijagnostika i terapija. — 2. dop. izd. Zagreb, 1985.
- Diklić, D.: Akutne infektivne bolesti sa epidemiologijom i negom. — 2. dop. izd. — Beograd, 1985.
- Štulhofer, M.: Digestivna kirurgija. — Zagreb, 1985.
- Štuka, K.: Rekreativna medicina. — Zagreb, 1985.
- Sekulović, N. — I. Ribarić: Povrede centralnog i perifernog nervnog sistema. — Zagreb, 1985.
- Banićević, M.: Rano otkrivanje hipotireoidizma u novorođenčadi. — Zagreb, 1985.
- Kovačević, V. — Ž. Đorđević: Elektrofarmakološka anestezija. — Zagreb, 1985.
- Pasinković, B.: Prijelom vrata bedrene kosti. — Zagreb, 1985.
- Yaeng, J. A.: Pulmonary Gytopathology. — London, 1985.
- Doyal, L.: Politična ekonomija zdravja. — Ljubljana, 1985.

Gasilstvo

- Gasilski koledar 1985. — Ljubljana, 1984.
- Kako in s čim gasimo in rešujemo. — 5. izd. — Ljubljana, 1985.
- Družeta, I. — M. Vrhovec: Gasilska tehnika. — Ljubljana, 1985.
- Kaj moramo vedeti o požarni zaščiti. — Ljubljana, 1985.
- Korun, V.: Požarna varnost. — Ljubljana, 1985.

Veterinarstvo

- Rigler, L.: Anatomija domačih živali. — Ljubljana, 1984.
- Gregorovič, V.: Bolezni in zdravstveno varstvo prežvekovalcev. — Ljubljana, 1984. — Del 3.
- Skubic, V.: Kratek pregled veterinarske toksikologije. — Ljubljana, 1985.

Tehnika

- Mijandžić, M.: Motori s unutrašnjim sagoravanjem. — 9. izd. — Beograd, 1982.

- Glorigorič, B. L.: Teorija i tehnika merenja. — Beograd, 1984. — Knj. 1.
- Klimatizacijska i razladna tehnika. — Zagreb, 1983.
- Zakon o energetskem gospodarstvu in akti samoupravnih interesnih skupnosti energetske SR Slovenije. — Ljubljana, 1984.
- Kastnapfel, A.: Transport v industriji. — Ljubljana, 1984.
- Furlan, J.: Osnove nelinearnih elementov. — 5. pregl. in popr. izd. — Ljubljana, 1985.
- Drovenik, M.: Nahajališča premogov, nafte in zemeljskega plina. — Ljubljana, 1985.
- Furlan, J.: Integrirana vezja. — 5. pregl. in popr. izd. — Ljubljana, 1984. — Del 1.
- Zaninović, P. — S. Stariha: Nega mladega psa. — Ljubljana, 1984.
- Uporaba toplotnih črpalk. — Portorož, 1984.
- Noe, D.: Osnove pnevmatičnega krmiljenja. — Ljubljana, 1984.
- Flašker, J.: Polžasta gonila. — Maribor, 1984.
- Transportno zavarovanje. — Ljubljana, 1984.
- Kriebel, H.: Štednja energije pomoću elektrone. — Zagreb, 1984.
- Paar, V.: Energetska kriza: gdje (ni) je izlaz? — Zagreb, 1984.
- Knapp, V. — P. Kulišić: Novi izvori energije. — Zagreb, 1985.
- Pravilno natovarjanje tovornih vagonov. — Ljubljana, 1985.
- Poti tehnološkega razvoja v SR Sloveniji. — Maribor, 1984.
- Vzdrževanje hiše. — Ljubljana, 1984.
- Auto + plin. — Zagreb, 1985.
- Kibernetizacija dela v proizvodnji (CAD/CAM). — Ljubljana, 1985. — Knj. 1.
- Černigoj, B.: Toplotne turbine. — Ljubljana, 1985.
- Raučin, G. R.: Sobni modeli. — Beograd, 1977.
- Daničević, M. — A. Todorović: Videotehnika. — Beograd, 1984.
- Srb, N.: Elektromotori. — Zagreb, 1980.
- Rajić, F.: Rezni i stezni alati. — Beograd, 1984.
- Stojković, S. — A. Stojković: Tehnologija ostenja alata. — Beograd, 1985.
- Kvaternik, R.: Uvod u operativne sisteme. — Zagreb, 1983.
- Oberšnit, E. — A. Krasnik: Prijenosnici snage. — Zagreb, 1981.
- Cafnik, F.: Tehnologija izdelave prenapetega betona. — Maribor, 1984.
- Mikavilović, D.: Samogradnja čamaca. — Beograd, 1985.
- Žunko, P.: Nizkonapetostne elektroenergetske instalacije. — Ljubljana, 1985.
- Šmarčan, P.: Obdelovalni stroji. — Maribor, 1984.
- Žužek, L.: Metodologija vrednotenja projektantskih in inženirskih storitev. — Ljubljana, 1985.
- Človek in stroji. — Ljubljana, 1985.
- Tuma, M.: Energetski sistemi. — Ljubljana, 1985.
- Vehovec, M.: Linearna elektronika. — Ljubljana, 1985.
- Ocepek, D.: Mehanska procesna tehnika. — Ljubljana, 1985.
- Begeš, J.: Tehnologija spajanja in rezanja. — Ljubljana, 1985.
- Grafični simboli za toplotna energetska postrojenja po DIN 2481. — Ljubljana, 1985.
- Tansley, D. V.: Energiekörper. — München, 1985.
- Dobovišek, B.: Osnove gradbene mehanike. — Ljubljana, 1985.
- Varšič, J. — T. Zarič: Matrične metode v razreševanju električnih omrežij. — Maribor, 1984.
- Kmetijstvo**
- Kmetijski priročnik 1985. — Ljubljana, 1984.
- Osterc, J. — S. Čepin: Ocenjevanje govedi. — Ljubljana, 1984.
- Skalin, B.: Ribogojništvo. — Ljubljana, 1984.
- Pogačar, J.: Kontrola in selekcija v govedoreji. — Ljubljana, 1984.
- Vadnal, K. — S. Gliha: Ekonomika in organizacija kmetijske proizvodnje. — Ljubljana, 1984.
- Čobić, T. — S. Bačvanski — S. Vučetić: Proizvodnja i korištenje silaže u ishrani stoke. — Beograd, 1984.
- Ochsenbein, W.: Odgoj i školovanje pasa. — Zagreb, 1985.
- Ilić, D. — M. Panajotović: Golubarstvo. — Beograd, 1985.
- Jaja. — Beograd, 1985.
- Đanić, M.: Dunavski alasi. — Beograd, 1985.
- Schlögl, W. — K. Lange: Kuncereja. — Ljubljana, 1985.
- Durkić, I.: Suvremena proizvodnja kukuruza. — Osijek, 1985.
1. posvetovanje o ukrepima za omejevanje škod od divjadi v kmetijstvu. — Ljubljana, 1985.
- Šuler, P.: Lovska zakonodaja. — Ljubljana, 1985.
- Gozdarstvo — vrtarstvo — čebelarstvo**
- Farne čuraka. — Beograd, 1984.
- Smole, J. — J. Črnko: Razmnoževanje sadnih rastlin. — Ljubljana, 1984.
- Začimbe in dišavnice. — Ljubljana, 1985.
- Lanzara, P. — M. Pizzetti: Drevesa. — Ljubljana, 1984.
- Zbornik gozdarstva in lesarstva. 25. 26. — Ljubljana, 1984.
- Kulinčević, J. — R. Gačić: Pčelarstvo. — Beograd, 1984.
- Zakon o gozdovih. — Ljubljana, 1985.
- Omahen, B.: Moj bio-vrt. — Ljubljana, 1985.
- Med. — Ljubljana, 1985.
- Mamilić, J.: Varstvo sadnega drevja. — Ljubljana, 1985.
- Rihar, J.: Varoza. — Ljubljana, 1985.
- Lesnaja enciklopedija. — Moskva, 1985.
- Spominski zbornik gozdarstva in lesarstva. — Ljubljana, 1985.
- Ferlin, F.: Kvantificiranje uspešnosti redčenja v bukovih gozdovih. — Ljubljana, 1985.
- Rebula, E.: Vlačenje ali vožnja pri transportu gozdnih sortimentov. — Ljubljana, 1985.
- Informacijska dejavnost v gozdarstvu in lesarstvu. — Ljubljana, 1984.
- Beckett, K. A. — D. Carr — D. Stevens: The Contained Garden. — London, 1985.
- Gospodinjstvo**
- Granžan, D. — D. Granžan: Lepi z naravo. — Ljubljana, 1984.
- Moderna kuharica. — Ljubljana, 1985.
- Zelenjavne jedi. — Ljubljana, 1984.
- Jackson, C.: Učini me lepom. — Beograd, 1985.
- Nenadić, N.: Soja. — Ljubljana, 1985. — Velika kuharica. — Ljubljana, 1985.
- Schönherr, C.: Vse o narezkih in hladnih pri- grizkih. — Koper, 1985.
- Mack, L. — J. Mauser: Home design. — London, 1985.
- Marković, O. N.: Jugoslovenska kuhinja. — Ljubljana, Zagreb, 1985.
- Nicolin, M.: Kuham za eno osebo. — Koper, 1985.
- LaTarte, M. — G. Weiller: Popravila v hiši. — Koper, 1985.
- Drobno pecivo. — Ljubljana, 1985.
- Vodstvo in organizacija industrije, trgovine in prometa**
- Božin, M.: Osnovi organizovanja proizvodnje. — Beograd, 1984.
- Automatizacija. — Zagreb, 1984.
- Brekić, J.: Kadrovska teorija i praksa. — Zagreb, 1983.
- Možina, S. — J. Florjančič — J. Gabrijelčič: Osebnost, skupinski in organizacijski razvoj. — Kranj, 1984.
- Peklar, F.: Sodobno pisarniško poslovanje. — Ljubljana, 1985.
- Filatelistični zbornik. — Ljubljana, 1985. 2.
- Katalog poštanskih maraka jugoslovenskih zemalja, 1986. — Beograd, 1985.
- Kazalniki za primerjanje rezultatov gospodarjenja med OZD enake ali sorodne dejavnosti po zaključnih računih 1984. — Ljubljana, 1985.
- Florjančič, J.: Komuniciranje in vodenje sestankov in organizacijah združenega dela. — Kranj, 1985.
- Kaltnekar, Z.: Oblikovanje sistema materialnega poslovanja. — 1985.
- Mulej, M. — G. Devetak: Ustvarjalno sodelovanje od zasnove do uspešne prodaje izdelka. — Ljubljana, 1985.
- Koreimann, D. S.: Sistemska analiza. — Ljubljana, 1985.
- Krožki za izboljšanje proizvodnje. — Ljubljana, 1985.
- Varolt, J.: Organiziranje vzduševalne dejavnosti v OZD. — Kranj, 1985.
- Zarič, S.: Automatizacija proizvodnje. — 3. izm. i dop. izd. — Beograd, 1984.
- Štucin, I. — J. Prešern: Organizacija in poslovna informatika OZD. — Ljubljana, 1984.
- Koletnik, F.: Praktikum iz analize bilance z revizijo. — Maribor, 1984.
- Fužinarstvo, razne industrije in obrti**
- Šorn, J.: Začetki industrije na Slovenskem. — Maribor, 1984.
- Kovač, J.: Organizacija linijskega sistema proizvodnje pohištva. — Ljubljana, 1984.
- Industrijski inženjering. — Beograd, 1984.
- Iskra, T.: Od rude do jekla. — Jesenice, 1985.
- Računalništvo**
- Money, S.: Commodore 64 Graphics and Sound. — London, 1984.
- Sinclair, I.: The ZX Spectrum. — London, 1984.
- Money, S.: Spectrum Graphics and Sound. — London, 1984.
- James, M. — S. M. Gee — K. Ewbank: The Spectrum Book of Games. — London, 1984.
- Gatenby, J.: Data Handling on the Commodore 64 Made Easy. — London, 1984.
- Obrada podataka i programiranje. — Zagreb, 1984.
- Bratković, F.: Metode programiranja. — Dot. 2. spr. in popr. izd. — Ljubljana, 1985.
- Tootill, A. — D. Barrow: 6502 Machine Code for Humans. — London, 1984.
- Curran, S. — M. Norman: Business Systems on the Commodore 64. — London, 1984.
- Sinclair, I.: Commodore 64 Disk Systems and Printers. — London, 1984.
- Mladenović, N. — R. Grbović — V. Petrović: Računalništvo s programskim jezikom PASCAL. — Ljubljana, 1984.
- Curran, S. — R. Curnow: Prvi koraki v BASICU. —
- Mohar, B. — E. Zakrajšek: Uvod v programiranje. — Ljubljana, 1984.
- Curran, S. — R. Curnow: Igre, grafika in zvoki. — Ljubljana, 1985.
- Jakopin, P.: INES. Urejevalnik podatkov, slik in besedil. — Ljubljana, 1985.
- Dewhurst, J. — R. Tennison: Mavrica. — Ljubljana, 1985.
- Curran, S. — R. Curnow: Učenje z računalnikom. — Ljubljana, 1985.
- Lafferty, P.: Uvod v računalništvo. — Ljubljana, 1985.
- A Parent's Guide to educational Software. — London, 1985.
- Špiler, J.: BASIC za ZX Spectrum. — Ljubljana, 1985.
- Commodore 64. Priročnik za uporabo. — Ljubljana, 1985.
- Špiler, J.: BASIC. Uvod v računalništvo in programski jezik BASIC. — Ljubljana, 1984.
- Mirko tipka na radirko. — Ljubljana, 1985.
- Muren, H.: Simon's BASIC. — Ljubljana, 1984.
- A, B, C ličnog računara. — Novi Sad, 1984.
- Sinclair, I.: Useful subroutines and utilities for the Commodore 64. — London, 1985.
- Stephenson, A. P. — D. J. Stephenson: Advanced machine code program ney for the Commodore 64. — London, 1985.
- Erobank, K. — M. James — S. M. Gee: The Spectrum gamesmaster. — London, 1985.
- Kuščer, S. — Z. Štrbac: Ukročeni računalnik. — Ljubljana, 1985.
- Pawson, R.: The robot book. — London, 1985.
- Crookall, P.: Programiranje za začetnike. — Beograd, 1985.
- Scott, A.: The complete Spectrum. — London, 1985.
- Lajovic, J.: Strojni jezik za procesor Z 80. — Ljubljana, 1985.
- James, M.: An expert guide to the Spectrum. — London, 1985.
- Programi za mavrico. — V Ljubljani, 1985.
- Muren, H.: Prvi in drugi korak Commodore C 64. — Ljubljana, 1985.
- Hawkes, N.: Kako rade kompjutori. — Zagreb, 1985.
- Hawkes, N.: Kompjutori u kući. — Zagreb, 1985.
- Irvine, M.: TV — Video. — Zagreb, 1985.
- Tatchell, J. — B. Bennet: Spoznajmo mikro-računalnik. — Ljubljana, 1985.

Smith, B. R.: Preprosto programiranje v basicu. — Ljubljana, 1985.
 Cajhen, R.: Sodobni elektronski krmilni sistemi. — Ljubljana, 1985.
 Virnat, J.: Nekatere značilnosti razvoja, proizvodnje in trženja računalniške opreme. — Ljubljana, 1985.
 Kodek, D.: Mikroprocesorski sistemi. — Ljubljana, 1985.
 King, T. — B. Knight: Programiranje M 68000. — Ljubljana, 1985.
 Silc, J.: Računalniški A. — Titovo Velenje, 1985.

Gradbeništvo

Ogrinc, E.: Električne instalacije v stanovanju. — Ljubljana, 1985.
 Wiegand, E.: Oblaganje fasad. — Ljubljana, 1985.
 Predpisi o graditvi objektov. — Ljubljana, 1985.

UMETNOST — URBANIZEM — ARHITEKTURA — LIKOVNA UMETNOST — GLASBA — FILM — GLEDALIŠČE — IGRE — SPORT

Umetnost

Pantelić, N.: Traditional Arts and Crafts in Jugoslavia. — Beograd, 1984.
 Pantelić, N.: Volkskunst in Jugoslawien. — Beograd, 1984.
 Pantelić, N.: Narodna umetnost Jugoslavije. — Beograd, 1984.
 The History of Art. — New York, 1985.

Urbanizem — Arhitektura

Pogačnik, A.: Urbanistično planiranje. — Poganis. — Ljubljana, 1984.
 McKay, A. G.: Römische Häuser und Paläste. — Luzern, 1984.
 Chevallier, R.: Römische provençe. — Luzern, 1985.
 Perović, M. R.: Iskustva prošlosti. — Beograd, 1985.
 Varstvo spomenikov. Let. 27. — Ljubljana, 1985.
 Evans, H.: The Patigarden. — London, 1985.
 Rotar, B.: Risarji i učenjaki. — Ljubljana, 1985.

Likovna umetnost — fotografija

Pinter, T.: Umetnik v ateljeju. — Ljubljana, 1984.
 Moir, A.: Caravaggio. — Beograd, 1984.
 Walker, J.: Turner. — Beograd, 1984.
 Franc Berneker. — Slovenj Gradec, Maribor, Ljubljana, 1984, 1985.
 Velenjski grad in njegove zbirke. — Titovo Velenje, 1984.
 Likovno življenje med vojnama v Mariboru. — Maribor, 1984—1985.
 Šelhaus, E.: Fotozgodbe. — Ljubljana, 1985.
 Andrej Jemec. — Ljubljana, 1985.
 Jugoslovenska skulptura 1870—1950. — Beograd, 1985.
 Kovič, B.: Zvest Apollonio. — Koper, 1985.
 Mednarodni bienale grafike. — Ljubljana, 1985.
 Enciklopedija likovnih umetnosti. 4 : Potr — Ž. — Zagreb, 1966.
 Breclj, M.: Pilonova galerija v Ajdovščini. — Maribor, 1985.
 Nemško slikarstvo od 16. do 20. stoletja. — Ljubljana, 1985.
 Pittura fresca. — b. k., 1985.
 Vasilij Kandinski. — Ljubljana, 1985.
 Vilfan, J.: Strupena nevesta. — Maribor, 1985.
 Drnovšek, M.: Ljubljana na starih fotografijah. — Ljubljana, 1985.

Glasba

Simmons, W.: Duran Duran. — New York, 1984.
 Milton, J.: The Police. — New York, 1984.
 Boy George and Culture Club. — New York, 1984.
 The Best of Michael Jackson. — New York, 1984.

Gledališče — film

Dokumenti Slovenskega gledališkega in filmskega muzeja. — zv. 43. Ljubljana, 1984.
 Ahačič, D. — R. Pignarre: Dramsko gledališče. — Ljubljana, 1985.

13. teden domačega filma Celje. — Celje, 1985.

20. Borštnikovo srečanje. — Maribor, 1985.
 Kott, J.: Gledališki eseji. — Ljubljana, 1985.
 Stanislavski, K. S.: Igralčevo delo z vlogo. — Ljubljana, 1985.

Igre — šport — turizem

Petinštrideset let telesne kulture v Mislinjski dolini. — Slovenj Gradec, 1984.
 Alliss, P.: Play Golf with Peter Alliss. — London, 1985.
 Harrer, H.: Beli pajek. — Maribor, 1984.
 Elsner, B.: Metodika dela z nogometaši. — Ljubljana, 1984.
 Kolesarski priročnik. — Ljubljana, 1984.
 Pirc, M. — I. Križnar — M. Rozman: Priročnik za pedagoge telesne vzgoje. — Ljubljana, 1984.
 Krišelj, M.: Zlata naveza. — Maribor, 1985.
 Rajtmajer, D. — F. Gartner: Smučanje. — Ljubljana, 1985.
 Kažič, B. M.: Nova pravila šahovske igre FIDE. — 4. izd. — Beograd, 1985.
 Ilić-Dreven, J.: Najlepše kartaške igre. — Zagreb, 1985.
 Zemunik, B.: Dizanje utega. — Zagreb, 1985.
 Marić, J.: Rvanje klasičnim načinom. — Zagreb, 1985.
 Blagajac, M.: Struktura časa sportske rekreacije. — Beograd, 1984.
 Abraham, H.: Zavoj proti desni. — Ljubljana, 1985.
 Območje geometričnega središča Slovenije. — Vače, 1984.
 Stokrat pet minut za razvedrilo. — Ljubljana, 1985.
 Copeland, F. S.: Čudovite gore. — Ljubljana, 1985.
 Ljepota kampiranja. — Zagreb, 1985.

JEZIKOSLOVJE — KNJIZEVNOST

Hribar, T.: Sodobna slovenska poezija. — Maribor, 1984.
 Ocvirk, A.: Miscellanea. — Ljubljana, 1984.
 Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. — Ljubljana, 1984.
 Čitanka osnovnih kitajskih tekstov. — Ljubljana, 1985.
 Hayward, A. L. — J. J. Sparkes: The Concise English dictionary. — Ljubljana, 1984.
 Simple English Dictionary. — Ljubljana, 1984.
 Hawkins, J. M.: The Oxford paperbach dictionary. — 2. ed. — Oxford, 1984.
 Trst v slovenski poeziji. — Trst, Koper, 1984.
 Hukić, A.: Jugoslovenski vodič u arapskom svijetu. — 4. izd. — Sarajevo, 1983.
 Slovenski narod in slovenska kultura. — Ljubljana, 1985.
 Prepeluh-Abditus, A.: Politični spisi. — Trst, 1984.
 Javoršek, J.: Intenzivna nega. — Trst, 1984.
 Vidmar, J.: Zwischen Verzicht und Behauptung. — Klagenfurt.
 Grad, A.: Spansko-slovenski slovar. — 2. izd. — Ljubljana, 1984.

Kekez, J.: Poslovice i njima srodni oblici. — Zagreb, 1984.
 Munda, J. — M. Žnideršič: Miniaturna knjiga. — Ljubljana, 1983.
 Slavistična revija. Let. 32.33. — Ljubljana, 1984, 1985.
 Slovenski leksikon novejšega prevajanja. — Koper, 1985.
 Sređić, G.: Esperanto. — Ljubljana, 1985.
 Dolgan, M.: Preizkušanje jezika. — Ljubljana, 1985.
 Darasz, Z.: Od moderne k ekspresionizmu. — Ljubljana, 1985.
 Slovenska misel. — Ljubljana, 1985.
 Novak, F.: Slovar beltinskega prekmurskega govora. — Murska Sobota, 1985.
 Slovar slovenskega knjižnega jezika. 4. del : Preo — Š. — Ljubljana, 1985.
 Mahnič, J.: Župančičeva spominska zbirka. — Ljubljana, 1985.
 Žagar, F.: Slovenska slovnica in jezikovna vadnica. — Maribor, 1985.
 Dedijer, V.: Književnost i istorija. — Beograd, 1985.
 France Prešeren v prevodih. — Ljubljana, 1985.
 Rotar, J.: Književnost in spoznavanje. — Ljubljana, 1985.

DOMOZNANSTVO — ZEMLJEPIS — BIOGRAFIJE — KULTURNA ZGODOVINA — ARHEOLOGIJA — ARHIVI — ZGODOVINA — ZGODOVINA NOB

Domoznanstvo

Albanci. — Ljubljana, 1985.
 Dolenjska in Bela krajina. — Ljubljana, 1984.
 Med Bočem in Pohorjem. — Šentjur pri Celju, Šmarje pri Jelšah, 1984.
 Frankfurt. — Frankfurt, 1984.
 Jeklo in ljudje. — Jesenice, 1985.
 Ruška kronika. — Ruše, 1985.
 Polzela. — Polzela, 1984.
 Roiter, F.: Venedig Museum in der Lagune. — Zürich, 1985.
 Stražar, S.: Črni graben. — Lukovica, 1985.
 Lah, A.: Od Vipavskih gričev do Goriških brd. — Ljubljana, 1985.
 Kranjski zbornik 1985. — Kranj, 1985.
 Ljudje in kraji ob Pivki. Knj. 2. — Postojna, 1985.
 Bračič, V.: Dravinjske gorice. — Maribor, 1985.
 Wilhelms, D.: Emerging Indonesia. — London, 1985.
 Rogaška skozi stoletja. — Rogaška Slatina, 1985.
 Yugoslavia. — Sarajevo, 1985.
 Enciklopedija Jugoslavije. 1 : A-Biz., 2 : Biz-Čas. — Zagreb, 1983, 1985.
 Pozdrav iz Ljubljane. — Ljubljana, 1985.

Zemljepis

Klest, W. — F. Peer: Reise zu den schönsten Städten Europas. — Wien, 1985.
 Mihelič, T. — D. Petkovšek — T. Strgin: Julijske Alpe. — Ljubljana, 1985.
 Geografski vestnik.

Na poseki

Atlas Slovenije. — Ljubljana, 1985.
 Janeković, D.: Kad mora uzavriju. — Zagreb, 1985.
 Volfand, J.: Iraška srečanja. — Ljubljana, 1985.
 Sotošek, B.: Vodnik po peš poteh. — Ljubljana, 1985.

Biografije

Tesla, N.: Moji pronalasci. — Zagreb, 1984.
 Bourtembourg, P.: Gandhi. — 2. izd. — Maribor, 1984.
 Brešić, V.: Dobrica Cesarić. — Zagreb, 1984.
 Lešić, Z.: Ivan Goran Kovačić. — Zagreb, 1984.
 Donat, B.: Ulderiko Donadini. — Zagreb, 1984.
 Krzović, I.: Ismet Mujezinović. — Tuzla, 1985.
 Wilks, B.: Jane Austen. — London, 1985.
 Ivanji, I.: Dioklecijan. — Maribor, 1985.
 Fido, M.: Rudyard Kipling. — London, 1985.
 Troyat, H.: Ivan Grozni. — Ljubljana, 1985.
 Jiří Anderle. — Ljubljana, 1985.
 Marinko, M.: Izbrana dela. Knj. 4. — Ljubljana, 1985.
 Fisher, L.: Lenjinov život. — Zagreb, 1985.
 Moravec, D.: Borštnik. — Ljubljana, 1985.
 Kuhar, H.: Jelka. — Celovec, Trst, 1985.

Arheologija — arhivi

Arheološki vestnik. Let.
 Zbornik za umetnostno zgodovino. Nova mesta. 20. — Ljubljana, 1984.
 Štukl, F.: Knjiga hiš v Škofji Loki 2. — Škofja Loka, 1984.

Zgodovina

Zgodovinski časopis. Let. 38, 39. — Ljubljana, 1984, 1985.
 Kokolj, M.: Prekmurški Slovenci 1919—1941. — Murska Sobota, 1984.
 Zgodovina Ljubljane. — Ljubljana, 1984.
 Srednji vek. — Ljubljana, 1985.
 Davidson, B.: Afrika u povijesti. — Zagreb, 1984.
 Kamnik 1229—1979. — Kamnik, 1985.
 Bemford-Parks, H.: Istorija Sjedinjenih američkih država. — Beograd, 1985.
 Petranović, B.: M. Zečević: Jugoslavija 1918—1984. — Beograd, 1985.
 Unser Jahrhundert im Bild. — Gütersloh, 1985.
 History of the World. — Feltham, 1985.
 Koropec, J.: Mi smo tu. — Maribor, 1985.

Zgodovina

Zbornik dokumentov in podatkov sanitetne službe v narodnoosvobodilni vojni na Slovenskem 1941—1945. Knj. 3 in 4. — Ljubljana, 1984.
 Kokra. — Ljubljana, 1985.
 Brajović, P. B.: Konačno oslobođenje. — Zagreb, 1983.
 Petanjci — vrt spominov. — Ljubljana, 1985.
 Kraševac-Igor, V.: Dolenjski puntarji. — Ljubljana, 1985.
 Ajdovščina — prva slovenska vlada. — Ljubljana, 1985.
 Pot spominov in tovarištva. — Ljubljana, 1985.
 Gorenjska med NOB. Tehnika »B« Gorenjskega in Koroškega odreda. — Tržič, 1984.
 Knežević, D.: Druga svetovna vojna in socialistična revolucija v Jugoslaviji. — Ljubljana, 1985.
 Junaška Ljubljana 1941—1945. — Ljubljana, 1985.
 Osvoboditev Trsta. — Ljubljana, 1985.
 Novak, D.: I. Orešnik — H. Štilc: Pomniki NOB v Slovenskih gorah in Prekmurju. — Murska Sobota, 1985.
 Miglič, G.: Spomin je moč. — Ljubljana, 1985.
 Ferenc, T.: Ljudska oblast na Slovenskem 1941—1945. Knj. 2. — Ljubljana, 1985.
 Bulat, R.: Deseti korpus Zagrebački NOV in POJ. — Zagreb, Beograd, 1985.
 Pričevanja rabskih internirancev 1942—1943. Ljubljana, 1985.
 Zbornik spomenikov narodnoosvobodilnega boja v občini Slovenska Bistrica. — 2. dop. izd. — Slovenska Bistrica, 1985.

Križaj je zmagoval tudi na Ošvenu

Za Koroško krajino imajo glede na domoznanski vidik te, letos dobljene publikacije, poseben pomen:

- 1) Raziskovalne naloge občinskih raziskovalnih skupnosti Koroške krajine
- 2) Diplomatska dela domačinov
- 3) Magistrska dela domačinov
- 4) Disertacija
- 5) Publikacije z domačo problematiko in dela domačinov

1) Raziskovalne naloge občinskih raziskovalnih skupnosti Koroške krajine

Klemenčič, V.: Geografsko proučevanje primernosti organiziranja proizvodnih celic na Koroškem. — Ljubljana, 1984.

Drušković, B.: Uticaj zagadjenja sredine na genetske promene u biljnim populacijama. — Novi Sad, 1984.

Integrirani površinski EGM kot metoda za ugotavljanje mišične aktivnosti in utrujenosti. — b. k., b. l.

Verčko, A.: H. Gigerl: Razvoj računalniško podprtega informacijskega sistema o zdravstvenem varstvu delavcev. — Ravne, 1985.

Potočnik, V.: Analiza in problematika finančnih razmerij v gospodarstvu in drugih družbenih dejavnostih v občinah Koroške krajine. — Ravne, 1983/85.

Ocena razvojnih možnosti občine Slovenj Gradec za obdobje 1986—1995/2000. — Ravne, 1985.

Štruel, I.: Raziskava pegmatoidov v okolici Raven na Koroškem. — Ravne, 1984.

Leskovec, M.: Analiza proizvodnih dejavnosti in proizvodnih usmeritev. — Ravne, 1985.

Štruel, I.: Raziskava pegmatoidov v okolici Raven na Koroškem. — Ravne, 1985.

Rek, M.: B. Cokan: Razvoj okna v smeri izboljšanja fizikalnih lastnosti. — Slovenj Gradec, 1984.

Sušnik, J.: T. Gazvoda — A. Gorše: Navor dorzalnih erektorjev in pritisk na disk L₅ S₁ pri sklonjenih položajih in dviganju bremen. — Ravne, 1982—84.

Šetina, B.: Merila uspešnosti novih vlaganj na osnovi raziskave trga. — Ravne, 1985.

2) Diplomatska dela domačinov

Čibron, A.: Sociološki in politološki vidiki razvoja in vloge planinske dejavnosti in organizacije v Sloveniji. — Prevalje, 1985.

Vrečič, M.: Sistem informiranja in sredstva obveščanja v delovni organizaciji Železarna Ravne. — Ravne na Koroškem, 1985.

Knez, F.: Organizacija i perspektive razvoja poštanskega prometa na področju OOUR PTT Slovenj Gradec. — Prevalje, 1985.

Žvikart, A.: Življenjske razmere starostnikov v domu starejših občanov v Črnečah pri Dravogradu. — Slovenj Gradec, 1983.

Lenassi, B.: Določitev koncentracij niklja, svinca in bakra v referenčnih materialih z elektrokemijskimi metodami. — Ljubljana, 1983.

Kaker, V.: Možnosti tehničnega sušenja bukovine. — Ljubljana, 1984.

Pečovnik, K.: Rezultati usposabljanja zmerne in težje duševno prizadetih otrok v Zavodu za delovno usposabljanje mladine Črna na Koroškem. — Mežica, 1982.

Lauko, A.: Avtističen otrok. — Ljubljana, 1984.

Vrešak, V.: Realistična dela Leopolda Suhodolčana. — Rogatec, 1984.

Drevenšek, A.: Pravljice in fantastične pripovedi Leopolda Suhodolčana. — Griže, 1983.

Jug, A.: Vpliv družbenih, tehničnih in organizacijskih dejavnikov na dvig produktivnosti v TOZD Stroj in deli Ravne. — Ravne na Koroškem, 1978.

Skralovnik, M.: Snovna in kompozicijska analiza Suhodolčanovih zbirk novel. — Mežica, 1985.

Merkač, M.: Analiza oblik izvajanja samoupravnih delavske kontrole. — Na Ravnah, 1983.

Galun, M.: Avtomatska obdelava materialnega poslovanja TOZD TOM. — Maribor, 1985.

Kos, M.: Narodnoosvobodilno gibanje v Mislinski dolini do poletja 1942. — Maribor, 1984.

Forstner, J.: S. Leban: Arhitektonska sasnacija krajevnega središča Maribor-Studenci. — Maribor, 1985.

Konič, R.: Uporaba stohastičnih modelov v planiranju. — Ljubljana, 1985.

3) Magistrska dela domačinov

Tasič, M.: Narodnogospodarski in podjetniški vidik izvoza lesnoprredelovalne industrije Slovenije. — Maribor, 1985.

Jug, A.: Uresničevanje svobodne menjave dela med temeljnimi organizacijami združenega dela proizvodnih dejavnosti in delovnimi skupnostmi. — Ravne na Koroškem, 1984.

Verčkovnik, M.: Proučevanje razširjenosti mastitisa in poskus sanacije pri kravah zasebnih rejcev na območju občine Slovenj Gradec. — Ljubljana, 1985.

Stojanović, R.: Razvoj ljudske oblasti med narodnoosvobodilnim bojem na osvobodjenih ozemljih slovenske Štajerske I. 1944. — Slovenj Gradec, 1981.

4) Disertacija

Pratnekar, A.: Razvoj metode za tehnološko optimizacijo proizvodnih celic. — Ljubljana, 1984.

MEDOBČINSKA PRIZNANJA ZA TELESNO KULTURO

Za dolgoletno uspešno delo v telesni kulturi je Medobčinski odbor za telesno kulturo koroških občin ob koncu leta 1985 podelil priznanja:

Ljubo Prikržniku in Miranu Času iz Dravograda, Alojzu Hauserju in Tonetu Bijolu iz Radelj, dr. Stanetu Stoporku iz Slovenj Gradca in Otu Hafnerju, Robertu Jamšku in Francu Tušku z Raven na Koroškem.

Iskreno čestitamo!

5) Publikacije z domačo problematiko in dela domačinov

Bibliografije

Suhodolčan, M.: Bibliografija narodnoosvobodilnega boja in fašističnega nasilja na Koroškem. — Ravne na Koroškem, 1985.

Statistika

Statistični pregled za občine Koroške regije: Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec. — Ravne na Koroškem, 1984.

Politika

Koroški Slovenci v Avstriji včeraj in danes. — 1. ponatis. — Ljubljana, 1985.

Šolstvo

Sienčnik, L.: Koroški Slovenci v boju za svojo šolo. — Maribor, Celovec, 1984.

Zbornik šolskega centra Edvarda Kardelja. — Slovenj Gradec, 1985.

25 let dela Osnovne šole Juričevega Dreččka Ravne na Koroškem in 40 let svobode in miru. — Ravne, 1985.

Vresje 1985. — Ravne na Koroškem, 1985.

Narodopisje

Kriegl, N.: Šege in navade ob ziljski svatbi. — b. k., b. l.

Hvaležni medved. — 4. nat. — Ljubljana, 1985.

Švikaršič, Z.: Koroške slovenske narodne pesmi. — V Ljubljani, 1914 (fotokopija).

Vodstvo in organizacija industrije, trgovine in prometa

Šetina, B.: Merila uspešnosti novih vlaganj na osnovi raziskave trga. — Ravne, 1985.

Načrt stroškovnih mest TOZD mehanske obdelave za leto 1985. — Ravne, 1984.

Razne industrije in obrti

Obrtno združenje Ravne na Koroškem. — Ravne na Koroškem, 1985.

Urbanizem, arhitektura

Slovenj Gradec: načrt mesta. — Slovenj Gradec, 1985.

Likovna umetnost — fotografija

Republiška razstava brigadirskih fotografij. — Vuzenica, 1984.

Koroški likovni bienale. — Slovenj Gradec, 1985.

Po koroških partizanskih poteh. — Celovec, Ljubljana, Ravne, 1985.

15. jubilejna koroška likovna kolonija mladih. — Vuzenica, 1985.

6. medklubsko razstava fotografij in diaporitov. — Vuzenica, 1985.

Mednarodna likovna razstava Mi za mir. — Slovenj Gradec, 1985.

Slikarska kolonija Ravne '85. — Ravne na Koroškem, 1985.

Franc Bernekar. — Slovenj Gradec, Maribor, Ljubljana, 1984—1985.

Vida Slivnik-Belantić. — Ljubljana, b. l.

Glasba

Pihalni orkester Prevalje 75 let. — Prevalje, 1984.

30 let godbe na pihala Šentjan. — Šentjan, 1985.

Koroška poje '85. — Prevalje, 1985.

Sklepni koncert XV. pevskega srečanja od Pliberka do Traberka. — Ravne, 1982.

5 let MPZ Gasilskega društva Šmartno. — Šmartno, 1985.

90 let pihalnega orkestra Muta. — b. k., 1985.

Gledališče — film

3. mednarodni festival industrijskega, obrtnega in etnološkega amaterskega filma. — Prevalje, 1985.

Igre — šport — turizem

65 let telesne kulture v Mislinjski dolini. — Slovenj Gradec, 1984.

Plezalni vodnik Savinjske alpe in Karavanke: Raduha, Peca, Uršlja gora. — Ravne na Koroškem, 1984.

Srečanje planinskih vodnikov slovenskih železarn. — 2. — Ravne, 1984.

30. koroški turistični teden. — Črna na Koroškem, 1985.

Akademski ples '85. — Ravne, 1985.

Jezikoslovje — književnost

Suhodolčan, L.: Dobrijska balada. — Ljubljana, 1967.

Suhodolčan, L.: Piko, der Dinosaurier. — Ljubljana, 1985.

Suhodolčan, L.: Zwölf Elefanten. — Ljubljana, 1985.

Prežihov, V.: Die linke Rocktasche. — Ljubljana, 1985.

Zlatar, J.: Večni popotnik. — Dravograd, 1984.

Močilnik, K.: In kri jim tekne kakor malinovec. — Celovec, Trst, 1984.

Suhodolčan, L.: Der Zappelzappelzappelmann. — Ljubljana, 1985.

Januš, G.: Pesmi. — Celovec, Maribor, 1983.

Suhodolčan, L.: Na kmetiji. — 3. natis. — Ljubljana, 1985.

Pungartnik, M.: Svetjelačen. — Maribor, 1985.

Lipuš, F.: Jalov pelin. — Celovec, Trst, 1985.

Prežihov, V.: Požganica. — Ljubljana, 1985.

Jančar, G.: Veter spoznanj. — Ravne, 1985.

Hriberšek, M.: Utripi let. — Ravne na Koroškem, 1985.

Prežihov, V.: Solzice. — 5. nat. — Ljubljana, 1985.

Domek z klocków. — Warszawa, 1984.

Prežihov, V.: Levi devčej. — 2. nat. — Ljubljana, 1985.

Domožnanstvo

Dravograd 1185—1985. — Dravograd, 1985.

Sušnik, T.: Kotle. — Ljubljana, 1985.

Občina Radlje ob Dravi praznuje in se predstavlja. — Radlje, 1985.

Muta od A do Z. — Muta, 1985.

Curk, J.: Dravograd z okolico. — Ljubljana, 1985.

Zemljepis

Bevk, F.: Rož, Podjuna, Zila. — Ponat. — Celovec, Trst, 1984.

Osojnik, M.: Po Mežiški dolini. — Ravne na Koroškem, 1985.

Biografije

Kuhar, H.: Jelka. — Celovec, Trst, 1984.

Prušnik, K.: Gamsi na plazu. — 4. izd. — Ljubljana, 1985.

Zgodovina

Nečak, D.: Koroški Slovenci v drugi avstrijski republiki. — Ljubljana, 1985.

Zgodovina

Brajović, P. B.: Konačno oslobodenje. — Zagreb, 1983.

Ferenc T.: Osvoboditev severovzhodne Slovenije in poslednji boj na Poljani. — Ljubljana, 1985.

Svobodi in miru. 15. maj — praznik občine Ravne na Koroškem. — Ravne, 1985.

Poljana — zgodovinsko območje NOB, kraj zadnjih bojev 2. svetovne vojne na naših tleh v Evropi. — Ravne, 1982.

Vodič udeležencem proslave Poljana '85 ob 40-letnici osvoboditve Jugoslavije in zmag nad fašizmom. — Ravne, 1985.

Vestnik koroških partizanov. Pos. št. 2. — Ljubljana, 1985.

Potočnik, J.: Spomeniki in znamenja NOB v občini Slovenj Gradec. — Slovenj Gradec, 1985.

Kos, M.: R. Stojanović: Partizanska Mislinjska dolina. — Slovenj Gradec, 1985.

Fajdiga, M.: Pohorski partizani 1943. — Maribor, 1985.

Petrov, I.: Morišče Dravograd. — 2. dop. izd. — Dravograd, 1985.

Rok Gorenšek

Umrla je zlatoporočenka Jožefa Jamnik

18. 3. 1909—25. 12. 1985

Smrt je nepreračunljiva, kruta in zmeraj boleča. Vzame nam zmeraj tisto, kar imamo najrajši. Vzame nam človeka, brez katerega se nam zdi življenje poslej prazno in brez pomena.

In tak nenadejan, boleč udarec je o božiču zadel Jamnikovega očeta Jerneja in vsa številna Jamnikova družina. Z njimi vred pa vse številno Jamnikovo sorodstvo, sosed, hotuljce, Selance in mnoge druge znance in prijatelje rajne Jamnikove mame Jožefe. Nemo in brez besed smo ostali ob žalostni novici.

Rajna Jamnikova Pepa, po domače, se je rodila pri Španževu na Gornjih Selah. Ko sta mama Jožefa in oče Jernej maja leta 1983 slovesno praznovala petdesetletnico skupnega zakonskega življenja, ki sta ga leta 1933 pričela pri sv. Roku na Selah, pač nismo mislili, da bomo še tako živahno mam Jožefo že po dveh letih in 7 mesecih spremljali na njeni zadnji poti na hotuljsko pokopališče.

Njena življenjska pot je bila pot, ki so jo v preteklih, še ne tako zelo oddaljenih časih doživljale bajtarske hčere. Bila je to pot kmečke delavke, dekle, pozneje najemnice in dnarice, ki je šele po drugi svetovni vojski, po osvoboditvi, prišla na svojo, do lastne hiše in nekaj zemlje. Pred vojno so Jamnikovi živeli najprej pri Peželnu na Selah. Potem 12 let pri Prižrniku na Vrheh. Tu je prestala tudi strahote 2. svetovne vojske in dočakala osvoboditev. Življenje ni bilo lahko. Rodila je 8 otrok. Pet sinov in tri hčere. Po vojski so se Jamnikovi najprej preselili k Ardevu v Kotle. Tu so ostali tako dolgo, da so od ljudske oblasti prejeli v trajno last bivšo Ravnjakovo bajto, sedanje Jamnikovo na Brdinhah. Ravnjakova bajta je bila takrat zares v pravem pomenu besede bajta, saj si je še tako ime komaj zaslužila. Potrebno je bilo zares veliko trdega dela in naporov, da je zrasla današnja lepo urejena Jamnikova domačija.

Jamnikova mama pa ni bila pridna in delavna samo doma, pač pa je vsa leta pomagala pri delu tudi sosedom, hotuljskim kmetom. Postala je prava Hotuljka, priljubljena pri vsaki hiši, kjer so jo poznali. Rajna Jožefa je bila čudovit, enkraten človek. Takih je le malo. Ljubeča žena je bila svojemu možu. Nadvse ljubeča in skrbna

Jožefa Jamnik

Jože Doberšek

mati svojim otrokom. Nadvse dobra tašča svojim snaham in zetom in nepozabna babica svojim vnukom. Nikoli se ni razjezila ali razburjala. Ni se mogla skregati ali zameriti. Takšna je bila tudi kot sosed, prijateljica in znanka. Njene šegave besede so človeku dobro dele. Rada je govorila in bila je prijazna do vsakega, ki je prišel k hiši.

Nekoč, ko sem bil pri njej, mi je zaupala. »Veš, Rok, sedaj na stara leta mi je v resnici lepo. Škoda je le, da lepi časi, ko imamo vsega, kar je potrebno za življenje, pridejo tako pozno. Upam, da bodo vsaj naši, ta mladi, lahko že v svoji mladosti, v svojih najboljših letih imeli vse to, kar je zame in za nas, ta stare, prišlo tako pozno.«

Draga Jamnikova mama! Hvala vam za vso vašo prijaznost, dobroto, delavnost. Hvala vam tudi za vso vašo skrb in ljubezen do moža, otrok, snah, zetov in vnukov. Do sosedov in vseh nas, sosedov, zancev in prijateljev.

Brdinje-Kotlje, december 1985

Herman Lesjak

Jožef Doberšek

Redki so ljudje, za katere lahko po dolgoletnem sodelovanju trdimo, da so z vsem svojim bitjem zrasli z dejavnostjo nekega društva, kot je primer pri pokojnem Jožefu Doberšku, od katerega se za vedno poslavljamo.

Ne moremo se še sprijazniti z dejstvom, da z njim nikoli več ne bomo sodelovali pri urejanju društvenih zadev v Avto-moto društvu Ravne na Koroškem.

Tri desetletja se je pokojni Jože Doberšek posvečal društveni dejavnosti, v kateri je sproščal svojo ogromno življenjsko energijo. Bil je vnet pristaš motorizma, zato se je zanj tudi ves razdajal, v Avto-moto društvo Ravne se je vključil le nekaj let po

ustanovitvi in je eden njegovih najstarejših članov. Opravljal je vrsto različnih funkcij, najdalj pa je bil gospodar društva.

Bil je sooblikovalec razvoja društva v vseh fazah razvoja do današnjih dni. V najtežjih časih velikega pomanjkanja materialnih sredstev je kot dober gospodar veliko prispeval k obnovi in vzdrževanju voznega parka.

Z njemu značilno vztrajnostjo, strokovno sposobnostjo in preudarnostjo je premagoval vse napore ter spodbujal tudi druge aktivne člane društva, da smo sledili tem naporom. Vedno je poudarjal pomembnost materialne opremljenosti društva ter obratovalne sposobnosti vozil.

Kot gospodar je bil najbolj neposredno vključen v vse oblike delovanja društva. V obdobju graditve društvenih prostorov je nosil glavno breme usklajevanja del in nadzora nad izvajalci. Kot funkcionar društva in gospodar je sodeloval tudi pri vseh dejavnostih posameznih komisij, ki delujejo pri društvu. Ni bilo prireditve, pri kateri ne bi bila vidna tudi dejavnost gospodarja.

Nepogrešljiv je bil pri reševanju vsakodnevnih problemov, ki jih pri dejavnosti tako velikega društva ni malo. Bil je zanesljiv sodelavec, ki mu je bilo mogoče zaupati različne in zahtevne naloge. Posebej se je zavzemal za red in disciplino pri poslovanju redno zaposlenih delavcev društva in poudarjal moralno odgovornost za izvrševanje dogovorjenih nalog.

Tak je bil naš stanovski tovariš, za katerim bo v naših vrstah ostala praznina, ki nas bo vedno spominjala na prizadevnega, preudarnega in marljivega funkcionarja.

Za predano delo v društvu je prejel številna društvena priznanja, priznanja Avto-moto zveze Slovenije in Jugoslavije.

V imenu Avto-moto društva Ravne na Koroškem se iskreno zahvaljujem dolgoletnemu gospodarju za njegov prispevek k razvoju in delovanju društva. Poslavljam se tudi v lastnem imenu od svojega nekdanjega prvega predpostavljenega sodelavca,

s katerim sva skupaj delala polnih 15 let v Železarni Ravne, vse do njegove upokojitve. Bil je mož izrednih delovnih izkušenj, sposoben strokovno in preudarno reševati zapletene probleme vzdrževanja.

Bil je eden od ustanoviteljev organizirane službe vzdrževanja v Železarni Ravne v letu 1951. Kot takratni obratovodja strojnega remonta je veliko prispeval k formiranju ustreznih kadrov za vzdrževanje. Zahteval je doslednost in pedantnost pri vseh popravilih, vsa dela je tudi sam kontroliral, kar je bilo pri takratnem obsegu del še možno. Z njim je organizacija vzdrževanja tudi rasla, število zaposlenih vzdrževalcev pa je tudi naraščalo.

Proti koncu 1966. leta je dopolnil pogoje za upokojitev in se je upokojil.

Hvaležen sem mu za vse spodbude, ki mi jih je dajal na začetku mojega dela v železarni.

Ohranili ga bomo v trajnem spominu in se pri našem nadaljnjem delu napajali z zgledom predanosti in ljubezni do dela in delovanja v društvu, kateremu je pripadal.

Slava njegovemu spominu.

Listnica uredništva:

Na uredniškem odboru smo se odločili, da bomo naslednjo številko posvetili v glavnem varstvu okolja v naši občini, zato prosimo vse bralce, ustrezne institucije, krajevne skupnosti, delovne organizacije, šole in sploh vse, ki lahko zapišejo kaj o stanju, usmeritvah in aktivnostih za sanacijo ekoloških razmer v občini, da svoje prispevke o tej temi pošljejo na uredniški odbor Koroškega fužinarja do 15. 3. 1986.

Prosimo za čimboljše sodelovanje!

Urednik

Popravek:

Pravilen podpis pod fotografijo v KF št. 4/84 na strani 12 se glasi: Domačija pri Ušovniku. Za napako se opravičujemo.

Fotografije so prispevali: Fotoarhiv Večera, ki je prispeval tudi naslovno fotografijo, Franc Rotar, Fotoarhiv Koroškega fužinarja, Franc Telcer, Rado Vončina, Marija Štruc, Franc Hovnik, Franjo Gornik, Ajnžnik, Jože Štajner, Fotoarhiv propagande Železarne Ravne.

Izdaja delavski svet Železarne Ravne. Ureja uredniški odbor: Silva Sešel, Jože Kert, Fanika Korošec, Rudi Mlinar, Jože Šater, Mitja Šipek, Maks Večko, Dušan Vodeb in Jože Žunec. Glavni in odgovorni urednik: Jože Šater. Telefon 861 131, interni 497. Lektor Marija Potočnik. Tiska ČGP Večer, Maribor.

V svetu Koroškega fužinarja so poleg članov uredniškega odbora tudi: Stanko Bodner, Jurij Glavica, Ivan Leitinger, Filip Jelen, Marija Kolar, Janez Mrdavšič, Franc Rotar in Ivan Žunko.

Glasi po 7. točki prvega odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Uradni list SFRJ, št. 33/72) in mnenju sekretariata za informacije SRS, 421/72 prosto plačila prometnega davka.